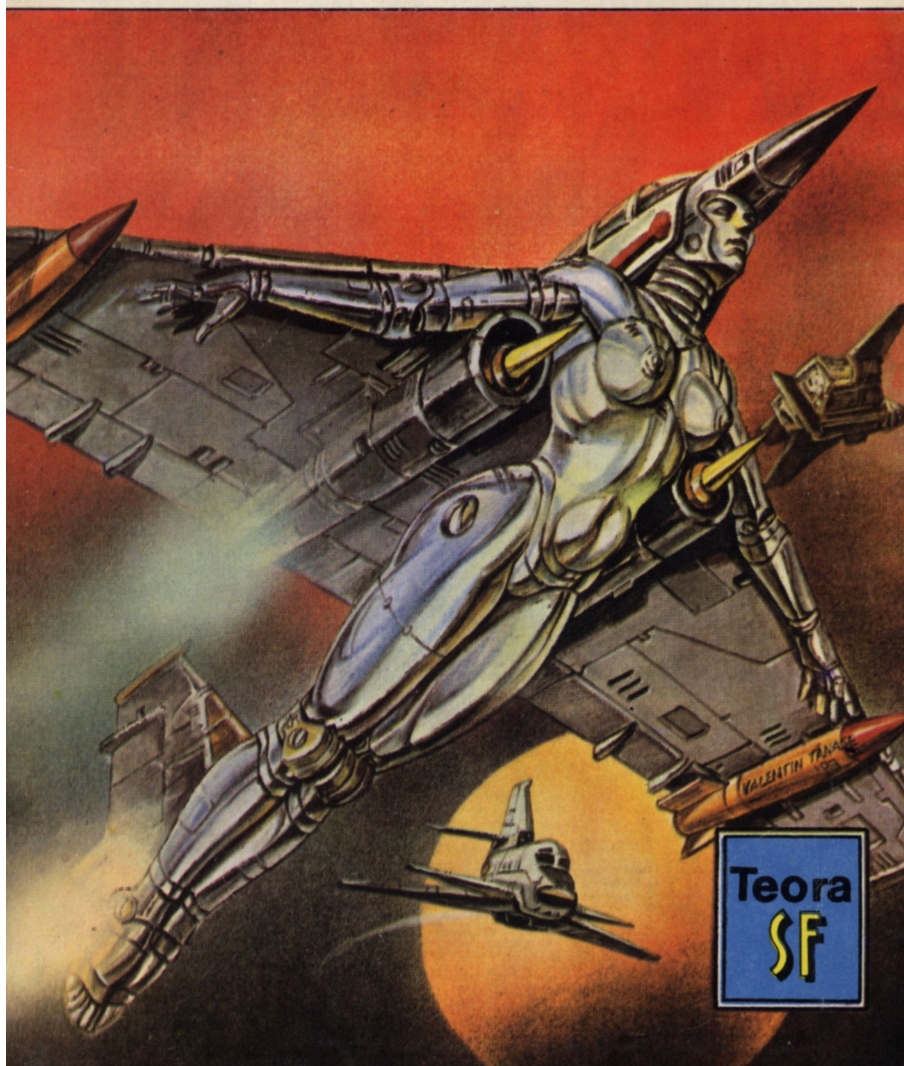
ASIMOV

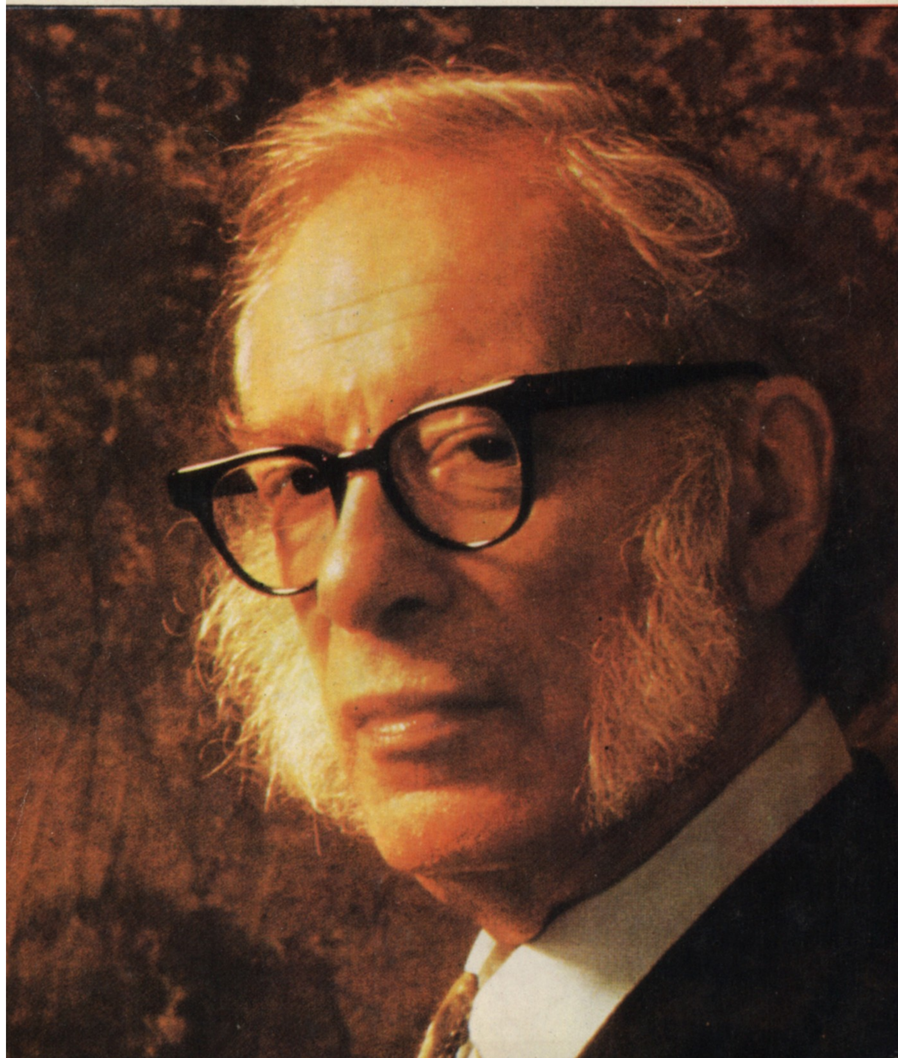
SOARELE GOL

Editura Teora

ISBN 973-601-099-6

Lei 990

Isaac Asimov

Soarele gol

Traducere de Florin Ionescu

Cuprins

1. Se pune o întrebare
2. Se iveşte un prieten
3. Se află numele victimei
4. Se vizionează o femeie
5. Se discută despre crimă
6. Se respinge o teorie
7. Se îmboldeşte un doctor
8. Se desfide un spaţian
9. Se contracarează un robot
10. Se descoperă o cultură
11. Se inspectează o crescătorie
12. Se ratează o ţintă
13. Se înfruntă un robotician
14. Se dezvăluie un mobil
15. Se colorează un portret
16. Se oferă o soluţie
17. Se ţine o şedinţă
18. Se dă răspuns la o întrebare

1. Se pune o întrebare

Cu îndărătnicie, Elijah Baley rezista panicii.

Se acumulase în el de două săptămâni. Mai de mult chiar, se acumulase încă de când îl chemaseră la Washington, unde i se spusese calm că va primi o nouă misiune.

Chemarea la Washington fusese ea însăşi destul de neliniştitoare. Venise fără precizări, era o simplă convocare, ceea ce o făcea de-a dreptul alarmantă. Cuprindea şi o foaie de drum dus-întors cu avionul, iar acest lucru o făcea încă şi mai alarmantă.

În parte, panica se năştea din sentimentul de urgenţă legat de ordinele de deplasare cu avionul. În parte, din gândul că trebuia să zboare pur şi simplu. Şi totuşi, acesta era doar un început de nelinişte şi, deocamdată, uşor de înăbuşit.

La urma urmelor, Lije Baley mai zburase de patru ori cu avionul până atunci. Odată chiar traversase continentul. Astfel că, deşi o călătorie cu avionul nu e niciodată plăcută, cel puţin nu este un pas total în necunoscut.

Şi apoi, zborul de la New York la Washington durează numai o oră. Avionul va decola de la pista nr. 2 care, ca toate pistele rezervate traficului oficial, este destul de bine protejată, cu o trapă care se deschide spre atmosfera din afară numai după ce aeronava atinge viteza de decolare. Iar aterizarea se va face la pista nr. 5 din Washington, protejată în mod asemănător.

Mai mult, aşa cum Baley ştia foarte bine, avionul nu are hublouri. Va fi plăcut luminat, se va servi o masă mulţumitoare şi pasagerii vor avea tot confortul necesar. Zborul, dirijat prin radio, va fi lin, iar odată ce nava se va afla în aer va dispărea aproape orice senzaţie de mişcare.

Baley îşi spusese toate astea sieşi şi Jessiei, soţia sa, care nu mai zburase niciodată şi, ca atare, se îngrozea doar gândindu-se la asemenea lucruri.

– Dar nu vreau să te duci cu avionul, Lije. Nu e ceva firesc. De ce nu te duci pe şoseaua rulantă?

– Pentru că mi-ar lua zece ore – faţa prelungă a lui Baley se înăspri – şi pentru că fac parte din Poliţia Municipală şi trebuie să mă supun ordinelor date de superiori. Cel puţin, dacă vreau să rămân în categoria a 6-a.

Iar la aceasta Jessie nu mai avea ce riposta.

Baley se urcă în avion şi îşi fixă privirea pe banda-ziar ce se desfăşura lin şi necontenit din distribuitorul situat în faţa ochilor săi. Municipalitatea se mândrea cu acest serviciu de informaţii: ştiri, articole, note umoristice, materiale educative, ba, uneori, şi puţină literatură. Cândva aceste benzi vor fi transformate în film, se spunea, căci concentrarea privirii asupra unui ecran ar fi un mijloc şi mai eficient de a distrage atenţia pasagerilor de la mediul înconjurător.

Baley continua să privească banda ce se desfăşura în faţa ochilor săi nu numai pentru a încerca să uite unde se află, dar şi din motive de etichetă. În avion se mai găseau încă cinci pasageri (nu putuse să nu observe asta) şi fiecare avea dreptul la teama şi neliniştea firească pe care firea şi educaţia sa îl făceau să le simtă.

Baley însuşi ar fi fost scos din fire de orice intrus care ar fi observat propria sa stinghereală. Nu dorea niciun ochi străin fixat asupra propriilor sale falange golite de sânge, acolo unde mâinile i se încleştaseră pe rezemătoarea de braţ, sau asupra petelor de sudoare pe care le vor lăsa acolo.

Îşi spunea: Dar sunt la adăpost. Avionul este un mic oraş.

Nu reuşea însă să se amăgească. Avea la stânga doi-trei centimetri de oţel; îi putea simţi cu cotul. Dar dincolo, nimic…

Ei da, aer! Dar asta nu înseamnă, de fapt, nimic. Se întinde pe o mie de mile într-o direcţie. O milă, poate două, pe verticală.

Aproape că dorea să poată privi în jos, să vadă calotele Oraşelor ascunse peste care trecea: New York, Philadelphia, Washington. Îşi imagina, departe jos, complexele ondulate de cupole pe care nu le văzuse niciodată, deşi ştia că sunt acolo. Iar sub ele, pe o milă în adâncime şi pe zeci de mile în toate direcţiile, se întindeau Oraşele.

Se gândea la nesfârşitele coridoare pline de animaţie ale Oraşelor, înţesate de lume; apartamente, bucătării de cartier, uzine, şosele rulante, toate confortabile şi încălzite de prezenţa omului.

Iar el se afla aici, izolat în aerul rece şi amorf, închis într-un mic proiectil de metal care se mişca în spaţiul gol.

Îi tremurau mâinile şi îşi silea ochii să se concentreze pe banda de hârtie, încercând să citească ceva.

Era o povestire despre explorările galactice şi, evident, eroul era un pământean.

Baley mormăi ceva, exasperat, apoi îşi ţinu o clipă răsuflarea, căci îşi dăduse seama, cu oroare, de mojicia pe care o comisese scoţând un sunet.

Era, totuşi, un lucru absolut ridicol. Ce copilărie: să pretinzi că pământenii ar putea invada spaţiul! Explorări galactice! Galaxia era interzisă pământenilor. O luaseră în stăpânire spaţienii, ai căror strămoşi, cu secole înainte, fuseseră tot pământeni. Aceşti strămoşi ajunseseră primii în Lumile exterioare, le găsiseră pe plac, iar urmaşii lor puseseră oprelişti în calea imigrării. Înţărcuiseră astfel Pământul şi pe verii lor pământeni. Iar civilizaţia urbană a Pământului desăvârşise treaba, închizându-i pe pământeni în Oraşele lor cu ajutorul unui zid de teamă faţă de spaţiile libere ce îi ţinea departe chiar şi de regiunile agricole şi miniere ale propriei lor planete, care erau lucrate de roboţi.

– Dumnezeule! exclamă Baley cu ciudă în sinea sa. Dacă nu ne place situaţia, măcar să întreprindem ceva. Să nu ne pierdem vremea cu basme.

Dar nu era nimic de făcut, şi el ştia asta.

Apoi avionul ateriză, iar Baley şi ceilalţi pasageri coborâră din navă şi se împrăştiară care încotro, fără să se

privească.

Baley se uită la ceas şi îşi dădu seama că are timp să facă o baie înainte de a lua şoseaua rulantă pentru a se duce la Ministerul Justiţiei. Se bucură de această constatare. Larma vieţii, sala enormă şi boltită a aeroportului din care porneau coridoare la numeroase niveluri, tot ceea ce vedea sau auzea îi dădea sentimentul că se găsea închis la adăpost şi căldură, în măruntaiele şi pântecul Oraşului. Neliniştea i se risipise şi numai un duş mai trebuia pentru ca totul să fie în ordine.

Pentru a putea folosi una dintre băile municipale avea nevoie de un permis de flotant, dar, prezentând ordinul de deplasare, nu întâmpină nicio dificultate. Urmară doar formalităţile de rutină şi primi o cabină de clasa I (data fiind marcată cu grijă, pentru a se evita eventualele abuzuri) şi un cartonaş cu instrucţiuni pentru a ajunge la locul respectiv.

Baley regăsi cu recunoştinţă senzaţia benzilor rulante sub picioarele sale. Cu un fel de desfătare simţea acceleraţia pe măsură ce păşea de pe o bandă pe alta spre fâşia centrală, de mare viteză, a şoselei rulante. Cu un salt uşor ajunse pe fâşia centrală şi se instală pe locul la care îi dădea dreptul gradul său.

Nu era o oră de vârf şi se găseau destule locuri libere. Nici baia, când ajunse acolo, nu era prea aglomerată. Cabina ce-i fusese repartizată era în bună rânduială, cu o spălătorie automată ce funcţiona bine.

După ce îşi consumă cu folos raţia de apă şi îşi împrospătă îmbrăcămintea, se simţi gata să dea ochii cu cei de la Ministerul Justiţiei. Mai mult, era chiar voios.

Subsecretarul Albert Minnim era un om mărunt şi îndesat, roşcovan la faţă şi destul de cărunt, cu un trup ce căpătase anumite rotunjimi. Degaja un aer de curăţenie şi mirosea vag a tonice. Totul trăda acele avantaje ale vieţii care vin odată cu raţiile generoase primite de cei situaţi sus pe scara administrativă.

Comparându-se cu el, Baley se simţi palid, bolnăvicios şi

costeliv. Era conştient de faptul că are mâini mari, ochii înfundaţi în orbite şi un aspect general lipsit de fineţe.

Minnim i se adresă amabil:

– Ia loc, Baley. Fumezi?

– Numai pipă, domnule, răspunse Baley.

Spunând acestea îşi scoase pipa, iar Minnim vârî la loc trabucul pe care începuse să-l tragă afară.

Baley îşi regretă imediat gestul. Un trabuc era mai bun decât nimic şi darul i-ar fi prins bine. Chiar şi cu raţia mai mare de tutun ce-i revenea în urma promovării sale din categoria a 5-a într-a 6-a, nu putea spune că înota în tutun de pipă.

– Aprinde-o, te rog, dacă doreşti, spuse Minnim şi aşteptă cu un fel de răbdare părintească până ce Baley măsură cu grijă tutunul necesar şi fixă apoi capacul.

Cu ochii asupra pipei, Baley spuse:

– Domnule subsecretar, nu mi s-a comunicat motivul chemării mele la Washington.

– Ştiu asta, răspunse Minnim zâmbind. Te pot lămuri pe loc. Eşti detaşat temporar.

– În afara New York-ului?

– Chiar destul de departe.

Baley îşi ridică sprâncenele a mirare, cu un aer preocupat:

– Pe ce perioadă, domnule subsecretar?

– Nu ştiu exact.

Baley îşi dădea seama de avantajele şi dezavantajele unei detaşări. Ca flotant într-un Oraş unde nu locuia permanent, o va duce, desigur, mai bine decât îl îndreptăţea rangul său ierarhic oficial. Pe de altă parte, era foarte improbabil să i se permită să-şi ia cu el soţia şi fiul, pe Bentley. Evident, li se vor asigura condiţii de trai acasă, la New York, dar Baley era un om ataşat de căminul său şi nu-l încânta gândul unei despărţiri. Şi apoi, o detaşare însemna o sarcină precisă, ceea ce era bine, dar şi o răspundere mai mare decât cea obişnuită pentru un detectiv, ceea ce putea fi neplăcut. Cu nu prea multe luni

înainte Baley făcuse faţă cu succes răspunderii legate de cercetarea împrejurărilor în care un spaţian fusese ucis chiar lângă New York şi nu era prea bucuros de perspectiva unei alte misiuni de acest fel.

– Nu mi-aţi putea spune unde sunt detaşat? Natura detaşării? Despre ce e vorba?

Încerca să evalueze cuvintele subsecretarului („Chiar destul de departe”) şi să facă mici pariuri cu sine însuşi în privinţa noii sale baze de operaţii. Răspunsul lui Minnim sunase apăsat şi Baley se gândea: Calcutta? Sydney?

Apoi observă că, în cele din urmă, subsecretarul îşi scosese un trabuc şi îl aprindea cu atenţie.

Dumnezeule! se gândi Baley, nu ştie ce să-mi spună, sau nu vrea să-mi spună.

Minnim îşi luă trabucul dintre buze, privi fumul şi răspunse:

– Ministerul Justiţiei te detaşează temporar în Solaria.

O clipă, Baley îşi frământă mintea încercând o identificare: Solaria! În Asia, în Australia…?

Apoi se ridică de pe scaun şi rosti încordat:

– Vreţi să spuneţi, într-una dintre Lumile exterioare?

Minnim se feri să-l privească în ochi:

– Exact!

– Dar e imposibil! Nu vor admite un pământean într-o Lume exterioară!

– Împrejurările pot schimba situaţia, detectiv Baley. S-a comis o crimă în Solaria.

Gura lui Baley se crispă într-un fel de zâmbet reflex.

– Dar e cam în afara jurisdicţiei noastre, nu-i aşa?

– Ne-au solicitat sprijinul.

– Nouă? Pământului?

Baley se simţea împărţit între tulburare şi neîncredere. Era de necrezut ca o Lume exterioară să aibă faţă de planeta-mamă altă atitudine decât dispreţ sau, în cel mai bun caz, o bunăvoinţă plină de superioritate. Să ceară sprijin?

– De la Pământ? repetă el.

– E ceva neobişnuit, admise Minnim, dar aşa stau lucrurile. Vor un detectiv pământean care să se ocupe de acest caz. Treaba s-a aranjat pe căi diplomatice, la cel mai înalt nivel.

Baley se aşeză din nou.

– Dar de ce eu? Nu mai sunt tânăr, am patruzeci şi trei de ani, am soţie şi copil. N-aş putea pleca de pe Pământ.

– Nu te-am ales noi, detectiv Baley. Ai fost cerut nominal.

– Tocmai eu?

– Detectivul Elijah Baley, categoria a 6-a, din corpul de poliţie al Oraşului New York. Ştiau ei de ce, şi desigur că înţelegi şi dumneata.

Baley se încăpăţână:

– Dar nu sunt competent pentru un asemenea lucru!

– Ei consideră că eşti. Probabil că au aflat în ce fel ai rezolvat cazul spaţianului ucis.

– Trebuie să fie vreo încurcătură. Le-a părut o treabă mai bună decât a fost realmente.

Minnim ridică din umeri.

– Oricum, te-au cerut pe dumneata, iar noi am fost de acord să te trimitem. Deci eşti detaşat. Ţi s-au pregătit toate documentele şi trebuie să pleci. În lipsa dumitale soţia şi copilul vor avea condiţii de categoria a 7-a, căci acesta va fi şi rangul dumitale pe durata executării misiunii.

Făcu apoi o pauză semnificativă.

– Îndeplinirea cu succes a misiunii îţi poate asigura această categorie în mod permanent.

Toate se petreceau prea repede pentru Baley. Era absolut imposibil. Nu putea să plece de pe Pământ! Nu înţelegeau asta?

Se auzi întrebând cu o voce calmă, care-i părea lui însuşi nefirească:

– Ce fel de crimă? În ce împrejurări? De ce n-o pot rezolva singuri?

Minnim aranjă cu multă atenţie nişte mărunţişuri pe birou. Apoi clătină din cap.

– Nu ştiu nimic despre crimă. Nu cunosc împrejurările.

– Atunci cine le cunoaşte, domnule subsecretar? Doar nu vreţi să mă duc acolo nepregătit, nu-i aşa?

Şi din nou acea voce interioară, disperată: Dar nu pot pleca de pe Pământ!

– Nu le cunoaşte nimeni. Nimeni de pe Pământ. Solarienii nu ne-au spus nimic. Asta va fi treaba dumitale: să afli ce aspecte atât de importante are această crimă încât le trebuie un pământean ca s-o rezolve. Sau, mai bine zis, asta va fi o parte din treaba dumitale.

Baley se simţea atât de disperat încât întrebă:

– Şi dacă refuz?

Ştia, fireşte răspunsul. Ştia cu precizie că asta ar însemna o retrogradare pentru el însuşi şi, mai ales, pentru familia sa.

Minnim nu spuse nimic despre retrogradare. Se mulţumi să murmure:

– Nu poţi refuza, detectiv Baley. Ai o misiune de îndeplinit.

– Pentru solarieni? Să-i ia naiba pe toţi!

– Pentru noi, Baley, pentru noi. Minnim făcu o pauză apoi continuă: Cunoşti poziţia Pământului faţă de spaţieni. Doar nu mai trebuie să-ţi vorbesc despre asta.

O cunoştea, aşa cum o cunoştea fiecare pământean. Cele cincizeci de Lumi exterioare, cu o populaţie totală mult mai mică decât cea a Pământului, aveau totuşi un potenţial militar de vreo sută de ori mai mare. În acele lumi subpopulate, a căror economie se baza pe roboţi pozitronici, producţia de energie pe cap de locuitor era de o mie de ori mai mare decât pe Pământ. Iar cantitatea de energie pe care o putea produce un singur locuitor determina potenţialul militar, nivelul de trai, fericirea şi toate celelalte.

Minnim adăugă:

– Unul dintre factorii care contribuie la menţinerea noastră în această poziţie este ignoranţa! Chiar aşa! Ignoranţa! Spaţienii ştiu totul despre noi. Doar trimit

destule misiuni pe Pământ. Iar noi nu ştim despre ei decât ceea ce vor ei să ne spună. Niciun pământean n-a pus încă piciorul în vreo Lume exterioară. Dumneata, totuşi, o vei face.

Baley începu să spună:

– Dar nu pot…

Minnim însă repetă:

– Ba da! Situaţia dumitale va fi unică. Te vei afla pe Solaria la invitaţia lor, îndeplinind o misiune pe care ţi-o vor da ei. La întoarcere, vei avea informaţii utile pentru Pământ.

Baley se uita posomorât la subsecretar.

– Vreţi să spuneţi că voi face spionaj pentru Pământ.

– Nu e vorba de spionaj. Nu trebuie să faci decât ce îţi cer ei. E de-ajuns să-ţi ţii ochii deschişi şi mintea trează. Observă! La întoarcere vom găsi aici specialişti care să analizeze şi să interpreteze cele observate de dumneata.

– Bănuiesc că există o criză, domnule subsecretar, spuse Baley.

– Ce te face să crezi aşa ceva?

– Este riscant să trimiteţi un pământean într-o Lume exterioară. Spaţienii ne urăsc. Cu toată bunăvoinţa mea, şi chiar aflându-mă acolo invitat de ei, aş putea provoca vreun incident interstelar. Guvernul Pământului putea găsi uşor un pretext pentru a nu mă trimite. Se putea spune că sunt bolnav. Spaţienii au o teamă patologică de boală. Nu m-ar primi acolo pentru nimic în lume dacă ar crede că sunt bolnav.

– Ne sugerezi cumva să încercăm asta?

– Nu. Dacă guvernul n-ar avea alte motive pentru a mă trimite, ar fi găsit un pretext, ba chiar unul mai bun, şi fără ajutorul meu. Rezultă deci că problema spionajului e adevăratul motiv. Şi dacă este aşa, atunci lucrurile trebuie să fie ceva mai serioase pentru a justifica riscul.

Baley se aştepta la o explozie din partea subsecretarului, şi aproape că ar fi primit-o cu bucurie, ca pe o destindere, dar Minnim se mulţumi să zâmbească glacial şi să spună:

– Constat că poţi vedea dincolo de amănunte. Dar nici nu mă aşteptam la mai puţin din partea dumitale.

Subsecretarul se apleca spre Baley, peste birou.

– Iată unele informaţii pe care nu le vei discuta cu nimeni, nici măcar cu alţi funcţionari guvernamentali. Sociologii noştri au ajuns la anumite concluzii privind situaţia actuală din Galaxie. Există cincizeci de Lumi exterioare, subpopulate, robotizate, puternice, locuite de oameni sănătoşi şi care trăiesc mult. Există apoi Pământul nostru, subdezvoltat din punct de vedere tehnologic, suprapopulat cu oameni care nu trăiesc mult, şi dominat de spaţieni. Situaţia este instabilă.

– Totul e instabil, pe termen lung.

– Această situaţie este instabilă pe termen scurt. Ne mai rămân cel mult o sută de ani. Lucrurile se vor menţine aşa pe durata vieţii noastre, dar avem şi copii. Până la urmă vom deveni un pericol prea mare pentru Lumile exterioare pentru a ni se permite să supravieţuim. Pe Pământ trăiesc opt miliarde de oameni care-i urăsc pe spaţieni.

– Spaţienii ne exclud din Galaxie, adaugă Baley, conduc comerţul nostru în folosul lor, dau ordine guvernului nostru şi ne tratează cu dispreţ. Ce aşteaptă atunci de la noi? Recunoştinţă?

– Aşa este, şi totuşi planul e stabilit: răscoală-represiune, răscoală-represiune, şi, într-un secol, Pământul practic nu va mai conta ca lume populată. Aşa afirmă sociologii.

Baley se mişcă pe scaun neliniştit. Nu te poţi îndoi de sociologi şi de calculatoarele lor.

– Şi ce aşteptaţi de la mine dacă aşa stau lucrurile?

– Să ne aduci informaţii. Marele defect al prognozei sociologilor constă în lipsa noastră de date despre spaţieni. A trebuit să construim ipoteze pornind de la spaţienii care au fost trimişi la noi. A trebuit să ne bazăm pe ceea ce au binevoit să ne spună despre ei, aşa că le cunoaştem numai punctele tari. La naiba, au roboţi, sunt puţini şi trăiesc mult. Dar n-au oare şi puncte slabe? Nu există vreun factor sau mai mulţi, care, dacă i-am cunoaşte, ar schimba

inevitabilitatea sociologică a distrugerii? Ceva care să poată ghida acţiunile noastre şi să mărească şansele de supravieţuire ale Pământului?

– N-ar fi mai bine să trimiteţi un sociolog?

Minnim dădu din cap negativ.

– Dacă am putea trimite pe cine vrem noi, am fi făcut-o încă de acum zece ani, când s-a ajuns prima dată la aceste concluzii. Acesta este primul nostru prilej de a trimite pe cineva; ei ne-au cerut un detectiv, şi asta ne convine. Iar detectivul este un fel de sociolog: un sociolog practicant, care lucrează empiric, căci altfel n-ar mai fi un bun detectiv. Dosarul dumitale arată că eşti un bun sociolog.

– Vă mulţumesc, domnule subsecretar, răspunse Baley mecanic. Şi dacă intru în vreun bucluc?

Minnim ridică din umeri.

– Ăsta este riscul meseriei de poliţist. Alungă ideea cu o mişcare a mâinii şi adăugă: În orice caz, trebuie să te duci. S-a şi fixat data plecării. Nava care te va transporta aşteaptă.

Baley se încordă.

– Aşteaptă? Când urmează să plec?

– Peste două zile.

– Atunci, trebuie să mă întorc la New York. Soţia mea…

– Vom avea noi grijă de ea. Ştii doar că n-are voie să afle nimic despre natura misiunii dumitale. I se va transmite să nu aştepte veşti de la dumneata.

– Dar e inuman. Trebuie s-o văd. S-ar putea să n-o mai văd niciodată.

– Ce-ţi voi spune acum poate părea şi mai inuman, însă nu e oare adevărat că nu există zi în care, plecând să-ţi faci datoria, nu ţi-ai putea spune că n-o să te mai revadă niciodată? Detectiv Baley, toţi trebuie să ne facem datoria.

Pipa se stinsese de vreo cincisprezece minute, dar Baley nici nu observase.

Nimeni nu mai putea să-i spună nimic. Nimeni nu ştia nimic despre crimă. Funcţionar după funcţionar, îl

împingeau pur şi simplu spre momentul când se găsi la baza unei nave spaţiale, încă necrezând tot ce i se întâmpla.

Era ca un tun gigantic îndreptat spre cer. Baley tremura spasmodic în aerul liber şi aspru. Se lăsa noaptea. Baley o primi cu recunoştinţă: parcă nişte pereţi negri, întunecoşi, se uneau cu plafonul negru de deasupra. Cerul era înnourat şi, deşi detectivul fusese la Planetariu, o stea luminoasă, pe care o zări printr-o spărtură a norilor, tot îl făcu să tresară.

O scânteie mică, departe, tare departe. O privi curios, aproape fără teamă. Părea foarte apropiată, foarte neînsemnată, şi totuşi, în jurul unor asemenea stele se rotesc planete ai căror locuitori sunt stăpânii Galaxiei. Şi Soarele este o astfel de stea, se gândi Baley, numai că e mult mai aproape, luminând acum cealaltă faţă a Pământului.

Îşi imagină deodată Pământul ca pe un glob de piatră învelit într-o peliculă subţire de umezeală şi gaze, expus vidului ce îl înconjura, cu Oraşele sale adâncite puţin în stratul superficial, situate precar între rocă şi aer. I se făcu piele de găină!

Nava era, desigur, a spaţienilor. Traficul interstelar se afla cu totul în mâinile acestora. Baley era singur acum, imediat în afara limitei Oraşului. Fusese îmbăiat, frecat şi dezinfectat până ce l-au socotit suficient de nepericulos, după criteriile spaţiene, pentru a pătrunde în navă. Chiar şi aşa, au trimis doar un robot să-l întâmpine, infestat cum era cu zeci de specii de bacterii patogene aduse din acel Oraş aglomerat, cărora el le putea rezista, spre deosebire de spaţienii crescuţi eugenic în medii aseptice.

Robotul se ivi, masiv, din întunericul nopţii, cu ochi având o lucire roşie mată.

– Detectivul Elijah Baley?

– Exact, răspunse Baley tăios, simţind cum i se zbârleşte puţin părul de la ceafă.

Era destul de pământean pentru a-şi da seama că i se încreţise carnea pe el la vederea unui robot îndeplinind o

muncă omenească. Îşi aminti de R. Daneel Olivaw, cu care colaborase în cazul spaţianului ucis, dar acela arăta cu totul altfel. Daneel era…

– Urmaţi-mă, vă rog, spuse robotul, şi un far aşternu o fâşie albă de lumină până la navă.

Baley se execută. Urcă scara, intră în navă, trecu prin mai multe coridoare şi ajunse într-o încăpere.

– Aceasta va fi cabina dumneavoastră, detectiv Baley. Sunteţi rugat să n-o părăsiţi pe toată durata călătoriei.

Sigur, mă sechestraţi aici, se gândi Baley. Mă ţineţi izolat, în siguranţă.

Coridoarele prin care trecuse erau goale. Probabil că acum le dezinfectau roboţii. Şi probabil că robotul din faţa lui va trece printr-o baie antiseptică la ieşire.

– Aveţi la dispoziţie apă curentă şi toaletă. Veţi primi hrană. Veţi avea material de vizionat. Hublourile sunt comandate de la acest panou. Acum sunt închise, dar dacă vreţi să priviţi spaţiul…

– E-n ordine, băiete, răspunse Baley cu o uşoară tulburare în glas. Lasă-le închise.

Folosise apelativul „băiete”, cu care pământenii se adresau totdeauna roboţilor, dar robotul nu păru ofensat de aceasta. Răspunsurile lui erau limitate şi dirijate de Legile roboticii.

Robotul îşi încovoie corpul masiv de metal în chip de plecăciune respectuoasă şi ieşi.

Baley se afla acum singur în cabină şi o putea cerceta. În orice caz, era mai bine decât în avion. Pe acesta îl putea vedea în întregime, de la un capăt la altul. Putea să-i vadă limitele. Nava spaţială era însă mare. Avea coridoare, etaje, cabine. Era un fel de mic oraş. Baley putea respira aproape în voie.

Apoi se aprinseră nişte lumini şi vocea metalică a unui robot răsună prin interfon, dându-i detectivului îndrumări precise despre felul cum să se protejeze contra acceleraţiei la decolare.

Se simţi împins înapoi în nişte chingi, într-un sistem

hidraulic elastic, şi auzi huruitul îndepărtat al reactoarelor de mare putere, încălzite la maximum de o micropilă protonică. Urmă şuieratul atmosferei despicată de navă, din ce în ce mai slab şi mai ascuţit, care se stinse cu totul după o oră.

Se aflau în spaţiul cosmic.

Parcă îi amorţiseră toate simţurile, parcă nimic nu mai era real. Îşi spunea că fiecare clipă îl poartă cu mii de mile mai departe de Oraşe, de Jessie, dar acest lucru nu-l impresiona.

A doua zi (ori a treia, poate? – nu-şi dădea seama de scurgerea timpului decât după intervalele la care mânca şi dormea) simţi o stranie senzaţie trecătoare de întoarcere pe dos. Nu dură decât o clipă şi Baley înţelese că era un Salt, acea trecere momentană, stranie, de neînţeles, aproape mistică, prin hiperspaţiu, care duce navele cosmice şi tot ce se află în ele dintr-un punct în spaţiu în altul, situat la o distanţă de câţiva ani-lumină. Alt interval de timp şi alt Salt, încă un interval, încă un Salt.

Baley îşi spuse că zeci, sute sau mii de ani-lumină îl despart acum de casă.

Nu ştia însă cu precizie câţi. Niciun pământean nu cunoştea amplasarea Solariei în spaţiu. Era sigur de asta. N-o cunoştea nimeni, absolut nimeni.

Se simţi nespus de singur.

Veni apoi senzaţia de deceleraţie şi din nou intră în cabină robotul. Ochii lui sumbri şi roşietici verificară amănuntele echipamentului lui Baley. Strânse cu competenţă un şurub şi examină piesele sistemului hidraulic.

– Sosirea peste trei ore. Vă rog să rămâneţi în această cabină. Va veni un om să vă ia de aici şi să vă conducă la reşedinţa dumneavoastră.

– Stai, spuse Baley încordat. Strâns în chingile echipamentului se simţea neajutorat. Ce oră va fi la sosire?

Robotul răspunse prompt:

– După timpul Oficial Galactic va fi…

– După timpul local, băiete, după timpul local! Dumnezeule!

Robotul continuă cu voce egală:

– Ziua solariană durează 28,35 ore oficiale. Ora solariană se divide în zece decade, iar fiecare decadă în o sută de centade. Urmează să sosim pe un aeroport la care timpul oficial va fi de cinci decade şi douăzeci de centade.

Baley îl detesta pe robot. Îl detesta pentru incapacitatea lui de a înţelege, pentru felul în care îl obliga să-l întrebe direct şi astfel să-şi dezvăluie propria slăbiciune.

N-avea încotro. Spuse deschis:

– Va fi în timpul zilei?

Iar după toate astea robotul răspunse „Da, domnule” şi ieşi.

Va fi deci zi! Va trebui să iasă pe suprafaţa neprotejată a unei planete în timpul zilei!

Nu prea ştia ce înseamnă asta. Întrezărise, în câteva rânduri, suprafaţa Pământului din anumite puncte din interiorul Oraşului, ba chiar ieşise pe ea pentru câteva clipe. Dar totdeauna fusese înconjurat de ziduri sau se aflase în apropierea lor. Totdeauna fusese aproape de un loc sigur.

Dar unde va mai găsi această siguranţă acum? Nici măcar între zidurile iluzorii ale întunericului.

Şi cum nu-şi putea trăda slăbiciunea în faţa spaţienilor – la naiba, nici gând de aşa ceva! –, îşi încordă trupul în chingile care îl apărau de forja deceleraţiei, închise ochii şi luptă cu înverşunare împotriva panicii.

2. Se iveşte un prieten

Baley pierdea lupta. Raţiunea nu mai era suficientă.

Îşi repeta mereu: sunt oameni care trăiesc sub cerul liber toată viaţa, spaţienii de pildă, chiar şi strămoşii noştri de pe Pământ. Nu există nicio primejdie în lipsa unor ziduri protectoare. Numai mintea mea neagă acest lucru şi greşeşte.

Dar tot acest raţionament nu ajuta la nimic. Ceva dincolo de raţiune, mai presus de ea, reclama prezenţa zidurilor şi nu voia să accepte spaţiul.

Pe măsură ce se scurgea timpul Baley îşi dădea seama că nu va face faţă. Până la urmă spaţianul trimis să-l conducă (cu filtre în nări pentru a reţine microbii şi cu mâinile înmănuşate pentru a evita contactul!) îl va găsi chircit de frică, tremurând jalnic, şi nici măcar nu-l va dispreţui. Spaţianul nu va simţi decât dezgust.

Baley încercă îndârjit să se ţină tare.

Când nava se opri şi chingile anti-deceleraţie se desfăcură automat, iar sistemul hidraulic se retrase în perete, Baley continuă să rămână aşezat. Se temea, dar era hotărât să nu lase să se vadă aceasta.

Auzi zgomotul uşor pe care îl făcu uşa cabinei începând să se deschidă şi privi în altă parte. Apucă doar să prindă cu coada ochiului silueta înaltă, cu păr de culoarea bronzului, a celui care intra: un spaţian, unul dintre acei trufaşi descendenţi ai Pământului, care îşi renegaseră trecutul.

Spaţianul i se adresă:

– Colege Elijah!

Cu o mişcare bruscă Baley îşi întoarse capul spre spaţian. Făcu ochii mari şi se ridică aproape fără voie.

Se uită fix la faţa noului venit, la pometii înalţi şi depărtaţi, la liniile perfect destinse ale feţei, la corpul lui simetric şi, mai ales, la acea privire calmă izvorând din nişte ochi albaştri imperturbabili.

– D-daneel!

– E plăcut să văd că-ţi aminteşti de mine, colege Elijah.

– Că-mi amintesc de tine! exclamă Baley năpădit de un sentiment de uşurare.

Daneel era o bucăţică de Pământ, un prieten, un sprijin, un salvator. Avu o pornire aproape irezistibilă de a se arunca spre spaţian ca să-l îmbrăţişeze, să-l strângă nebuneşte, să râdă, să-l bată pe spate şi să facă toate celelalte lucruri prosteşti pe care le fac nişte prieteni vechi ce se revăd după o lungă despărţire.

Dar se abţinu. Nu putea face aşa ceva. Nu putea decât să se apropie de el, să-i întindă mâna şi să spună:

– Nu văd cum te-aş fi putut uita, Daneel!

– Tocmai asta e plăcut, răspunse Daneel, dând din cap cu gravitate. După cum foarte bine ştii, mie mi-e imposibil să te uit cât timp funcţionez. E plăcut să te văd din nou.

Daneel luă mâna lui Baley şi i-o strânse cu degete calme, dar ferme – o strângere reconfortantă şi nedureroasă –, dându-i apoi drumul.

Baley spera din toată inima că privirea de nepătruns a lui Daneel nu-i va putea citi în suflet, sesizând acel moment teribil, de-abia trecut şi încă răsunând în el, când detectivul îşi concentrase toată făptura într-un sentiment intens de prietenie, foarte aproape de afecţiune.

La urma urmelor, nu-i puteai nutri o afecţiune prietenească acestui Daneel Olivaw, care nu era nicidecum om, ci pur şi simplu un robot.

Robotul care semăna atât de mult cu un om spuse:

– Am cerut ca un vehicul de suprafaţă să fie conectat la navă printr-un tub pneumatic…

Baley se încruntă:

– Un tub pneumatic?

– Da. E o tehnică obişnuită, frecvent utilizată în spaţiu, pentru a se putea transfera oameni şi materiale dintr-o navă în alta fără a mai fi nevoie de echipament special antivid. Se pare însă că n-o cunoşti.

– Nu, n-o cunosc, răspunse Baley, dar încep să-mi

imaginez.

– E destul de complicat, fireşte, să folosim un astfel de tub între o navă spaţială şi un vehicul de suprafaţă, dar am cerut să se facă aceasta. Din fericire, misiunea ce ne revine e de mare prioritate, aşa că dificultăţile sunt învinse rapid.

– Lucrezi şi tu la acest caz?

– Nu ţi s-a comunicat asta? Îmi pare rău că nu ţi-am spus-o de la început. (Desigur, pe faţa perfectă a robotului nu se putea citi nicio urmă de regret.) Doctorul Han Fastolfe, pe care l-ai cunoscut pe Pământ în timpul colaborării noastre şi de care sper că-ţi aminteşti, te-a propus ca anchetator în acest caz şi a cerut ca eu să fiu repartizat pentru a lucra din nou cu tine.

Baley îşi stăpâni un zâmbet. Doctorul Fastolfe era originar din Aurora, iar Aurora era cea mai puternică dintre Lumile exterioare. Se pare că propunerea unui auroran avea o anumită greutate.

– Un cuplu care dă rezultate nu trebuie separat, nu-i aşa? comentă Baley.

(Pornirea de entuziasm prilejuită de apariţia lui Daneel începea să se stingă şi detectivul simţea cum îi revine acea strângere de inimă.)

– Nu ştiu dacă s-a gândit neapărat la asta, colege Elijah. Judecând după ordinele pe care mi le-a dat, aş crede că voia să ţi se repartizeze un colaborator care să-ţi cunoască lumea, şi, implicit, particularităţile.

– Particularităţile! se încruntă Baley, simţindu-se ofensat.

Îi displăcea cuvântul, folosit cu referire la el.

– Aşa că, de exemplu, am putut aranja chestia cu tubul pneumatic. Îţi cunosc bine aversiunea faţă de spaţiile deschise – urmare a faptului că te-ai născut şi ai crescut în Oraşele de pe Pământ.

Poate că tocmai efectul acestui cuvânt, „particularităţi”, şi sentimentul că trebuia să riposteze sau, dacă nu o va face, să piardă în faţa unei maşini, îl împinseră pe Baley să schimbe brusc subiectul. Poate era doar faptul că experienţa vieţii îl învăţase să nu lase nerezolvată nicio

contradicţie logică. Spuse deci:

– Era un robot care se ocupa de mine în navă: un robot (cu o urmă de maliţie în glas) care arată ca un robot. Îl ştii?

– Am vorbit cu el înainte de a urca aici.

– Care este indicativul lui? Cum îl pot chema?

– RX-2475. Pe Solaria de regulă se folosesc numai indicative numerice pentru roboţi.

Ochii calmi ai lui Daneel se îndreptară spre panoul de comandă de lângă uşă:

– Ca să-l chemi, apasă pe butonul de colo.

Baley se uită şi el la panou şi, întrucât butonul indicat de Daneel era marcat RX, identificarea lui nu era deloc complicată.

Detectivul apăsă pe buton şi în mai puţin de un minut robotul – cel care arăta ca un robot – intră în cabină.

– Tu eşti RX-2475, spuse Baley.

– Da, domnule.

– Mi-ai spus mai înainte că va veni cineva ca să mă scoată din navă. Era vorba de el? şi arătă spre Daneel.

Privirile celor doi roboţi se întâlniră. RX-2475 spuse:

– Documentele pe care le are îl identifică drept cel ce urma să vină să vă ia.

– Ţi s-a mai comunicat şi altceva despre el în afară de existenţa acestor documente? Ţi-a fost descris cumva?

– Nu, domnule. Mi s-a comunicat, totuşi, numele lui.

– Cine ţi l-a comunicat?

– Căpitanul navei.

– Care este solarian?

– Da, domnule.

Baley îşi trecu limba peste buze. Întrebarea următoare avea să fie decisivă.

– Ce nume ţi s-a spus că va avea persoana aşteptată?

– Daneel Olivaw, domnule, răspunse RX-2475.

– Bine, băiete! Poţi pleca acum.

Urmă o plecăciune în stil robotic şi o întoarcere bruscă de 180°, după care RX-2475 ieşi.

Baley se întoarse spre colaboratorul său şi remarcă

gânditor:

– Nu mi-ai spus tot adevărul, Daneel.

– Cum adică, colege Elijah?

– Stând de vorbă adineauri mi-am amintit ceva ciudat: când m-a informat că va veni cineva să mă ia de aici, RX-2475 a spus că voi fi condus de un om. Îmi amintesc aceasta perfect.

Daneel ascultă atent, dar nu răspunse. Baley continuă:

– Am crezut că, poate, robotul greşise. Am crezut de asemenea că, poate, la început trebuia să vină să mă ia un om, şi că ulterior a fost înlocuit cu tine, fără ca RX-2475 să fie informat de schimbare. Ai văzut însă că am verificat asta. I s-au comunicat datele din documentele tale, ca şi numele tău. Dar nu chiar întregul nume, nu-i aşa, Daneel?

– Într-adevăr, nu i s-a spus tot numele meu, confirmă Daneel.

– Numele tău nu este Daneel Olivaw, ci R. Daneel Olivaw, nu-i aşa? Sau, mai precis, Robot Daneel Olivaw.

– Perfect adevărat, colege Elijah.

– De unde rezultă că RX-2475 n-a fost informat că tu eşti tot un robot. A fost lăsat să creadă că eşti om. Aspectul tău omenesc a permis un asemenea truc.

– Raţionamentul tău e fără cusur.

– Să mergem mai departe, deci.

Baley începea să simtă o bucurie sălbatică. Prinsese o urmă. Putea să nu fie mare lucru, dar acesta era soiul de investigaţie la care se pricepea el bine. Atât de bine, încât fusese chemat la asemenea distanţă prin spaţiu tocmai ca s-o întreprindă. Continuă:

– Şi oare de ce este nevoie să fie înşelat un biet robot? Ce-i pasă lui dacă tu eşti om sau robot? În orice caz trebuie să execute ordinele primite. Concluzia logică ar fi că nici căpitanul solarian care l-a informat pe robot şi nici autorităţile solariene care l-au informat pe căpitan nu ştiau că eşti robot. Aşadar, iată o concluzie logică, dar poate nu singura. E corectă?

– Cred că da.

– Bun! Am nimerit-o. De ce însă aşa? Propunându-le solarienilor să lucrezi cu mine, doctorul Han Fastolfe i-a lăsat să creadă că eşti om. Nu e acesta un lucru periculos? Dacă află adevărul, solarienii s-ar putea supăra rău. Atunci, de ce?

– Iată ce explicaţii mi s-au dat mie, colege Elijah, răspunse robotul umanoid. Colaborând cu un om din Lumile exterioare, te-ai ridica în ochii solarienilor, pe când o colaborare cu un robot ar avea rezultate contrare. Cum eu te cunoşteam bine şi puteam deci lucra împreună în bune condiţiuni, s-a socotit convenabil ca solarienii să mă accepte drept om fără a fi efectiv înşelaţi printr-o afirmaţie directă în acest sens.

Baley nu credea. Era un gen de solicitudine pentru sentimentele pământenilor care nu i se potrivea unui spaţian, nici chiar unuia atât de luminat cum era doctorul Fastolfe.

Se gândi atunci la o altă soluţie şi spuse:

– Nu sunt oare solarienii renumiţi, printre Lumile exterioare, pentru producţia de roboţi?

– Mă bucur, răspunse Daneel, că ai fost informat despre economia Solariei.

– Nu mi s-a spus o vorbă. Cred că ştiu doar cum se scrie numele „Solaria” şi atât.

– Nu înţeleg atunci, colege Elijah, ce te-a făcut să pui această întrebare, dar, oricum, este foarte oportună. Ai ghicit. Stocul meu de informaţii conţine faptul că, dintre cele cincizeci de Lumi exterioare, Solaria este într-adevăr cea mai renumită pentru varietatea şi buna calitate a modelelor de roboţi pe care le produce. Exportă roboţi specializaţi în toate celelalte Lumi exterioare.

Baley dădu din cap cu o satisfacţie neîndurătoare. Fireşte, Daneel nu putea urmări un salt mintal intuitiv care pornea de la o slăbiciune omenească. Şi nici Baley nu se simţea obligat să-i explice raţionamentul. Dacă Solaria era o asemenea forţă în producţia de roboţi, doctorul Han Fastolfe şi colegii săi puteau avea motive pur personale şi

umane de a-şi prezenta propria lor realizare în materie de roboţi. Ceea ce n-avea nimic de-a face cu sentimentele sau securitatea unui pământean. Astfel, şi-ar demonstra propria superioritate, lăsându-i pe specialiştii solarieni să se înşele luând drept om un robot produs în Aurora.

Baley se simţea mult mai bine acum. Curios lucru, toate raţionamentele, toată forţa intelectuală de care dispunea, nu reuşiseră să-i îndepărteze sentimentul de panică, dar o neînsemnată măgulire a propriei vanităţi făcuse imediat aceasta.

Şi, în plus, îl satisfăcea faptul că şi spaţienii erau vanitoşi. Dumnezeule, îşi spuse detectivul, toţi suntem oameni, chiar şi spaţienii. Apoi zise cu voce tare, aproape glumeţ:

– Dar cât trebuie să mai aşteptăm acel vehicul? Eu sunt gata.

Se părea că tubul pneumatic nu era chiar potrivit pentru utilizarea ce i se dădea acum. Omul şi umanoidul ieşiră din navă păşind drept pe o plasă flexibilă care se lăsa sub greutatea lor.

(În spaţiu, îşi imagina vag Baley, oamenii care trec, imponderabili, dintr-o navă în alta, pot pluti uşor pe toată lungimea tubului, împinşi de un salt iniţial.)

La celălalt capăt tubul se strâmta, diform, de parcă fusese comprimat de o mână uriaşă. Daneel, care avea o lanternă, se lăsă pe brânci, iar Baley îi urmă exemplul. Parcurseră astfel ultimii câţiva metri, ajungând în sfârşit în ceea ce, evident, era un vehicul de suprafaţă.

Daneel închise cu grijă uşa prin care intraseră. Se auzi un pocnet puternic, probabil desprinderea tubului pneumatic.

Baley privi curios în jur. Vehiculul nu conţinea nimic prea neobişnuit. Avea două banchete în tandem, fiecare de trei locuri. La capetele banchetelor existau nişte uşi. Panourile lucioase, care ar fi putut fi ferestre, erau negre şi opace, fără îndoială în urma unei polarizări adecvate. Aceasta nu constituia un lucru nou pentru Baley.

Interiorul era luminat de două lămpi rotunde situate în plafon şi, pe scurt, singurul lucru ce-i păru ciudat lui Baley era emiţătorul plasat în peretele despărţitor din faţa primei banchete şi, desigur, faptul că nu se vedea niciun panou de comandă.

– Presupun că cel care conduce vehiculul se află dincolo de acest perete, observă Baley.

– Exact, colege Elijah, răspunse Daneel. Şi iată cum îi putem da dispoziţii.

Se aplecă puţin şi apăsă pe un comutator basculant, făcând astfel să se aprindă o lumină roşie intermitentă. După care spuse cu voce domoală:

– Poţi porni acum. Suntem gata.

Un uşor huruit, care încetă aproape imediat, o uşoară şi scurtă apăsare pe speteaza banchetei, şi apoi nimic.

– Am şi pornit? întrebă detectivul, surprins.

– Da. Vehiculul nu se deplasează pe roţi, ci alunecă pe un câmp de forţă diamagnetic, aşa că nu simţi decât acceleraţia şi deceleraţia.

– Dar la curbe?

– Vehiculul se înclină automat pentru compensare. Îşi menţine, de asemenea, echilibrul când urcă sau coboară o pantă.

– Trebuie să aibă nişte comenzi complicate, comentă Baley sec.

– Complet automatizate. Conducătorul e un robot.

– Hm! Baley aflase cam tot ce-l interesa despre vehicul. Adăugă: Şi cât va ţine drumul?

– Aproximativ o oră. Am fi ajuns mai repede cu o aeronavă, dar doream să-ţi pun la dispoziţie un interior închis, iar aeronavele de pe Solaria nu se pot închide atât de complet ca un asemenea vehicul de suprafaţă.

Baley se simţi agasat de „solicitudinea” robotului. Parcă ar fi fost un copilaş dat în grija unei bone. Şi, ciudat lucru, îl mai iritau şi frazele folosite de Daneel. Avea impresia că asemenea fraze inutil de formale îl puteau uşor da de gol ca fiind robot.

O clipă detectivul, îl fixă curios pe R. Daneel Olivaw. Robotul, uitându-se drept înainte, stătea nemişcat şi indiferent sub privirea omului. Pielea lui avea o textură perfectă, firele de păr din cap şi de pe corp fuseseră lucrate şi implantate cu dragoste şi migală. Mişcările muşchilor sub piele erau foarte realiste. În construcţia lui nu se precupeţise niciun efort, oricât de costisitor. Şi totuşi Baley ştia, din experienţa personală, că membrele şi pieptul robotului se puteau desface de-a lungul unor lipituri invizibile, pentru efectuarea reparaţiilor. Ştia că sub acea piele realist executată ar fi găsit metal şi siliciu. Ştia că în cutia craniană se află un creier pozitronic, foarte perfecţionat, dar, totuşi, pozitronic. Ştia că „gândurile” lui Daneel erau doar nişte curenţi pozitronici de scurtă durată trecând prin circuite strict proiectate şi predeterminate de fabricant.

Dar oare ce indicii ar fi putut trăda toate acestea ochiului unui expert neavizat? Uşoara artificialitate a vorbirii lui Daneel? Lipsa de emotivitate ce îl caracteriza permanent? Însăşi perfecţiunea „umanităţii” sale?

Îşi pierdea însă timpul cu asemenea gânduri.

– Să continuăm, Daneel. Presupun că înainte de a veni aici ţi s-au dat informaţii despre Solaria.

– Mi s-au dat, colege Elijah.

– Buun! Ai fost mai norocos decât mine. Cât de mare e această lume?

– Are 9500 mile în diametru. Este cea mai în afară situată dintr-o serie de trei planele şi e singura populată. Sub raportul climei şi atmosferei se aseamănă cu Pământul. Are o proporţie mai mare de terenuri fertile; resursele minerale utile sunt mai mici, dar, fireşte, mai puţin exploatate. Solaria este o lume autarhică şi poate menţine, cu ajutorul exportului de roboţi, un înalt nivel de trai.

– Ce populaţie are?

– Douăzeci de mii, colege Elijah.

Baley înregistră mintal cifra, apoi întrebă cu îngăduinţă:

– Adică douăzeci de milioane, nu?

Vagile sale cunoştinţe despre Lumile exterioare îi permiteau să creadă că, deşi acestea erau sub-populate în comparaţie cu Pământul, totuşi locuitorii lor se numărau cu milioanele.

– Douăzeci de mii, colege Elijah, repetă robotul.

– Vrei să spui că această planetă este de curând colonizată?

– Nicidecum. Este independentă de aproape două secole, iar colonizarea a început cu peste un secol mai înainte. Populaţia este intenţionat menţinută la douăzeci de mii, număr socotit optim chiar de solarieni.

– Ce suprafaţă din planetă ocupă?

– Toate regiunile fertile.

– Adică, în mile pătrate?

– Treizeci de milioane, inclusiv zonele marginale.

– Pentru numai douăzeci de mii de oameni?

– Mai sunt şi vreo două sute de milioane de roboţi pozitronici pentru diverse munci, colege Elijah.

– Dumnezeule! Asta înseamnă... Înseamnă zece mii de roboţi pentru un om.

– În acest sens au pe departe cea mai ridicată proporţie dintre toate Lumile exterioare. Următoarea, Aurora, are numai cincizeci de roboţi pe cap de locuitor.

– Dar la ce le trebuie atâţia roboţi? Ce fac cu toate aceste alimente?

– Alimentele ocupă un loc destul de neînsemnat. Mai importante sunt minele, iar şi mai importantă e producţia de energie.

Gândindu-se la toţi aceşti roboţi Baley simţi o uşoară ameţeală. Două sute de milioane! Iar, printre ei, atât de puţini oameni! Toate locurile trebuie să fie înţesate cu roboţi. Un observator din afară ar crede că Solaria e o lume a roboţilor, scăpând din vedere rara populaţie omenească.

Simţi deodată nevoia să vadă. Îşi amintea de conversaţia cu Minnim şi de prognoza sociologilor cu privire la primejdia în care s-ar afla Pământul. Părea un lucru îndepărtat, cam ireal, dar şi-l amintea. Pericolele şi greutăţile pe care le

înfruntase de la plecare estompaseră amintirea vocii lui Minnim, care emitea enormităţi folosind cuvinte calme şi precise, dar n-o ştersese cu totul.

Baley era prea obişnuit cu datoria ca să-şi permită să fie împiedicat, în exerciţiul ei, chiar şi de efectul covârşitor al spaţiului deschis. Date extrase din cuvintele vreunui spaţian, sau chiar ale vreunui robot spaţian, erau deja disponibile pentru sociologii de pe Pământ. Ceea ce le lipsea era observaţia directă, iar această treabă, oricât de neplăcută ar fi fost, îi revenea lui s-o facă.

Detectivul examină porţiunea superioară a vehiculului.

– E decapotabil, Daneel?

– Iartă-mă, colege Elijah, dar nu înţeleg ce vrei să spui.

– Se poate da deoparte plafonul? Vehiculul se poate deschide spre… cer?

(Era cât pe ce să spună „cupolă”, din obişnuinţă.)

– Da, se poate!

– Atunci să facem treaba asta, Daneel. Aş vrea să mă uit puţin.

Robotul răspunse grav:

– Regret, dar nu pot permite aşa ceva.

Baley rămase uimit. Apoi exclamă:

– Uite ce e, R. Daneel (subliniind acel R.). Să mă exprim altfel, îţi ordon să deschizi plafonul.

Creatura era un robot, fie chiar umanoid, astfel că trebuia să execute ordinele.

Daneel nu se clinti. Spuse însă:

– Trebuie să-ţi explic că prima mea grijă este să te feresc de pericole. Îmi este perfect clar, pe baza instrucţiunilor primite şi pe baza propriei mele experienţe, că ţi-ar face rău să te afli într-un spaţiu liber şi gol. Aşadar nu-ţi pot permite să te expui la asemenea efecte.

Detectivul îşi simţi obrajii îmbujorându-se şi, în acelaşi timp, îşi dădu seama de totala inutilitate a mâniei. Creatura era un robot, iar Baley cunoştea bine Prima lege a roboticii: „Un robot nu poate să facă vreun rău unei fiinţe umane sau, prin inacţiune, să permită să se facă vreun rău unei

fiinţe umane.”

Orice alt program inclus în creierul pozitronic al robotului – al tuturor roboţilor din Galaxie – trebuie să acorde întâietate acestui principiu fundamental. Desigur, roboţii trebuie să execute ordinele, dar cu o singură rezervă, extrem de importantă. Executarea ordinelor era a Doua lege a roboticii: „Un robot trebuie să execute ordinele primite de la o fiinţă umană, afară de cazul în care aceste ordine ar contraveni Primei legi.”

Baley se strădui să vorbească liniştit şi convingător:

– Cred că pot face faţă câteva clipe, Daneel.

– Nu sunt de aceeaşi părere, colege Elijah.

– Lasă-mă să apreciez eu asta, Daneel.

– Dacă e un ordin, colege Elijah, nu-l pot executa.

Baley se lăsă din nou pe tapiţeria moale a banchetei. Fireşte, nu putea uza de forţă împotriva robotului. Puterea lui Daneel, exercitată din plin, era însutit mai mare decât a unui om. Robotul s-ar dovedi perfect capabil să-l reţină pe Baley fără să-i facă niciun rău.

Detectivul era înarmat. Putea să-l ameninţe pe Daneel cu dezagregatorul, dar, după un sentiment efemer de autoritate, acest gest n-ar putea duce decât la o şi mai mare dezamăgire. N-are rost să ameninţi un robot cu distrugerea. Autoconservarea era de-abia a Treia lege a roboticii: Un robot trebuie să-şi conserve propria existenţă, în măsura în care această conservare nu contravine Primei sau celei de-a Doua legi.

Pe Daneel nu l-ar intimida perspectiva distrugerii dacă alternativa ar fi încălcarea Primei legi. Iar Baley nu dorea să-l distrugă pe Daneel. Categoric, nu.

Şi totuşi voia să se uite afară. Gândul începea să-l obsedeze. Nu putea permite să continue această relaţie bonă–copilaş. O clipă se gândi să-şi îndrepte dezagregatorul spre propria-i tâmplă. Decapotează autovehiculul sau mă omor! Să contracteze o aplicare a Primei legi printr-o alta, mai urgentă – şi mai importantă.

Ştia însă că n-o va face. Ar fi fost un gest cu totul lipsit

de demnitate. Îi displăcea chiar şi imaginea evocată de acest gând.

Spuse cu oboseală în glas:

– Vrei să-l întrebi pe şofer câte mile mai avem până la destinaţie?

– Desigur, colege Elijah.

Daneel se aplecă şi apăsă comutatorul basculant. Imediat însă Baley se aplecă şi el, strigând:

– Şofer! Decapotează vehiculul!

Şi mâna omului se întinse repede spre comutator şi îl închise, rămânând apoi strâns lipită deasupra lui.

Gâfâind uşor, Baley îl fixă pe Daneel.

O clipă robotul rămase nemişcat, de parcă circuitele sale pozitronice ar fi fost temporar scoase din funcţiune de efortul de a se adapta la noua situaţie. Această clipă trecu însă repede şi mâna lui Daneel începu să se mişte.

Baley anticipase gestul. Daneel va lua mâna omului de pe comutator (uşor, fără să-l rănească), va deschide comutatorul şi va contramanda ordinul dat.

– Nu-mi poţi lua mâna de-acolo, fără să mi-o răneşti. Te previn. Va trebui probabil să-mi fracturezi degetele.

Nu era adevărat. Baley ştia asta. Dar mişcarea lui Daneel încetă. Vătămare contra vătămare. Creierul pozitronic trebuia să cântărească probabilităţile şi să traducă în potenţiale contrare. Ceea ce însemna puţină ezitare.

– E prea târziu! exclamă Baley.

Câştigase. Capota se retrăgea, iar în vehicul, deschis acum, pătrundea lumina albă, orbitoare, a soarelui solarian.

Sub impulsul iniţial al terorii, Baley vru să-şi închidă ochii, dar se împotrivi acestei porniri. Înfruntă enorma întindere de verde şi albastru ce acoperea suprafeţe incredibil de mari. Simţea năvala nedomolită a aerului lovindu-i faţa, dar nu reuşea să prindă niciun fel de detaliu. Depăşiră în goană ceva mişcător. Putea fi un robot sau un animal, sau un obiect învăluit într-o trombă de aer. Nu-şi dădea seama. Vehiculul trecuse pe lângă el prea repede.

Albastru, verde, aer, zgomot, mişcare şi abătându-se

asupra tuturor cu furie, implacabilă, înspăimântătoare, lumina albă emisă de un glob de pe cer.

O fracţiune de secundă Baley, cu capul dat pe spate, privi direct la soarele solarian. Se uită la el, neprotejat de sticla difuzantă a cupolelor înalte ce împiedicau lumina solară să cadă direct asupra Oraşelor. Se uită la soarele gol.

Deodată simţi mâinile lui Daneel lăsându-i-se pe umeri. În acea clipă ireală, ameţitoare, mintea îi fu năpădită de gânduri. Trebuia să vadă! Trebuia să vadă tot ce se putea! Iar Daneel era probabil acolo pentru a-l împiedica.

Neîndoielnic, însă, robotul nu va îndrăzni să uzeze de violenţă contra unui om. Acest gând era predominant. Daneel nu putea să-l împiedice cu forţa, şi totuşi Baley simţi mâinile robotului apăsându-i umerii. Ridică braţele pentru a da deoparte acele mâini fără carne şi îşi pierdu cunoştinţa.

3. Se află numele victimei

Baley se găsea din nou în siguranţă sub capota vehiculului. Faţa lui Daneel îi juca în faţa ochilor, împestriţată cu pete negre care deveneau roşii când clipea.

– Ce s-a întâmplat? întrebă detectivul.

– Îmi pare rău, răspunse Daneel, că ai suferit o vătămare în ciuda prezenţei mele. Razele directe ale soarelui sunt dăunătoare pentru ochiul omenesc, dar cred că leziunea rezultată din această scurtă expunere nu va fi permanentă. Când te-ai uitat la soare am fost nevoit să te împing în jos şi ţi-ai pierdut cunoştinţa.

Baley făcu o grimasă. Nu se lămurise încă dacă leşinase din cauza fricii sau din cauza unei lovituri. Îşi pipăi falca şi capul, dar nu simţi nicio durere. Se reţinu să pună o întrebare directă. Într-un fel nici nu dorea să afle.

– N-a fost prea rău, observă el.

– După reacţiile pe care le-ai avut, colege Elijah, aş spune că fost o experienţă neplăcută.

– Ba deloc, ripostă Baley cu încăpăţânare. Petele din faţa ochilor începeau să se şteargă şi nu mai dansau atât de violent. Regret doar că n-am putut vedea mai mult. Vehiculul mergea prea repede. Am trecut oare pe lângă un robot?

– Pe lângă mai mulţi. Traversăm domeniul Kinbald, pe care se cultivă pomi fructiferi.

– Va trebui să mai încerc o dată.

– Nu se poate, în prezenţa mea, răspunse Daneel. Între timp am făcut ceea ce mi-ai cerut.

– Ceea ce ţi-am cerut?

– Îţi aminteşti, colege Elijah, că înainte de a ordona şoferului să retragă capota îmi spuseseşi să-l întreb câte mile mai avem până la destinaţie. Mai avem zece mile şi vom ajunge în circa şase minute.

Baley se simţi îndemnat să-l întrebe pe Daneel dacă îl supără faptul că fusese păcălit, chiar şi numai pentru a-i

vedea faţa perfectă strâmbându-se, dar se abţinu. Fireşte, Daneel ar răspunde pur şi simplu negativ, fără ranchiună sau supărare. Ar rămâne aşezat la fel de calm şi serios, netulburat şi impasibil.

Se mulţumi să spună liniștit:

– Şi totuşi, Daneel, ştii prea bine că va trebui să mă obişnuiesc.

Robotul îşi privi colaboratorul uman.

– La ce te referi?

– Dumnezeule! La... exterior. Căci doar aşa e pe toată planeta asta.

– Nu va fi nevoie să înfrunţi exteriorul, răspunse Daneel. Şi apoi, ca şi cum ar fi socotit subiectul închis, adăugă: Încetinim, colege Elijah. Cred că am ajuns... acum va trebui să aşteptăm conectarea unui alt tub pneumatic până la locuinţa ce ne va servi drept bază de operaţii.

– Nu e nevoie de niciun tub pneumatic, Daneel. Dacă trebuie să lucrez în exterior, n-are rost să mai prelungim treaba asta.

– Dar nu va fi nevoie să lucrezi în exterior, colege Elijah.

Robotul dădu să mai spună ceva, dar Baley îi impuse tăcerea cu o mişcare energică a mâinii. În clipa aceea n-avea chef de încurajările amabile ale lui Daneel, de remarci liniştitoare, de asigurări că totul va fi în ordine şi că el, Baley, se află pe mâini bune.

Ceea ce dorea într-adevăr era convingerea sa personală că se putea descurca singur şi că îşi va îndeplini misiunea. Senzaţiile prilejuite de exterior fuseseră greu de suportat. Se prea putea ca, atunci când va fi nevoie, să-i lipsească tăria de a îndrăzni să le înfrunte iar, cu riscul de a-şi pierde respectul de sine şi, probabil, de a periclita situaţia Pământului. Şi toate astea din cauza unui pic de aer liber!

Faţa i se îndârji la acest gând fugar. Ba va înfrunta şi aerul, şi soarele, şi spaţiile libere!

Elijah Baley se simţea ca un locuitor al unuia dintre Oraşele mai mici, Helsinki de pildă, aflat în vizită la New

York şi numărând, copleşit, Nivelurile, îşi imaginase „locuinţa” ca un fel de apartament, dar era ceva cu totul diferit. Trecea dintr-o cameră în alta, şi nu se mai sfârşeau. Ferestrele panoramice erau acoperite cu grijă, nelăsând înăuntru nicio rază incomodă de soare. Luminile se aprindeau fără zgomot, din surse nevăzute, la intrarea lor într-o cameră şi se stingeau la fel de discret la ieşire.

– Ce multe camere! exclamă Baley uimit. Ce multe! E ca un mic oraş, Daneel.

– Aşa s-ar părea, colege Elijah, conveni Daneel cu indiferenţă.

Era un lucru ciudat pentru un pământean. De ce trebuia să se înghesuie cu atâţia spaţieni în aceiaşi locuinţă?

– Câte persoane vor locui aici cu mine?

– Eu, fireşte, răspunse Daneel, şi un număr de roboţi.

Un număr de alţi roboţi, ar fi trebuit să spună, se gândi Baley. Şi din nou îi păru evident că Daneel avea intenţia de a juca rolul unui om chiar şi faţă de Baley, care cunoștea atât de bine adevărul.

Dar imediat acest gând se şterse, izgonit din mintea lui de altul, mai imperios.

– Roboţi? exclamă detectivul. Dar câţi oameni?

– Niciunul, colege Elijah.

Tocmai intraseră într-o cameră înţesată până la plafon cu role de film. În trei colţuri ale camerei se aflau ecrane verticale cu diagonala de 60 de centimetri; în al patrulea era un ecran pentru filme de animaţie.

Baley privi în jur stingherit.

– I-au dat pe toţi afară de aici ca să mă lase pe mine să mă lăfăiesc în mausoleul ăsta?

– Dar clădirea ţi-e rezervată numai ţie. O locuinţă ca aceasta pentru o singură persoană este un lucru obişnuit în Solaria.

– Toată lumea locuieşte astfel?

– Toată lumea.

– Pentru ce au nevoie de atâtea camere?

– De regulă fiecare cameră este destinată pentru un

anumit scop. Aceasta este biblioteca. Mai există o cameră de muzică, o sală de gimnastică, o bucătărie, o sufragerie, un atelier mecanic, diverse încăperi pentru repararea şi testarea roboţilor, două dormitoare…

– Stop! De unde ştii toate astea?

– Fac parte din bagajul de informaţii ce mi s-a pus la dispoziţie înainte de a pleca din Aurora, răspunse Daneel liniştit.

– Dumnezeule! Şi cine are grijă de aceste camere? întrebă detectivul, făcând un gest larg cu mâna.

– Există mai mulţi roboţi menajeri, care ţi-au fost repartizaţi şi se vor îngriji să ai tot confortul necesar.

– Dar n-am nevoie de toate astea! exclamă Baley.

Simţea nevoia să se aşeze şi să nu mai facă nicio mişcare. Nu mai voia să vadă nicio altă încăpere.

– Putem rămâne într-o singură cameră dacă doreşti, colege Elijah. Încă de la început s-a luat în considerare şi o asemenea eventualitate. Totuşi, avându-se în vedere obiceiurile solariene, s-a considerat preferabil să se construiască această casă…

– Să se construiască? exclamă Baley, făcând ochii mari. Vrei să spui că au construit-o pentru mine? Toate astea? Special pentru mine?

– O economie complet robotizată…

– Da, ştiu ce ai de gând să-mi răspunzi. Şi ce vor face cu ea la sfârşit?

– Cred că o vor demola.

Baley îşi strânse buzele. Desigur! O vor demola! Construiesc o clădire impunătoare pentru uzul personal al unui singur pământean, şi apoi distrug tot ce a atins acesta. Sterilizează solul pe care s-a aflat clădirea! Dezinfectează aerul respirat de pământean! Oricât de puternici ar părea spaţienii, au şi ei temerile lor ridicole.

Daneel părea că-i citeşte gândurile, sau, cel puţin, că-i interpretează expresia feţei.

– Am impresia că îţi închipui, colege Elijah, că vor distruge clădirea pentru a se feri de contagiune. Dacă aşa

stau lucrurile, te sfătuiesc să nu-ţi faci griji din cauza asta. Teama de boală a spaţienilor nu este nicidecum atât de exagerată. Pur şi simplu, efortul cerut de construcţia casei le pare foarte mic. După cum nici demolarea ei nu înseamnă cine ştie ce în ochii lor. Iar după lege, colege Elijah, casa nu poate rămâne aici. Se află pe domeniul lui Hannis Gruer şi pe fiecare domeniu nu poate exista legal decât o singură locuinţă, cea a proprietarului. Aceasta a fost construită în baza unei dispense speciale, pentru un scop bine precizat, şi anume ca să ne adăpostească pe noi o anumită perioadă de timp, până la încheierea misiunii noastre.

– Şi cine e acest Hannis Gruer? întrebă Baley.

– Şeful serviciului de securitate solarian. Urmează să-l întâlnim după sosire.

– Urmează? Dumnezeule! Daneel, când voi începe şi eu să aflu unele lucruri? Mă simt ca într-un vid şi nu-mi place. Mai că m-aş întoarce pe Pământ. Mai că…

Simţi că se enervează şi se opri brusc.

Daneel nici nu se clintise. Aştepta doar prilejul ca să vorbească.

– Îmi pare rău că eşti iritat. Cunoştinţele mele generale despre Solaria par să le depăşească pe ale tale. Dar despre crimă ştiu tot atât cât ştii şi tu. Agentul Gruer ne va da informaţiile necesare. Aşa a decis guvernul solarian.

– Ei bine, atunci să mergem la Gruer. E mult de mers până acolo?

Baley se crispă la gândul altor deplasări şi începu din nou să simtă acea strângere de inimă.

– Nu e nevoie să mergem, colege Elijah. Agentul Gruer ne aşteaptă în camera de convorbiri.

– Există deci o cameră de convorbiri? murmură Baley cu o strâmbătură. Apoi, mai tare: Ne aşteaptă acum?

– Cred că da.

– Hai la el atunci, Daneel.

Hannis Gruer era pleşuv de-a binelea. N-avea nici măcar

o coroniţă de păr pe laturile capului. Era complet chel.

Baley înghiţi în sec şi încercă, politicos, să nu se uite la capul lui Gruer, dar nu reuşi. Pe Pământ spaţienii erau acceptaţi aşa cum ei înşişi înţelegeau să se prezinte. Spaţienii erau stăpânii necontestaţi ai Galaxiei; erau înalţi, cu pielea şi părul având reflexe de bronz, frumoşi, masivi, imperturbabili, aristocratici.

Pe scurt, arătau exact ca R. Daneel Olivaw, posedând în plus şi elementul uman.

Iar cei trimişi pe Pământ adesea chiar aşa se şi înfăţişau; poate că erau special aleşi în acest scop.

Dar iată aici un spaţian care, după aspect, putea fi socotit pământean. Era chel, şi mai avea şi nasul strâmb. Nu prea mult desigur, dar la un spaţian orice asimetrie era demnă de remarcat.

– Bună ziua, spuse Baley. Îmi pare rău dacă v-am făcut să ne aşteptaţi.

Politeţea nu strică niciodată. Doar va trebui să lucreze cu aceşti oameni.

O clipă avu impulsul de a traversa camera (ce caraghios de mare!) ca să-i întindă mâna lui Gruer. Se reţinu însă imediat. Unui spaţian nu i-ar face plăcere un asemenea salut: o mână plină de microbi de pe Pământ.

Gruer şedea cu o mină gravă, cât mai departe cu putinţă de Baley, cu mâinile în nişte mâneci lungi şi, probabil, cu filtre în nări, deşi Baley nu le putea vedea.

Detectivului i se păru chiar că Gruer se uită dezaprobator la Daneel, de parcă ar spune: Ce spaţian ciudat, să stea atât de aproape de un pământean!

Ceea ce ar însemna că Gruer nu cunoştea adevărul. Apoi Baley observă deodată că Daneel stătea la o oarecare distanţă, mai departe decât de obicei.

Fireşte! Dacă s-ar apropia prea mult, Gruer ar putea bănui ceva. Daneel era hotărât să treacă drept om.

Gruer începu să vorbească pe un ton plăcut, prietenos, dar privirile i se tot abăteau spre Daneel:

– Nu aştept de mult. Bun venit pe Solaria, domnilor. V-aţi

instalat confortabil?

– Da, răspunse Baley. Foarte confortabil.

Se întrebă dacă nu cumva protocolul cerea ca Daneel, ca „spaţian”, să vorbească în numele amândurora, dar respinse această idee cu indignare. Dumnezeule! Doar pe el, Baley, îl ceruseră pentru anchetă, iar Daneel fusese cooptat pe urmă. În aceste împrejurări detectivul n-ar fi admis să fie vioara a doua nici măcar pe lângă un spaţian autentic; cu un robot, chiar şi unul ca Daneel, problema nici nu se mai punea.

Dar Daneel nu încercă să treacă înaintea lui Baley şi nici Gruer nu părea surprins sau nemulţumit de aceasta. Ba chiar îşi concentră imediat atenţia asupra pământeanului, părând că uită de Daneel.

– Nu ţi s-a comunicat nimic, detectiv Baley, în legătură cu crima pentru care au fost solicitate serviciile dumitale. Îmi închipui că eşti foarte curios să afli despre ce este vorba.

Gruer îşi mişcă braţele, astfel încât îşi scoase mâinile din mâneci şi şi le încrucişă în poală.

– Dar luaţi loc, domnilor.

Cei doi se aşezară, iar Baley spuse:

– Da, suntem curioşi.

Detectivul observă că Gruer n-avea mâinile protejate de mănuşi.

– Intenţionat am procedat astfel, detectiv Baley, continuă acesta. Voiam să ajungi aici pregătit pentru a aborda problema cu o minte neinfluenţată. N-avem nevoie de idei preconcepute. Vei primi în curând un raport complet asupra amănuntelor crimei şi asupra cercetărilor pe care le-am putut întreprinde. Mă tem, detectiv Baley, că aceste cercetări îţi vor părea ridicol de incomplete în raport cu experienţa dumitale. N-avem poliţie pe Solaria.

– Deloc? întrebă Baley.

Gruer surâse şi ridică din umeri:

– N-avem delicte, înţelegi? Populaţia noastră este puţin numeroasă şi foarte rară. Nu se ivesc ocazii pentru

delincvenţă şi, ca atare, n-avem nevoie nici de poliţie.

– Înţeleg. Şi totuşi, acum aveţi un delict.

– Adevărat, dar e primul act de violenţă comis în două secole.

– Din păcate, însă, văd că începeţi chiar cu un omor.

– Din păcate aşa e. Şi mai regretabil încă este faptul că victima era un om a cărui moarte constituie o mare pierdere. O victimă foarte nepotrivită. Iar împrejurările în care a fost comisă crima sunt deosebit de brutale.

– Presupun că ucigaşul este total necunoscut, observă Baley.

(Altfel de ce ar mai fi adus un detectiv de pe Pământ?)

Gruer păru foarte stingherit. Se uită pieziş la Daneel, care şedea nemişcat – o maşinărie tăcută, avidă de informaţii. Baley ştia că robotul putea reproduce, integral, oricând în viitor, orice conversaţie auzită. Era un magnetofon care umbla şi vorbea ca un om.

Oare şi Gruer ştia aceasta? Oricum, se uitase la Daneel cu un fel de privire furişă.

– Nu, n-aş putea spune că e total necunoscut. De fapt, există o singură persoană care ar fi putut comite omorul.

– Nu cumva vreţi să spuneţi că există o singură persoană care ar fi putut *probabil* comite omorul?

Lui Baley nu-i plăceau afirmaţiile categorice, după cum nu-i plăceau nici detectivii de fotoliu care, folosind logica, ajungeau prea repede la certitudini.

Gruer însă clătină din capu-i pleşuv.

– Nu. O singură persoană. Nu poate fi altcineva. Absolut imposibil.

– Absolut?

– Te asigur.

– Atunci lucrurile sunt clare.

– Dimpotrivă. Există o problemă. Nici persoana în cauză nu putea comite crima.

– Atunci n-a comis-o nimeni, conchise Baley calm.

– Şi totuşi a fost comisă. Rikaine Delmarre e mort.

Asta e ceva, se gândi Baley. Dumnezeule, asta e ceva.

Am numele victimei.

Îşi scoase carneţelul şi notă numele cu solemnitate, parte din dorinţa maliţioasă de a arăta că, în fine, obţinuse un element faptic şi parte pentru a nu lăsa să se vadă prea clar că avea lângă el o maşină de înregistrat care făcea inutile orice însemnări.

– Cum se scrie numele victimei?

Gruer îi spuse.

– Ce profesie avea?

– Fetolog.

Baley notă cuvântul aşa cum îl auzise, fără a insista.

– Şi cine ar putea să-mi facă o relatare personală asupra împrejurărilor în care a fost comisă crima? Fără intermediar, dacă se poate.

Gruer surâse sardonic şi din nou aruncă o privire spre Daneel.

– Soţia lui, detectiv Baley.

– Soţia lui?

– Da. Se numeşte Gladia.

Gruer îi pronunţă numele în trei silabe, cu accentul pe cea din mijloc.

– Copii? întrebă Baley cu ochii aţintiţi asupra carneţelului. Neprimind niciun răspuns îşi ridică privirea şi repetă: Copii au?

Gruer însă îşi pungise gura de parcă ar fi gustat ceva acru. Părea scârbit. În cele din urmă răspunse:

– Habar n-am.

– Poftim? întrebă Baley.

Gruer se grăbi să adauge:

– Oricum, cred că e mai bine să amânăm începerea cercetărilor pe mâine. Ştiu că ai avut o călătorie dificilă, domnule Baley, că eşti obosit şi că, probabil, ţi-e foame.

Baley, gata să răspundă negativ, constată brusc că gândul mâncării îi era deosebit de plăcut în acel moment. Întrebă:

– N-aţi vrea să luaţi masa cu noi?

De altfel nu-şi închipuia că Gruer va accepta o asemenea

invitaţie.

(Şi totuşi ajunsese să-i spună „domnule Baley” în loc de „detectiv Baley”, ceea ce era, desigur, ceva.)

Aşa cum se aşteptase, Gruer refuză:

– Îmi este imposibil din cauza unei întâlniri de serviciu. Va trebui să plec. Regret.

Baley se ridică. Politeţea ar fi cerut să-l conducă pe Gruer până la uşă, dar, pe de o parte, n-avea niciun chef să se apropie de uşă şi de exteriorul neprotejat, iar pe de alta, nu prea ştia unde se află uşa.

Rămase, şovăind, în picioare. Gruer zâmbi şi dădu din cap.

– Ne vom revedea. Roboţii dumitale cunosc combinaţia, dacă vrei să vorbeşti cu mine.

Şi dispăru.

Baley scoase un strigăt de surpriză.

Gruer şi scaunul pe care şezuse nu se mai aflau acolo! Peretele din spatele lui Gruer şi podeaua de sub picioarele lui îşi schimbaseră brusc înfăţişarea.

Daneel observă calm:

– Nu se găsea fizic în această cameră. Era doar o imagine tridimensională. Credeam că ştii. Doar aveţi aşa ceva şi pe Pământ.

– Nu chiar aşa, murmură Baley.

Pe Pământ o imagine tridimensională era încadrată într-un câmp de forţă cubic care strălucea pe fundal. Iar imaginea însăşi nu era decât o licărire slabă. Pe Pământ n-ai putea confunda o imagine cu realitatea. Pe când aici…

Iată de ce n-avea Gruer mănuşi. Şi nu-i trebuiau nici filtre nazale.

– N-ai vrea să mâncăm acum, colege Elijah? întrebă Daneel.

Cina se dovedi un calvar nebănuit. Apărură mai mulţi roboţi. Unul puse masa. Altul aduse mâncarea.

– Câţi sunt în toată casa, Daneel? întrebă Baley.

– Vreo cincizeci, colege Elijah.

– Vor rămâne aici în timp ce mâncăm?

(Unul se retrăsese într-un colţ, cu faţa, pe care ochii luceau sticlos, întoarsă spre Baley.)

– Aşa se obişnuieşte, răspunse Daneel, să rămână unul pentru cazul când ar fi nevoie de el. Dacă nu vrei, îi poţi ordona să plece.

Baley dădu din umeri:

– Lasă-l să stea.

În condiţii normale Baley ar fi găsit, probabil, acea hrană foarte gustoasă. Acum însă o mesteca mecanic. Observă în treacăt că Daneel mânca şi el, cu un fel de eficienţă calmă. Mai târziu, fireşte, va goli punga de plastic în care se depunea acum hrana „mâncată” de el. Între timp, Daneel continua să-şi joace rolul.

– E noapte afară, Daneel?

– Da, răspunse robotul.

Baley se uită sumbru la pat. Era prea mare. Întregul dormitor era prea mare. Şi n-avea pături sub care să te vâri, ci numai cearceafuri. Cam subţire acoperământ!

Totul se dovedea dificil. Trecuse deja prin greaua încercare de a face duş, într-o boxă aflată practic lângă dormitor. Era, într-un fel, o culme a luxului, dar, pe de altă parte, părea neigienică.

Spuse deodată:

– Cum se stinge lumina?

Tăblia patului împrăştia o lumină difuză. Poate pentru a înlesni vizionarea unei cărţi înainte de culcare, dar Baley n-avea chef de aşa ceva.

– Se stinge imediat ce te bagi în pat şi te pregăteşti de culcare.

– Au grijă roboţii, nu?

– E sarcina lor.

– Dumnezeule! Dar ce fac solarienii cu propriile lor mâini? mormăi Baley. Mă mir că, sub duş, nu m-a frecat un robot pe spate.

Fără urmă de umor, Daneel răspunse:

– Te-ar fi frecat, dacă ai fi vrut. Cât despre solarieni, fac ceea ce le place. Niciun robot nu-şi execută sarcina dacă i se ordonă să n-o facă, afară de cazul când, fireşte, îndeplinirea ei este necesară pentru bunăstarea omului.

– Ei, noapte bună, Daneel.

– Voi dormi în altă încăpere, colege Elijah. Dacă în timpul nopţii ai nevoie de ceva...

– Ştiu, au să vină roboţii.

– Pe noptieră e un buton de comandă. E de ajuns să-l atingi. Voi veni şi eu.

Baley nu putea să adoarmă. Se gândea mereu la casa în care se găsea, într-un echilibru precar, la marginea lumii, cu spaţiul gol pândindu-l afară ca un monstru.

Pe Pământ, apartamentul său – plăcut, confortabil, înţesat de lume – se afla la adăpost, sub nenumărate alte apartamente. Erau zeci de Niveluri şi mii de oameni între el şi marginea Pământului.

Dar chiar şi acolo, încercă să raţioneze, se găseau oameni la ultimul Nivel, adică imediat lângă exterior. Sigur că da! Dar tocmai de aceea asemenea apartamente se închiriau ieftin.

Se gândi apoi la Jessie, aflată acum la mii de ani-lumină.

Tare ar mai fi vrut să se dea jos din pat, să se îmbrace şi să plece la ea. Gândurile începeau să i se înceţoşeze. Dacă ar exista un tunel, un tunel frumos şi sigur care să ajungă, prin rocă şi metal solid, din Solaria până pe Pământ, s-ar duce tot prin el...

S-ar duce înapoi pe Pământ, înapoi la Jessie, înapoi la confort şi securitate...

Securitate!

Baley deschise ochii. Cu braţele înţepenite se sprijini într-un cot, abia dându-şi seama ce face.

Securitate! Omul ăsta, Hannis Gruer, era şeful securităţii solariene. Aşa spusese Daneel. Dar ce însemna „securitate”? Dacă însemna acelaşi lucru ca şi pe Pământ, şi fără îndoială că asta însemna, acest Gruer răspundea de apărarea Solariei împotriva invaziilor din afară şi

subversiunii dinăuntru.

De ce îl interesa pe Gruer crima? Oare pentru că pe Solaria nu exista poliţie şi serviciul de securitate era astfel cel mai indicat pentru a se ocupa de un omor?

Gruer păruse degajat faţă de Baley, dar aruncase de mai multe ori priviri furişe în direcţia lui Daneel.

Oare Gruer îl suspecta pe Daneel? Baley însuşi fusese instruit să ţină ochii bine deschişi şi se prea putea ca şi Daneel să fi primit ordine asemănătoare.

Ar fi fost foarte natural ca Gruer să se gândească la unele posibilităţi de spionaj. Slujba sa îl obliga să aibă asemenea bănuieli ori de câte ori era cazul. Şi nu de Baley s-ar fi temut Gruer prea mult, de un pământean, reprezentantul celei mai puţin puternice lumi din Galaxie.

Daneel însă venea din Aurora, cea mai veche, mai mare şi mai puternică dintre Lumile exterioare. Era cu totul altceva.

Gruer, îşi aminti detectivul, nu-i adresase niciun cuvânt lui Daneel.

La urma urmelor, de ce oare trebuia Daneel să joace atât de perfect rolul unui om? Explicaţia pe care şi-o oferise Baley mai înainte, anume că era o chestiune de vanitate a proiectanţilor aurorani, îi păru ridicolă. Acum devenea limpede că în spatele acestui joc se ascundea ceva mult mai serios.

Un om se putea aştepta să se bucure de imunitate diplomatică, să fie tratat cu o anumită curtoazie şi amabilitate. Un robot, nu. Dar atunci de ce n-a trimis Aurora un om adevărat? De ce să rişte atât de mult cu o înşelătorie? Răspunsul îi veni pe dată lui Baley. Un om adevărat de pe Aurora, un spaţian autentic, n-ar fi fost dispus să colaboreze prea strâns sau prea mult timp cu un pământean.

Dar dacă toate astea erau adevărate, de ce ar fi această crimă atât de importantă pentru solarieni încât să-i determine să permită venirea unui pământean şi a unui auroran pe planeta lor?

Baley se simţea ca prins într-o cursă.

Prins pe Solaria de obligaţiile misiunii sale. Prins de primejdia ce pândea Pământul, prins într-un mediu pe care de-abia îl putea suporta, prins de o răspundere pe care n-o putea evita. Şi, peste toate acestea, prins cumva în mijlocul unui conflict spaţian a cărei natură n-o putea înţelege.

4. Se vizionează o femeie

Adormi în sfârşit. De fapt nu-şi amintea când trecuse la starea de somn. Urmase un răstimp în care gândurile îi deveniseră mai dezordonate şi apoi deodată văzuse tăblia patului strălucind, iar plafonul iluminat de o lumină răcoroasă, de zi. Se uită la ceas.

Trecuseră câteva ore. Roboţii care se îngrijeau de casă hotărâseră că e timpul ca detectivul să se scoale şi acţionaseră în consecinţă.

Se întrebă dacă şi Daneel s-a trezit, dar sesiză îndată lipsa de logică a acestui gând. Daneel nu putea dormi. Baley se întrebă dacă robotul simulase oare că doarme, pentru a intra mai bine în rol. Se dezbrăcase şi îşi pusese o pijama?

Ca la comandă, Daneel intră în încăpere.

– Bună dimineaţa, colege Elijah.

Robotul era complet îmbrăcat şi faţa îi părea perfect odihnită. Întrebă:

– Ai dormit bine?

– Da, răspunse Baley sec. Dar tu?

Se dădu jos din pat şi cu paşi greoi, intră în baie ca să se bărbierească şi să-şi facă toaleta de dimineaţă. De acolo strigă:

– Dacă vine vreun robot să mă radă, trimite-l la plimbare. Mă calcă pe nervi. Chiar dacă nu-i văd, tot mă calcă pe nervi.

Îşi privi atent faţa în timp ce se bărbierea, mirat puţin că semăna atât de mult cu cea pe care o vedea în oglinzile de pe Pământ. A, dacă în locul propriei sale mutre ar fi chipul altui pământean, cu care să se poată consulta! Ar discuta cu el tot ce aflase, puţin cât era…

– Prea puţin! Află mai multe! îşi spuse el în oglindă.

Ieşi din baie ştergându-şi faţa şi-şi îmbrăcă pantalonii peste nişte indispensabili noi.

(Roboţii ăştia se îngrijesc de toate, naiba să-i ia!)

– Vrei să-mi răspunzi la câteva întrebări, Daneel?

– După cum ştii, colege Elijah, răspund la toate întrebările cât mă pricep de bine.

Sau aşa cum ai fost instruit, îşi spuse Baley. Apoi, cu vocea tare:

– De ce sunt numai douăzeci de mii de locuitori pe Solaria?

– Acesta este un fapt. O informaţie. O cifră rezultată dintr-un proces de numărare.

– Da, dar ocoleşti răspunsul. Această planetă poate hrăni milioane; atunci, de ce numai douăzeci de mii? Ai spus că solarienii consideră acest număr optim. De ce?

– E modul lor de viaţă.

– Vrei să spui că restrâng naşterile?

– Da.

– Şi lasă planeta goală?

Baley nu ştia nici el de ce se agăţa de acest lucru, dar populaţia planetei era unul dintre puţinele fapte certe pe care le aflase şi nu prea mai avea altceva de întrebat.

– Planeta nu este goală, răspunse Daneel. Este parcelată în domenii, fiecare condus de câte un solarian.

– Adică, fiecare trăieşte pe domeniul său? Douăzeci de mii de domenii, fiecare cu câte un solarian?

– Mai puţine, colege Elijah. Soţiile stau pe aceleaşi domenii cu soţii.

– Nu au Oraşe? se înfioră Baley.

– Niciunul, colege Elijah. Solarienii trăiesc complet separaţi şi nu se văd unul pe altul decât în împrejurări cu totul speciale.

– Sihaştri?

– Într-un fel, da. Pe de altă parte însă, nu.

– Ce vrei să spui?

– Agentul Gruer te-a vizitat ieri prin intermediul unei imagini tridimensionale. Solarienii se vizitează frecvent în modul acesta, dar nu altfel.

Baley se uită uimit la Daneel.

– Asta se referă şi la noi? Şi noi vom trăi astfel?

– E obiceiul acestei lumi.

– Atunci cum să cercetez cazul? Dacă vreau să văd pe cineva…

– Din această casă, colege Elijah, poţi obţine imaginea tridimensională a oricărui solarian. Nu e nicio problemă. De fapt, te va scuti de neplăcerea ieşirii din casă. Iată de ce am spus, când am ajuns aici, că nu va trebui să te obişnuieşti cu exteriorul. Şi e foarte bine. Orice alt aranjament ţi-ar fi dezagreabil.

– Am să judec eu însumi ce-mi este dezagreabil, replică Baley. Primul lucru pe care vreau să-l fac astăzi, Daneel, este să iau legătura cu femeia aceea, Gladia, soţia celui ucis. Dacă sistemul tridimensional nu e satisfăcător, mă voi duce în persoană la ea acasă. Asta o voi decide eu.

– Vom vedea care este calea cea mai bună şi mai practică, colege Elijah, spuse Daneel pe un ton neutru. Mă duc să dau dispoziţii pentru micul dejun.

Şi se întoarse să plece.

Baley, aproape amuzat, privi ţintă la spatele lat al robotului. Daneel Olivaw făcea pe şeful. Dacă instrucţiunile lui erau să-l împiedice pe Baley să afle mai mult decât era absolut necesar, atunci detectivul dispunea de un atu puternic. Căci la urma urmelor celălalt nu era decât R. Daneel Olivaw. Ar fi de ajuns să-i spună lui Gruer, sau oricărui alt solarian, că Daneel nu e om, ci doar un robot.

Şi totuşi, pe de altă parte, pseudoumanitatea lui Daneel putea fi de mare folos. Un atu nu trebuie jucat de la început. Uneori e mai util dacă-l ţii în rezervă.

Vom trăi şi vom vedea, îşi spuse detectivul, şi porni după Daneel să-şi ia micul dejun.

– Ei, şi cum se stabileşte contactul ăsta tridimensional?

– Nu trebuie să ne îngrijim noi, colege Elijah, răspunse Daneel şi atinse cu degetul unul dintre butoanele pentru apelul roboţilor.

Imediat intră un robot.

De unde-or fi venind? se întrebă Baley. Umblând fără ţintă prin labirintul de încăperi nelocuite ale clădirii nu

vedeai niciun robot. Oare se fereau din calea oamenilor? Îşi trimiteau oare mesaje pentru a lăsa drumul liber?

Şi totuşi, când făceai apel, un robot se ivea fără întârziere.

Baley se uită la noul venit. Învelişul exterior îi era neted, dar nu lucios. Avea un finisaj cenuşiu mat, singura porţiune colorată găsindu-se pe umărul drept – un desen în carouri asemănător unei table de şah: pătrăţele albe şi galbene (argintii şi aurii, de fapt, din cauza luciului metalic) erau dispuse aparent la întâmplare.

– Condu-ne în camera de convorbiri, ordonă Daneel.

Robotul se înclină şi se întoarse, fără să spună nimic.

– Stai, băiete, interveni Baley. Cum te cheamă?

Robotul se întoarse spre Baley şi răspunse cu voce clară şi fără ezitări:

– N-am niciun nume, stăpâne. Indicativul meu este – aici ridică un deget de metal şi-l puse pe pătrăţelele de la umăr – ACX-2745.

Daneel şi Baley îl urmară într-o încăpere spaţioasă, aceeaşi în care, cu o zi înainte, Baley îl văzuse şezând pe Gruer.

Alt robot îi aştepta aici cu acea inepuizabilă răbdare a unei maşinării. Primul se înclină şi ieşi.

În timp ce primul făcea aceste mişcări, Baley compară însemnele de pe umăr ale celor doi roboţi. Dispunerea pătrăţelelor aurii şi argintii era diferită. Tabla de şah se compunea din 36 de pătrăţele, ceea ce făcea posibil un număr de 236 aranjamente, adică 70 de miliarde. Mai mult decât suficient.

– Pe cât văd, există un robot pentru fiecare treabă, comentă Baley. Unul ne-a condus aici, altul manipulează aparatul de vizionat.

– Pe Solaria specializarea robotică are un nivel ridicat, colege Elijah.

– Te cred şi eu, dacă au atâţia.

Baley se uită la al doilea robot. Cu excepţia „tablei de şah” şi, desigur, a circuitelor pozitronice invizibile din

„creierul” lui spongios de platină-iridiu, era o copie a celui dintâi.

– Ce indicativ ai? întrebă detectivul.

– ACC-1129, stăpâne.

– Am să-ţi spun pur şi simplu „băiete”. Uite ce e, vreau să vorbesc cu doamna Gladia Delmarre, soţia defunctului Rikaine Delmarre. Daneel, există vreo adresă, vreun mijloc de a-i indica poziţia pe planetă?

– Nu cred să fie nevoie de alte informaţii, răspunse Daneel amabil. Să-l întreb pe robot…

– Lasă-mă pe mine să fac asta, spuse Baley. Ascultă, băiete, ştii cum o putem găsi pe această doamnă?

– Da, stăpâne. Cunosc circuitele de legătură cu toţi stăpânii, răspunse robotul, fără urmă de mândrie. Era un simplu fapt, ca şi cum ar fi spus: Stăpâne, sunt confecţionat din metal.

Daneel interveni:

– Nu e nimic surprinzător aici, colege Elijah. Memoria lui trebuie să reţină doar douăzeci de mii de circuite, ceea ce e destul de puţin.

Baley dădu din cap aprobator.

– Există oare mai multe Gladia Delmarre? S-ar putea produce vreo încurcătură.

– Poftim, stăpâne? întrebă robotul, după care rămase tăcut.

– Cred, interveni Daneel, că robotul nu ţi-a înţeles întrebarea. Părerea mea este că pe Solaria nu există mai multe nume la fel. Numele se înregistrează la naştere şi nu se poate lua niciun nume dacă nu este liber în momentul respectiv.

– Bravo, exclamă Baley, aflăm mereu lucruri noi. Acum uite ce e, băiete, spune-mi cum trebuie să acţionez, dă-mi circuitul de legătură, sau cum se cheamă, şi apoi ia-o din loc.

Urmă o pauză perceptibilă până la răspunsul robotului.

– Vreţi să stabiliţi singur contactul, domnule?

– Exact.

Daneel atinse uşor mâneca detectivului.

– O clipă, colege Elijah.

– Ce mai e?

– După părerea mea, robotul poate face acest contact cu mai multă uşurinţă. E doar specialitatea lui.

– Sunt convins că-l poate face mai bine decât mine, răspunse Baley dârz. Ba chiar, făcându-l eu însumi, aş putea încurca rău lucrurile. Totuşi, prefer să-l fac singur. Sunt eu cel care ordonă sau nu?

– Eşti, colege Elijah, şi ordinele tale vor fi executate, atunci când Prima lege o permite. Totuşi, cu voia ta, aş dori să-ţi transmit informaţiile pe care le deţin cu privire la roboţii solarieni. Pe Solaria roboţii sunt mult mai specializaţi decât în orice altă lume. Deşi fizic aceşti roboţi sunt capabili de multe activităţi, mintal sunt puternic înzestraţi numai pentru o singură activitate. Pentru a îndeplini sarcini în afara specializării lor au nevoie de potenţialele înalte produse de aplicarea directă a uneia dintre cele trei Legi. Iar pentru a nu îndeplini sarcina pentru care sunt înzestraţi, este de asemenea necesară aplicarea directă a celor trei Legi.

– Păi, atunci, un ordin primit direct de la mine implică intrarea în acţiune a legii a Doua, nu-i aşa?

– Aşa e. Totuşi, potenţialul cerut de aceasta este „neplăcut” pentru robot. De obicei o asemenea situaţie nu s-ar putea produce, căci solarienii nu intervin niciodată în activitatea zilnică a roboţilor. Pe de o parte, nu ţin deloc să facă ei munca roboţilor, iar pe de altă parte, nici n-au nevoie s-o facă.

– Vrei să spui că robotul ar suferi dacă aş îndeplini eu munca lui?

– După cum ştii, colege Elijah, durerea, în sensul omenesc, nu se aplică reacţiilor robotice.

– Atunci? întrebă Baley, dând din umeri.

– Cu toate acestea, continuă Daneel, robotul trece printr-o stare la fel de neplăcută ca şi durerea pentru o fiinţă umană, după câte îmi dau eu seama.

– Şi totuşi, replică Baley, eu nu sunt solarian. Sunt pământean şi nu-mi place ca roboţii să facă ceea ce vreau să fac eu.

– Gândeşte-te apoi, insistă Daneel, că a produce neplăceri unui robot ar putea fi privit de gazdele noastre ca un gest nepoliticos, căci într-o societate ca aceasta există, probabil, o serie de principii mai mult sau mai puţin rigide despre felul cum trebuie tratat un robot. Şi un asemenea gest nu ne-ar uşura deloc sarcina.

– Bine, se învoi Baley. Să-şi facă atunci serviciul.

Şi se instală într-un fotoliu.

Incidentul nu fusese lipsit de unele învăţăminte. Era un exemplu instructiv, care dezvăluia cât de neîndurătoare poate fi o societate robotică. Odată puşi în funcţiune, roboţii nu puteau fi uşor înlăturaţi, iar dacă omul voia să renunţe la ei chiar temporar, constata că nu poate.

Cu ochii pe jumătate închişi urmărea robotul, care se apropia de perete. Să poftească sociologii de pe Pământ să studieze cele întâmplate şi să tragă concluzii. El începuse deja să aibă unele păreri.

O jumătate din perete se trase în lături dând la iveală un panou de comandă ce ar fi făcut cinste chiar şi unei centrale electrice de Oraş.

Baley ducea dorul pipei sale. Fusese informat că fumatul pe o planetă unde nu se fumează ar fi o impoliteţe îngrozitoare, aşa că nici măcar nu i se permisese să-şi ia cele de trebuinţă. Oftă. Erau clipe când s-ar fi socotit nespus de încurajat simţind între dinţi ţeava pipei şi în mână căldura tutunului încins.

Robotul lucra cu rapiditate, reglând diverse rezistenţe şi intensificând în modul cuvenit câmpurile de forţă prin uşoare apăsări cu degetele.

– Mai întâi este necesar, explică Daneel, să se ia legătura cu persoana solicitată. Mesajul este primit, fireşte, de un robot. Dacă persoana este disponibilă şi dispusă să accepte vizionarea, se stabileşte contactul.

– Şi sunt necesare toate acele butoane? întrebă Baley. Robotul de-abia atinge cea mai mare parte a panoului.

– Nu dispun de informaţii complete asupra acestui subiect, colege Elijah. Există însă cazuri când trebuie aranjate vizionări multiple sau mobile. Acestea din urmă, mai ales, necesită reglări complicate şi continue.

Robotul anunţă:

– Domnilor, contactul este stabilit şi acceptat. Când sunteţi gata va intra în funcţiune.

– Gata, mormăi Baley şi, ca şi cum acest cuvânt ar fi fost un semnal, cealaltă jumătate a camerei se umplu de lumină.

Daneel se grăbi să spună:

– Am neglijat să indic robotului ca toate deschiderile spre exterior să fie acoperite. Îmi pare rău şi trebuie să…

– N-are a face, răspunse Baley, crispându-se. Am să suport. Lasă-le aşa.

Viziona o sală de baie; cel puţin aşa credea, judecând după instalaţii. La un capăt al încăperii se găsea, ghici el, un fel de salon de cosmetică şi imaginaţia lui plasă acolo un robot (sau mai mulţi?) care puneau la punct, cu o rapiditate plină de precizie, amănuntele unei coafuri feminine şi anumite elemente exterioare care alcătuiau imaginea pe care femeia respectivă urma s-o înfăţişeze lumii.

Cât despre unele aparate şi dispozitive, pur şi simplu nici nu mai încercă să ghicească ce erau. Lipsa de experienţă nu-i permitea să-şi dea seama la ce servesc. Pereţii erau încrustaţi cu un model complicat care înşela ochiul, făcându-l să creadă că reprezintă un obiect natural şi apoi pierzându-se într-o compoziţie abstractă. Efectul era calmant şi aproape hipnotic prin modul în care solicita atenţia privitorului.

Ceea ce părea a fi duşul, o instalaţie destul de mare, nu era separat de rest prin nimic material, ci mai degrabă printr-un dispozitiv special de iluminare care crea un zid de opacitate sclipitoare. Nu se vedea nicio fiinţă omenească.

Privirile lui Baley se aţintiră asupra podelei. Unde se

termina camera lui şi unde începea cealaltă? Era uşor de spus, căci exista o linie unde calitatea luminii se schimba, marcând probabil hotarul.

Baley păşi spre acea linie şi după un moment de şovăială întinse mâna dincolo de ea.

Nu simţi nimic; era ca şi cum şi-ar fi vârât braţul într-unul dintre primitivele aparate de vizionare tridimensionale de pe Pământ. Acolo, cel puţin, ar fi continuat să-şi vadă mâna; slab, poate, şi acoperită de imagini, dar ar fi continuat s-o vadă. Aici însă dispăruse complet. Pentru ochii lui braţul i se termina ca tăiat de la încheietură.

Dar dacă ar trece peste linie cu tot corpul? Probabil că atunci n-ar mai putea vedea nimic. S-ar afla într-o lume de întuneric total. Gândul unui asemenea înveliş protector îi era aproape plăcut.

Fu întrerupt de o voce. Ridică ochii şi păşi înapoi cu o grabă aproape ridicolă.

Îi vorbea Gladia Delmarre. Cel puţin aşa presupunea Baley. Partea superioară a perdelei de lumină ce ascundea cabina duşului dispăruse şi se vedea limpede un cap.

Capul îi surâse lui Baley:

– Am spus „bună ziua”, şi îmi pare rău că v-am făcut să aşteptaţi. Mă voi usca imediat.

Avea o faţă triunghiulară, cu pometţii destul de proeminenţi (lucru şi mai vădit atunci când zâmbea) şi care se îngusta într-o curbă lină, încadrând nişte buze pline şi terminându-se într-o bărbie delicată. Capul nu părea să se afle prea sus deasupra pardoselii. Baley aprecie înălţimea femeii la aproape 1,60 metri. (Nu era un caz tipic. Cel puţin după părerea lui Baley. Pe Pământ se credea că spaţienele sunt de regulă înalte şi impunătoare.) Şi nici n-avea acele reflexe spaţiene de bronz în păr. Era un păr castaniu deschis, aproape blond, de lungime potrivită. În acele clipe flutura zbârlit, din cauza a ceea ce detectivul bănuia a fi un curent de aer cald. Imaginea era de-a dreptul atrăgătoare.

Baley răspunse, stânjenit:

– Dacă vreţi să întrerupem contactul şi să aşteptăm până

ce sunteţi gata…

– Nu, nu! Sunt aproape gata şi putem sta de vorbă între timp. Hannis Gruer mi-a spus că vreţi să mă vizionaţi. Sunteţi de pe Pământ, după câte ştiu.

Stătea cu ochii aţintiţi asupra lui, părând să-l soarbă din priviri. Baley dădu din cap afirmativ şi se aşeză.

– Tovarăşul meu este de pe Aurora.

Gladia surâse şi-şi menţinu privirile asupra lui Baley, de parcă el ar fi fost adevărata curiozitate şi, într-adevăr, îşi spuse Baley, aşa şi era.

Femeia îşi ridică braţele deasupra capului, trecându-şi degetele prin păr şi răsfirându-l ca pentru a-i grăbi uscarea. Avea braţe delicate şi graţioase.

E foarte atrăgătoare, se gândi Baley. Apoi îşi spuse jenat: Jessie n-ar agrea scena asta.

Daneel interveni în conversaţie:

– Nu s-ar putea, doamnă Delmarre, ca fereastra pe care o vedem să fie polarizată sau acoperită? Pe colegul meu îl deranjează lumina zilei. Pe Pământ, aşa cum aţi auzit probabil…

Tânăra femeie (Baley îi dădea douăzeci şi cinci de ani, dar nutrea o bănuială întristătoare că în privinţa vârstei spaţienilor aparenţele puteau fi foarte înşelătoare) îşi puse mâinile pe obraji şi exclamă:

– Vai, sigur că ştiu! Ce proastă sunt! Iertaţi-mă, vă rog, voi face asta imediat. Voi chema un robot…

Şi, continuând să vorbească, ieşi din boxa de uscare, cu mâna întinsă spre butonul de comandă.

– Mereu îmi spun că ar trebui să am mai multe butoane în camera asta. La ce e bună o casă dacă n-ai un buton la îndemână oriunde te-ai afla – să zicem, la cel mult un metru distanţă. Ar fi… Dar ce, ce s-a întâmplat?

Se uită uluită la Baley care, sărind din fotoliu şi răsturnându-l, se întorsese cu spatele, roşu până în vârful urechilor.

Daneel observă calm:

– Ar fi preferabil, doamnă Delmarre, după ce chemaţi

robotul să vă întoarceţi în boxă sau, dacă nu, să puneţi pe dumneavoastră unele articole vestimentare.

Gladia îşi privi surprinsă corpul gol şi răspunse:

– Da, desigur.

5. Se discută despre crimă

– Era doar o vizionare, înţelegeţi, spuse Gladia plină de căinţă.

Se înfăşurase în ceva ce-i lăsa libere braţele şi umerii. Un picior i se vedea până la jumătatea coapsei, dar Baley, care-şi redobândise cumpătul şi se simţea un mare nătărău, îl ignora stoic.

– E o chestie de surpriză, ştiţi, doamnă Delmarre… răspunse el.

– O, nu face nimic. Poţi să-mi spui Gladia, doar dacă nu… dacă nu este împotriva uzanţelor.

– Gladia, atunci. E-n ordine. Vreau doar să te asigur că nu era nimic neplăcut, înţelegi, doar o chestie de surpriză.

Destul că se făcuse de râs, cugetă el, fără ca biata fată să-şi mai şi închipuie că o găsise dezagreabilă. De fapt era destul de… destul de…

Nu găsea cuvântul potrivit, dar îşi dădea perfect seama că în niciun caz nu i-ar putea vorbi Jessiei despre asta.

– Ştiu că te-am ofensat, spuse Gladia, dar fără să vreau. Nici nu mi-am dat seama. Desigur, înţeleg foarte bine că trebuie să respectăm obiceiurile de pe alte planete, dar unele dintre ele sunt atât de bizare… De fapt, nu bizare, se grăbi ea să adauge, nu vreau să spun bizare, ci neobişnuite, mă înţelegi, şi e foarte uşor să uiţi asta. Aşa cum am uitat să ţin ferestrele acoperite.

– Nu face nimic, murmură Baley.

Gladia se afla acum în altă încăpere, cu toate ferestrele acoperite, iar lumina avea nuanţa uşor schimbată şi mai liniştitoare a artificialităţii.

– Cât despre treaba cealaltă, continuă ea cu toată seriozitatea, ştii, e doar o simplă vizionare. La urma urmelor, nu te-ai sfiit să vorbeşti cu mine când mă aflam sub uscător, şi nici atunci nu eram îmbrăcată.

– Ei da, răspunse Baley, dorind să încheie cât mai repede această discuţie, să te aud e una, iar să te văd e alta.

– Păi da, chiar aşa! Nu e vorba de văzut. Gladia se îmbujoră la faţă şi lăsă privirile în jos. Sper că nu-ţi închipui că aş face aşa ceva, adică să ies din uscător, dacă m-ar putea vedea cineva. Era însă o simplă vizionare.

– Şi nu-i acelaşi lucru? întrebă Baley.

– Nicidecum. Şi în clipa asta mă vizionezi. Nu mă poţi atinge, nici mirosi, nu-i aşa, nimic de felul ăsta. Dar ai putea dacă m-ai vedea. Acum însă mă aflu la cel puţin două sute de mile distanţă. Deci cum ar putea fi acelaşi lucru?

Pe Baley lucrul începea să-l intereseze.

– Dar te văd eu proprii mei ochi.

– Nu, nu mă vezi. Vezi doar imaginea mea. Mă vizionezi.

– Şi care-i deosebirea?

– E o mare deosebire.

– Înţeleg.

Şi chiar înţelegea, într-un fel. Distincţia nu era prea uşor de sesizat, dar avea o anumită logică.

Gladia reluă, înclinându-şi uşor capul într-o parte:

– Într-adevăr înţelegi?

– Da.

– Adică, nu te-ar deranja dacă mi-aş scoate halatul? întrebă ea zâmbind.

Mă tachinează şi ar trebui să i-o retez scurt, se gândi Baley. Spuse apoi, cu voce tare:

– Ba da, mi-ar abate mintea de la treabă. Vom discuta asta altă dată.

– Dar, serios vorbind, te deranjează cumva că stau în halat în loc să îmbrac ceva mai puţin neprotocolar?

– Nicidecum.

– Îţi pot spune pe numele mic?

– Dacă vei avea prilejul.

– Şi care ţi-e numele mic?

– Elijah.

– E-n ordine.

Şi se ghemui într-un fotoliu ce părea tare, aproape de duritatea ceramicii, dar care se lăsă moale sub greutatea trupului ei, îmbrăţișând-o gingaş.

– Să începem deci, propuse Baley.
– Să începem.

Treaba aceasta îi părea detectivului extraordinar de grea. Nici măcar nu ştia cum să înceapă. Pe Pământ ar fi întrebat despre nume, funcţie, Oraşul şi Sectorul de reşedinţă, o mie de întrebări tip. Şi chiar dacă ar fi cunoscut deja răspunsurile, metoda i-ar fi permis să abordeze chestiunile esenţiale. I-ar fi permis să ia contact cu persoana în cauză, să-şi stabilească tactica de urmat pe o bază mai solidă decât nişte simple presupuneri.

Dar aici? Cum putea fi sigur de ceva? Chiar şi verbul „a vedea” avea sensuri diferite pentru el şi pentru această femeie. Câte alte cuvinte le interpretau oare diferit? Cât de des se vor isca astfel de neînţelegeri între ei fără ca detectivul să-şi dea măcar seama?

– De cât timp erai căsătorită, Gladia?
– De zece ani, Elijah.
– Ce vârstă ai?
– Treizeci şi trei.

Baley simţi o vagă satisfacţie, gândindu-se că ar fi putut avea, la fel de bine, o sută treizeci şi trei.

– Aţi fost fericiţi în căsnicie?

Gladia păru descumpănită.

– Ce vrei să spui cu asta?
– Păi…

O clipă, Baley se simţi încurcat. Cum să defineşti o căsnicie fericită? Şi apoi, ce înseamnă o astfel de căsătorie pentru un solarian? Reluă:

– Păi, vă vedeaţi des?
– Cum? Te cred şi eu că nu! Doar nu eram animale.

Baley şovăi.

– Dar nu locuiaţi în aceeaşi clădire? Credeam…
– Locuiam, fireşte. Doar eram căsătoriţi. Dar fiecare are apartamentul său. El avea o funcţie foarte importantă care îi lua mult timp, iar eu am propria mea muncă. Ne vizionam oricând era necesar.

– Dar te şi vedea, nu-i aşa?

– Nu se vorbeşte despre asta, dar, dacă ţii să ştii, mă şi vedea.

– Aveţi copii?

Gladia, vădit agitată, sări în picioare.

– Asta e prea mult! E culmea indecenţei!

– Stai, aşteaptă puţin! exclamă Baley lovind cu pumnul în braţul fotoliului. Nu-mi face greutăţi: Doar anchetez o crimă. Înţelegi? O crimă. Iar cel ucis a fost soţul tău. Vrei să-l vezi pe ucigaş prins şi pedepsit, sau nu?

– Atunci întreabă-mă despre crimă, nu despre… despre…

– Trebuie să aflu o mulţime de lucruri. De pildă, vreau să ştiu dacă regreţi moartea soţului tău. Şi adăugă, cu o brutalitate voită: Căci nu prea se vede.

Gladia îl fixă cu aroganţă:

– Regret moartea oricui, mai ales a unui om tânăr şi folositor.

– Dar faptul că ţi-era soţ nu adaugă nimic la aceasta?

– Îmi fusese repartizat mie şi, ei da, ne vedeam la datele fixate şi… şi… (adaugă în grabă) dacă ţii neapărat să ştii, n-avem copii pentru că nu ni s-a repartizat încă niciunul. Dar nu văd ce legătură e între toate astea şi regretul simţit pentru moartea cuiva.

Poate că nu e nicio legătură, se gândi detectivul. Era un aspect de viaţă socială solariană, iar pe aceasta Baley n-o cunoştea. Schimbă deci subiectul.

– Mi s-a spus că ai unele date personale despre împrejurările în care a fost comisă crima.

O clipă Gladia păru încordată.

– Eu… am descoperit corpul. Asta trebuia să spun?

– Dar n-ai fost de faţă la crimă?

– O, nu, răspunse femeia, cu voce slabă.

– Ei bine, n-ai vrea să-mi povesteşti cum s-a întâmplat? Nu te grăbi şi folosește-ţi propriile cuvinte.

Spunând acestea, Baley se rezemă de spetează şi se pregăti s-o asculte.

– Erau patru decade şi treizeci şi două de centade…

– Ce înseamnă asta după ora universală?

– Nu ştiu... Nu, nu ştiu. Dar poţi afla, presupun.

Vocea îi tremura puţin şi făcuse ochii mari. Sunt puţin prea cenuşii ca să-i poţi considera albaştri, observă Baley.

Gladia continuă:

– Venise în apartamentul meu. Era tocmai ziua fixată ca să ne vedem şi ştiam că va veni.

– Venea totdeauna în zilele fixate?

– Desigur. Era un om foarte conştiincios, un bun solarian. Nu sărea niciodată zilele fixate şi totdeauna venea la aceeaşi oră. Fireşte, nu rămânea mult. Nu ni s-au repartizat... co... (nu putea termina de pronunţat cuvântul, dar Baley dădu din cap în semn că a înţeles). Oricum, venea mereu la aceeaşi oră, ştii, ca totul să fie comod. Stăteam de vorbă câteva minute; e un calvar să te vezi cu cineva, dar el îmi vorbea totdeauna normal. Aşa era felul lui. Apoi se ducea să lucreze la un proiect, nu ştiu exact ce. Avea un laborator special în apartamentul meu, în care se putea retrage în zilele când ne vedeam. Dar avea unul mult mai mare la el în apartament, desigur.

Baley se întrebă la ce putea lucra soţul ei în acele laboratoare. Cercetări de fetologie, poate, îşi spuse el.

– Ai observat atunci ceva nefiresc la el? Părea preocupat?

– Nu, nu. Nu era niciodată preocupat. (Gladia fu cât pe ce să chicotească, dar se reţinu în ultimul moment.) Se stăpânea întotdeauna perfect, ca prietenul tău.

Şi cu mâna ei mică arătă spre Daneel, care şedea neclintit.

– Înţeleg. Continuă, te rog.

Gladia însă nu continuă, ci spuse în şoaptă:

– Te deranjează dacă beau ceva?

– Nicidecum.

Mâna femeii alunecă pe braţul fotoliului şi în mai puţin de un minut intră tăcut un robot, aducându-i o băutură caldă (Baley putea zări aburul). Gladia sorbi puţin, apoi puse băutura pe o măsuţă.

– Aşa, reluă ea, acum e mult mai bine. Pot să te-ntreb ceva personal?

– Orice doreşti, răspunse detectivul.

– Să vezi, am citit multe lucruri despre Pământ. Totdeauna m-au interesat. E o lume atât de ciudată. Se opri brusc şi adăugă imediat: N-am vrut să spun asta.

Baley se încruntă puţin.

– Orice lume le pare ciudată celor care nu trăiesc în ea.

– Vreau să spun că e deosebită, înţelegi. Oricum, vreau să te întreb ceva nepoliticos. Cel puţin, sper să nu fie nepoliticos pentru un pământean. Fireşte, unui solarian nu i-aş pune o asemenea întrebare pentru nimic în lume.

– Ce vrei să mă întrebi, Gladia?

– Ceva în legătură cu tine şi prietenul tău... domnul Olivaw, nu-i aşa?

– Da, aşa îl cheamă.

– Voi doi nu vă vizionaţi, nu?

– Ce vrei să spui cu asta?

– Adică, între voi. Vă vedeţi, nu-i aşa? Sunteţi, adică, împreună.

– Da, el se află fizic în aceeaşi cameră cu mine, confirmă Baley.

– L-ai putea atinge dacă ai vrea, nu?

– Exact.

Gladia se uită la ei pe rând şi exclamă:

– O!

Această interjecţie putea însemna orice. Dezgust? Oroare?

O clipă detectivul fu tentat să se ridice, să se apropie de Daneel şi să-i pună mâna pe obraz. Ar fi fost interesant de urmărit reacţia Gladiei. Se reţinu însă şi reluă:

– Voiai să continui cu relatarea faptelor din ziua când soţul tău a venit să te vadă.

Avea certitudinea morală că digresiunea Gladiei, oricât de interesantă s-ar fi dovedit pentru ea, fusese motivată mai ales de dorinţa de a evita acest lucru.

Doamna Delmarre mai sorbi o înghiţitură şi continuă:

– Nu mai am prea multe de spus. Am înţeles că va fi ocupat, şi de altfel ştiam asta, căci mereu cerceta câte ceva, aşa că m-am întors şi eu la lucrul meu. Apoi, după vreo cincisprezece minute, am auzit un strigăt.

Urmă o pauză, dar Baley o îndemnă să continue:

– Ce fel de strigăt?

– Un strigăt al lui Rikaine. Al soţului meu. Un strigăt, pur şi simplu, fără niciun cuvânt. Părea provocat de teamă. Ba nu, de surpriză, de stupoare. Cam aşa ceva. Nu-l mai auzisem niciodată strigând.

Îşi duse mâinile la urechi, de parcă ar fi vrut să alunge chiar şi amintirea acelui strigăt, şi lăsă să-i scape capotul în jurul taliei. Nu-şi dădea seama de asta, iar Baley privea ţintă la carnetul de însemnări.

– Şi ce-ai făcut atunci? întrebă detectivul.

– Am fugit. Am fugit. Nu ştiam unde se află.

– Parcă ai spus că se dusese în laboratorul pe care-l avea în apartamentul tău.

– Se dusese, Eli… Elijah, dar eu nu ştiam unde e acest laborator. Nu ştiam sigur, căci nu fusesem acolo niciodată. Era al lui. Cunoşteam însă în linii mari locul. Ştiam că e situat undeva spre apus, dar eram atât de tulburată încât nici măcar nu mi-a venit în gând să chem un robot, care m-ar fi condus imediat acolo. Şi, fireşte, nechemat nu putea veni niciunul. Şi când am ajuns – am găsit până la urmă drumul – Rikaine era mort.

Se opri brusc şi, spre marea stinghereală a lui Baley, îşi înclină capul şi începu să plângă. Nu făcea nicio încercare să-şi ascundă faţa. Ţinea ochii închişi şi pe obraji i se scurgeau încet şiroaie de lacrimi. Nu scotea niciun sunet. De-abia dacă îi tremurau umerii.

Deschise apoi ochii şi îl privi înlăcrimată:

– Nu mai văzusem niciodată un mort. Era tot plin de sânge şi capul era… ştii… Am reuşit să chem un robot, iar el a chemat pe alţii şi bănuiesc că ei au avut grijă de mine şi de Rikaine. Nu…

– Ce înţelegi prin „au avut grijă de Rikaine”? întrebă

detectivul.

– L-au luat de acolo şi au curăţat locul.

În glasul ei apăruse o uşoară notă de indignare: era doar stăpâna casei, grijulie de felul cum arată aceasta. Adăugă:

– Toate erau într-un hal fără de hal.

– Şi ce s-a întâmplat cu corpul?

Gladia dădu negativ din cap:

– Nu ştiu. L-au incinerat cred, ca pe orice cadavru.

– N-ai chemat poliţia?

Femeia îl privi de parcă n-ar fi înţeles şi Baley îşi aduse aminte: N-au poliţie! Apoi, cu voce tare:

– Dar ai anunţat, cred, pe cineva. Căci toată treaba asta s-a aflat.

– Roboţii au chemat un doctor. Iar eu a trebuit să anunţ la locul de muncă al lui Rikaine. Roboţii de acolo trebuiau să afle că nu se va mai întoarce.

– Doctorul era pentru tine, bănuiesc.

Gladia confirmă dând din cap. Pentru prima dată păru să observe capotul drapat în jurul coapselor. Îl trase în sus, murmurând jalnic:

– Scuză-mă, scuză-mă.

Baley se simţi stingherit, privind-o cum stătea acolo tremurând, neajutorată, cu faţa chinuită de groaza copleşitoare ce i-o treziseră aceste amintiri.

Nu mai văzuse niciodată un om mort. Nu mai văzuse niciodată sânge şi o ţeastă zdrobită. Şi deşi pe Solaria relaţiile soţ-soţie erau superficiale şi inconsistente, avusese totuşi de-a face cu o fiinţă umană, moartă.

Baley nu prea mai ştia ce să facă sau să spună. Simţea un imbold să se scuze, dar, de fapt, nu era decât un poliţist în exerciţiul funcţiunii.

Pe această planetă nu există însă poliţie. Va înţelege oare Gladia că aceasta era obligaţia lui?

Rar şi cât mai blând cu putinţă o întrebă:

– Spune-mi, Gladia, ai auzit oare şi altceva? Adică, în afară de strigătul soţului tău?

Femeia îşi ridică privirile. Avea o faţă foarte plăcută, în

ciuda tristeţii vădite, sau poate tocmai din pricina ei.

– N-am auzit nimic.

– Poate nişte paşi fugind? Sau vreo altă voce?

Gladia clătină din cap:

– N-am auzit nimic.

– Când ţi-ai găsit soţul, era singur? Nu eraţi decât voi doi acolo?

– Da.

– Şi nu era niciun semn că s-ar mai fi aflat şi altcineva acolo?

– N-am observat niciunul. De altfel, nici nu ştiu cum s-ar mai fi putut afla cineva.

– De ce spui asta?

O clipă Gladia păru surprinsă. Apoi spuse abătută:

– Uit mereu că vii de pe Pământ. Ei da, nimeni altul nu putea fi acolo. Încă din copilărie soţul meu nu vedea pe nimeni în afară de mine. Şi nici nu era Rikaine omul care să se vadă cu alţii. Era foarte riguros în privinţa uzanţelor.

– Dar poate că s-a întâmplat fără voia lui. Dacă ar fi venit cineva să-l vadă neinvitat, fără ca soţul tău să ştie de asta? Oricât de riguros ar fi fost, nu putea evita să-l vadă pe intrus.

– Se poate, dar atunci ar fi chemat imediat roboţii ca să-l dea afară pe acel om. Aşa ar fi procedat! Şi apoi nimeni n-ar fi încercat să vină la soţul meu neinvitat. Nici nu pot concepe un asemenea lucru. Iar Rikaine, desigur, n-ar fi invitat niciodată pe nimeni. E ridicol să-mi închipui aşa ceva.

Baley întrebă cu blândeţe:

– Soţul tău a fost ucis cu o lovitură în cap, nu-i aşa? Recunoşti asta.

– Cred că da. Era tot numai…

– Deocamdată nu-ţi cer detalii. Ai văzut cumva în cameră vreo urmă de dispozitiv mecanic care i-ar fi permis cuiva să-i zdrobească ţeasta de la distanţă?

– Sigur că nu. Sau, cel puţin, eu n-am observat nimic.

– Dacă ar fi fost, cred că l-ai fi văzut. Rezultă deci că

cineva a ţinut în mână un obiect capabil să zdrobească ţeasta cuiva şi că a folosit acest obiect. Cineva trebuie să se fi aflat la vreun metru de soţul tău pentru a face aceasta. Aşa că cineva l-a văzut.

– Nu se poate, exclamă Gladia cu toată convingerea. Un solarian n-ar accepta să vadă pe nimeni.

– Dar un solarian pornit să ucidă nu s-ar sinchisi de puţin „văzut”, nu-i aşa?

(Această afirmaţie îi părea lui însuşi îndoielnică. Pe Pământ aflase despre cazul unui asasin total lipsit de conştiinţă, care fusese prins numai pentru că nu se putuse hotărî să încalce obiceiul păstrării unei linişti absolute la baia de cartier.)

Gladia clătină din cap:

– Nu înţelegi cum e cu văzutul acesta. Pământenii se pot vedea oricând, aşa că nu poţi înţelege…

Părea cuprinsă de curiozitate. Ochii i se luminară puţin.

– Văzutul îţi pare o treabă perfect normală, nu-i aşa?

– L-am considerat întotdeauna ca un lucru de la sine înţeles, răspunse Baley.

– Nu te deranjează?

– De ce m-ar deranja?

– Păi, în filme nu se spune şi am vrut întotdeauna să aflu… Pot să-ţi pun o întrebare?

– Te rog, răspunse detectivul cu indiferenţă.

– Ţi s-a repartizat o soţie?

– Sunt căsătorit. Nu ştiu cum vine treaba cu repartizarea.

– Ştiu că îţi vezi soţia oricând doreşti, şi ea te vede pe tine, şi amândoi consideraţi acest lucru foarte firesc.

Baley confirmă dând din cap.

– Ei bine, atunci când o vezi, dacă ai dori să… îşi ridică mâinile până în dreptul umerilor şi se opri, de parcă ar fi căutat expresia cea mai potrivită. Apoi reluă: Puteţi… chiar oricând…

Şi o lăsă baltă. Baley nu încercă s-o ajute.

– Ei, nu are nicio importanţă, spuse Gladia. Şi nici nu ştiu de ce trebuie să te plictisesc acum cu asemenea fleacuri.

Am terminat?

Părea că îi vor da din nou lacrimile.

– Încă puţin, Gladia. Uită faptul că nimeni n-ar fi putut să-l vadă pe soţul tău. Presupune că cineva l-a văzut. Cine ar fi putut fi acesta?

– N-are rost să umblăm cu ghicitul. Nu putea fi nimeni.

– Dar trebuie să fi fost cineva. Agentul Gruer spune că există motive de a bănui pe cineva. Aşa că vezi, trebuie să fi fost cineva.

Pe faţa femeii flutură un zâmbet slab, lipsit de bucurie:

– Ştiu la cine se gândeşte.

– Perfect. La cine?

Gladia îşi puse mâna ei mică pe piept:

– La mine.

6. Se respinge o teorie

– Aş spune, colege Elijah, interveni Daneel în discuţie, că aceasta este o concluzie evidentă.

Baley se uită surprins la colegul său, robotul.

– De ce evidentă?

– Însăşi doamna Delmarre, explică Daneel, afirmă că este singura persoană care îl putea vedea pe soţul ei. Condiţiile sociale de pe Solaria nici nu i-ar permite să prezinte altceva ca fiind adevărul. Desigur că agentul Gruer găseşte firesc, ba chiar obligatoriu, să creadă că un soţ solarian nu poate fi văzut decât de soţia sa. Cum numai o singură persoană putea deci să-l vadă, o singură persoană putea să-l lovească şi o singură persoană putea fi ucigaşul. Sau, mai degrabă, ucigaşa. Dacă îţi aminteşti, agentul Gruer a spus că o singură persoană putea face asta. N-a admis posibilitatea existenţei altcuiva. Aşa e?

– Dar a mai spus, replică Baley, că nici acea persoană n-ar fi putut săvârşi crima.

– Vrând să spună, probabil, că la locul faptei nu s-a găsit nicio armă. Presupun că doamna Delmarre ne-ar putea explica această anomalie.

Şi Daneel arătă cu o politeţe rece, de robot, spre locul unde Gladia continua să fie vizibilă pe ecran, cu privirile lăsate în jos şi strângând din buzele ei mici.

Dumnezeule, se gândi Baley, uitam de doamna.

Poate că aceasta se întâmpla din cauza iritării. Îl irita Daneel, cu modul lui de abordare rece, neemotiv. Sau poate îl irita propriul său comportament, abordarea sa emotivă. Dar nu stătu să analizeze problema.

– Cam atât deocamdată, Gladia. Nu ştiu ce se spune în asemenea situaţii, dar să întrerupem contactul. La revedere.

– Uneori se spune „încheiat vizionarea”, dar îmi place mai mult „La revedere”. Pari tulburat, Elijah. Îmi pare rău, căci m-am obişnuit să se creadă că am făcut-o eu, aşa că n-

ai de ce să fii stânjenit.

– Dar ai făcut-o într-adevăr, Gladia? întrebă Baley.

– Nu! răspunse ea, mânioasă.

– Atunci, la revedere.

Şi imaginea Gladiei se şterse, purtând încă o expresie de mânie. O clipă Baley continuă să simtă înrâurirea acelor cu totul extraordinari ochi cenuşii.

Chiar dacă afirmase că s-a obişnuit să fie considerată drept ucigaşă, acest lucru era fără îndoială o minciună. Mânia ei vorbea mai clar decât cuvintele. Şi detectivul se întrebă de câte alte minciuni ar fi oare capabilă.

Iar acum Baley se găsea singur cu Daneel.

– Ei bine, Daneel, spuse el, nu sunt chiar un nătărău.

– Nici n-am crezut asta vreodată, colege Elijah.

– Atunci, spune-mi, ce te-a făcut să afirmi că la locul crimei nu s-a găsit nicio armă? Asta nu rezultă din probele existente şi nici din ceea ce mi s-a comunicat.

– Aşa este. Am însă informaţii suplimentare pe care tu încă nu le-ai aflat.

– Eram sigur. Ce informaţii?

– Agentul Gruer a spus că va trimite o copie a raportului privind cercetările întreprinse de ei. Am această copie. A sosit azi-dimineaţă.

– De ce nu mi-ai arătat-o?

– Am considerat că poate ar fi mai avantajos pentru tine să-ţi faci cercetările, cel puţin în faza iniţială, condus de propriile tale idei, fără a fi influenţat de concluziile altora care, aşa cum recunosc ei înşişi, n-au ajuns la nicio concluzie satisfăcătoare. Şi tocmai pentru că şi eu însumi mă temeam că procesele mele logice ar putea fi influenţate de aceste concluzii, n-am participat deloc la conversaţie.

Procese logice! Brusc, Baley îşi aminti o fărâmă dintr-o discuţie purtată pe vremuri cu un robotician. Roboţii, îi spunea acesta, sunt logici, dar nu raţionali.

– Ai intervenit, însă, la sfârşitul discuţiei.

– Într-adevăr, colege Elijah, dar numai pentru că obţinusem dovezi evidente care confirmau bănuielile agentului Gruer.

– Ce fel de dovezi?

– Cele ce puteau fi deduse din comportarea doamnei Delmarre.

– Să precizăm, Daneel.

– Gândeşte-te că dacă doamna ar fi vinovată şi ar încerca să-şi dovedească nevinovăţia, i-ar fi util să-l convingă de acest lucru pe detectivul care anchetează crima.

– Ei şi?

– Dacă i-ar putea deforma raţionamentul exploatându-i o anumită slăbiciune, ar face aceasta, nu-i aşa?

– E numai o ipoteză.

– Nicidecum, veni răspunsul calm al robotului. Ai observat, cred, că şi-a concentrat toată atenţia asupra ta.

– Pentru că eu îi vorbeam, spuse Baley.

– Se concentrase asupra ta de la bun început, chiar înainte de a-şi da seama că tu vei vorbi cu ea. De fapt, este de presupus, în mod logic, să se fi aşteptat ca eu, în calitatea mea de auroran, să conduc cercetările. Şi totuşi s-a concentrat asupra ta.

– Şi ce deduci din asta?

– Că îşi bazează speranţele pe tine, colege Elijah. Tu eşti pământean.

– Şi ce e cu asta?

– A studiat situaţia de pe Pământ. Acest lucru l-a lăsat să se înţeleagă de câteva ori. Ştia ce vreau să spun atunci când la începutul discuţiei am rugat-o să acopere sursele de lumină naturală. N-a părut surprinsă sau nedumerită, aşa cum ar fi fost desigur cazul dacă n-ar fi cunoscut condiţiile de pe Pământ.

– Ei şi?

– Întrucât s-a informat despre Pământ, este normal să presupunem că a descoperit una dintre slăbiciunile pământenilor. Trebuie să fi aflat de complexul nudităţii, ca

şi de felul cum reacţionează un pământean la asemenea spectacole.

– Dar a… a explicat cum stau lucrurile cu vizionarea…

– Da, a explicat. Dar ţi-a părut perfect convingătoare? De două ori s-a lăsat văzută în ceea ce tu consideri a fi ţinută indecentă…

– Concluzia ta este deci că încearcă să mă seducă. Aşa e?

– Să te abată de la obiectivitatea ta profesională. Aşa mi s-a părut mie. Şi cu toate că nu pot împărtăşi reacţiile umane la o asemenea ţinută, aş considera, pe baza datelor imprimate în circuitele memoriei mele, că această doamnă prezintă o anumită atractivitate fizică. Mai mult, din comportarea ta am dedus că-ţi dădeai seama de asta şi că apreciai înfăţişarea ei. Aş spune chiar că doamna Delmarre a procedat corect, gândindu-se că modul ei de acţiune te va face să fii de partea ei.

– Uite ce e, spuse Baley stânjenit, indiferent de impresia pe care mi-ar fi făcut-o, sunt încă un agent de poliţie în deplină posesie a eticii mele profesionale. Şi acum, să vedem raportul, nu uita asta.

Baley citi documentul în tăcere. Îl termină, după care se întoarse la început şi îl mai citi o dată.

– Aici apare un element nou, observă el. Robotul.

Daneel Olivaw confirmă dând din cap.

– Ea n-a pomenit nimic despre asta, spuse Baley gânditor.

– Ai pus greşit întrebarea. Ai întrebat-o dacă era singură când a descoperit cadavrul. Ai întrebat dacă mai era altcineva prezent la locul crimei. Un robot nu poate fi „altcineva”.

Baley dădu din cap a înţelegere. Dacă el însuşi, ca suspect, ar fi fost întrebat cine se mai găsea la locul unei crime, desigur că n-ar fi răspuns: Nimeni, afară de această masă.

– Cred că ar fi trebuit să întreb dacă erau de faţă şi

roboţi. (La naiba, ce întrebări trebuie oare să pui într-o lume necunoscută?) Daneel, ce valoare legală are mărturia unui robot?

– La ce te referi?

– Un robot poate fi martor pe Solaria? Poate depune mărturie?

– De ce te îndoieşti de aceasta?

– Un robot nu e un om, Daneel. Pe Pământ nu poate fi acceptat ca martor.

– Şi totuşi urma unui picior e acceptată, colege Elijah, deşi este mult mai puţin umană, prin natura ei, decât un robot. În această privinţă poziţia pământenilor este lipsită de logică. Pe Solaria mărturia roboţilor e acceptată, atunci când e competentă.

Baley nu contestă afirmaţia. Îşi sprijini bărbia în pumn şi începu să examineze mintal acest nou aspect.

Îngrozită la culme, Gladia Delmarre, aplecată peste corpul soţului său, chemase roboţii. Dar, până la venirea lor, leşinase.

Roboţii au raportat că o găsiseră acolo, lângă cadavru. Şi mai găsiseră ceva: un robot. Acel robot nu fusese chemat; era deja acolo. Nu făcea parte din personal. Niciun alt robot nu-l mai văzuse vreodată şi nu i se cunoşteau funcţiile şi îndatoririle.

Nici de la robotul cu pricina nu se putuse afla nimic. Era defect. Când a fost găsit, mişcările lui ca şi, probabil, creierul pozitronic, erau dezorganizate. Nu putea da niciun răspuns coerent, prin vorbe sau prin gesturi, şi după cercetări amănunţite un expert robotician îl declarase nerecuperabil.

Singura lui activitate ce mai vădea urme de organizare era continua repetare a cuvintelor „Ai să mă omori… Ai să mă omori… Ai să mă omori…”

Nu s-a găsit nicio armă care ar fi putut fi întrebuinţată pentru a zdrobi ţeasta lui Rikaine Delmarre.

Baley spuse brusc:

– Mă duc să mănânc, Daneel, şi apoi o să-l vedem din

nou pe agentul Gruer… sau o să-l vizionăm, mai degrabă.

Hannis Gruer era încă la masă în momentul stabilirii contactului. Mânca încet, alegându-şi cu grijă fiecare îmbucătură dintr-o largă varietate de feluri, uitându-se atent la fiecare dintre ele, de parcă ar fi căutat o combinaţie necunoscută care să-i dea maximum de satisfacţie.

Ar putea avea vreo două sute de ani, se gândi Baley, şi probabil că mâncatul devine monoton pentru ei.

– Vă salut, domnilor, exclamă Gruer. Aţi primit raportul nostru, presupun.

Capul pleşuv îi lucea în timp ce se apleca peste masă ca să ia o bucăţică aleasă.

– Da. Şi am avut o discuţie interesantă cu doamna Delmarre, răspunse Baley.

– Bun, bun. Aţi ajuns oare la vreo concluzie?

– Că e nevinovată.

Gruer îşi ridică brusc privirile.

– Serios?

Baley confirmă dând din cap.

– Şi totuşi, insistă Gruer, ea e singura persoană care putea să-l vadă, singura persoană care se putea afla în preajmă…

– Mi s-a explicat acest lucru şi, oricât de categorice ar fi uzanţele sociale pe Solaria, faptul nu este concludent. Pot să vă explic?

– Desigur, spuse Gruer, şi reveni la dejun.

– O crimă stă pe trei picioare, începu Baley. Fiecare dintre ele este important: mobilul, mijlocul şi prilejul. Pentru a acuza un suspect este necesar să le cunoaştem pe toate trei. Sunt de acord că doamna Delmarre avea la îndemână prilejul. Dar nu mi s-a spus nimic despre mobil.

Gruer ridică din umeri:

– Nu cunoaştem niciunul.

O clipă ochii lui se aţintiră asupra lui Daneel, care stătea tăcut.

– Perfect. Suspecta nu are niciun mobil cunoscut, dar să spunem că este o criminală patologică. Să analizăm puţin lucrurile, sub acest aspect. Doamna Delmarre se află în laborator cu soţul ei şi dintr-un motiv oarecare vrea să-l ucidă. Îl ameninţă cu un ciomag sau cu vreun alt obiect contondent. Lui Delmarre îi trebuie câtva timp ca să-şi dea seama că soţia lui vrea într-adevăr să-l lovească. Apoi strigă îngrozit: „Ai să mă omori", ceea ce ea şi face. El se întoarce ca să fugă, dar lovitura se abate asupra lui şi-i zdrobeşte ţeasta. Apropo, corpul a fost examinat de vreun medic?

– Da şi nu. Roboţii au chemat un doctor ca s-o îngrijească pe doamna Delmarre şi, fireşte, acesta s-a uitat şi la cadavru.

– Raportul nu menţionează aşa ceva.

– Nici nu prea avea rost. Omul era mort. De fapt în momentul când doctorul a vizionat corpul, acesta fusese deja dezbrăcat, spălat şi pregătit pentru incinerare, în modul obişnuit.

– Cu alte cuvinte, roboţii distruseseră probele materiale, spuse Baley, iritat. Apoi: Aţi spus: „a vizionat corpul?" Nu l-a văzut?

– Pe tot spaţiul! exclamă Gruer, ce idee trăsnită! L-a vizionat, fireşte, din toate unghiurile necesare şi cu mare atenţie, sunt sigur. Sunt cazuri când un medic nu poate evita să-şi vadă pacienţii, dar nu pot concepe sub niciun motiv pentru ce ar trebui să vadă cadavre. Medicina este o meserie ingrată, dar există şi aici limite.

– Mă rog, chestiunea se pune astfel: a comunicat doctorul ceva despre natura rănii care a provocat moartea lui Delmarre?

– Ştiu la ce te gândeşti. Crezi, probabil, că rana era prea gravă pentru a fi fost făcută de o femeie.

– O femeie este mai slabă decât un bărbat, domnule Gruer. Iar Gladia Delmarre este o femeie mică.

– Dar foarte robustă, detectiv Baley. Şi dacă arma e bine aleasă, greutatea ei şi modul de mânuire rezolvă aproape

totul. Dar chiar şi fără asta, o femeie dezlănţuită poate face lucruri surprinzătoare.

Baley dădu din umeri:

– Aţi pomenit de o armă. Unde e?

Gruer se mişcă pe scaun. Întinse mâna spre un pahar gol, şi un robot apăru în câmpul de vizionare şi i-l umplu cu un lichid incolor ce părea a fi apă.

Gruer ţinu o clipă în mână paharul plin, apoi îl puse din nou pe masă, de parcă ar fi renunţat să mai bea, şi răspunse:

– Aşa cum se spune şi în raport, n-am reuşit s-o găsim.

– Ştiu că în raport se spune aşa ceva. Vreau însă să mă asigur de câteva lucruri. A fost căutată această armă?

– Minuţios.

– De către dumneavoastră?

– De către roboţi, dar eu i-am vizionat tot timpul. N-am putut găsi niciun obiect care să fi servit drept armă.

– Acest fapt o face mai puţin suspectă pe doamna Delmarre, nu-i aşa?

– Aşa e, conveni Gruer calm. Este unul dintre cele câteva aspecte ale cazului pe care nu le înţelegem. Şi de asemenea este unul dintre motivele pentru care n-am acţionat împotriva doamnei Delmarre. Unul dintre motivele pentru care ţi-am spus că nici vinovatul nu putea să fi comis crima. Poate ar trebui să spun că, *aparent,* ea n-a putut săvârşi această crimă.

– Aparent?

– Trebuie să fi scăpat de armă în vreun fel. Deocamdată, însă, ne-a lipsit perspicacitatea de a o găsi.

– Aţi analizat toate posibilităţile? întrebă Baley pe un ton insistent.

– Cred că da.

– Oare? Să vedem. S-a folosit o armă pentru a zdrobi ţeasta unui om, şi această armă nu se găseşte la locul crimei. Singura alternativă este că arma a fost îndepărtată de acolo. Rikaine Delmarre n-o putea îndepărta, căci era mort. Să fi fost îndepărtată de Gladia Delmarre?

– Trebuie să fi fost, observă Gruer.

– Dar cum? La sosirea roboţilor ea zăcea leşinată pe duşumea, sau poate că doar se prefăcea că a leşinat, dar, oricum, se găsea acolo. Cât timp a trecut între comiterea crimei şi sosirea primului robot?

– Asta depinde de momentul exact al crimei, pe care nu-l cunoaştem, răspunse Gruer, şovăind.

– Am citit raportul, domnule. Unul dintre roboţi a anunţat că auzise un zgomot şi un strigăt pe care l-a atribuit doctorului Delmarre. Acest robot era, se pare, cel mai apropiat de locul crimei. Apelul doamnei Delmarre s-a produs cinci minute mai târziu. Iar robotului i-a trebuit mai puţin de un minut ca să ajungă acolo. (Baley îşi amintea rapiditatea cu care veneau roboţii când erau chemaţi.) În cinci sau în zece minute, cât de departe ar fi putut doamna Delmarre să ducă arma şi apoi să revină pentru a se preface leşinată?

– Ar fi putut-o distruge într-un incinerator.

– Incineratorul a fost cercetat, după cum reiese din raport, şi razele gamma reziduale aveau un nivel scăzut, ceea ce înseamnă că nu fusese folosit în ultimele douăzeci şi patru de ore.

– Ştiu, spuse Gruer. Am menţionat asta doar ca o ipoteză.

– Desigur, dar s-ar putea să existe o explicaţie foarte simplă. Presupun că toţi roboţii din vila soţilor Delmarre au fost verificaţi.

– Bineînţeles.

– Şi că toţi funcţionau satisfăcător.

– Da.

– Ar fi putut vreunul dintre ei să înlăture arma fără să-şi dea seama ce este?

– Niciunul n-a luat nimic de la locul crimei. Ba mai mult, niciunul nu s-a atins de nimic.

– Nu e chiar aşa. Au luat de acolo corpul şi l-au pregătit pentru incinerare.

– Ei da, fireşte, dar asta nu contează. Era doar sarcina

lor.

Dumnezeule! exclamă Baley în gând. Trebuia să facă eforturi ca să-şi menţină calmul. Apoi, cu voce tare:

– Să presupunem acum că acolo a mai fost şi altcineva.

– Imposibil, răspunse Gruer. Cum ar fi putut cineva să pătrundă nepoftit în prezenţa doctorului Delmarre?

– Să presupunem! izbucni Baley. Desigur, niciunul dintre roboţi nu s-a gândit că acolo s-ar fi putut găsi un intrus. Şi cred că nici n-au cercetat terenul din jurul casei. În raport nu se spune nimic.

– Nu s-au făcut asemenea cercetări decât atunci când am început să căutăm arma, dar asta a fost după câtva timp.

– S-au căutat cumva urme ale unui vehicul de suprafaţă sau aerian?

– Nu.

– Atunci, dacă cineva şi-ar fi luat inima în dinţi şi ar fi pătruns nepoftit în prezenţa doctorului Delmarre, aşa cum v-aţi exprimat dumneavoastră, ar fi putut să-l ucidă şi apoi să plece liniştit. Nimeni nu l-ar fi oprit, ba nici măcar nu l-ar fi văzut. După care putea conta pe faptul că toţi sunt încredinţaţi că nimeni n-a fost acolo.

– Şi nici n-ar fi putut fi, observă Gruer cu convingere.

– Şi mai e ceva. La mijloc a fost şi un robot. Un robot se afla la locul crimei.

Daneel interveni pentru prima oară în discuţie:

– Robotul nu se afla la locul crimei. Dacă s-ar fi aflat, crima n-ar mai fi fost comisă.

Baley îşi întoarse brusc capul către el. Iar Gruer, care ridicase din nou paharul pentru a bea, îl aşeză pe masă, privindu-l fix pe Daneel.

– Nu este aşa? întrebă Daneel.

– Ba da, confirmă Gruer. Un robot ar fi împiedicat o persoană să facă rău alteia. Prima lege.

– Perfect, spuse Baley. Dar trebuie să fi fost destul de aproape. Se afla acolo când au sosit ceilalţi roboţi. Să spunem că era în camera alăturată. Ucigaşul se apropie de

Delmarre, iar acesta exclamă: „Ai să mă omori!” Roboţii din casă n-au auzit aceste cuvinte; cel mult au putut auzi un strigăt astfel că, nechemaţi, n-au venit acolo. Dar robotul în cauză a auzit cuvintele şi Prima lege l-a făcut să vină nechemat. Însă prea târziu. Probabil că a văzut chiar săvârşirea crimei.

– Trebuie să fi fost ultimele clipe ale crimei, conveni Gruer. De aceea s-a şi defectat. Faptul că a asistat la vătămarea unui om fără a o fi împiedicat este o încălcare a Primei legi şi, în funcţie de împrejurări, poate duce la defectarea, într-o măsură mai mare sau mai mică, a creierului pozitronic. În cazul de faţă, defectul a fost considerabil.

În acest timp Gruer mişca paharul de colo-colo, privindu-şi vârfurile degetelor.

– Acest robot a fost deci martor, continuă Baley. L-aţi interogat?

– Ce rost avea? Doar era defect. Nu putea spune decât „Ai să mă omori.” Până aici sunt de acord cu reconstituirea dumitale. Acestea au fost probabil ultimele cuvinte ale lui Delmarre, imprimate în memoria robotului chiar în clipele când restul creierului pozitronic se defecta.

– Dar mi s-a spus că Solaria s-a specializat în producţia de roboţi. Oare acest robot nu putea fi reparat? Nu i se puteau restabili cumva circuitele?

– Nu, răspunse Gruer tăios.

– Şi unde este robotul acum?

– La fier vechi.

Baley ridică din sprâncene.

– Iată un caz destul de ciudat. Nu există nici mobil, nici mijloc, nici martori, nici probe. Iar dacă au existat unele probe, au fost distruse. Aveţi o singură persoană suspectă şi toată lumea pare convinsă de vinovăţia ei. Sau, cel puţin, toată lumea e sigură că nu poate exista alt vinovat. Aceasta este, evident, şi părerea dumneavoastră. Se pune atunci întrebarea: de ce am mai fost chemat eu?

Gruer se încruntă:

– Pari tulburat, domnule Baley.

Apoi se întoarse brusc spre Daneel:

– Domnule Olivaw!

– Poftim, domnule Gruer.

– N-ai vrea să treci prin toate încăperile şi să verifici dacă toate ferestrele sunt închise şi acoperite? Detectivul Baley pare să resimtă efectele spaţiului liber.

Cuvintele acestea îl uluiră pe Baley. Dădu să dezmintă spusele lui Gruer şi să-i ordone lui Daneel să rămână pe loc, dar în ultima clipă prinse o notă de panică în glasul lui Gruer şi un fel de apel discret în privirea lui.

Renunţă deci şi îl lăsă pe Daneel să iasă din cameră.

De pe faţa lui Gruer căzuse parcă o mască, lăsând-o deschisă şi temătoare.

– A fost mai simplu decât mi-am închipuit, spuse Gruer. Îmi făcusem o mulţime de planuri ca să pot discuta cu dumneata singur. Nici nu bănuiam că auroranul va accepta aşa de uşor să plece, şi totuşi n-aveam la îndemână altă soluţie.

– Ei bine, acum sunt eu singur, spuse Baley.

– Nu puteam vorbi deschis în prezenţa lui, continuă Gruer. Este auroran şi se află aici deoarece ne-a fost impus ca preţ al chemării dumitale. (Solarianul se apleacă înainte.) În spatele acestei crime se ascunde ceva. Nu mă interesează numai cine a săvârşit-o. Pe Solaria există facţiuni, organizaţii secrete.

Baley făcu ochii mari.

– Dar nu văd cum v-aş putea ajuta eu…

– Ba da, poţi. Trebuie să înţelegi un lucru: doctorul Delmarre era tradiţionalist. Ţinea la vechile obiceiuri, la bunele noastre obiceiuri. Dar acum se află printre noi forţe noi, care cer schimbări, şi Delmarre a fost redus la tăcere.

– De doamna Delmarre?

– Prin intermediul ei. Dar nu asta contează. În spatele ei se află o organizaţie, acesta e lucrul important.

– Sunteţi sigur? Aveţi dovezi?

– Numai unele vagi. N-am ce-i face. Rikaine Delmarre

descoperise ceva. M-a asigurat că are dovezi convingătoare şi l-am crezut. Îl cunoşteam destul de bine: nu era nici nătărău, nici copil. Din păcate n-a apucat să-mi spună prea multe. Desigur, voia să-şi încheie cercetările înainte de a prezenta chestiunea în faţa autorităţilor. Probabil că se apropiase mult de obiectiv, căci altfel nimeni n-ar fi riscat să-l omoare în mod violent. Un lucru însă tot mi-a spus Delmarre: întregul neam omenesc este în primejdie.

Baley se cutremură. O clipă îi păru că aude din nou spusele lui Minnim, dar cu implicaţii mult mai mari. Oare toţi aveau de gând să-i dezvăluie primejdii cosmice?

– Şi de ce credeţi că v-aş putea ajuta? întrebă detectivul.

– Pentru că eşti de pe Pământ. Înţelegi? Noi, cei de pe Solaria, nu ne pricepem la asemenea lucruri. Într-un fel, nu ne pricepem la oameni. Suntem prea puţini aici.

Gruer părea stingherit.

– Nu-mi place să spun asta, domnule Baley. Colegii mei râd de mine, unii se înfurie chiar, dar eu simt clar acest lucru. Am impresia că pământenii trebuie să se priceapă la oameni mult mai bine ca noi, căci trăiesc în mari comunităţi. Iar un detectiv cu atât mai mult. Nu-i aşa?

Baley încuviinţă pe jumătate cu capul, dar nu spuse nimic.

– Dintr-un anumit punct de vedere, această crimă e binevenită, continuă Gruer. N-am îndrăznit să vorbesc şi altora despre descoperirea lui Delmarre, căci nu ştiam cine ar putea fi implicat în complot, iar Delmarre nu era dispus să dea amănunte până la terminarea cercetărilor. Şi chiar dacă Delmarre ar fi apucat să termine, cum ar fi trebuit să tratăm problema? Cum să ne purtăm cu nişte fiinţe omeneşti ostile? Nu ştiu. De la bun început mi-am dat seama că avem nevoie de un pământean. Iar când am aflat de activitatea dumitale în legătură cu acea crimă comisă pe Pământ am înţeles că eşti omul care ne trebuie. Am luat legătura cu Aurora, cu ai cărei reprezentanţi ai colaborat foarte strâns, şi prin ei m-am adresat autorităţilor pământene. Şi totuşi, colegii mei nu se lăsau convinşi de

aceasta. Apoi s-a produs crima, ceea ce mi-a permis să obţin acordul necesar. În acele momente ar fi aprobat orice.

Gruer şovăi puţin, apoi adăugă:

– Nu este uşor să ceri ajutor unui pământean, dar sunt nevoit s-o fac. Nu uita, orice ar fi la mijloc, că tot neamul omenesc este în primejdie, deci şi Pământul.

Aşadar, Pământul era de două ori în primejdie, se gândi Baley. Căci nu putea pune la îndoială sinceritatea disperată din vocea lui Gruer.

Pe de altă parte, dacă această crimă a fost un prilej pentru a-i permite lui Gruer să întreprindă ceea ce tot timpul dorise atât de mult, era oare această ocazie cu totul binevenită? Se iveau noi posibilităţi de investigare, pe care figura, privirea sau glasul detectivului nu le trădau.

– Am fost trimis aici ca să vă ajut, domnule agent, şi voi face aceasta din toate puterile mele.

Gruer îşi ridică paharul ca să bea, în sfârşit, şi îl privi pe Baley pe deasupra lui.

– Bine. Dar, te rog, nicio vorbă auroranului. S-ar putea să fie implicată şi Aurora. În orice caz, cei de acolo s-au interesat foarte mult de această crimă. De pildă, au insistat să-l trimită pe domnul Olivaw împreună cu dumneata. Aurora este puternică, aşa că a trebuit să-l primim. Au spus că-l trimit numai pentru că a mai lucrat cu dumneata înainte, dar se prea poate să dorească să aibă un om de-al lor la faţa locului, nu?

Şi sorbi încet din pahar, continuând să-l privească pe Baley.

Cu un aer gânditor, detectivul îşi trecu mâna peste faţa-i prelungă.

– Dar dacă…

Nu-şi termină gândul, ci sări de pe scaun şi dădu să se arunce spre Gruer, uitând că n-avea în faţă decât o imagine.

Căci agentul, privind înspăimântat la pahar, îşi prinsese gâtul cu mâna şi şoptea răguşit:

– Mă arde…! Mă arde…!

Apoi scăpă paharul, şi băutura se împrăştie. Iar odată cu ea se prăbuşi şi Gruer, cu faţa schimonosită de durere.

7. Se îmboldeşte un doctor

Daneel apăru în cadrul uşii.

– Ce s-a întâmplat, colege Eli…?

Dar nu era nevoie de nicio explicaţie. Vocea lui Daneel se transformă într-un strigăt puternic:

– Roboţi ai lui Hannis Gruer! Stăpânul vostru este rănit! Roboţi!

Imediat în sufragerie pătrunse o siluetă metalică, iar după un minut sau două sosiră încă vreo zece. Trei dintre ei îl luară cu grijă pe Gruer şi îl scoaseră din încăpere. Ceilalţi începură să deretice şi să adune vesela împrăştiată pe podea.

Daneel interveni brusc:

– Hei, roboţi, lăsaţi tacâmurile! Cercetaţi locul! Cercetaţi dacă nu este vreun om în casă! Alarmaţi roboţii de afară! Spuneţi-le să cerceteze întregul domeniu! Dacă găsiţi vreun stăpân, reţineţi-l! Nu-i faceţi niciun rău (sfatul era inutil), dar nici nu-l lăsaţi să plece! Dacă nu găsiţi niciunul, anunţaţi-mă! Voi rămâne în faţa aparatului de vizionare.

După ce se împrăştiară roboţii, Baley murmură către Daneel:

– E doar un început. Otravă, desigur.

– Da. Lucrul este evident, colege Elijah!

Şi Daneel se aşeză într-un chip ciudat, de parcă i-ar fi slăbit genunchii. Baley nu-l văzuse niciodată, nici măcar o clipă, manifestându-se într-un fel care să pară atât de omenesc.

– Mecanismele mele se resimt dacă un om suferă vătămări în prezenţa mea, explică Daneel.

– Dar nu puteai face nimic.

– Înţeleg asta, şi totuşi parcă mi s-au încâlcit circuitele logice. Cred că ceea ce simt s-ar putea compara, la o fiinţă umană, cu un şoc.

– Dacă-i aşa, atunci revino-ţi. (Baley nu putea avea răbdare sau înţelegere pentru un robot prea sensibil.)

Trebuie să examinăm măruntа problemă a făptaşului. Nu există otrăvire fără otrăvitor.

– S-ar putea să fie o intoxicaţie alimentară.

– O intoxicaţie alimentară. Într-o lume atât de bine orânduită? Imposibil. Şi, în plus, otrava se afla în lichidul din pahar, iar simptomele au fost bruşte şi evidente. A fost o doză de otravă, şi încă una zdravănă. Uite ce e, Daneel, eu trec alături să mă concentrez puţin. Găseşte-o pe doamna Delmarre. Vezi dacă este acasă şi află distanţa dintre domeniul ei şi cel al lui Gruer.

– Crezi oare că ea...?

Baley ridică mâna:

– Tu află ce ţi-am spus. Atât.

Şi ieşi cu paşi mari din încăpere, dorind să rămână singur. Evident, într-o lume ca Solaria două atentate atât de apropiate în timp nu puteau fi lipsite de legătură. Iar dacă aceasta există, concluzia cea mai simplă ar fi că ideea lui Gruer despre un complot avea baze reale.

Baley simţi cum îl cuprinde o înfrigurare binecunoscută. Venise pe Solaria purtând în minte dificultăţile Pământului, ca şi pe ale lui însuşi. Crima în sine era un lucru îndepărtat, dar acum începuse vânătoarea. Baley îşi încleştă dinţii.

La urma urmei, ucigaşul (sau ucigaşii, sau ucigaşa) acţionase în faţa lui, şi acest lucru îl irita. Oare îl socoteau un element atât de neglijabil? Faptul îi rănise mândria profesională. Baley ştia asta şi îi părea bine. Cel puţin îi dădea un motiv clar ca să trateze totul ca pe o simplă crimă, fără a se mai gândi la primejdia ce ameninţa Pământul.

Daneel îl găsise între timp şi venea spre el cu paşi mari.

– Am făcut ce mi-ai spus, colege Elijah. Am vizionat-o pe doamna Delmarre. Este acasă, la peste o mie de mile de domeniul Gruer.

– Am s-o văd şi eu mai târziu. Adică, am s-o vizionez. Baley se uită gânditor la robot. Crezi că are vreo legătură cu această crimă?

– Pe cât se pare, nu o legătură directă, colege Elijah.

– Vrei să spui că ar exista vreo legătură indirectă?

– Ar fi putut convinge pe altcineva s-o comită.

– Pe altcineva? întrebă Baley cu vioiciune. Pe cine?

– Acest lucru, colege Elijah, nu pot să-l ştiu.

– Dar dacă cineva ar fi acţionat în numele ei, acel cineva ar fi trebuit să se afle la locul faptei.

– Da, admise Daneel, cineva trebuia să fie acolo pentru a pune otrava în băutură.

– Şi nu se poate ca băutura otrăvită să fi fost preparată mai dinainte? Poate chiar cu mult înainte?

– M-am gândit şi la acest lucru, colege Elijah, răspunse Daneel calm. Iată de ce am folosit expresia „pe cât se pare”, atunci când am afirmat că doamna Delmarre nu are nicio legătură directă cu crima. Există însă posibilitatea ca ea să se fi aflat acolo mai devreme în cursul zilei. Ar fi bine să-i verificăm deplasările.

– O să facem asta. O să verificăm dacă fizic a fost tot timpul acasă.

Baley îşi strânse buzele. Bănuise că în anumite privinţe logica robotică dă greş, iar acum se convinsese. Exact cum spunea acel expert: logic, dar nu raţional.

– Să ne întoarcem în sala de vizionare, spuse el, şi să reluăm contactul cu domeniul Gruer.

Acum camera strălucea de ordine şi curăţenie. Nimic nu trăda că acolo, cu nici măcar o oră înainte un om se prăbuşise în chinuri.

Trei roboţi stăteau cu spatele la perete, în obişnuita lor atitudine de supunere respectuoasă.

– Aveţi vreo ştire despre stăpânul vostru? întrebă Baley.

– E sub îngrijirea medicului, stăpâne, răspunse robotul din mijloc.

– Îl vizionează sau îl vede?

– Îl vizionează.

– Şi ce spune medicul? Va scăpa cu viaţă?

– Nu este încă sigur, stăpâne.

– Aţi cercetat casa?

– Peste tot, stăpâne.

– Aţi găsit vreo urmă a unui alt stăpân decât al vostru?

– Nu, stăpâne.

– Dar în ultima vreme aţi găsit urme ale unei asemenea prezenţe?

– Niciuna, stăpâne.

– Dar domeniul este cercetat?

– Da, stăpâne.

– Cu ce rezultate?

– Niciunul până acum, stăpâne.

Baley dădu din cap şi spuse:

– Vreau să vorbesc cu robotul care a servit la masă astă seară.

– Este la verificat, stăpâne. Are reacţii anormale.

– Poate vorbi?

– Da, stăpâne.

– Atunci adu-l aici fără întârziere.

Urmă, totuşi, o întârziere, şi Baley începu din nou:

– Am spus să-l…

Daneel interveni suav:

– Aceşti roboţi comunică între ei prin radio. Cel pe care vrei să-l vezi a fost chemat, dar întârzie tocmai din cauza defectului produs în urma celor întâmplate.

Baley dădu din cap în semn că a înţeles. Putea bănui existenţa legăturii radio. Într-o asemenea lume masiv robotizată trebuia să existe un sistem de comunicaţii între roboţi, care să permită menţinerea legăturii între ei. Iată deci cum se face că puteau apărea zece roboţi, deşi numai unul fusese chemat, dar numai atunci când era cazul şi nu altfel.

În cameră intră un robot. Şchiopăta, trăgând un picior. Baley se întrebă de ce, dar dădu din umeri. Chiar şi în cazul roboţilor primitivi de pe Pământ profanii nu puteau înţelege reacţiile produse prin defectarea circuitelor pozitronice. Un circuit întrerupt putea afecta funcţionarea unui picior, ca aici, faptul fiind foarte semnificativ pentru un robotician, dar cu totul lipsit de sens pentru altcineva.

Baley îl întrebă precaut:

– Îţi aminteşti lichidul incolor de pe masa stăpânului tău, din care i-ai turnat un pahar?

– Da, stăpâne, răspunse robotul.

Avea deci şi dificultăţi în vorbire!

– Ce lichid era?

– Era apă, ştăpâne.

– Apă curată? Nimic altceva?

– Apă curată, ştăpâne.

– De unde ai luat-o?

– De la robinetul rejervorului, ştăpâne.

– Ai lăsat-o la bucătărie înainte de a o aduce?

– Ştăpânul prefera şă nu fie prea rece, ştăpâne. Ordonaşe şă şe şcoată apa cu o oră înainte de meşe.

Ce împrejurare favorabilă, se gândi Baley, pentru cineva informat.

– Imediat ce va fi posibil, unul dintre roboţi să mă pună în legătură cu doctorul care-l examinează pe stăpânul vostru. Între timp, vreau ca altul să-mi explice cum funcţionează rezervorul de apă. Vreau să aflu cum se obţine apa aici.

Doctorul fu curând disponibil. Era cel mai bătrân spaţian pe care îl văzuse vreodată Baley, având, după părerea detectivului, peste trei sute de ani. I se umflaseră venele de pe mâini, iar părul, tăiat scurt, era alb de tot.

Avea obiceiul să se bată cu unghia peste dinţii neregulaţi din faţă, făcând un zgomot uşor, care îl sâcâia pe detectiv. Se numea Altim Thool.

– Din fericire a vomitat o mare parte din doză, explică doctorul. Şi totuşi, s-ar putea să nu scape cu viaţă. E o întâmplare tragică. (Şi suspină profund.)

– Ce otravă era, domnule doctor? întrebă Baley.

– Regret, dar nu ştiu. (Ţac-ţac-ţac.)

– Cum? Dar atunci cum îl puteţi trata?

– Prin stimulare directă a sistemului neuromuscular, pentru a împiedica paralizia. În rest, las natura să-şi urmeze

cursul. (Faţa doctorului, uşor gălbuie, ca o piele de calitate superioară uzată, purta o expresie rugătoare.) Avem prea puţină experienţă în acest domeniu. Nu-mi amintesc de alt caz în peste două secole de practică.

Baley îl privi cu dispreţ.

– Ştiţi că există otrăvuri, nu-i aşa?

– A, desigur. (Ţac-ţac.) Toată lumea ştie.

– Dar n-aveţi microfilme documentare de unde să vă informaţi mai precis?

– Ar dura zile întregi. Sunt numeroase substanţe toxice minerale. Noi folosim insecticide şi n-ar fi imposibil ca cineva să obţină toxine bacteriene. Chiar dacă am găsi datele respective în microfilmele documentare, ne-ar trebui mult timp pentru a procura aparatura şi a elabora tehnicile de testare.

– Dacă nu se pricepe nimeni pe Solaria, spuse Baley cu asprime, îţi sugerez să apelezi la celelalte lumi şi să afli ce este. Între timp ar fi cazul să verifici dacă nu există otravă în rezervorul de apă al lui Gruer. Du-te acolo personal, dacă e nevoie, şi vezi cum stau lucrurile.

Detectivul vorbea dur cu acest venerabil spaţian, adresându-i-se ca unui robot, fără ca măcar să-şi dea seama de asta. Şi nici spaţianul nu vădea vreun semn de protest.

– Dar cum ar putea fi otrăvită din rezervor? întrebă şovăitor doctorul Thool. Sunt sigur că nu se poate.

– Probabil că nu e, dar verifică oricum, ca să fim siguri.

Într-adevăr, posibilitatea era foarte mică. Din explicaţiile robotului rezulta că rezervorul era un exemplu tipic de autoconservare solariană. Apa putea pătrunde în el din orice sursă, fiind apoi tratată corespunzător. Microorganismele şi materia organică moartă erau eliminate, după care se introducea volumul necesar de aer, ca şi diferiţi ioni în cantităţile infime cerute de corpul omenesc. Era deci foarte improbabil ca vreo otravă să poată trece prin toate aceste dispozitive de control.

Şi totuşi, dacă se stabilea cert că rezervorul nu conţine

otravă, factorul timp devenea evident. Era vorba de acea oră dinaintea mesei, când carafa cu apă (expusă la aer, se gândi Baley iritat) fusese lăsată să se încălzească încet, după gustul lui Gruer.

– Dar cum să verific rezervorul cu apă? întrebă doctorul Thool, nedumerit.

– Dumnezeule! Ia un animal cu dumneata. Injectează-i în venă puţină apă din rezervor sau dă-i să bea. Foloseşte-ţi capul, omule! Şi procedează la fel cu ce a mai rămas în carafă, iar dacă apa de-acolo e otrăvită, şi trebuie să fie, fă câteva dintre probele descrise în microfilme. Nişte probe simple! Dar fă ceva!

– Stai, stai! Ce carafă?

– Cea în care se afla apa. Cea din care a turnat robotul băutura otrăvită.

– Păi, să vezi… cred că a fost spălată. Personalul casei n-o putea lăsa aşa.

Baley gemu. Desigur! Era imposibil să obţină probe atunci când roboţii foarte conştiincioşi le distrugeau mereu în numele ordinii şi curăţeniei. Ar fi trebuit să ordone păstrarea apei în carafă, dar aceasta nu era propria lui societate şi Baley nu reuşea să reacţioneze în modul cuvenit.

Dumnezeule!

Se comunică în cele din urmă că pe domeniul Gruer nu se descoperise nicio urmă a vreunei prezenţe umane neautorizate.

– Acest lucru adânceşte enigma, colege Elijah, comentă Daneel, căci pare să excludă existenţa unui otrăvitor.

Baley, cufundat în gânduri, de-abia îl auzi.

– Cum?… Ba nu, ba nu. Chiar limpezeşte situaţia.

Însă nu-i dădu nicio explicaţie, ştiind foarte bine că Daneel nu era în stare să înţeleagă sau să accepte ceea ce Baley considera a fi adevărul. Dar nici Daneel nu ceru explicaţii. O asemenea tulburare a firului gândirii unui om ar fi fost foarte nerobotică.

Baley se plimba agitat de colo-colo, aşteptând cu spaimă apropierea perioadei de somn, când îi va reveni teama de spaţiile deschise şi dorul de Pământ. Simţea un fel de dorinţă febrilă să menţină lucrurile în desfăşurare.

– Aş vrea s-o revăd pe doamna Delmarre, îi spuse el lui Daneel. Pune-i pe roboţi să facă contactul.

Se duseră în sala de vizionare, unde un robot manipula deja panoul, cu degete metalice agile. Baley îl urmărea cu privirea, încă pierdut în gânduri, care făcură loc unei bruşte uimiri, atunci când încăperea păru să se umple pe jumătate cu o masă bogat aşternută pentru cină şi se auzi vocea Gladiei.

– Bună seara!

După o clipă apăru şi ea în imagine şi se aşeză.

– Nu fi surprins, Elijah. E tocmai ora cinei. Şi sunt foarte îngrijit îmbrăcată. Vezi?

Într-adevăr. Culoarea dominantă a rochiei, un albastru deschis, o îmbrăca în luciri discrete până la glezne şi încheieturile mâinilor. Un guler bogat îi acoperea gâtul şi umerii, ceva mai deschis ca nuanţă decât părul, care acum era strâns în bucle disciplinate.

– Nu voiam să te deranjez la masă, spuse Baley.

– Încă n-am început. De ce nu mâncaţi cu mine?

Detectivul o privi bănuitor.

– Cum, cu tine?

Gladia râse.

– Voi pământenii sunteţi tare amuzanţi. Nu cu mine ca prezenţă fizică. Nici n-ar fi posibil. Vreau să spun, mergeţi în sufragerie şi astfel vom putea mânca împreună.

– Dar dacă plec de-aici…

– Robotul tehnician poate menţine contactul.

Daneel confirmă dând din cap cu gravitate, iar Baley, puţin şovăitor, se întoarse şi porni spre uşă. Gladia, împreună cu masa şi cu întregul cadru, porni odată cu el.

– Vezi? spuse ea zâmbind încurajator, tehnicianul menţine legătura.

Baley şi Daneel se deplasară pe o rampă mobilă pe care

detectivul nu-şi amintea s-o mai fi văzut vreodată. Se pare că existau numeroase căi de acces între încăperile acestei clădiri imposibile, iar el nu cunoştea decât câteva dintre ele. Daneel, fireşte, le ştia pe toate.

Şi însoţindu-i mereu, prin pereţi, uneori puţin sub nivelul podelei, alteori deasupra, se deplasa şi Gladia cu cina ei cu tot.

Baley se opri şi murmură:

– Îţi trebuie oarecare timp să te obişnuieşti cu aşa ceva.

– Te ameţeşte? întrebă Gladia.

– Puţin.

– Atunci uite ce-ţi propun: tehnicienii tăi să blocheze imaginea aici, iar când ajungeţi în sufragerie şi totul e gata, să o transpună acolo.

– Am să dau dispoziţii în acest sens, colege Elijah, spuse Daneel.

Propria lor masă era deja instalată la sosirea în sufragerie. În farfurii aburea o supă maro în care pluteau cuburi de carne, iar în centrul mesei se găsea o mare pasăre friptă. Daneel spuse câteva cuvinte robotului care servea şi acesta, cu multă îndemânare, puse ambele tacâmuri la acelaşi capăt al mesei.

Ca la un semnal zidul din faţă păru să alunece în lături, masa păru că se lungeşte şi Gladia se ivi aşezată la celălalt capăt. Cele două încăperi şi mese se uniseră atât de precis, încât, dacă n-ar fi fost deosebirile din desenul tapetului şi al pardoselii, ca şi vesela şi tacâmurile diferite, ai fi putut crede că într-adevăr cinau toţi împreună.

– Aşa! exclamă Gladia cu satisfacţie. Nu este plăcut?

– Chiar foarte, răspunse Baley. Apoi gustă puţin din supă, o găsi delicioasă şi îşi puse o porţie mai mare. Ai auzit de agentul Gruer?

Faţa femeii se întunecă brusc. Punând lingura jos, Gladia spuse:

– E îngrozitor. Bietul Hannis!

– Văd că foloseşti numele mic. Îl cunoşti?

– Cunosc aproape toţi oamenii importanţi de pe Solaria. Majoritatea solarienilor se cunosc între ei. E firesc.

Într-adevăr, e firesc, îşi spuse Baley. Căci câţi erau cu toţii, la urma urmelor? Apoi cu voce tare:

– Atunci îl cunoşti, poate, şi pe doctorul Altim Thool. Gruer e în îngrijirea lui.

Gladia râse încetişor. Robotul care o servea îi tăia felii de carne, adăugând la ele nişte cartofi mici, rumeniţi, şi felii de morcov.

– Fireşte că-l cunosc. M-a îngrijit şi pe mine.

– Te-a îngrijit? Când?

– După… după necazul acela. Adică după moartea soţului meu.

– Doar nu e singurul medic de pe planetă? întrebă Baley cu surprindere.

– A, nu! (Câteva clipe buzele ei se mişcară de parcă ar fi numărat pentru sine.) Sunt cel puţin zece. Şi mai ştiu şi un tânăr care studiază medicina. Dar doctorul Thool e printre cei mai buni. Are foarte multă experienţă. Bietul doctor Thool!

– De ce „bietul”?

– Păi să vezi de ce. Profesia de medic este foarte ingrată. Uneori trebuie să vezi bolnavii, ba chiar să-i atingi. Dar doctorul Thool pare să se fi resemnat în privinţa asta şi nu ezită niciodată să vadă un „bolnav” când crede că e cazul. A fost doctorul meu din copilărie şi e totdeauna atât de amabil şi prietenos încât aproape că n-aş avea nicio obiecţie dacă ar fi nevoie să mă vadă. De pildă, ultima oară chiar m-a văzut.

– După moartea soţului tău, vrei să spui.

– Da. Îţi închipui ce a simţit văzând corpul soţului meu şi pe mine zăcând acolo.

– Mi s-a spus că a vizionat corpul, observă Baley.

– Corpul, da. Dar după ce s-a asigurat că trăiesc şi că nu există niciun pericol le-a ordonat roboţilor să-mi pună o pernă sub cap, să-mi facă nu ştiu ce injecţie şi apoi să iasă. După care a venit aici cu un reactor. Chiar aşa, cu un

reactor! Nu i-a luat nicio jumătate de oră şi m-a îngrijit şi s-a convins că totul este în ordine. Eram atât de ameţită când mi-am venit în fire încât credeam că îl vizionez, ştii, şi doar când m-a atins mi-am dat seama că ne vedeam şi am ţipat. Bietul doctor Thool! Era foarte stânjenit, dar ştiu că venise cu cele mai bune intenţii.

Baley dădu din cap.

– Cred că nu prea aveţi nevoie de doctori pe Solaria.

– Sper să n-avem.

– Ştiu că nu suferiţi de boli infecţioase. Aveţi tulburări metabolice? Arterioscleroză? Diabet? Altceva de genul ăsta?

– Se întâmplă uneori, dar e foarte neplăcut. Medicii pot ameliora, din punct de vedere fizic, viaţa unor asemenea bolnavi, dar ăsta e un aspect minor.

– Adică?

– Asta înseamnă că analiza genică n-a fost bună. Doar nu-ţi închipui că lăsăm intenţionat să apară defecte ca diabetul. Toţi cei care se îmbolnăvesc de aşa ceva trebuie să fie reanalizaţi foarte amănunţit. Li se retrage repartiţia unui soţ, sau a unei soţii, ceea ce e un lucru foarte penibil pentru persoanele în cauză. Şi n-au voie, n-au voie… – vocea Gladiei se redusese la şoapte – să aibă copii.

– N-au voie să aibă copii? întrebă Baley cu glas normal.

Gladia se îmbujoră:

– E un cuvânt îngrozitor de pronunţat! Co… copii!

– Te obişnuieşti după un timp, spuse Baley sec.

– Da, dar dacă mă obişnuiesc s-ar putea să-l pronunţ şi în faţa vreunui solarian şi aş intra în pământ de ruşine… Oricum, dacă perechea are deja copii (vezi, l-am pronunţat iarăşi), aceştia trebuie găsiţi şi examinaţi – asta era una dintre atribuţiile lui Rikaine, de fapt – şi, ce mai, e bucluc mare.

Deci aşa stau lucrurile cu Thool, se gândi Baley. Incompetenţa doctorului era un rezultat firesc al organizării sociale şi nu conţinea nimic sinistru. Nimic neapărat sinistru. Să-l scoatem deci din cauză, cel puţin parţial.

O privi apoi pe Gladia mâncând. Era graţioasă, precisă şi delicată în mişcări, şi părea să aibă un apetit normal.

(Dar şi pasărea din faţa lui era delicioasă. Într-o privinţă cel puţin, a hranei, puteai uşor deveni mofturos în aceste Lumi exterioare.)

– Ce crezi despre otrăvire, Gladia? întrebă el.

Gladia îşi ridică privirile.

– Încerc să nu mă gândesc la ea. S-au petrecut atâtea grozăvii în ultima vreme. Poate nici n-a fost otrăvire.

– A fost.

– Dar nu era nimeni prin preajmă.

– De unde ştii?

– Nu putea fi. Gruer nu mai avea soţie, de când şi-a completat cota de co… ştii ce vreau să spun. Şi cum n-avea cine să-i pună otrava, cum putea fi otrăvit?

– Dar a fost otrăvit. E un fapt şi trebuie să-l acceptăm.

Ochii Gladiei se umbriră.

– Bănuiești c-a făcut-o singur?

– Mă îndoiesc. De ce ar fi făcut-o? Şi de ce în public?

– Atunci n-a făcut-o nimeni, Elijah. N-o putea face nimeni.

– Dimpotrivă, Gladia. Era foarte uşor de făcut. Şi sunt sigur că ştiu exact cum.

8. Se desfide un spaţian

Gladia păru să-şi ţină o clipă răsuflarea, dându-i apoi drumul cu un fel de şuierat printre buzele strânse. Apoi spuse:

– Eu însă nu înţeleg cum. Ştii cine a făcut-o?

Baley confirmă dând din cap.

– Cel care l-a omorât şi pe soţul tău.

– Eşti sigur?

– Tu nu? Uciderea lui Rikaine a fost prima din istoria Solariei. După o lună se comite altă crimă. Poate fi asta o coincidenţă? Doi ucigaşi diferiţi care asasinează independent, la interval de o lună, pe o planetă unde crima nu se cunoaşte? De asemenea nu uita că a doua victimă tocmai cerceta primul asasinat şi ca atare constituia un mare pericol pentru asasin.

– Ei da! spuse Gladia, trecând la desert şi continuând printre îmbucături: Dacă aşa vezi tu lucrurile, eu sunt nevinovată.

– Cum asta?

– Păi, Elijah, cu n-am fost în viaţa mea pe domeniul Gruer. Aşa că nu l-aş fi putut otrăvi pe agent. Şi dacă n-am făcut-o, atunci nu l-am ucis nici pe soţul meu.

Dar cum Baley păstra o tăcere severă, Gladiei îi scăzu curajul şi colţurile gurii i se lăsară în jos.

– Nu gândeşti şi tu la fel, Elijah?

– Nu pot fi sigur. Ţi-am spus că ştiu ce metodă s-a folosit pentru otrăvirea lui Gruer. Este foarte ingenioasă şi oricine de pe Solaria o putea întrebuinţa fără să fi fost vreodată pe domeniul agentului. *Fără să fi fost vreodată pe domeniul agentului.*

Gladia îşi încleştă pumnii.

– Deci afirmi că am făcut-o eu?

– Nu afirm asta.

– Dar laşi să se înţeleagă. (Buzele i se strânseseră de furie, iar pometii i se înroşiseră.) De asta ai vrut să mă

vizionezi? Ca să-mi pui întrebări viclene? Să mă prinzi în cursă?

– Stai puţin…

– Păreai atât de înţelegător. Eşti un… un… pământean!

La acest cuvânt contralto-ul vocii ei se transformase într-un şuierat furios.

Daneel se înclină spre Gladia cu faţa lui impasibilă şi spuse:

– Mă iertaţi, doamnă Delmarre, dar ţineţi cuţitul cam strâns şi v-aţi putea răni. Aveţi grijă, vă rog.

Gladia se uită furioasă la cuţitul scurt, bont şi, fără îndoială, absolut inofensiv pe care îl ţinea în mână. Apoi, cu o mişcare dezordonată, îl ridică în sus.

– Nu m-ai înţeles, Gladia, spuse Baley.

– Cine naiba să te-nţeleagă? Uf! Apoi se scutură cu un dezgust exagerat şi strigă: întrerupe contactul!

Aceste din urmă cuvinte erau adresate, desigur, unui robot, care nu apărea în imagine. După care Gladia şi cadrul respectiv dispărură, fiind înlocuite de perete, ca la început.

– Am dreptate să cred că acum o consideri vinovată pe această femeie? întrebă Daneel.

– Nu, răspunse Baley categoric. Celui care a înfăptuit crima îi trebuiau anumite caracteristici într-o doză mult mai mare decât la această biată femeie.

– Se înfurie uşor.

– Şi ce-i cu asta? Mulţi se înfurie uşor. Ţine minte, în plus, că de câtva timp trăieşte în tensiune. Dacă eu m-aş fi aflat sub asemenea tensiune şi cineva m-ar fi tratat aşa cum îşi închipuie că am tratat-o, probabil că aş fi reacţionat mult mai violent decât să flutur prosteşte un cuţit bont.

– N-am putut deduce tehnica otrăvirii la distanţă, aşa cum zici că ai reuşit tu, spuse Daneel.

Baley simţi o anumită satisfacţie răspunzându-i:

– Ştiu că n-ai putut. Îţi lipseşte capacitatea de a descifra această enigmă.

Vorbise pe un ton categoric, iar Daneel acceptă afirmaţia

detectivului cu calmul şi gravitatea sa de totdeauna.

Baley continuă:

– Am două sarcini pentru tine, Daneel.

– Care anume, colege Elijah?

– Mai întâi ia legătura cu doctorul Thool şi află în ce stare era doamna Delmarre la moartea soţului ei. Cât timp a îngrijit-o, şi aşa mai departe.

– Vrei să afli ceva în mod special?

– Nu, încerc doar să strâng date. Şi nu-i prea uşor pe această planetă. În al doilea rând află cine îl va înlocui pe Gruer ca şef al serviciului de securitate şi aranjează-mi o convorbire cu el pentru mâine dimineaţă. Eu unul, adăugă el fără pic de entuziasm, am să mă duc la culcare şi sper până la urmă să adorm. Apoi, aproape enervat: Crezi că pot găsi o filmocarte ca lumea în casa asta?

– Cred că ar trebui să-l chemi pe robotul bibliotecar, răspunse Daneel.

Baley se simţea de-a dreptul iritat că trebuie să aibă de-a face cu robotul. Ar fi preferat să caute singur.

– Nu, spuse el, nu ceva clasic. Pur şi simplu o carte despre viaţa cotidiană de pe Solaria. Adu vreo cinci-şase.

Robotul se supuse (nici nu se putea altfel), dar, în timp ce mânuia nişte dispozitive care extrăgeau filmocărţile cerute din casetele lor şi le scoteau afară printr-o deschizătură, de unde ajungeau în mâinile lui Baley, continua să sporovăiască pe un ton respectuos despre toate celelalte genuri ce se găseau în bibliotecă. Poate că stăpânului i-ar putea place un roman de aventuri despre epoca explorării, sau o excelentă prezentare a chimiei, cu modele mobile de atomi, sau o povestire fantastică, sau o galactografie. Lista era interminabilă.

Baley, care aştepta romanele cerute, spuse cu severitate:

– De ajuns.

Luă cu propriile-i mâini (propriile-i mâini!) un aparat de vizionat şi plecă.

Robotul porni după el, spunând:

– Aveţi nevoie de mine pentru reglare, stăpâne?

– Nu, rămâi aici! ordonă Baley tăios.

Robotul se înclină şi rămase în urmă.

Aşezat în pat, a cărui spetează se iluminase, detectivul fu cât pe ce să-şi regrete cuvintele. Aparatul era un model necunoscut şi Baley n-avea nici cea mai mică idee cum să introducă filmul. Se încăpăţână însă şi, până la urmă, desfăcându-l în bucăţi şi montându-l la loc, reuşi să se descurce.

Cel puţin putea vedea filmul şi, chiar dacă centrarea nu era perfectă, se simţea mulţumit pentru această clipă de independenţă faţă de roboţi.

Apoi, timp de o oră şi jumătate, privi fragmentar patru dintre cele şase filme şi rămase dezamăgit.

Avusese o teorie. După părerea lui nu exista cale mai bună pentru a putea cunoaşte ceva din modul de viaţă şi de gândire al solarienilor decât aceea de a le citi romanele. Şi avea nevoie de o asemenea cunoaştere pentru a-şi putea urma cercetările aşa cum trebuie.

Dar acum se vedea nevoit să renunţe la această teorie. Vizionase câteva romane şi nu reuşise să vadă decât oameni cu probleme ridicole, care se purtau prosteşte şi reacţionau imprevizibil. De ce şi-ar părăsi o femeie slujba aflând că fiica ei are aceeaşi profesie şi, mai mult, de ce ar refuza să-şi explice motivele, ajungând până la crearea unor complicaţii ridicole şi insuportabile? De ce oare s-ar simţi umiliţi un doctor şi o pictoriţă, văzându-se repartizaţi unul altuia, şi ce era atât de nobil în stăruinţa doctorului de a lucra în cercetarea robotică?

Introduse în aparat cel de-al cincilea roman şi ajustă sistemul de vizionare. Era mort de oboseală.

Atât de obosit încât a doua zi nu-şi mai amintea nimic altceva despre acest roman (era un fel de poveste cu *suspense)* decât începutul, în care un nou proprietar de domeniu îşi luase în primire casa şi viziona nişte dări de seamă filmate pe care i le prezenta respectuos un robot.

Probabil că adormise cu aparatul pe cap şi cu toate luminile aprinse. După care, desigur, intrase vreun robot care luase grijuliu aparatul şi stinsese luminile.

Oricum, adormise şi o visase pe Jessie. Totul era ca înainte. Nu plecase niciodată de pe Pământ. Se pregăteau să se ducă la bucătăria de cartier şi apoi la un spectacol cu nişte prieteni. Vor folosi banda rulantă, vor vedea lume şi niciunul nu va avea niciun fel de griji. Se simţea fericit.

Iar Jessie era frumoasă. Slăbise puţin. De ce era oare atât de zveltă? Şi atât de frumoasă?

Un singur lucru nu era în ordine. Se aflau direct în bătaia Soarelui. Privi în sus, unde nu se vedea decât baza boltită a Nivelurilor superioare; şi totuşi Soarele strălucea, luminându-i puternic pe toţi, dar nimeni nu se temea.

Baley se trezi tulburat. Îi lăsă pe roboţi să-i servească micul dejun şi nu vorbi cu Daneel. Nu spuse nimic, nu întrebă nimic şi dădu pe gât o excelentă cafea, fără să-i simtă gustul.

De ce visase despre Soarele vizibil – invizibil? Înţelegea să viseze despre Pământ şi despre Jessie, dar ce căuta Soarele în acest vis? Şi de ce îl sâcâia tocmai acest gând?

– Colege Elijah, îl chemă Daneel încet.

– Da?

– Corwin Attlebish te va viziona peste o jumătate de oră. Am făcut aranjamentele necesare.

– Cine naiba mai e şi Corwin ăsta? întrebă Baley tăios şi îşi mai turnă o ceaşcă de cafea.

– Era principalul asistent al lui Gruer, colege Elijah, iar acum este şef interimar al serviciului de securitate.

– Atunci fă contactul pe loc.

– După cum ţi-am spus, am fixat vizionarea peste o jumătate de oră.

– Nu mă interesează când ai fixat-o. Fă-l acum. E un ordin.

– Voi încerca, colege Elijah, dar s-ar putea ca el să nu accepte.

– Să încercăm, şi hai odată, Daneel!

Şeful interimar al serviciului de securitate acceptă contactul şi, prima oară de când se afla pe Solaria, Baley văzu un spaţian care arăta exact aşa cum şi-i imaginau pământenii. Attlebish era înalt, suplu şi bronzat, cu ochii căprui-deschis şi bărbia masivă şi dură.

Semăna vag cu Daneel, dar, pe când robotul era idealizat, aproape ca un zeu, Corwin Attlebish avea anumite trăsături omeneşti.

Tocmai se bărbierea. Un mic creion abraziv împrăştia particule fine care i se depuneau pe obraji şi pe bărbie, dezintegrând perii într-o pulbere aproape imaterială.

Baley auzise despre acest instrument, dar nu văzuse niciodată vreunul.

– Dumneata eşti pământeanul? întrebă Attlebish cam nedesluşit printre buzele întredeschise, în timp ce pe sub nas îi trecea un val de praf abraziv.

– Sunt Elijah Baley, detectiv categoria a 7-a. Vin de pe Pământ.

– E cam devreme, observă Attlebish închizându-şi aparatul cu un zgomot sec şi aruncându-l undeva, în afara imaginii. Ce te frământă, pământene?

Pe Baley l-ar fi iritat tonul ăsta chiar dacă ar fi fost în cea mai bună dispoziţie. Acum pur şi simplu fierbea.

– Cum se simte agentul Gruer? întrebă el.

– Trăieşte încă. S-ar putea să scape.

– Otrăvitorii de-aici, de pe Solaria, nu se pricep la doze. Lipsă de experienţă. I-au dat prea multă otravă şi a vomitat-o. Cu jumătate de doză l-ar fi ucis.

– Otrăvitori? Nu există nicio urmă de otravă.

– Dumnezeule! exclamă Baley. Dar ce credeţi c-a fost?

– O serie de lucruri. Unui om i se pot întâmpla multe. Attlebish îşi frecă faţa, căutând cu vârfurile degetelor posibilele asperităţi. Nici nu ştii ce probleme metabolice pot apărea după două sute cincizeci de ani.

– Dacă aşa stau lucrurile, i-aţi asigurat o îngrijire medicală competentă?

– Raportul doctorului Thool…

Asta era prea de tot. Furia care se acumulase în Baley încă de la trezire făcu explozie.

– Nu-mi pasă de doctorul Thool! strigă detectivul cu mânie. Am spus îngrijire medicală competentă! Doctorii dumneavoastră nu se pricep la nimic, ca şi detectivii dumneavoastră, dacă aţi avea vreunul! A trebuit să aduceţi un detectiv de pe Pământ. Aduceţi atunci şi un doctor!

Solarianul îl privi rece.

– Mă înveţi ce trebuie să fac?

– Da, şi încă pe gratis. Fac cinste! Gruer a fost otrăvit. Am văzut totul. A băut, a vomitat şi a răcnit că-l arde pe gâtlej. Cum numiţi dumneavoastră asta când vă gândiţi că tocmai cerceta… şi Baley se opri brusc.

– Ce cerceta? întrebă Attlebish impasibil.

Baley îşi amintise cu neplăcere de prezenţa lui Daneel, care, în poziţia lui obişnuită, stătea la vreo trei metri distanţă. Gruer nu voia ca Daneel, un auroran, să afle despre aceste cercetări. Aşa că detectivul continuă, fără entuziasm:

– Sunt şi unele implicaţii politice.

Attlebish îşi încrucişă braţele pe piept, cu un aer distant, plictisit şi uşor ostil.

– Pe Solaria n-avem o viaţă politică în sensul în care am auzit că ar fi în alte lumi. Hannis Gruer e un bun cetăţean, dar are prea multă imaginaţie. El este cel care, auzind despre dumneata, a cerut să te importăm aici. Ba chiar a acceptat să fii însoţit de un auroran. Eu n-am crezut necesar acest lucru. Nu e niciun mister la mijloc. Rikaine Delmarre a fost ucis de soţia lui şi vom afla noi cum şi de ce. Şi dacă nu reuşim, o vom analiza genetic şi vom lua măsurile cuvenite. Cât despre Gruer, otrăvirea născocită de dumneata n-are nicio însemnătate.

– Vreţi să spuneţi că n-am ce căuta aici? întrebă Baley, necrezându-şi urechilor.

– Cam aşa ceva. Dacă vrei, te poţi înapoia pe Pământ. Aş spune chiar că te îndemnăm s-o faci.

Baley rămase surprins de propria sa reacţie.

– Nu, domnule, exclamă el, nu mă mişc de-aici!

– Noi te-am angajat, detectiv Baley, şi tot noi putem renunţa la serviciile dumitale. Te vei înapoia pe planeta de baştină.

– Ba nu! Ascultaţi-mă! Vă sfătuiesc s-o faceţi! Sunteţi spaţian, iar eu doar un pământean dar, cu tot respectul cuvenit şi cu cele mai profunde scuze, vă spun că sunteţi speriat.

– Retrage-ţi afirmaţia! exclamă Attlebish, ridicându-se în picioare şi privindu-l arogant pe pământean de la înălţimea celor aproape doi metri ai săi.

– Sunteţi speriat la culme. Credeţi că veţi fi următorul dacă nu abandonaţi acest caz. Cedaţi ca să fiţi lăsat în pace, ca să vă fie cruţată această amărâtă de viaţă.

Baley nu ştia cine puteau fi cei care aveau să-i cruţe viaţa lui Attlebish şi nici măcar dacă existau asemenea persoane. Voia, pur şi simplu, să-l umilească pe acest spaţian arogant şi gusta efectul pe care vorbele lui îl aveau asupra autocontrolului celuilalt.

– Vei pleca până într-o oră, spuse Attlebish, îndreptând degetul spre el cu o furie reţinută. Nu vom ţine seama de niciun considerent diplomatic, te asigur.

– Economiseşte-ţi ameninţările, spaţiene. Pământul e un nimic pentru dumneata, recunosc, dar nu sunt singur aici. Dă-mi voie să ţi-l prezint pe colegul meu, Daneel Olivaw. E de pe Aurora. Nu vorbeşte prea mult. N-a venit aici ca să vorbească. De asta mă ocup eu. Dar aude perfect şi nu-i scapă niciun cuvânt. Aşa că uite ce e, Attlebish (Baley îi spuse pe nume cu multă satisfacţie), orice treburi necurate s-ar petrece aici, pe Solaria, se interesează de ele şi Aurora şi încă vreo patruzeci de Lumi exterioare. Dacă ne daţi afară, veţi primi vizita unor astronave de război. Sunt de pe Pământ şi ştiu cum se fac lucrurile astea. Ofense de acest fel atrag după ele vizita urgentă a navelor de război.

Attlebish se uită la Daneel şi păru să stea pe gânduri. Vocea i se mai înmuie.

– Nu se întâmplă nimic aici care să privească pe cineva din afară.

– Gruer era de altă părere şi colegul meu l-a auzit. (Nu era momentul să şovăie în faţa unei minciuni.)

La aceste cuvinte Daneel se întoarse spre Baley, dar detectivul nu-i dădu nicio atenţie, ci continuă:

– Am de gând să duc mai departe această anchetă. De fapt aş accepta cu mare plăcere să mă întorc acasă. Chiar şi numai visele despre Pământ au ajuns să mă tulbure. Dacă aş fi proprietarul acestui palat infestat de roboţi, aş renunţa la el imediat, cu toţi roboţii şi cu dumneata şi lumea asta îngrozitoare, în schimbul unui bilet pentru acasă. Dar n-am să mă las expediat de dumneata. În niciun caz atât timp cât chestiunea pentru care am fost detaşat aici rămâne deschisă. Încearcă numai să scapi de mine contrar voinţei mele şi veţi avea de-a face cu artileria spaţiană.

Mai mult încă, de-acum încolo această anchetă va fi condusă aşa cum doresc eu. Eu răspund de ea. Am să văd persoanele pe care vreau să le văd. Am să le văd, nu am să le vizionez. Sunt obişnuit să văd şi aşa am de gând să procedez. Pentru toate astea cer aprobarea oficială a serviciului dumneavoastră.

– E ceva imposibil, intolerabil…

– Daneel, spune-i tu cum stau lucrurile.

Umanoidul începu să vorbească cu detaşare:

– Aşa cum v-a informat colegul meu, domnule agent Attlebish, am fost trimişi pentru a ancheta o crimă. Este indispensabil să facem aceasta. Fireşte, nu dorim să vă încălcăm obiceiurile, şi se poate să nu fie nevoie să vedem unele persoane, deşi ar fi util să daţi aprobarea pentru cazurile necesare, aşa cum a cerut detectivul Baley. Cât despre expedierea noastră de pe planetă, cred că ar fi nerecomandabilă, cu tot regretul ce-l încercăm gândindu-ne că prezenţa noastră aici v-ar putea fi dezagreabilă dumneavoastră sau oricărui alt solarian.

Baley ascultă aceste fraze pompoase cu buzele strânse

sever în ceea ce nu arăta nici pe departe a zâmbet. Ca unul care ştia că Daneel este robot, îşi dădea seama că acesta proceda astfel încât să nu jignească pe niciunul dintre cei doi oameni. Dar pentru cineva care-l credea pe Daneel auroran, venit de pe cea mai veche şi mai puternică Lume exterioară, ele păreau o serie de ameninţări subtil politicoase.

– Am să mă gândesc, spuse Attlebish, punându-şi vârfurile degetelor pe frunte.

– Nu prea mult, conchise Baley, căci am de făcut nişte vizite până într-o oră, şi nu e vorba de vizionare. Încheiat vizionarea!

Făcu semn robotului să întrerupă contactul, după care privi cu surprindere şi plăcere spre locul unde-l văzuse pe Attlebish. Totul fusese pe negândite. Un impuls născut din visul său şi din aroganţa inutilă a spaţianului. Dar acum, că tot se întâmplase, îi părea bine. Tocmai aia voia de fapt – să preia conducerea anchetei. Şi apoi, se gândi Baley, i-am spus câteva acestui tip scârbos! Ar fi vrut ca toată populaţia Pământului să fi urmărit scena. Cu atât mai mult cu cât Attlebish arăta într-adevăr ca un spaţian.

Şi totuşi, de ce fusese atât de vehement în problema văzutului? Nu prea înţelegea nici el de ce. Avea, desigur, anumite planuri, care implicau şi vederea (nu vizionarea) unor solarieni. Perfect. Vorbise însă cu atâta emfază despre chestiunea văzutului de parcă ar fi fost gata să dărâme pereţii casei, chiar dacă asta nu slujea la nimic.

De ce?

Îl mai îmboldise ceva, pe lângă cazul în sine, ceva care n-avea nicio legătură cu securitatea Pământului. Dar ce anume?

Deodată îşi aminti din nou visul: Soarele strălucind prin toate straturile opace ale giganticelor Oraşe îngropate de pe Pământ.

– Mă întreb, colege Elijah, dacă treaba aceasta nu este cumva riscantă, spuse Daneel cu prudenţă (atât cât putea

vocea lui să redea o atitudine omenească).

– Că l-am luat la sigur pe tipul ăsta? A mers. Şi, de fapt, nu erau doar nişte ameninţări deşarte. Cred că este într-adevăr important ca Aurora să afle ce se petrece aici şi că Aurora îşi dă seama de asta. Apropo, îţi mulţumesc că nu m-ai dat de gol.

– A fost o decizie firească. Faptul că te-am susţinut îi dăunează, într-un anumit mod subtil, agentului Attlebish. Dar să te fi dat pe tine de gol însemna să-ţi fac un rău mai mare şi mai direct.

– Deci s-au ciocnit două potenţiale şi cel mai înalt a câştigat, nu-i aşa, Daneel?

– Exact, colege Elijah. Îmi dau seama că procese similare se petrec, într-un mod mai greu de definit, şi în mintea omenească. Repet, totuşi, că această nouă propunere a ta comportă riscuri.

– Ce nouă propunere?

– Nu sunt de acord cu intenţia ta de a vedea oameni. Adică a-i vedea, în contrast cu a-i viziona.

– Înţeleg şi nici nu-ţi cer acordul.

– Am însă instrucţiunile mele, colege Elijah. Nu ştiu ce ţi-a spus agentul Hannis Gruer în lipsa mea aseară. Că ţi-a spus ceva apare evident din schimbarea atitudinii tale faţă de această problemă. Totuşi, pe baza instrucţiunilor mele pot încerca să ghicesc. Trebuie să te fi prevenit despre posibilitatea unui pericol pentru alte planete ce s-ar naşte din situaţia de pe Solaria.

Cu mişcări lente, Baley începu să-şi caute pipa. Făcea când şi când acest lucru şi încerca de fiecare dată un sentiment de iritare negăsind-o şi amintindu-şi că nu putea fuma.

– Dar sunt numai douăzeci de mii de solarieni. Ce pericol pot reprezenta ei?

– Stăpânii mei de pe Aurora sunt, de câtva timp, neliniştiţi în legătură cu Solaria. Nu mi s-au comunicat toate informaţiile disponibile…

– Iar puţinul ce ţi s-a comunicat ţi s-a interzis să mi-l spui

şi mie, nu-i aşa? întrebă Baley cu asprime.

– Mai rămân multe de aflat până să putem discuta liber această chestiune.

– Ei bine, ce fac solarienii? Arme noi? Subversiune plătită? O campanie de asasinate individuale? Ce pot face douăzeci de mii contra sutelor de milioane de spaţieni?

Daneel nu răspunse.

– Am de gând să aflu, ştii asta, continuă Baley.

– Dar nu în felul în care vrei s-o faci, colege Elijah. Am primit instrucţiuni foarte clare să-ţi asigur securitatea.

– De asta trebuie să ai oricum grijă. Prima lege!

– Mai mult decât atât chiar. Într-un conflict care ar opune securitatea ta securităţii altuia trebuie să o apăr pe a ta.

– Fireşte, înţeleg asta. Dacă mi se întâmplă ceva, nu poţi să mai rămâi pe Solaria fără a produce complicaţii pe care Aurora nu este încă pregătită să le înfrunte. Cât timp sunt în viaţă, mă aflu aici la solicitarea solarienilor, aşa încât putem să ne dăm importanţă, dacă e nevoie, şi să-i facem să ne ţină în continuare. Dacă mor însă, se schimbă întreaga situaţie. Deci ai primit ordin să aperi viaţa lui Baley. Nu-i aşa, Daneel?

– Nu-mi pot permite să interpretez raţiunile ce au condus la acest ordin.

– E-n regulă, nu-ţi face griji pentru asta. N-o să mor din cauza spaţiului liber, dacă voi găsi că trebuie să văd unele persoane. Am să rezist. Ba chiar m-aş putea obişnui.

– Nu este vorba numai de spaţiul liber, colege Elijah. Este vorba de vederea unor solarieni. Eu nu pot accepta aceasta.

– Vrei să spui că n-o să le placă spaţienilor? Cu atât mai rău pentru ei. N-au decât să-şi pună mănuşi şi filtre nazale. Să dezinfecteze aerul. Iar dacă vederea mea, în carne şi oase, contravine moravurilor delicate de-aici, n-au decât să roşească şi să înghită. Căci am de gând să îi văd. Este un lucru necesar şi îl voi face.

– Dar nu-ţi pot permite aşa ceva, colege Elijah.

– Nu-mi poţi permite?

– Înţelegi, desigur, motivul, colege Elijah.

– Nicidecum.

– Aminteşte-ţi că agentul Gruer, principalul anchetant solarian al acestei crime, a fost otrăvit. Nu este clar că, dacă-ţi permit să-ţi aplici planul de a-ţi expune propria persoană, următoarea victimă vei fi chiar tu? Cum ţi-aş putea deci permite să renunţi la siguranţa pe care ţi-o dă această vilă?

– Dar cum mă vei opri s-o fac, Daneel?

– Cu forţa, la nevoie, colege Elijah, răspunse Daneel calm. Chiar dacă ar trebui să-ţi fac rău. Căci dacă nu, vei muri cu siguranţă.

9. Se contracarează un robot

– Aşadar, potenţialul superior câştigă din nou, observă Baley. Mi-ai face rău ca să-mi protejezi viaţa.

– Nu cred ca va fi necesar să-ţi fac vreun rău, colege Elijah. Ştii doar că te depăşesc în putere şi nu vei încerca o rezistenţă inutilă. Dar dacă va fi necesar, voi fi obligat să-ţi fac rău.

– Te-aş putea dezagrega pe loc, ripostă detectivul. Chiar acum! Potenţialele mele nu mă împiedică s-o fac.

– M-am gândit că ai putea lua această atitudine. Mai ales atunci când, îndreptându-ne încoace, ai devenit la un moment dat violent în vehiculul ce ne transporta. Distrugerea mea este neînsemnată în comparaţie cu propria ta siguranţă, dar ea ţi-ar produce până la urmă neplăceri şi ar stânjeni planurile stăpânilor mei. În consecinţă, una dintre primele mele griji a fost, în cea dintâi noapte pe care ai petrecut-o aici, să-ţi scot încărcătura din dezagregator.

Baley îşi muşcă buzele. Îl lăsase deci cu arma descărcată! Duse numaidecât mâna la tocul dezagregatorului, scoase arma afară şi constată că acul încărcăturii indica zero.

O clipă, cântări în mână bucata de metal inutil, tentat s-o arunce în capul lui Daneel. La ce bun, însă? Robotul s-ar fi ferit cu agilitate. Puse deci arma la loc, gândindu-se că ar putea s-o reîncarce la timpul potrivit. Apoi spuse, rar şi meditativ:

– Nu mă poţi păcăli, Daneel.

– Cum adică, colege Elijah?

– Prea mult o faci pe şeful. Mereu îmi pui beţe-n roate. Eşti într-adevăr robot?

– Te-ai mai îndoit o dată, răspunse Daneel.

– Anul trecut, pe Pământ, m-am îndoit că R. Daneel Olivaw era într-adevăr robot. S-a dovedit că era. Cred că încă este. Întrebarea mea, însă, e aceasta: eşti R. Daneel

Olivaw?

– Sunt.

– Da? Daneel a fost făcut să semene foarte mult cu un spaţian. De ce n-ar putea şi un spaţian fi făcut să semene cu Daneel?

– Pentru care motiv?

– Ca să conducă ancheta de-aici cu mai multă iniţiativă şi competenţă decât ar dovedi un robot. Şi totuşi, jucând rolul lui Daneel mă poţi ţine sub control, dându-mi un fals sentiment de autoritate. Căci, la urma urmelor, lucrezi prin mine şi trebuie să mă poţi influenţa.

– Nu este aşa, colege Elijah.

– Dovedeşte-mi, spuse Baley, îndreptându-se încet către o măsuţă şi punând mâna pe ea. O poţi face destul de uşor, dacă eşti robot. Arată-mi metalul de sub piele!

– Dar te asigur…

– Arată-mi metalul! spuse Baley tăios. E un ordin! Sau nu te mai simţi obligat să execuţi ordinele?

Daneel îşi desfăcu cămaşa. Peri blonzi rari îi acopereau pielea netedă şi bronzată. Robotul apăsă uşor sub mamelonul stâng. Pielea şi carnea se desfăcură de-a lungul pieptului, fără nicio picătură de sânge, iar dedesubt apăru lucirea metalului.

În acest timp mâna lui Baley, care se găsea pe măsuţă, se deplasă câţiva centimetri spre dreapta şi apăsă un bulon de comandă. Aproape imediat în cameră se ivi un robot.

– Nu mişca, Daneel! strigă detectivul. E un ordin! Rămâi aşa!

Daneel rămase ţeapăn, de parcă viaţa, sau mai bine zis imitaţia robotică a vieţii, l-ar fi părăsit brusc. Baley strigă către robot:

– Poţi să mai aduci doi roboţi aici fără să pleci? Dacă poţi, fă-o imediat!

– Da, stăpâne, răspunse robotul, şi alţi doi roboţi intrară, chemaţi prin radio.

Cei trei se aşezară în şir.

– Băieţi, li se adresă detectivul, vedeţi această creatură

pe care aţi crezut-o stăpân?

Şase ochi roşietici se întoarseră solemn spre Daneel:

– Îl vedem, stăpâne, răspunseră în cor cei trei roboţi.

– Vedeţi că acest aşa-zis stăpân este de fapt un robot ca şi voi, căci e făcut din metal. Numai aspectul îl are de om.

– Da, stăpâne.

– Nu trebuie să vă supuneţi niciunui ordin pe care vi-l dă. Înţelegeţi?

– Da, stăpâne.

– Eu, pe de altă parte, sunt un om adevărat.

O clipă cei trei ezitară şi Baley se întrebă dacă, arătându-le că un obiect poate părea om, fiind totuşi robot, nu cumva se îndoiau că orice ar avea aspect omenesc poate fi cu adevărat om.

Dar imediat unul dintre roboţi spuse:

– Sunteţi om, stăpâne, şi Baley răsuflă uşurat.

– Gata, Daneel, spuse el. Acum te poţi mişca.

Daneel luă o poziţie mai firească şi spuse calm:

– După cum văd, îndoielile cu privire la identitatea mea n-au fost decât un truc menit să mă facă să-mi dezvălui adevărata natură în faţa acestora.

– Exact, răspunse Baley, privind în altă parte.

(E o simplă maşină, îşi spunea detectivul, şi doar nu te poţi acuza că ai înşelat o maşină!)

Şi totuşi nu reuşea să alunge complet un sentiment de ruşine. Aşa cum stătea acolo, cu pieptul deschis, Daneel avea ceva foarte omenesc în înfăţişare, ceva ce putea fi înşelat.

– Închide-ţi pieptul, Daneel, şi ascultă-mă, spuse Baley. Ca forţă fizică eşti mult inferior acestor trei roboţi. Este clar, nu?

– Este clar, colege Elijah.

– Bun! Acum, băieţi, continuă detectivul, întorcându-se din nou spre cei trei, nu veţi spune nimănui, om sau stăpân, că această creatură e un robot. Niciodată, absolut niciodată, fără dispoziţii primite numai de la mine!

– Îţi mulţumesc, rosti Daneel încet.

– Totuşi, continuă Baley, acest robot umanoid n-are voie să se amestece în niciun fel în acţiunile mele. Dacă încearcă aşa ceva, îl veţi reţine cu forţa, având grijă să nu-l deterioraţi decât în caz de absolută necesitate. Nu-i veţi permite să intre în contact cu niciun alt om afară de mine, şi nici cu alţi roboţi afară de voi, fie prin vedere, fie prin vizionare. Şi nu-l veţi părăsi nicio clipă. Ţineţi-l în această cameră, unde veţi rămâne şi voi. Toate celelalte îndatoriri vi se suspendă până la noi ordine. Aţi înţeles?

– Da, stăpâne, răspunseră în cor cei trei roboţi.

Baley se întoarse iarăşi spre Daneel:

– Nu mai ai ce face, aşa că nu încerca să mă opreşti.

Daneel stătea cu braţele atârnându-i moale în jos.

– Colege Elijah, nu te pot lăsa, prin lipsa mea de acţiune, să cazi pradă vreunei primejdii. Totuşi, în împrejurările de faţă, nu-mi rămâne nicio posibilitate de acţiune. Faptul e de o logică incontestabilă. Deci nu voi face nimic. Nădăjduiesc că vei rămâne teafăr şi sănătos.

Asta e tot, se gândi Baley. Logica era logică şi roboţii nu erau dotaţi cu altceva. Logica îi spunea lui Daneel că pierduse partida. Raţiunea i-ar fi putut spune că e greu să prevezi toţi factorii, că partea adversă ar putea face o greşeală.

Dar nu, un robot n-are decât logică, nu şi raţiune. Din nou Baley se simţi ruşinat şi nu putu să-şi reprime un impuls de a-l consola.

– Uite, Daneel, chiar dacă m-aş expune unor primejdii, dar nu e cazul (ultimele cuvinte le adăugă în grabă, aruncând o privire piezişă spre ceilalţi trei roboţi), asta ar face parte din misiunea mea. Pentru asta sunt plătit. După cum tot o parte a misiunii mele este să împiedic orice pericol ce ar putea ameninţa întreaga omenire, aşa cum tu trebuie să împiedici orice pericol ce l-ar ameninţa pe vreun om ca individ. Înţelegi?

– Nu, colege Elijah.

– Asta pentru că n-ai fost construit ca să înţelegi. Dar, crede-mă pe cuvânt, dacă ai fi om, ai înţelege.

Daneel îşi înclină capul în semn de acceptare a explicaţiei şi rămase apoi nemişcat. Baley se îndreptă încet spre uşă. Cei trei roboţi se dădură la o parte pentru a-i face loc, dar continuau să-l fixeze pe Daneel cu ochii lor fotoelectrici.

Baley se simţea păşind spre un fel de libertate. Inima îi bătea mai repede în aşteptarea acestei clipe, dar deodată avu o tresărire. Din partea cealaltă un alt robot se apropie de uşă.

Era oare ceva în neregulă?

– Ce s-a întâmplat, băiete? rosti scurt detectivul.

– Aţi primit un mesaj, stăpâne, de la biroul şefului interimar al serviciului de securitate.

Baley luă capsula de corespondenţă personală pe care i-o întindea robotul. În mâna lui capsula se deschise imediat, dând la iveală o bandă de hârtie imprimată cu caractere fine. (Acest lucru nu-l uimi. Desigur că solarienii îi aveau deja amprentele digitale, iar capsula fusese ajustată să se deschidă numai în contact cu mâinile lui.)

Citi mesajul şi un aer de satisfacţie se ivi pe faţa-i prelungă. Era o permisiune oficială de a putea vedea diferite persoane, cu acordul persoanelor solicitate, care erau totodată sfătuite să dea tot sprijinul „detectivilor Baley şi Olivaw."

Attlebish capitulase, ajungând chiar să pună numele pământeanului pe primul loc. Era un bun augur pentru a începe, în fine, o anchetă în modul cuvenit.

Baley se afla din nou într-o aeronavă, ca în timpul călătoriei de la New York la Washington. De data aceasta exista însă o deosebire. Nava nu mai era „închisă". Ferestrele rămăseseră transparente.

Era o zi frumoasă şi senină. De pe locul unde şedea detectivul, ferestrele apăreau ca nişte petece de azur. Fără relief, fără trăsături distinctive. Baley se forţa să nu strige de spaimă. Îşi ascundea capul pe genunchi doar atunci când nu mai putea rezista cu niciun chip.

Singur îşi impusese acest calvar. De fapt propriul său sentiment de triumf şi această neobişnuită senzaţie de libertate, după ce-i înfrânsese pe Attlebish şi Daneel, aproape că îl obligaseră.

Începutul îl făcuse mergând spre aeronavă pe jos, prin aer liber, cu un fel de ameţeală aproape plăcută; apoi, cu o încredere în sine ce friza nebunia, ordonase ca ferestrele să rămână descoperite.

Trebuie să mă obişnuiesc, îşi spunea el, şi se uita fix la azur până când i se accelera pulsul, iar nodul din gât devenea insuportabil.

La intervale tot mai scurte trebuia să închidă ochii şi să-şi îngroape capul sub acoperământul protector al braţelor. Treptat îşi pierdu tot acel simţământ de încredere, pe care nici măcar atingerea tocului în care se afla dezagregatorul proaspăt încărcat nu i-l mai reda.

Încercă să-şi concentreze atenţia asupra planului de atac. Mai întâi trebuia să înveţe obiceiurile planetei. Să construiască un fundal pe care să proiecteze totul, dacă voia să înţeleagă.

Să consulte un sociolog!

Ceruse unui robot să-i spună numele celui mai renumit sociolog solarian. (Un lucru bun la roboţi era acela că nu puneau întrebări.) Robotul îi comunicase numele şi principalele date personale, după care făcuse o pauză şi spusese că sociologul era probabil la masă şi va cere, desigur, să se amâne convorbirea.

– La masă! exclamase Baley. Nu fi caraghios. Mai sunt două ore până la prânz.

– Folosesc timpul local, stăpâne, răspunse robotul.

Baley îl privise surprins, apoi înţelese. Pe Pământ, cu Oraşele lui îngropate, ziua şi noaptea, somnul şi trezia erau perioade artificiale, adaptate la nevoile comunităţii şi ale planetei. Dar pe o planetă ca aceasta, expusă direct Soarelui, ziua şi noaptea nu mai constituiau o chestiune de preferinţă, ci le erau impuse oamenilor vrând-nevrând.

Detectivul încercă să-şi închipuie o lume sub forma unei

sfere ce se roteşte, fiind periodic luminată şi neluminată. Era destul de greu şi Baley simţi o undă de dispreţ faţă de aceşti spaţieni superiori, care lăsau un lucru atât de important cum e timpul să le fie dictat de capriciile mişcărilor planetare.

– Fă legătura, în orice caz, conchise el.

La aterizare aeronava era aşteptată de mai mulţi roboţi şi Baley, ieşind din nou în spaţiul liber, constată că tremura de-a binelea.

– Lasă-mă să te iau de braţ, băiete, murmură el către cel mai apropiat robot.

Sociologul îl întâmpină la capătul unui hol, având un zâmbet forţat pe faţă.

– Bună ziua, domnule Baley.

– Bună ziua, răspunse detectivul, abia suflând. N-aţi vrea, vă rog, să acoperiţi ferestrele?

– Sunt deja acoperite. Ştiu câte ceva despre obiceiurile pământene. Vreţi să mă urmaţi?

Baley reuşi să facă aceasta fără ajutorul robotului, urmându-l pe sociolog, la o distanţă apreciabilă, printr-un labirint de coridoare. Când, în cele din urmă luă loc într-o încăpere mare şi bogat ornamentată, fu bucuros de prilejul de a se odihni.

Pereţii camerei conţineau o serie de nişe cu fundul rotunjit. În fiecare dintre ele se aflau statui pictate în roz şi auriu, siluete abstracte care bucurau ochiul fără a-i transmite un înţeles imediat. Un obiect mare cu numeroase pedale, un fel de cutie de care atârnau nişte cilindri albi, sugera un instrument muzical.

Baley îl privi pe sociolog, care rămăsese în picioare în faţa lui. Spaţianul arăta exact aşa cum apăruse în imaginea vizionată de detectiv mai înainte: înalt, subţire, cu părul complet alb, cu faţa izbitor de ascuţită, nasul proeminent, ochii vii şi adânciţi în orbite.

Se numea Anselmo Quemot.

Cei doi continuară să se privească până ce Baley aprecie

că poate vorbi fără să-i tremure glasul. Prima lui remarcă n-avea nicio legătură cu ancheta. De fapt, nici cu planul lui de acţiune. Pur şi simplu întrebă:

– Aş putea bea ceva?

– Să beţi ceva? Vocea sociologului era un pic prea stridentă ca să fie plăcută. Doriţi nişte apă?

– Aş prefera ceva alcoolic.

Pe faţa sociologului apăru o expresie de pronunţată stânjeneală, ca şi cum îndatoririle ospitalităţii i-ar fi fost total necunoscute.

Ceea ce, îşi spuse Baley, este într-adevăr aşa. Într-o lume în care toată lumea se vizionează, oamenii nu se îmbie cu mâncare şi băutură.

Un robot îi aduse o ceaşcă de email lucios. Băutura din ea era uşor colorată în roz. Baley o mirosi prudent şi sorbi din ea şi mai prudent. Înghiţitura de lichid i se evaporă cald în gură, trimiţând un mesaj plăcut de-a lungul esofagului. A doua oară sorbi mai substanţial.

– Dacă mai doriţi…, începu Quemot.

– Nu, mulţumesc, nu acum. Aţi fost amabil acceptând să mă vedeţi.

Quemot încercă să surâdă, dar dădu greş în mod vizibil.

– N-am mai văzut pe cineva de foarte multă vreme. Da, da.

(Spuse aceasta aproape contorsionându-se.)

– Cred că vă este destul de greu.

– Chiar foarte greu.

Şi Quemot se întoarse brusc, ducându-se să se aşeze în capătul celălalt al încăperii, pe un scaun pe care îl instală astfel încât să stea oblic faţă de detectiv. Îşi împreună mâinile înmănuşate şi nările părură să-i palpite.

Baley îşi termină băutura; simţea un fel de căldură prin membre, ba chiar o revenire parţială a încrederii în sine.

– Spuneţi-mi exact, domnule Quemot, cum vă simţiţi în prezenţa mea?

– Este o întrebare foarte personală, murmură sociologul.

– Ştiu că este, dar cred că v-am explicat, cu prilejul

convorbirii noastre, că întreprind o anchetă într-un caz de crimă şi că va trebui să pun foarte multe întrebări, unele dintre ele neapărat personale.

– Vă voi ajuta, dacă pot, spuse Quemot. Sper ca întrebările să fie decente.

Vorbind, continua să se uite în altă parte, iar când se întâmpla ca privirile să-i alunece spre faţa lui Baley, nu rămâneau acolo decât o clipă, după care fugeau în lături.

– Nu din simplă curiozitate vă întreb ce simţiţi. Este un lucru indispensabil pentru ancheta mea.

– Nu prea văd cum.

– Trebuie să aflu cât mai multe despre această lume. Trebuie să ştiu ce simt solarienii în diverse situaţii. Acum înţelegeţi?

Quemot, care nu mai privea deloc spre Baley, începu să vorbească rar:

– Soţia mea a murit acum zece ani. Niciodată nu mi-a fost prea uşor s-o văd, dar, fireşte, te mai obişnuieşti cu timpul şi ea nu era o femeie insistentă. Nu mi s-a mai atribuit o altă soţie, căci am trecut de vârsta… vârsta… (se uită la Baley, rugându-l parcă să completeze el, dar cum detectivul nu făcu aceasta, continuă cu vocea coborâtă) … de vârsta reproducerii. Lipsit chiar şi de soţie, am pierdut cu totul obişnuinţa acestui fenomen al contactului prin vedere.

– Dar ce simţiţi? insistă Baley. Sunteţi cuprins de panică?

(Se gândea la felul cum se simţise el însuşi în aeronavă.)

– Nu, nu e vorba de panică.

Quemot îşi întoarse uşor capul, cât să vadă puţin din faţa detectivului, dar şi-l retrase imediat.

– Ca să fiu sincer, domnule Baley, am impresia că vă pot mirosi.

Automat, Baley se retrase spre speteaza scaunului, cu un penibil sentiment de jenă.

– Mă puteţi mirosi?

– E pură închipuire, fireşte, adăugă Quemot. Nu ştiu dacă aveţi un miros anume sau cât de puternic este, dar chiar

dacă aţi avea, filtrele mele nazale l-ar împiedica să pătrundă. Totuşi, imaginaţia… şi dădu din umeri.

– Înţeleg.

– Mai rău chiar. Mă veţi ierta, domnule Baley, dar în prezenţa directă a unui om simt ca şi cum ar fi gata să mă atingă ceva vâscos, lipicios, şi mă tot dau înapoi. Este foarte neplăcut.

Baley îşi freca o ureche, pe gânduri, străduindu-se să-şi reţină iritarea. În fond, nu era decât reacţia nevrotică a celuilalt la o situaţie simplă.

– Dacă aşa stau lucrurile, spuse el, sunt surprins că aţi acceptat atât de uşor să mă primiţi. Desigur că vă aşteptaţi la asemenea neplăceri.

– Mă aşteptam. Dar ştiţi, eram şi curios. Sunteţi doar pământean.

Baley îşi spuse, sarcastic, că acesta era un motiv în plus ca să nu-l vadă, dar se mulţumi doar să întrebe:

– Ce importanţă are?

În glasul lui Quemot păru să răsune un fel de entuziasm forţat.

– Nu pot explica prea uşor aceasta. Nici măcar mie însumi. Lucrez în sociologie de zece ani. Lucrez într-adevăr. Am formulat unele ipoteze cu totul noi şi surprinzătoare, şi totuşi în esenţă adevărate. Tocmai una dintre aceste ipoteze mă face să nutresc un interes extraordinar pentru Pământ şi pământeni. Vedeţi, dacă aţi examina atent societatea solariană şi modul ei de viaţă, aţi ajunge la concluzia că sunt modelate direct şi îndeaproape după cele ale Pământului.

10. Se descoperă o cultură

Baley nu se putu reţine să nu exclame:

– Cum?

Quemot rămase câteva clipe tăcut, cu privirile întoarse în altă parte, după care spuse:

– Nu, nu e vorba de actuala cultură a Pământului.

– A, făcu Baley.

– E vorba de cea veche, de istoria antică a planetei dumneavoastră. Ca pământean o cunoaşteţi, desigur.

– Da, am vizionat nişte cărţi, răspunse Baley prudent.

– Atunci înţelegeţi.

Baley, care nu înţelegea, reluă:

– Daţi-mi voie să vă explic ce vreau, domnule Quemot. Aş dori să-mi spuneţi tot ce ştiţi despre marea deosebire dintre Solaria şi celelalte Lumi exterioare, despre numărul mare de roboţi de aici, despre comportarea dumneavoastră, a solarienilor. Îmi pare rău dacă vă las impresia că vreau să schimb subiectul.

Detectivul voia de fapt cu tot dinadinsul să facă aceasta. Orice discuţie despre asemănările şi deosebirile dintre cele două culturi s-ar dovedi cu mult prea fascinantă în sine. Şi-ar putea petrece acolo întreaga zi, fără să obţină nimic util în privinţa informaţiilor ce-l interesau.

Quemot zâmbi:

– Vreţi o comparaţie între Solaria şi celelalte Lumi exterioare, nu între Solaria şi Pământ.

– Pământul îl cunosc, domnule doctor.

– Cum doriţi… (Solarianul tuşi uşor.) Vă deranjează dacă-mi întorc scaunul de tot? M-aş simţi mai… mai comod.

– Vă rog, domnule Quemot, răspunse Baley cu răceală.

– Perfect.

La un ordin dat de Quemot cu voce joasă, un robot întoarse scaunul. Aşa cum şedea acum, ascuns de ochii lui Baley după speteaza masivă, sociologul vorbea cu o voce mai vioaie şi chiar mai bogată şi mai puternică.

– Primele colonizări pe Solaria s-au produs acum trei sute de ani. Cei dintâi colonişti erau nexonieni. Ştiţi ceva despre Nexon?

– Din păcate, nu.

– Este foarte aproape de Solaria, numai la vreo doi parseci distanţă. De fapt, Solaria şi Nexon alcătuiesc cea mai apropiată pereche de Lumi locuite din toată Galaxia. Solaria, chiar şi înainte de sosirea oamenilor, avea forme de viaţă şi era perfect adecvată colonizării umane. Ea reprezenta evident o atracţie pentru bogătaşii de pe Nexon, cărora le venea greu să-şi menţină modul de trai în condiţiile suprapopulării planetei lor.

– Suprapopulare? îl întrerupse Baley. Credeam că spaţienii practică metoda controlului naşterilor.

– Pe Solaria da, dar în celelalte Lumi exterioare controlul naşterilor este în general ineficient. În epoca respectivă Nexon număra vreo două milioane de locuitori. Aglomeraţia era destul de mare încât să facă necesară limitarea numărului de roboţi ai unei familii. Astfel că acei nexonieni care dispuneau de mijloace şi-au construit case de vară pe Solaria – o planetă fertilă, cu climă temperată şi fără vieţuitoare primejdioase.

Coloniştii de pe Solaria puteau încă reveni pe Nexon fără prea mari complicaţii, iar cât timp se aflau pe Solaria duceau un trai după plac. Puteau folosi cât de mulţi roboţi le trebuiau şi le permiteau mijloacele. Domeniile puteau fi oricât de mari, căci pe o planetă nelocuită spaţiul nu constituia o problemă, iar datorită numărului nelimitat de roboţi, nici exploatarea lui nu era o problemă.

Roboţii au ajuns să fie atât de mulţi încât au fost prevăzuţi cu dispozitive de contact prin radio; acesta a fost începutul renumitei noastre industrii robotice. Am început să elaborăm noi tipuri, cu noi aparate şi posibilităţi tehnice. Cultura implică invenţie. Iată un aforism care cred că-mi aparţine, adăugă Quemot, chicotind.

Un robot, răspunzând unei chemări pe care Baley n-o sesizase, îi aduse lui Quemot o băutură similară celei pe

care o băuse detectivul mai înainte. Lui Baley nu i se servi nimic şi se decise să nici nu ceară.

Quemot continuă:

– Avantajele vieţii pe Solaria erau evidente pentru toţi cei care aveau ochi de văzut. Solaria a devenit deci o planetă la modă. Au sosit apoi şi alţi nexonieni, transformând-o în ceea ce aş numi o „planetă de vile”. Cât despre colonişti, tot mai mulţi dintre ei au început să rămână aici întregul an, conducându-şi treburile de acasă prin mandatari. S-au construit aici fabrici producătoare de roboţi, iar fermele şi minele au început să fie exploatate pentru export.

Pe scurt, domnule Baley, devenise clar că într-un secol sau chiar mai puţin, Solaria va ajunge tot atât de aglomerată ca şi Nexon. Părea un lucru ridicol şi regretabil să descoperi o asemenea lume nouă şi apoi s-o pierzi din lipsă de prevedere.

Pentru a nu vă plictisi cu o mulţime de detalii politice, vă voi spune doar că Solaria a reuşit să-şi dobândească independenţa şi să şi-o menţină fără război. Fireşte, ne-a ajutat şi faptul că deveniserăm utili celorlalte Lumi exterioare ca sursă de roboţi specializaţi.

Ajunşi independenţi, prima noastră grijă a fost să ne asigurăm că populaţia nu va depăşi anumite limite rezonabile. Am reglementat imigrarea şi naşterile, şi ne satisfacem nevoile prin mărirea numărului de roboţi şi diversificarea lor.

– Dar de ce evită solarienii să se vadă? întrebă Baley.

Îl sâcâia modul în care Quemot începuse să-i dea explicaţii sociologice. Solarianul îi aruncă o privire furişă de după speteaza scaunului şi răspunse:

– Aceasta este o consecinţă inevitabilă. Avem domenii uriaşe. Un domeniu de zece mii de mile pătrate nu e un lucru prea rar, deşi cele mai mari cuprind multe suprafeţe neproductive. Al meu are nouă sute cincizeci de mile pătrate, dar fiecare petecuţ este teren fertil.

În orice caz, mărimea domeniului constituie factorul

esenţial care determină poziţia cuiva în societate. Iar una dintre calităţile domeniilor mari este aceasta: poţi să-l cutreieri în lung şi în lat cu foarte mici riscuri de a pătrunde pe terenul unui vecin şi, deci, de a-ţi întâlni vecinul. Înţelegeţi?

– Cred că da, răspunse Baley ridicând din umeri.

– Pe scurt, solarianul se mândreşte cu faptul că nu-şi întâlneşte vecinii. Totodată, domeniul îi este atât de bine exploatat de roboţi şi atât de autonom încât n-are niciun motiv să-şi întâlnească vecinii. Dorinţa de a evita asemenea întâlniri a dus la perfecţionarea instalaţiilor de vizionare, iar pe măsură ce acestea se perfecţionau, era tot mai puţin necesar să-ţi vezi vecinii. Un fel de relaţie permanentă de la cauză la efect. Înţelegeţi?

– Iată ce e, domnule Quemot. Nu trebuie să simplificaţi prea mult lucrurile pentru mine. Nu sunt sociolog, dar am căpătat şi eu unele noţiuni la facultate. La o facultate pământeană, desigur, adăugă Baley cu o modestie şovăitoare, menită să prevină un comentariu similar, dar în termeni mai muşcători, din partea lui Quemot, dar mă pricep puţin la matematici.

– Matematici? făcu sociologul, pronunţând ultima silabă aproape ca un strigăt.

– Ei, nu chiar cele necesare pentru robotică, pe care nu le cunosc, dar înţeleg relaţiile de ordin sociologic. De pildă, cunosc bine relaţia Teramin.

– Ce relaţie aţi spus?

– Poate că dumneavoastră o numiţi altfel. Diferenţiala dezavantajelor suferite cu avantajele acordate: *d* ori *i* indice *j* la puterea *n*...

– Ce tot vorbiţi acolo?

Baley sesiză tonul tăios şi poruncitor, de adevărat spaţian, şi tăcu, intimidat.

Desigur că relaţia dintre dezavantajele suferite şi avantajele acordate făcea parte din cunoştinţele elementare necesare pentru a trata populaţia fără pericol de explozii sociale. O cabină separată pentru o persoană, la

baia de cartier, acordată cuiva în mod justificat, va ţine *x* persoane aşteptând să le vină rândul la aceeaşi favoare, valoarea lui *x* variind în funcţie de diferitele modificări cunoscute ale mediului şi temperamentului uman, aşa cum rezultă cantitativ din relaţia Teramin.

Dar, evident, într-o lume unde toate erau numai avantaje şi nu se cunoştea dezavantajul, relaţia Teramin putea să nu însemne nimic. Poate că alesese un exemplu greşit.

Detectivul încercă din nou:

– Domnule doctor, este bine că-mi daţi informaţii calitative despre evoluţia acestei prejudecăţi împotriva văzutului, dar nu cred că îmi vor fi de ajutor în cercetările mele. Vreau să-i pot convinge pe oameni să mă vadă, aşa cum faceţi dumneavoastră acum.

– Domnule Baley, răspunse sociologul, nu putem trata emoţiile umane ca pe nişte reacţii ale unui creier pozitronic.

– Dar nici nu spun asta. Robotica este o ştiinţă deductivă, iar sociologia este inductivă. Dar ambele pot recurge la matematici.

Urmă o clipă de tăcere, apoi Quemot spuse cu glas tremurător:

– Aţi admis doar că nu sunteţi sociolog.

– Exact. Dar am fost informat că dumneavoastră sunteţi. Şi încă cel mai bun de pe planetă.

– Sunt singurul. Aş putea spune chiar că am inventat aproape această ştiinţă.

– A!

Baley şovăi înainte de a-i pune întrebarea următoare:

– Aţi vizionat ceva cărţi pe această temă?

– Am răsfoit nişte lucrări aurorane.

– Dar cărţi de pe Pământ?

– De pe Pământ? Quemot râse stingherit. Nu mi-a trecut prin cap să citesc vreo lucrare ştiinţifică de pe Pământ. Nu vă supăraţi că spun asta.

– Nu mă supăr, dar îmi pare rău. Credeam că am să pot căpăta unele elemente care să-mi permită să stau de vorbă

faţă în faţă cu alţi solarieni fără să…

Quemot scoase un sunet straniu, strident şi nedesluşit. Scaunul mare pe care şedea se deplasă înapoi, apoi se răsturnă cu zgomot.

Baley reuşi să audă un „Scuzaţi-mă!” înăbuşit, după care îl zări pe Quemot năpustindu-se afară din cameră cu paşi mari şi greoi.

Detectivul se încruntă. Ce mai spusese de data asta? La naiba! Ce gafă mai făcuse?

Dădu să se ridice şi el, dar se opri văzând că intră un robot.

– Stăpâne, spuse acesta, am fost trimis să vă anunţ că stăpânul meu vă va viziona imediat.

– Mă va viziona, băiete?

– Da, stăpâne. Între timp, poate doriţi să gustaţi ceva.

Şi puse la îndemâna lui Baley o altă cupă cu licoare roză, adăugând şi o farfurioară cu prăjituri calde şi parfumate.

Baley se reinstală comod pe scaun, gustă prudent din băutură şi puse cupa la loc. Prăjiturile erau calde şi tari la pipăit, dar coaja se sfărâma uşor în gură şi miezul se dovedea considerabil mai cald şi mai moale. Nu putea identifica gustul, pe care îl atribui vreunor mirodenii specifice de pe Solaria.

Îşi aminti apoi de alimentaţia de pe Pământ, restrânsă ca varietate şi bazată pe cultura de drojdii, şi se întrebă dacă n-ar avea căutare unele produse de drojdii care să imite gustul produselor extrapământene.

Îşi întrerupse însă brusc şirul gândurilor când îl văzu pe Quemot apărând pe neaşteptate în faţa lui. Cu faţa spre el, de data asta! Şedea pe un scaun mai mic, într-o cameră ai cărei pereţi şi podea contrastau puternic cu cei din încăperea unde se afla Baley. Sociologul zâmbea acum; ridurile fine de pe faţă i se adânciseră şi, paradoxal, îi dădeau un aspect mai tineresc, accentuându-i vioiciunea ochilor.

– Mii de scuze, domnule Baley. Credeam că pot face faţă unei prezenţe personale, dar m-am înşelat. Ajunsesem la

limită şi expresia dumneavoastră, ca să spun aşa, m-a dat gata.

– Ce expresie, domnule Quemot?

– Aţi spus ceva despre intenţia de a sta de vorbă faţă-n… Clătină din cap, trecându-şi repede limba peste buze. Aş prefera să n-o repet. Cred că înţelegeţi ce vreau să spun. Cuvintele dumneavoastră mi-au evocat pregnant o imagine în care noi doi ne inspiram reciproc răsuflarea. Solarianul se cutremură. Nu găsiţi că e respingător?

– Nu cred să-mi fi închipuit vreodată aşa ceva.

– Pare un obicei foarte neigienic. Iar când aţi pronunţat acele cuvinte, mie mi-a trecut prin cap imaginea cu pricina şi mi-am dat seama că de fapt ne aflăm în aceeaşi cameră şi că, deşi nu şedeam faţă-n faţă cu dumneavoastră, aerul care v-a trecut prin plămâni ajungea până la mine şi pătrundea şi într-ai mei. Iar sensibil cum sunt…

– Dumnezeule! exclamă Baley. Dar moleculele din toată atmosfera Solariei au trecut prin mii de plămâni! Plămâni de animale şi branhii de peşti!

– Aveţi dreptate, admise Quemot frecându-şi gânditor bărbia, şi tocmai de asta nici nu vreau să mă gândesc la aşa ceva. Oricum, situaţia de adineauri, când ne găseam amândoi împreună, inhalând şi exhalând alături, devenise insuportabilă. E formidabil ce uşurat mă simt acum, vizionându-vă.

– Dar ne aflăm în aceeaşi casă, domnule Quemot.

– Tocmai de aceea e atât de formidabil acest sentiment de uşurare. Ne aflăm în aceeaşi casă, şi totuşi folosirea sistemului de vizionare schimbă totul. Cel puţin acum ştiu cum te simţi văzând o persoană străină. Un lucru pe care n-am să-l mai repet.

– Vorbiţi de parcă aţi fi făcut o experienţă.

– Într-un fel, răspunse spaţianul, chiar aşa a şi fost. Iar rezultatele sunt interesante, chiar dacă personal m-au deranjat. A fost un test bun şi l-aş putea înregistra.

– Ce să înregistraţi? întrebă Baley, surprins.

– Propriile mele sentimente, ripostă Quemot, aruncându-i

detectivului o privire la fel de surprinsă.

Baley oftă. Iar vorbeau limbi diferite. Mereu acelaşi lucru.

– Am întrebat numai pentru că presupuneam că aveţi anumite instrumente de măsurat reacţiile emoţionale. Eventual, un electroencefalograf. (Se uită în jur, căutând parcă aşa ceva.) Deşi presupun că aveţi tipuri de buzunar care funcţionează fără legături directe. Pe Pământ n-avem asemenea tipuri.

– Sunt convins, răspunse solarianul cu asprime, că pot evalua natura propriilor mele afecte fără a folosi vreun instrument. Erau, de altfel, destul de pronunţate.

– Da, desigur, dar pentru o analiză cantitativă... începu Baley.

– Nu ştiu ce urmăriţi, ripostă Quemot iritat. Şi apoi eu încerc să vă spun altceva, lucruri pe care nu le-am vizionat în cărţi, propria mea teorie, de care sunt foarte mândru...

– Şi la ce se referă această teorie, domnule doctor?

– Păi, la modul în care cultura solariană se bazează pe o cultură din trecutul Pământului.

Baley oftă din nou. Dacă nu-l lăsa pe sociolog să-şi expună teoria, putea periclita şansele oricărei colaborări ulterioare. Aşa că întrebă:

– Pe care anume?

– Pe cea a Spartei, răspunse Quemot, ridicându-şi capul astfel încât o clipă părul lui alb luci în lumină aproape ca un nimb. Nu mă-ndoiesc că aţi auzit de Sparta.

Baley se simţi uşurat. În tinereţe studiase cu mult interes trecutul Pământului (erau studii atrăgătoare pentru mulţi pământeni: un Pământ dominant, deoarece era singura planetă populată, iar pământenii erau stăpâni deoarece nu existau spaţieni), dar acest trecut era amplu. Quemot se putea referi la vreo fază necunoscută lui Baley, ceea ce ar fi dus la încurcături. Aşadar, răspunse precaut:

– Da, am vizionat niște filme pe această temă.

– Bun, bun! Sparta, în culmea puterii ei, cuprindea un număr relativ mic de spartani, singurii cetăţeni cu drepturi depline, plus un număr ceva mai mare de locuitori de rang

inferior, periecii, la care se adăuga o mare masă de sclavi, iloţii. Aceşti iloţi se găseau faţă de spartani într-un raport de douăzeci la unu şi erau oameni cu sentimente şi slăbiciuni omeneşti.

Pentru a se asigura că nicio revoltă a iloţilor nu va putea reuşi, în ciuda numărului covârşitor al acestora, spartanii au devenit mari războinici. Fiecare trăia ca un fel de maşină militară şi astfel societatea îşi realiza scopul. Nicio răscoală a iloţilor n-a fost încununată de succes.

Noi, cei de pe Solaria, suntem asemănători, într-un fel, cu spartanii. Avem şi noi iloţii noştri, dar aceştia nu sunt oameni, ci maşini. Ei nu se pot răscula şi nu trebuie să ne temem de ei, deşi ne depăşesc numeric de o mie de ori mai mult decât în cazul spartanilor. Astfel ne bucurăm de avantajele spartanilor fără a ne vedea obligaţi să ne purtăm ca stăpâni neînduplecaţi faţă de alţii. Putem să urmăm exemplul artistic şi cultural al atenienilor, care erau contemporani cu spartanii şi care…

– Am vizionat şi filme despre atenieni, îl întrerupse Baley.

Quemot se entuziasma pe măsură ce vorbea.

– Civilizaţiile au avut totdeauna o structură piramidală. Pe măsură ce urci spre vârful edificiului social, ai mai multă tihnă şi mai mari posibilităţi de a-ţi găsi fericirea. Dar tot pe măsură ce urci vei găsi tot mai puţini care se bucură de aceste avantaje în grad din ce în ce mai mare. Fără excepţie, există o preponderenţă a celor dezavantajaţi. Şi, nu uitaţi asta, oricât de avute ar fi, în mod absolut, straturile de la baza piramidei, ele vor fi mereu dezavantajate în comparaţie eu vârful. Bunăoară, chiar şi cei mai săraci locuitori de pe Aurora o duc mai bine decât bogătaşii Pământului, dar ei înşişi sunt dezavantajaţi faţă de bogătaşii Aurorei, căci ei se compară cu cei înstăriţi de pe propria lor planetă.

Aşadar, în societăţile omeneşti obişnuite vom găsi oricând conflicte sociale. Revoluţia socială şi reacţia de apărare şi de reprimare a ei, odată ce a izbucnit, explică o

mare parte a suferinţelor omeneşti care abundă în istorie.

Aici, însă, pe Solaria, pentru prima oară vârful piramidei este singur. În locul celor dezavantajaţi se află roboţii. Avem prima societate nouă, cu adevărat nouă, prima mare inovaţie socială de când sumerienii şi egiptenii au creat oraşele.

Şi Quemot se sprijini de speteaza scaunului, zâmbind satisfăcut.

– Aţi publicat toate astea? întrebă Baley.

– S-ar putea să le public cândva, răspunse sociologul, simulând indiferenţa. Încă n-am făcut-o. Este cea de-a treia realizare a mea.

– Şi celelalte două au fost la fel de importante ca aceasta?

– Celelalte nu erau în domeniul sociologiei. Pe vremuri am fost sculptor. Operele pe care le vedeţi în jur – şi arătă spre statui – sunt ale mele. Am fost şi compozitor. Îmbătrânesc însă, şi Rikaine Delmarre prefera întotdeauna artele aplicate celor frumoase, aşa că m-am hotărât să mă apuc de sociologie.

– După cum o spuneţi, s-ar părea că eraţi prieten bun cu Delmarre.

– Ne cunoşteam. La vârsta mea, ajungi să-i cunoşti pe toţi solarienii. Dar n-am niciun motiv să neg că îl cunoşteam bine pe Rikaine Delmarre.

– Ce fel de om era?

(Destul de ciudat, dar numele celui ucis readuse în mintea lui Baley imaginea Gladiei şi detectivul şi-o aminti cu intensitate aşa cum o văzuse ultima oară, cu acea expresie de furie nestăpânită la adresa lui.)

Quemot rămase puţin gânditor.

– Era un om capabil, devotat Solariei şi modului nostru de viaţă.

– Un idealist, cu alte cuvinte.

– Da, categoric. Asta se vede şi din faptul că s-a oferit voluntar pentru profesia sa de... de fetolog. Este o artă aplicată, înţelegeţi, şi v-am spus ce gândea în această

privinţă.

– Era ceva neobişnuit în faptul că s-a oferit voluntar?

– Doar nu credeţi că… Dar uit mereu că sunteţi pământean. Da, este un lucru neobişnuit. Este o profesie care trebuie îndeplinită, dar pentru care nu se găsesc amatori. De regulă se recurge la numirea cuiva pe un anumit număr de ani şi nu e plăcut să fii tu acela. Delmarre s-a oferit singur, şi încă pe viaţă. Şi-a dat seama că funcţia e prea importantă ca să fie lăsată pe seama unor executanţi fără tragere de inimă şi m-a convins şi pe mine de aceasta. Eu însă nu m-aş fi oferit niciodată. Nu sunt capabil de un asemenea sacrificiu. Iar pentru el sacrificiul a fost şi mai mare, căci era aproape maniac în chestiuni de igienă personală.

– Cred că tot n-am înţeles natura muncii lui.

Faţa bătrână a lui Quemot se îmbujoră uşor.

– N-ar fi mai bine să discutaţi asta cu persoana care îl asista?

– Aş fi făcut deja acest lucru, domnule doctor, dacă cineva ar fi binevoit să mă informeze până acum de existenţa unei asemenea persoane.

– Îmi pare rău că n-aţi ştiut, spuse Quemot. Însuşi faptul că avea un asistent demonstrează înaltul lui simţ de responsabilitate socială. Niciunul dintre ocupanţii anteriori ai postului nu s-a îngrijit de aşa ceva. Delmarre, însă, a găsit necesar să aleagă pe cineva tânăr şi înzestrat şi să-l instruiască el însuşi, astfel încât să lase după el un „moştenitor profesional” atunci când i-ar fi venit timpul să se retragă sau, ei da, să moară. (Bătrânul solarian oftă din rărunchi.) Şi iată, i-am supravieţuit, deşi era mult mai tânăr. Obişnuiam să joc şah cu el. Foarte des.

– Cum făceaţi acest lucru?

Quemot ridică din sprâncene a mirare.

– În mod obişnuit.

– Vă vedeaţi?

Sociologul se înfioră:

– Ce idee! Chiar dacă eu aş fi putut suporta, Delmarre n-

ar fi acceptat asta nici măcar o clipă. Munca de fetolog nu-i tocise sensibilitatea. Era foarte categoric în privinţa asta.

– Atunci cum?…

– Cu două table, aşa cum procedează toată lumea, răspunse Quemot, dând din umeri a îngăduinţă. Ei da, sunteţi pământean. Mişcările mele se înregistrau pe tabla lui şi a mea.

– O cunoaşteţi pe doamna Delmarre? întrebă detectivul.

– Ne-am vizionat. E artistă, ştiţi, şi am vizionat câteva dintre lucrările ei. Frumoase, nimic de zis, dar mai degrabă nişte curiozităţi decât nişte creaţii. Sunt reuşite, totuşi, şi dovedesc o minte receptivă.

– O credeţi cumva în stare să-şi fi ucis soţul?

– Nu m-am gândit la asta. Femeile sunt pline de surprize. Dar, la urma urmelor, lucrurile par destul de clare, nu-i aşa? Numai doamna Delmarre se putea apropia într-atât de Rikaine încât să-l poată omorî. Rikaine n-ar fi permis niciodată cuiva, în nicio împrejurare, să-l vadă în persoană. Era foarte categoric. Categoric nu e, poate, cuvântul potrivit. Pur şi simplu, îi lipsea orice urmă de anomalie în această privinţă, orice urmă de perversitate. Era un bun solarian.

– Aţi numi perversitate faptul că aţi acceptat să mă vedeţi? întrebă Baley.

– Da, cred că da. Aş spune că e la mijloc puţină scatofilie.

– Delmarre ar fi putut fi ucis din motive politice?

– Cum?

– Am auzit pe cineva numindu-l tradiţionalist.

– O, toţi suntem tradiţionalişti.

– Adică nu există solarieni care nu sunt tradiţionalişti?

– Ba cred că există câţiva, răspunse Quemot încet, care consideră că e periculos să fii prea tradiţionalist. Sunt hiperconştienţi de numărul mic al populaţiei şi de inferioritatea noastră numerică faţă de alte Lumi. Ei cred că suntem lipsiţi de apărare în faţa unei posibile agresiuni din partea celorlalte Lumi exterioare. E o absurditate să creadă

aşa ceva, şi de altfel nu sunt prea mulţi. Nu-i consider o forţă.

– De ce spuneţi că sunt absurzi? Există ceva pe Solaria care ar putea afecta raportul de forţe în ciuda marii inferiorităţi numerice? Vreun nou tip de armă?

– O armă, da. Dar nu una nouă. Oamenii la care mă refer sunt mai mult orbi decât absurzi; ei nu-şi dau seama că această armă funcţionează de mult şi că e irezistibilă.

Baley ciuli urechile:

– Vorbiţi serios?

– Desigur.

– Cunoaşteţi natura acestei arme?

– Ar trebui s-o cunoaştem cu toţii. Şi dumneavoastră o cunoaşteţi, gândiţi-vă puţin. Eu am sesizat-o ceva mai repede poate decât alţii, căci sunt sociolog. Fireşte, nu este folosită în modul curent în care foloseşti o armă. Nu ucide, nu răneşte, dar este irezistibilă. Cu atât mai irezistibilă cu cât nimeni nu-şi dă seama de ea.

– Şi care este, mă rog, această armă neucigătoare? întrebă Baley exasperat.

– Robotul pozitronic.

11. Se inspectează o crescătorie

O clipă detectivul încremeni. Robotul pozitronic simboliza superioritatea spaţiană asupra Pământului. Era într-adevăr o armă destul de eficace.

Se strădui să-şi menţină vocea fermă.

– E o armă economică. Solaria este importantă pentru celelalte Lumi exterioare ca sursă de tipuri perfecţionate, aşa că n-aveţi de ce să vă temeţi.

– Faptul este clar, spuse Quemot cu indiferenţă. Tocmai asta ne-a ajutat să ne câştigăm independenţa. Dar eu am în vedere altceva, un lucru mai subtil şi de proporţii mai ample.

Sociologul îşi privea fix vârfurile degetelor, cu mintea evident cufundată în noţiuni abstracte.

– Este cumva aceasta o altă teorie sociologică a dumneavoastră? întrebă Baley.

Unda de mândrie pe care Quemot se strădui s-o ascundă aproape că-l făcu pe detectiv să zâmbească.

– Da, într-adevăr, răspunse spaţianul. Originală, după câte ştiu. Şi totuşi evidentă dacă se studiază datele demografice despre Lumile exterioare. În primul rând, încă de la crearea lui, robotul pozitronic a fost folosit tot mai intens pretutindeni.

– Nu şi pe Pământ, observă Baley.

– Ei, asta-i bună, domnule detectiv! Nu ştiu prea multe despre Pământ, dar am aflat destul ca să-mi dau seama că roboţii pătrund şi în economia dumneavoastră. Locuiţi în mari Oraşe şi lăsaţi cea mai mare porţiune a planetei neocupată. Cine lucrează deci în fermele şi minele dumneavoastră?

– Roboţii, admise Baley. Dar, ca să vorbim drept, domnule doctor, chiar pământenii au creat robotul pozitronic.

– Chiar aşa? Sunteţi sigur?

– Puteţi verifica. E adevărul curat.

– Interesant. Şi totuşi robotica a progresat cel mai puţin acolo, spuse sociologul gânditor. Poate din cauza marii populaţii a Pământului. V-ar trebui mult mai mult timp. Da, da… Şi totuşi, aveţi roboţi chiar şi în Oraşe.

– Da, avem, răspunse Baley.

– Mai mulţi decât, să zicem, cu cincizeci de ani în urmă.

– Da, confirmă detectivul nerăbdător.

– Atunci se potriveşte. Deosebirea e numai de timp. Roboţii tind să elimine munca omului. O economie robotizată se dezvoltă într-o singură direcţie: tot mai mulţi roboţi şi tot mai puţini oameni. Am studiat datele demografice foarte atent, le-am reprezentat grafic şi am făcut câteva extrapolări. (Se opri brusc, surprins.) Păi, asta-i un fel de aplicare a matematicilor la sociologie, nu-i aşa?

– Exact, răspunse Baley.

– S-ar putea să fie ceva în toate astea. Va trebui să mai cercetez problema. În orice caz, iată concluziile la care am ajuns, şi am certitudinea că sunt absolut corecte. Raportul roboţi-oameni din orice economie care a introdus munca roboţilor tinde să crească permanent, în ciuda tuturor măsurilor legislative menite să împiedice aceasta. Creşterea este încetinită, dar nu poate fi oprită. La început populaţia umană creşte, dar cea de roboţi creşte mult mai rapid. Apoi, când se atinge un anumit punct critic…

Quemot se opri din nou, după care adăugă:

– Ia să vedem… Mă întreb dacă acest punct critic n-ar putea fi determinat cu exactitate, dacă nu i s-ar putea da o expresie numerică. Iată-ne ajunşi din nou la matematici.

Baley se mişcă nervos pe scaun.

– Şi ce se întâmplă după atingerea punctului critic, domnule Quemot?

– Poftim? A, da. Populaţia umană începe să descrească. Planeta respectivă se apropie de o adevărată stabilitate socială. Aurora va trece prin aceasta. Chiar şi Pământul dumneavoastră. Vă vor trebui câteva secole în plus, dar e inevitabil.

– Ce înţelegeţi prin stabilitate socială?

– Situaţia de aici, de pe Solaria. O lume în care oamenii constituie singura clasă avantajată. Deci n-avem niciun motiv să ne temem de celelalte Lumi exterioare. Va mai trece doar un secol, eventual, şi vor fi toate ca Solaria. Presupun că, într-un fel, acesta va fi capătul istoriei omeneşti. Sau, cel puţin, împlinirea ei. Până la urmă toţi oamenii vor avea tot ceea ce le trebuie şi tot ce îşi doresc. Ştiţi, există o frază pe care am găsit-o undeva, nu mai ştiu unde, ceva despre căutarea fericirii.

– Da, spuse Baley gânditor, toţi oamenii sunt „înzestraţi de Creatorul lor cu anumite drepturi inalienabile… printre care viaţa, libertatea şi căutarea fericirii.”

– Asta e! De unde aţi citat?

– Dintr-un document vechi, răspunse detectivul.

– Observaţi cum se schimbă lucrurile pe Solaria şi, până la urmă, în toată Galaxia? Căutarea se va încheia. Drepturile omenirii vor fi viaţa, libertatea şi fericirea. Chiar aşa. Fericirea.

– Se poate, observă Baley sec, dar un om a fost ucis aici, pe Solaria, şi un altul e pe moarte.

Îi păru rău chiar înainte de a fi terminat fraza, căci chipul lui Quemot luase o expresie de parcă ar fi fost pălmuit. Bătrânul sociolog înclină capul şi spuse fără să-şi ridice privirile:

– V-am răspuns la întrebări cât am putut de bine. Mai doriţi ceva?

– Nu, de ajuns. Vă mulţumesc, domnule doctor, şi-mi pare rău că v-am deranjat tocmai acum, când deplângeţi moartea unui prieten.

Quemot ridică încet capul.

– Va fi greu să-mi găsesc alt partener de şah. Apărea foarte punctual la întâlnirile noastre şi juca extrem de echilibrat. Era un bun solarian.

– Vă înţeleg, spuse Baley cu blândeţe. Îmi permiteţi să folosesc instalaţia dumneavoastră pentru a stabili contactul cu persoana următoare cu care vreau să vorbesc?

– Desigur, răspunse Quemot. Roboţii mei vă stau la

dispoziţie. Acum am să vă las. Încheiat vizionarea.

Nu trecură nici treizeci de secunde şi un robot se afla deja lângă Baley, iar detectivul se întrebă din nou cum erau comandaţi. De fapt, apucase să vadă, înainte de stingerea imaginii, cum degetele lui Quemot se îndreptau spre un buton.

Poate că era un fel de semnal general, „Faceţi-vă datoria!” sau aşa ceva. Poate că roboţii erau atenţi la tot ce se petrecea şi sesizau întotdeauna dorinţele oamenilor din jur, iar dacă robotul respectiv nu era dotat fizic sau electronic pentru sarcina dată, reţeaua radio care-i unea pe toţi intra în acţiune şi era chemat robotul potrivit.

O clipă Baley avu imaginea Solariei sub forma unei uriaşe reţele robotice cu ochiuri ce se micşorau tot mai mult şi în care erau fixate fiinţele umane. Îşi aminti cuvintele lui Quemot despre transformarea altor Lumi în planete de felul Solariei şi îşi imagină formarea unor asemenea reţele strânse şi pe Pământ, până ce…

Gândurile îi fură întrerupte de robot, care i se adresă cu tonul lui respectuos, calm şi egal, de maşină.

– Sunt gata să vă ajut, stăpâne.

– Ştii cum se poate lua legătura cu locul unde lucra Rikaine Delmarre?

– Da, stăpâne.

Baley ridică din umeri. Niciodată n-o să înveţe să nu mai pună întrebări inutile. Roboţii ştiau. Punct. Îşi dădu seama că pentru a manipula aceşti roboţi în mod cu adevărat eficient trebuia să fii expert, un fel de robotician, şi se întrebă cum se descurca în această privinţă solarianul mijlociu. Probabil nici prea-prea, nici foarte-foarte.

– Fă atunci legătura cu asistentul lui. Dacă nu e acolo, află unde se găseşte.

– Am înţeles, stăpâne.

Robotul se întoarse şi dădu să plece, dar Baley strigă după el:

– Stai! Ce oră este acolo?

– Aproximativ 6.30, stăpâne.

– Dimineaţa?

– Da, stăpâne.

Baley se simţi din nou iritat de această lume care îşi organiza timpul după apariţia şi dispariţia unui soare. Iată la ce ajungi trăind pe suprafaţa neprotejată a unei planete!

Se gândi o clipă la Pământ, apoi se smulse din amintiri. Cât timp era concentrat asupra anchetei, lucrurile mergeau bine. Recăderea în nostalgie ar fi ruinat totul.

– Cheamă-l pe asistent, băiete, şi spune-i că e o chestiune oficială. Şi trimite-mi alt robot cu ceva de mâncare. Un sandviş şi un pahar cu lapte.

Mestecându-și gânditor sandvişul, care conţinea un fel de carne afumată, Baley îşi spuse, într-o doară, că după cele întâmplate cu Gruer, Daneel Olivaw consideră suspect orice aliment. Şi, poate, pe bună dreptate.

Termină totuşi sandvişul fără niciun efect rău (oricum, fără un efect imediat) şi sorbi din lapte. De la Quemot nu aflase datele după care venise, dar ceva tot aflase. Şi, recapitulând, aprecia că aflase chiar o mulţime de lucruri.

Cam puţine despre crimă, adevărat, dar mai multe pe plan general.

Robotul se întoarse.

– Asistentul acceptă vizionarea, stăpâne.

– Bun! A fost complicat?

– Dormea, stăpâne.

– Dar s-a trezit, nu?

– Da, stăpâne.

Deodată persoana în cauză apăru în faţa lui, stând în pat în capul oaselor, cu o expresie de nemulţumire posacă.

Baley se dădu înapoi de parcă i s-ar fi ridicat în faţă, pe neaşteptate, un câmp de forţă. Deci din nou nu i se furnizase o informaţie vitală. Iarăşi nu ştiuse ce să întrebe.

Nimeni nu se gândise să-i spună că asistentul lui Rikaine Delmarre era o femeie.

Avea părul ceva mai închis decât obişnuita nuanţă

arămie a spaţienilor şi în momentul acela îi stătea cam vâlvoi. Faţa îi era ovală, nasul puţin borcănat şi bărbia mare. Tocmai se scărpina pe piept, deasupra taliei, şi Baley nădăjdui în sinea sa că cearceaful va rămâne bine aşezat. Îşi amintea de atitudinea degajată a Gladiei în privinţa celor permise în timpul unei vizionări.

Baley încercă în acea clipă o dezamăgire, dar şi o anumită satisfacţie răutăcioasă. Pământenii obişnuiau să creadă că toate spaţienele sunt frumoase, şi, fără îndoială, Gladia corespundea aşteptărilor. Aceasta, însă, era urâtă chiar şi pentru un pământean.

Ca atare, detectivul constată cu oarecare surprindere că femeia avea o voce de un contraalto atrăgător, atunci când îl întrebă:

– Asta-i bună, ştiţi ce oră este?

– Ştiu, răspunse Baley, dar cum am de gând să vă văd, am crezut că e bine să fiţi prevenită.

– Să mă vedeţi? O, ceruri!…

Femeia făcu ochii mari şi-şi duse o mână la bărbie. (Purta un inel, o podoabă personală pe care Baley n-o mai văzuse încă pe Solaria.)

– Staţi, nu cumva sunteţi noul meu asistent?

– Nu, nicidecum. Sunt aici ca să anchetez moartea lui Rikaine Delmarre.

– Aşa? Păi, atunci, anchetaţi.

– Cum vă numiţi?

– Klorissa Cantoro.

– Cât timp aţi lucrat cu doctorul Delmarre?

– Trei ani.

– Presupun că acum vă aflaţi la locul dumneavoastră de muncă.

(Baley se simţi stingherit rostind această expresie neutră, dar nu ştia cum se numeşte locul de muncă al unui fetolog.)

– Adică, dacă mă aflu la crescătorie? întrebă Klorissa cu nemulţumire. Da, desigur, mă aflu. Nu m-am mişcat de-aici de când l-au lichidat pe şeful şi nici n-am de gând să mă

mişc cât timp nu mi se va trimite un asistent. Apropo, aţi putea aranja treaba asta?

– Îmi pare rău, doamnă, dar n-am niciun fel de influenţă pe aici.

– Am întrebat şi eu, aşa.

Klorissa dădu deoparte cearceaful şi coborî din pat fără pic de sfială. Purta o cămaşă de noapte şi îşi duse mâna spre gât, pentru a desface fermoarul.

– Un moment, spuse Baley grăbit. Dacă acceptaţi să mă vedeţi, vom încheia întrevederea şi vă puteţi îmbrăca în tihnă.

– În tihnă? îşi ţuguie buzele, uitându-se la detectiv cu curiozitate. Sunteţi cumva formalist? Ca şeful?

– Acceptaţi să mă vedeţi? Aş dori să vizitez crescătoria.

– Nu prea înţeleg treaba asta cu văzutul, dar dacă vreţi să vizionaţi crescătoria, v-o pot arăta. Daţi-mi puţin răgaz să mă spăl, să pun la punct câteva lucruri şi să mă trezesc de-a binelea şi am să apreciez această schimbare de program.

– Dar nu vreau să vizionez nimic. Vreau să văd.

Femeia îşi lăsă capul într-o parte, iar în ochi îi luci o sclipire de interes profesional.

– Sunteţi cumva maniac, sau aşa ceva? Când vi s-a făcut ultima analiză genică?

– Dumnezeule! murmură detectivul. Iată ce e, eu sunt Elijah Baley. Vin de pe Pământ.

– De pe Pământ? exclamă Klorissa. O, ceruri! Şi ce naiba faceţi aici? Sau e vreun fel de glumă pe care n-o pricep?

– Nu glumesc deloc. Sunt detectiv şi am fost chemat special pentru a ancheta moartea lui Delmarre.

– A, da, înţeleg, o anchetă. Dar credeam că toată lumea ştie că nevastă-sa l-a omorât.

– Nu, doamnă, am unele îndoieli asupra acestui lucru. Îmi permiteţi să văd crescătoria şi pe dumneavoastră? Ca pământean, ştiţi, nu sunt obişnuit să vizionez. Mă stinghereşte. Şeful serviciului de securitate mi-a dat aprobare să văd orice persoană care mi-ar putea fi de folos.

Vă pot arăta documentul, dacă doriţi.

– Să-l vedem.

Baley îi arătă aprobarea primită.

Femeia dădu din cap.

– Să vezi! Ce dezgustător! Totuşi, o, ceruri, ce mai contează asta în meseria mea şi aşa dezgustătoare? Dar, iată ce e, să nu vă apropiaţi de mine. Să rămâneţi la o distanţă bunicică. Puteţi striga sau îmi puteţi transmite mesaje prin roboţi, dacă e nevoie. Înţelegeţi?

– Înţeleg.

Şi contactul se întrerupse exact când Klorissa începu să-şi desfacă fermoarul, ultimul cuvânt auzit de Baley fiind:

– Pământean!

– E destul de aproape, spuse Klorissa.

Baley, aflat la vreo opt metri de femeie, observă:

– Distanţa este bună, dar aş vrea să intru cât mai curând în casă.

De data aceasta, totuşi, lucrurile merseseră mai bine. Călătoria cu avionul nu-l deranjase prea mult, dar n-avea rost să întreacă măsura. De-abia se reţinea să nu-şi desfacă gulerul pentru a respira mai uşor.

– Dar ce s-a întâmplat? se interesă Klorissa tăios. Păreţi cam obosit.

– Nu sunt obişnuit să stau în exterior.

– Asta era! Pământean! Trebuie să staţi la adăpost, sau cam aşa ceva. O, ceruri! Îşi trecu limba peste buze, de parcă ar fi gustat ceva neplăcut. Haideţi, atunci, intraţi, dar să mă dau întâi la o parte. E-n regulă. Poftiţi.

Părul îi era aranjat în două cosiţe groase, care îi înfăşurau capul după un model geometric complicat. Baley se întrebă cât timp lua o asemenea coafură, dar îşi spuse că, desigur, treaba o săvârşeau degetele mecanice şi abile ale vreunui robot.

Părul scotea în evidenţă faţa ovală a femeii, dându-i un fel de simetrie care o făcea, dacă nu frumoasă, cel puţin plăcută. Nu era machiată, iar veşmintele aveau o menire

strict funcţională. Erau, în general, de culoare albastru închis, în nuanţe discrete, cu excepţia mănuşilor, care-i ajungeau până la jumătatea antebraţului şi contrastau strident prin culoarea lor violacee. Nu păreau să facă parte din vestimentaţia ei obişnuită. Detectivul observă pe unul dintre degete, sub mănuşă, prezenţa inelului.

Se aflau faţă în faţă, în colţuri opuse ale camerei.

– Nu vă place asta, nu-i aşa, doamnă? întrebă pământeanul.

Klorissa dădu din umeri.

– De ce mi-ar plăcea? Doar nu sunt animal. Dar pot face faţă. Te obişnuieşti, când ai de-a face cu... cu... (urmă o pauză, după care îşi împinse înainte bărbia de parcă s-ar fi hotărât să vorbească pe şleau) ... cu copii. Şi pronunţă ultimul cuvânt cu o precizie intenţionată.

– S-ar părea că nu vă place slujba pe care o aveţi.

– E o slujbă importantă. Trebuie făcută. Şi totuşi, nu-mi place.

– Dar lui Delmarre îi plăcea?

– Cred că nu, dar nu o arăta niciodată. Era un bun solarian.

– Şi era formalist.

Klorissa păru surprinsă.

– Chiar dumneavoastră aţi afirmat asta, remarcă Baley. În timpul vizionării, când am spus că vă las să vă îmbrăcaţi în linişte, mi-aţi ripostat că sunt formalist ca şeful.

– A, da. Păi, era formalist. Nici chiar la vizionări nu-şi permitea libertăţi. Era întotdeauna foarte corect.

– Şi acesta e un lucru neobişnuit?

– N-ar trebui să fie. De fapt, se presupune că toată lumea e astfel, dar nimeni nu e, vreau să zic, la vizionări. Dacă tot nu e vorba de prezenţă fizică, de ce să ne mai dăm silinţa? Înţelegeţi? Nici eu nu fac eforturi deosebite. Doar când vorbeam cu şeful. Cu el trebuia să respect uzanţele.

– Îl admiraţi pe doctorul Delmarre?

– Era un bun solarian.

– Aţi numit acest loc crescătorie şi aţi pomenit de copii. Creşteţi copii aici?

– De la vârsta de o lună. Fiecare făt de pe Solaria e adus aici.

– Făt?

– Da. (Klorissa se încruntă.) Îi primim la o lună după concepţie. Vă stânjeneşte asta?

– Nu, răspunse scurt detectivul. Îmi puteţi arăta crescătoria?

– Da, dar vă rog să rămâneţi la distanţă.

Baley privi, de sus, de-a lungul încăperii şi faţa-i prelungă se înăspri. Între ei şi incubator se afla un perete de sticlă. De partea cealaltă, era sigur, se creaseră condiţii perfecte de temperatură, umiditate şi asepsie. Iar acele numeroase recipiente, şir după şir, conţineau fiecare câte o mică fiinţă plutind într-un fluid cu compoziţie precis stabilită, în care se introducea un amestec nutritiv format din diverse ingrediente, în proporţii ideale. Feţii trăiau şi se dezvoltau. Nişte mici vietăţi, unii mai mici chiar decât jumătate din pumnul lui, cu capetele bulbucate, cu membrele de-abia înmugurite şi cu cozile pe cale de dispariţie.

Klorissa, stând la vreo şapte metri de Baley, îl întrebă:

– Cum vă place, domnule detectiv?

– Câţi aveţi aici?

– În dimineaţa aceasta, o sută cincizeci şi doi. Primim cincisprezece-douăzeci în fiecare lună, şi tot atâtora le dăm paşaport spre viaţa independentă.

– Este singura instituţie de acest fel de pe întreaga planetă?

– Exact. Ne ajunge pentru a menţine echilibrul demografic, în condiţiile unei populaţii de douăzeci de mii şi ale unei medii de viaţă de trei sute de ani. Clădirea este nouă. Doctorul Delmarre a supravegheat personal construirea ei şi a introdus multe schimbări în activitatea de aici. Mortalitatea feţilor este practic zero.

Mai mulţi roboţi circulau printre recipiente, oprindu-se

lângă fiecare, controlând meticulos aparatele de măsură şi verificând starea micuţilor embrioni.

– Dar cine le operează pe mame? întrebă Baley. Vreau să spun, cine extrage feţii?

– Doctorul, răspunse Klorissa.

– Doctorul Delmarre?

– O, nu! Doctorii-medici. Doar nu vă închipuiţi că doctorul Delmarre s-ar fi înjosit vreodată să… Ei, dar să lăsăm asta.

– Nu puteţi folosi roboţi?

– Roboţi în chirurgie? Domnule detectiv, nu prea văd cum s-ar împăca asta cu Prima lege. La nevoie, pentru a salva o viaţă omenească, un robot ar putea extrage un apendice, dacă s-ar pricepe, dar cred că după asta ar trebui trimis să i se facă reparaţii capitale. O incizie în carne de om ar fi un lucru traumatizant pentru creierul lui pozitronic. Doctorii-oameni reuşesc să se obişnuiască cu aşa ceva. Chiar şi cu necesitatea prezenţei personale.

– Văd, totuşi, că roboţii se ocupă de feţi. Dumneavoastră interveniţi vreodată? Doctorul Delmarre intervenea?

– Uneori trebuie, când se complică lucrurile. De pildă, dacă un făt are tulburări de dezvoltare. Roboţii nu pot aprecia situaţia cu exactitate când e vorba de vieţi omeneşti.

Baley dădu din cap a înţelegere:

– Există, presupun, riscul unei aprecieri greşite care să ducă la pierderea unei vieţi omeneşti.

– Da de unde! Există riscul supraaprecierii unei vieţi omeneşti şi al păstrării ei nejustificate, ripostă Klorissa cu asprime în glas. Ca fetologi, domnule Baley, avem grijă să se nască numai copii sănătoşi. Numai sănătoşi. Nici cele mai bune analize genetice ale părinţilor nu ne pot asigura că toate permutările şi combinările de gene vor fi favorabile, ca să nu mai vorbim de posibilitatea unor mutaţii. Asta e marea noastră preocupare: mutaţia neprevăzută. Am redus acest risc la mai puţin de unu la mie, dar asta înseamnă că aproximativ o dată la fiecare deceniu tot mai avem necazuri.

Spunând acestea, Klorissa îi făcu semn lui Baley s-o urmeze de-a lungul balconului.

– Vă voi arăta acum creşele şi dormitoarele copiilor. Cu ei avem probleme mult mai mari decât cu feţii şi nu putem folosi munca roboţilor decât într-o anumită măsură.

– De ce?

– Aţi şti de ce, domnule Baley, dacă aţi fi încercat vreodată să lămuriţi un robot de importanţa disciplinei. Prima lege îi face aproape incapabili s-o sesizeze. Şi să ştiţi că aceşti copii înţeleg situaţia aproape imediat ce încep să vorbească. Am văzut un ţânc de trei ani ţinând la respect o duzină de roboţi doar prin faptul că ţipa la ei: „O să mă loviţi! Mă doare!” Ca să înţeleagă că un copil poate minţi cu bună ştiinţă, robotul trebuie să fie foarte perfecţionat.

– Delmarre se descurca cu copiii?

– De regulă, da.

– Cum proceda? Se ducea printre ei şi-i învăţa minte?

– Doctorul Delmarre? Să-i atingă? O, ceruri! Bineînţeles că nu. Dar se pricepea să le vorbească. Şi ştia să ordone roboţilor. L-am văzut odată vizionând un copil timp de cincisprezece minute şi ţinând tot acest timp un robot în poziţia de a-i trage ţâncului o palmă. Câteva simulări din partea robotului şi copilul afla că nu e de glumă cu şeful. Iar acesta era destul de priceput încât de regulă robotului nu-i trebuiau mai târziu decât mici reparaţii curente.

– Dar dumneavoastră vă duceţi printre copii?

– Uneori n-am încotro. Nu sunt ca şeful. Poate că într-o zi mă voi pricepe să rezolv treburile astea de la distanţă, dar dacă aş încerca acum n-aş face decât să distrug roboţii. Știţi, e o adevărată artă să dirijezi un robot aşa cum trebuie. Dar mai bine nu-mi amintiţi de asta! Să mă duc printre copii! Mici animale!

Klorissa îl fixă brusc pe detectiv.

– Bănuiesc că nu v-ar deranja să-i vedeţi.

– Nu, nu m-ar deranja.

Femeia ridică din umeri şi îl privi amuzată.

– Pământean!

Apoi, reluându-şi mersul:

– Şi în fond, la ce bun toate astea? Până la urmă va trebui să admiteţi că Gladia Delmarre l-a ucis. Va trebui să admiteţi.

– Nu sunt prea convins, totuşi, replică Baley.

– Cum puteţi să nu fiţi convins? Cine altul ar putea fi?

– Există şi alte posibilităţi, doamnă.

– Cine, de pildă?

– Păi, de pildă, chiar dumneavoastră.

Reacţia Klorissei îl lăsă pe Baley uimit.

12. Se ratează o ţintă

Klorissa râdea. Şi râse până ce îşi pierdu răsuflarea, iar faţa bucălată îi deveni stacojie. După care se rezemă de perete ca să-şi revină.

– Nu, nu vă apropiaţi! exclamă Klorissa. N-am nimic.

– E o ipoteză chiar atât de hazlie? întrebă Baley cu gravitate.

Femeia dădu să spună ceva şi izbucni iar în râs. Apoi, aproape în şoaptă:

– O, sunteţi într-adevăr pământean! Cum l-aş fi putut omorî eu?

– Îl cunoşteaţi bine, îi ştiaţi obiceiurile, aşa că puteaţi aranja totul.

– Şi vă-nchipuiţi că l-aş fi putut vedea? Că m-aş fi putut apropia de el ca să-i dau cu ceva în cap? Dar nu înţelegeţi deloc situaţia, domnule Baley!

Detectivul simţi că roşeşte.

– De ce nu v-aţi fi putut apropia de el, doamnă? Doar sunteţi învăţată cu…

– Cu copiii.

– Una duce la cealaltă. De altfel, păreţi să toleraţi şi prezenţa mea.

– La câţiva metri, răspunse Klorissa cu dispreţ.

– Da, dar vin de la un om căruia aproape i s-a făcut rău pentru că a stat câtva timp în prezenţa mea.

– Este doar o deosebire de intensitate, dar reacţia este aceeaşi, răspunse Klorissa, mai calmă.

– Dar nici nu trebuie mai mult de atât. Vreau să spun că obişnuinţa de a vedea copiii vă putea permite să suportaţi prezenţa lui Delmarre un anumit timp.

– Aş vrea să subliniez, domnule Baley, ripostă Klorissa fără să mai pară deloc amuzată, că puterea mea de a suporta nu contează aici câtuşi de puţin. Doctorul Delmarre era foarte formalist. Aproape tot atât de mult ca Leebig. Aproape. Chiar dacă eu aş fi suportat să-l văd, nu m-ar fi

suportat el pe mine. Doamna Delmarre este singura persoană căreia i-ar fi putut permite să se apropie de el şi să-l vadă.

– Cine e acest Leebig de care aţi pomenit?

– Un fel de geniu trăsnit, dacă cunoaşteţi acest soi de oameni. A lucrat cu şeful în probleme de robotică.

Baley îl scoase mintal de pe lista suspecţilor şi reveni la subiect.

– S-ar putea afirma că aveaţi şi un mobil.

– Care?

– Prin moartea lui aţi ajuns în fruntea acestei instituţii, aţi dobândit o nouă poziţie socială.

– Şi numiţi asta un mobil? O, ceruri! Dar cine ar fi râvnit această poziţie? Cine de pe întreaga planetă? Ar fi fost un mobil să-l menţin în viaţă, să-l ocrotesc şi să-l păzesc de orice pericol. Găsiţi ceva mai bun, domnule pământean!

Baley îşi scărpină ceafa încurcat. Femeia avea dreptate.

– Aţi observat că port un inel, domnule Baley? întrebă Klorissa.

Şi o clipă păru că vrea să-şi scoată mănuşa de pe mâna dreaptă, dar renunţă.

– Da, am observat.

– Şi ştiţi cumva ce semnificaţie are?

– Nu ştiu.

(Niciodată nu voi scăpa de ignoranţa asta, se gândi el cu amărăciune.)

– Să vă ţin atunci o mică prelegere?

– Neapărat, dacă asta mă va lămuri puţin asupra acestei lumi afurisite, izbucni Baley.

– O, ceruri! spuse Klorissa zâmbind. Îmi închipui că pământenii ne văd pe noi tot atât de greşit cât îi vedem şi noi pe ei. Iată, aici e o încăpere goală. Să intrăm şi să ne aşezăm... Nu, nu e destul de mare. O să facem aşa: dumneavoastră luaţi loc înăuntru, iar eu rămân aici, afară.

Şi se dădu înapoi pe coridor, ca să-l lase să intre, apoi se întoarse şi rămase în picioare lângă perete, într-un loc de unde îl putea vedea.

Baley se aşeză, cu o foarte slabă urmă de ezitare cavalerească. Şi de ce nu, în fond? îşi spuse el, într-o pornire de revoltă. Las’ să stea în picioare spaţiana asta!

Klorissa îşi încrucişă braţele muşchiuloase şi începu:

– Analiza genică este lucrul cel mai important al societăţii noastre. Nu analizăm direct genele, fireşte. Fiecare genă dirijează o anumită enzimă, iar enzimele le putem analiza. Cunoscând enzimele, cunoaştem chimismul corpului omenesc. Mă puteţi urmări?

– Înţeleg teoria, răspunse Baley, dar nu ştiu cum se aplică.

– Acest lucru îl facem noi aici. Când copilul se află în ultimul stadiu de făt, se iau nişte probe de sânge care permit tragerea unor prime concluzii. În principiu, ar trebui să sesizăm orice mutaţie în această fază şi să apreciem dacă naşterea se justifică sau nu. De fapt, încă n-am reuşit să eliminăm toate posibilităţile de eroare. Va veni şi asta, cândva. Deocamdată, continuăm probele şi după naştere – biopsie şi analize ale fluidelor corporale. În orice caz, cu mult înainte de maturitate cunoaştem exact structura genică a băieţilor şi fetelor noastre.

Pentru a ne indica structura genică, purtăm inele speciale, continuă Klorissa. E un obicei vechi, o rămăşiţă primitivă din vremea când solarienii încă nu se reproduceau eugenic. Astăzi suntem toţi sănătoşi.

– Şi totuşi îl purtaţi încă pe-al dumneavoastră. De ce?

– Pentru că am o structură excepţională, răspunse spaţiana, cu o mândrie deschisă, nestingherită. Doctorul Delmarre a căutat mult timp un asistent. Avea nevoie de cineva excepţional. Inteligenţă, originalitate, sârguinţă, stabilitate. Mai ales stabilitate. Cineva care să poată învăţa să lucreze cu copiii şi să nu cedeze la stres.

– Dar el nu putea, nu-i aşa? Era oare o dovadă de instabilitate?

– Într-un anumit fel, da, însă cel mai adesea se dovedea un tip util de instabilitate. Vă spălaţi pe mâini, nu?

Baley îşi privi repede mâinile. Erau destul de curate.

– Da, răspunse el.

– Perfect. Presupun că e nevoie de o anumită instabilitate care să vă dea o repulsie atât de mare faţă de murdărirea mâinilor încât să nu puteţi curăţa cu mâna un mecanism murdar de unsoare nici chiar în caz de nevoie. Şi totuşi, în desfăşurarea curentă a vieţii, această repulsie vă menţine curat, ceea ce e bine.

– Înţeleg. Continuaţi, vă rog.

– Asta e tot. Sănătatea mea genică mă clasează pe locul trei la scara întregii planete. Iată de ce port inelul. Îmi dă o mare satisfacţie să-l port.

– Vă felicit.

– Nu e cazul să mă luaţi în râs. Nu este un succes personal ci, probabil, doar o permutare întâmplătoare a genelor părinteşti. Oricum, sunt mândră de ea. Şi nimeni nu m-ar putea crede capabilă de un act atât de nebunesc ca uciderea unui om. Structura mea genică n-o permite. Aşa că nu vă mai obosiţi acuzându-mă.

Baley dădu din umeri fără să spună nimic. Femeia părea să confunde structura genică cu probele judiciare şi probabil că şi ceilalţi solarieni ar face acelaşi lucru.

– Vreţi să vedeţi copiii acum? întrebă Klorissa.

– Vă mulţumesc. Da.

Coridoarele păreau interminabile. Clădirea era, fără îndoială, foarte mare. Sigur, nu chiar ca enormele blocuri de apartamente din Oraşele pământene, dar pentru o singură clădire, agăţată de suprafaţa unei planete, avea totuşi proporţii uriaşe.

Erau sute de pătuţuri, cu bebeluşi roz care ţipau, dormeau sau se hrăneau. Urmau apoi camerele de joacă pentru cei care începuseră să se târască.

– Nu sunt prea răi la vârsta asta, observă Klorissa fără bunăvoinţă, deşi au nevoie de un număr imens de roboţi. Practic ne trebuie câte un robot pentru fiecare dintre ei până la vârsta când încep să meargă.

– De ce?

– Se îmbolnăvesc dacă nu li se asigură îngrijirea individuală.

– Da, cred că e greu de reprimat nevoia de afecţiune.

Klorissa se încruntă şi răspunse tăios:

– Ţâncii au nevoie de îngrijire.

– Şi totuşi mă surprinde că roboţii pot satisface nevoia lor de afecţiune.

Femeia se întoarse brusc spre detectiv, cu o iritare pe care distanţa dintre ei n-o putea ascunde.

– Uite ce e, domnule Baley, dacă încercaţi să mă scârbiţi folosind cuvinte neplăcute, să ştiţi că n-o să vă meargă. O, ceruri! Nu fiţi atât de naiv!

– Să vă scârbesc?

– Şi eu pot folosi cuvântul. Afecţiune! Sau vreţi unul mai clar şi mai obscen? Îl pot pronunţa şi pe ăsta! Dragoste! Acum, dacă v-am satisfăcut, vă rog să vă comportaţi corect.

Baley nu se mai osteni să lămurească problema. Se mulţumi să întrebe:

– Şi roboţii pot într-adevăr asigura această îngrijire?

– Desigur. Altfel crescătoria n-ar fi funcţionat cu succes. Se joacă cu copiii, îi mângâie şi îi giugiulesc, iar copiilor nu le pasă că au de-a face cu roboţii. Mai târziu însă, între trei şi zece ani, lucrurile se complică.

– Da?

– În această perioadă copiii vor să se joace între ei. De-a valma.

– Presupun că-i lăsaţi s-o facă.

– N-avem încotro, dar nu ne uităm niciodată obligaţia de a le insufla cerinţele vârstei mature. Fiecare are o cameră separată, care se poate închide. De la bun început trebuie să doarmă singuri. Insistăm asupra acestui lucru. Şi apoi le impunem în fiecare zi un interval de izolare, care se măreşte cu trecerea anilor. La vârsta de zece ani copilul se poate limita la contacte prin vizionare timp de o săptămână. Desigur, instalaţiile sunt foarte complexe, permiţându-le să vizioneze şi în aer liber, chiar o zi întreagă

dacă vor.

– Sunt surprins că puteţi reprima atât de eficace un instinct. Căci constat eu însumi aceasta. Şi totuşi, sunt surprins.

– Ce instinct? întrebă Klorissa.

– Instinctul de colectivitate. Chiar dumneavoastră aţi spus că aceşti copii vor să se joace împreună.

Klorissa ridică din umeri.

– Numiţi aceasta instinct? Şi, la urma urmelor, ce e cu asta? O, ceruri, dar chiar dacă copilul are o teamă instinctivă de a nu cădea, adultul poate fi antrenat să lucreze la înălţimi mari, într-un permanent pericol de cădere. N-aţi văzut niciodată dansatori pe sârmă? Şi există lumi unde oamenii trăiesc în clădiri înalte. Iar dacă la copii găsim o frică instinctivă de zgomote mari, dumneavoastră vă e frică de ele?

– Nu, în limite rezonabile, admise detectivul.

– Sunt gata să pariez că pământenii n-ar putea dormi în condiţii de linişte absolută. O, ceruri! Nu există instinct care să nu cedeze în faţa unei educaţii bune şi perseverente. Şi oricum, la om instinctele sunt slab dezvoltate. De fapt, dacă ştii cum să procedezi, educaţia devine mai uşoară cu fiecare generaţie. E o chestiune de evoluţie.

– Cum adică? întrebă detectivul.

– Nu înţelegeţi? În dezvoltarea sa, fiecare individ repetă evoluţia speciei. Feţii pe care i-aţi văzut au, un răstimp, branhii şi coadă. Nu pot sări peste această fază. La fel, copilul trebuie să treacă prin stadiul de animal social. Dar tot aşa cum fătul parcurge într-o lună o etapă ce a luat speciei o sută de milioane de ani, copiii noştri pot trece accelerat prin faza de animale sociale. Doctorul Delmarre socotea că, în timp, vom reuşi să parcurgem acest stadiu din ce în ce mai rapid.

– Chiar aşa?

– Peste trei mii de ani, aprecia el, şi cu ritmul actual de dezvoltare, copiii se vor adapta imediat la vizionări. Şeful mai avea şi alte idei. Îl interesa perfecţionarea roboţilor

astfel încât aceştia să poată disciplina copiii fără să-şi piardă echilibrul mintal. Şi de ce nu? Disciplină astăzi pentru o viaţă mai bună mâine – iată o bună reflectare a Primei legi, cu condiţia ca roboţii s-o poată înţelege.

– Şi au fost produşi asemenea roboţi?

Klorissa dădu negativ din cap.

– Din păcate, nu. Doctorul Delmarre şi Leebig lucrau intens la nişte modele experimentale.

– A primit cumva doctorul Delmarre astfel de modele pe domeniul său? Oare era un robotician destul de bun ca să experimenteze de unul singur?

– O, da! Testa adesea roboţii.

– Ştiţi că atunci când a fost ucis se afla cu el un robot?

– Mi s-a spus.

– Ce fel de robot era?

– Va trebui să-l întrebaţi pe Leebig. Aşa cum v-am spus, el e roboticianul care lucra cu doctorul Delmarre.

– Dumneavoastră nu ştiţi nimic în privinţa asta?

– Absolut nimic.

– Dacă vă vine vreo idee, anunţaţi-mă.

– Cu plăcere. Dar să nu credeţi că noile modele de roboţi erau singura preocupare a şefului. Doctorul Delmarre spunea că va veni timpul când ovulele nefecundate vor fi ţinute la temperaturi foarte joase şi folosite pentru inseminări artificiale. În acest fel s-ar putea într-adevăr utiliza metode eugenice şi am putea scăpa de ultima rămăşiţă a necesităţii văzutului. Nu prea dădeam eu mare importanţă acestor idei, dar era un om cu vederi înaintate. Un foarte bun solarian.

Apoi Klorissa adăugă repede:

– Nu vreţi să ieşim afară? Grupa de vârstă de la cinci la opt ani se joacă în aer liber şi îi puteţi vedea în activitate.

– Am să încerc, spuse Baley cu prudenţă. S-ar putea să fiu nevoit să reintru în grabă.

– A, da, uitasem. Sau poate că nu vreţi să mai ieşim deloc?

– Ba nu, răspunse Baley cu un zâmbet forţat. Încerc să

mă obişnuiesc cu exteriorul.

Vântul era greu de suportat. Îl făcea să respire cu dificultate. Nu era frig, în sens fizic, dar simpla senzaţie a mişcării hainelor pe trup îi dădea detectivului fiori.

Dinţii îi clănţăneau când încerca să vorbească şi trebuia să pronunţe cuvintele unul câte unul. Îl dureau ochii căci se uitase spre orizontul nedesluşit, verde şi albastru, şi nu simţi decât o vagă uşurare când îşi întoarse privirile spre drumul ce i se aşternea sub tălpi. Mai presus de toate, se ferea să privească în sus, la azurul nesfârşit, în care nu găsea decât vreo câteva grămăjoare de nori albi şi strălucirea nemiloasă a soarelui.

Şi totuşi putea să-şi înfrângă impulsul de a fugi înapoi, sub acoperiş.

Trecu pe lângă un copac, la vreo zece paşi în urma Klorissei, şi întinse temător mâna, ca să-l pipăie. Era aspru şi dur. Deasupra se mişcau, foşnind, frunze mari, ca de palmier, dar Baley nu îndrăzni să se uite la ele. Un copac viu!

– Cum vă simţiţi? strigă Klorissa.

– Perfect.

– Puteţi vedea de aici un grup de copii care joacă un fel de joc. Roboţii le organizează jocurile şi au grijă ca micile animale să nu-şi scoată ochii. Cam asta e tot ce poţi să faci cu prezenţa personală, ştiţi…

Baley îşi ridică privirile încet, lăsându-le să alunece pe betonul drumului, peste iarbă şi în josul pantei, tot mai departe, cu multă, multă precauţie, pipăind distanţa cu ochii şi gata să-i readucă brusc spre picioare dacă s-ar simţi înspăimântat…

Zări siluete mici de băieţi şi fete alergând nebuneşte de colo-colo, fără să le pese că goneau pe suprafaţa unei lumi, cu nimic altceva decât aerul şi spaţiul gol deasupra lor. Gălăgia copiilor răsuna strident în depărtare.

– Le place, observă Klorissa. Se împing, se trag, se încaieră, cad, se ridică şi, în general, se amestecă unii cu

alţii. O, ceruri! Cum reuşesc oare copiii să ajungă oameni mari?

– Dar cei mai mărişori de colo ce fac? se interesă Baley, arătând spre un grup de băieţi ce stăteau deoparte.

– Vizionează. Nu sunt în condiţii de prezenţă personală. Prin vizionare se pot plimba împreună, pot sta de vorbă, se pot fugări şi juca împreună. Orice, afară de contactul fizic.

– Şi unde se duc copiii când pleacă de aici?

– Pe domeniile lor. Rata mortalităţii echivalează, în medie, cu numărul „absolvenţilor”.

– Pe domeniile părinţilor?

– O, ceruri, nu! Ar fi o coincidenţă uimitoare, nu-i aşa, ca un părinte să moară tocmai la majoratul copilului său. Nu, iau domeniile rămase vacante. Şi nici nu ştiu dacă s-ar simţi prea bine trăind în locuinţe care au aparţinut înainte părinţilor lor, cu condiţia, fireşte, să ştie cine au fost aceştia.

– Şi nu ştiu?

Klorissa îşi ridică sprâncenele.

– De ce ar şti?

– Dar părinţii nu vin aici să-şi viziteze copiii?

– Ce idee! De ce ar face-o?

– Vă deranjează dacă încerc să clarific un lucru, aşa, pentru mine? Este nepoliticos să întrebi pe cineva dacă are copii?

– E o chestiune cam intimă, nu vi se pare?

– Oarecum.

– Sunt călită. Copiii sunt profesia mea. Alţii-s mai sensibili.

– Aveţi copii?

Klorissa făcu un efort vizibil să înghită.

– Merit asta. Iar dumneavoastră meritaţi un răspuns. N-am.

– Sunteţi căsătorită?

– Da, şi am propriul meu domeniu unde m-aş afla acum dacă n-ar fi situaţia specială de-aici. Nu sunt sigură că aş putea dirija toţi roboţii dacă n-aş sta aici personal.

Se întoarse nefericită spre copii. Apoi deodată exclamă:

– Iată că unul a căzut şi, desigur, plânge.

Un robot alerga spre copil cu paşi enormi.

– O să-l ridice şi o să-l mângâie, continuă Klorissa, iar dacă s-a întâmplat ceva grav voi fi chemată eu. Sper să nu fie cazul, adăugă ea, nervoasă.

Baley respiră adânc. Observase trei copaci care formau un mic triunghi la vreo cincisprezece metri spre stânga şi porni într-acolo, simţind sub tălpi iarba moale şi dezgustătoare, dezgustător de moale (de parcă ar fi păşit pe carne intrată în putrefacţie – gândul aproape că-l făcu să vomite).

Iată-l ajuns între arbori, cu spatele rezemat de un trunchi. I se părea că se află, într-un fel, înconjurat de ziduri imperfecte. Soarele pătrundea printre frunze doar sub forma unor serii tremurătoare de sclipiri, atât de discontinui încât aproape că nu-l mai îngrozeau.

Klorissa îl privi de pe drum, apoi se apropie de el, înjumătăţind distanţa ce-i despărţea.

– Vă deranjează dacă stau puţin aici? întrebă detectivul.

– Vă rog, răspunse femeia.

– După ce tinerii pleacă de la fermă, cum faceţi ca ei să se poată curta?

– Să se poată curta?

– Să se cunoască reciproc, reluă Baley (întrebându-se cum ar putea exprima noţiunea cât mai prudent cu putinţă), astfel încât să se poată căsători.

– Dar asta nu e treaba lor, răspunse Klorissa. Perechile sunt alese pe baza analizei genice, de regulă de la o vârstă foarte fragedă. Nu e ăsta modul cel mai raţional?

– Dar ei sunt totdeauna de acord?

– Să se căsătorească? Niciodată! E un proces foarte traumatic. La început trebuie să se obişnuiască unul cu altul, şi văzându-se câte puţin în fiecare zi, după ce trece repulsia iniţială, asta poate face minuni.

– Dar dacă pur şi simplu nu le place partenerul?

– Cum? Dacă analiza genică indică o asemenea

combinaţie, ce importanţă mai are…

– Înţeleg, spuse Baley în grabă.

Se gândi apoi la Pământ şi oftă.

– Aţi mai dori să ştiţi şi altceva?

Baley se întrebă dacă prelungirea şederii lui acolo ar fi în vreun fel utilă. Nu-i părea rău să termine cu Klorissa şi cu fetologia ca să poată trece la faza următoare.

Tocmai deschidea gura pentru a răspunde când Klorissa strigă în direcţia unei siluete îndepărtate:

– Hei, ţâncule, tu de colo! Ce faci?

Apoi, peste umăr, către Baley:

– Pământene! Baley! Atenţie! Atenţie!

Detectivul de-abia o auzi, dar reacţionă la tonul ei imperios. Tensiunea nervoasă care-l ajuta să-şi îngrădească emoţiile cedă şi fu cuprins de panică. Toată groaza generată de exterior şi de bolta nesfârşită a cerului izbucni în el.

Baley spuse câteva cuvinte incoerente. Se auzi pronunţând sunete fără înţeles, apoi căzu în genunchi şi se rostogoli încet deoparte, de parcă ar fi urmărit scena din depărtare.

Şi tot de la distanţă auzi un şuierat prin aer şi un zgomot înăbuşit.

Detectivul închise ochii şi îşi încleştă degetele pe o rădăcină subţire, crescută la nivelul pământului, înfigându-şi unghiile în ţărână.

Când îi redeschise, câteva clipe mai târziu, Klorissa mustra aspru un copil aflat la distanţă. Un robot stătea tăcut lângă Klorissa. Baley avu doar timpul să observe că băiatul ţinea în mână un arc, după care privirile îi alunecară în lături.

Răsuflând greu, detectivul reuşi să se ridice în picioare şi îşi aţinti ochii asupra săgeţii de metal lucitor ce stătea înfiptă în trunchiul copacului de care se rezemase el. O trase afară cu uşurinţă, căci nu pătrunsese adânc. Îi privi cu atenţie vârful, dar nu-l atinse. Era tocit, dar l-ar fi zgâriat,

fără îndoială, dacă nu s-ar fi ferit la timp.

Reuşi cu greu, doar la a doua încercare, să-şi mişte picioarele. Făcu un pas spre Klorissa şi strigă:

– Hei, puştiule!

Klorissa se întoarse către el. Roşise la faţă.

– A fost un accident. Sunteţi rănit?

– E o săgeată. Trasă dintr-un arc, cu ajutorul unei corzi.

– Uite-aşa! strigă băiatul, obraznic, după care începu să râdă.

Era blond şi avea corpul mlădios.

– Ai să fii pedepsit, îi spuse Klorissa. Acum pleacă!

– Stai, stai! strigă Baley, frecându-şi genunchii, căci în cădere se lovise de o piatră. Vreau să te întreb ceva. Cum te cheamă?

– Bik, răspunse băiatul, nepăsător.

– Tu ai tras săgeata aceea spre mine?

– Exact, confirmă Bik.

– Şi-ţi dai seama că m-ai fi lovit dacă n-aş fi fost avertizat să mă feresc la timp?

– Păi chiar asta voiam, spuse băiatul, dând din umeri.

– Staţi să vă explic, interveni Klorissa în grabă. Tragerea cu arcul e un sport încurajat aici, căci permite întrecerea fără să implice contactul fizic. Organizăm concursuri între băieţi numai prin vizionare. Cred însă că unii dintre ei s-au obişnuit să tragă în roboţi. Asta îi amuză, iar roboţii n-au nimic de suferit. Eu sunt singura persoană adultă de la fermă, aşa că, văzându-vă, Bik a presupus, probabil, că sunteţi vreun robot.

Baley o asculta cu mintea din ce în ce mai limpede acum şi cu o expresie şi mai intensă de asprime pe faţa lui prelungă.

– Ascultă, Bik, ai crezut cumva că sunt robot?

– Nu, răspunse băiatul. Eşti pământean.

– Bine. Acum poţi pleca.

Bik se întoarse şi plecă în goană, fluierând. Baley se adresă robotului:

– Hei, tu! De unde ştia copilul că sunt pământean? Sau

nu erai lângă el când a tras?

– Eram lângă el, stăpâne. Eu i-am spus că sunteţi pământean.

– I-ai şi spus şi ce este un pământean?

– Da, stăpâne.

– Ce este un pământean?

– Un om de tip inferior, căruia nu i se permite accesul pe Solaria deoarece aduce boli, stăpâne.

– Şi cine ţi-a spus ţie asta, băiete?

Robotul nu răspunse nimic.

– Nu ştii cine ţi-a spus?

– Nu ştiu, stăpâne. Este în memoria mea.

– Aşadar i-ai explicat băiatului că eu sunt un om inferior, care aduce boli, iar el a tras imediat în mine. De ce nu l-ai oprit?

– Am vrut să-l opresc, stăpâne. Nu l-aş fi lăsat să facă rău unui om, fie el şi pământean. Dar a acţionat prea repede şi n-am putut interveni.

– Poate te-ai gândit că sunt pământean, deci nu chiar om, aşa că ai ezitat puţin.

– Nu, stăpâne.

Robotul vorbea cu un calm imperturbabil, dar Baley îşi strânse buzele cu severitate. Deşi robotul nega, poate cu bună credinţă, Baley simţea că tocmai aici se află explicaţia.

– Şi ce făceai lângă băiat?

– Îi duceam săgeţile, stăpâne.

– Dă-mi-le să le văd.

Baley întinse mâna; robotul se apropie şi-i dădu o duzină de săgeţi. Detectivul puse cu grijă jos, la picioarele sale, săgeata smulsă din trunchiul copacului şi le examină pe celelalte una câte una, după care le restitui robotului şi o ridică din nou pe cea trasă.

– De ce ai dat băiatului tocmai această săgeată?

– Fără niciun motiv special, stăpâne. Îmi ceruse o săgeată şi aceasta era la îndemână. S-a uitat în jur, căutând o ţintă, v-a văzut pe dumneavoastră, m-a întrebat

cine e acel om străin şi i-am explicat că…

– Ştiu ce i-ai explicat. Săgeata pe care i-ai dat-o este singura cu aripioare cenuşii în coadă. Celelalte au aripioare negre.

Robotul privea în tăcere.

– Tu l-ai condus pe băiat încoace?

– Mergeam la întâmplare, stăpâne.

Pământeanul se uită printre cei doi copaci, în direcţia de unde venise spre ţintă săgeata.

– Şi nu cumva se întâmplă ca acest băiat, Bik, să fie cel mai bun arcaş de aici?

Robotul îşi plecă privirile.

– Aşa este, stăpâne.

– Cum aţi ghicit? întrebă Klorissa uimită.

– E clar, răspunse Baley. Vă rog să observaţi săgeata asta şi să vă uitaţi şi la celelalte. Cea cu aripioare cenuşii este singura al cărei vârf pare uns cu ceva. Chiar dacă sună melodramatic, tot vă voi spune că, prevenindu-mă, mi-aţi salvat viaţa. Săgeata asta este otrăvită.

13. Se înfruntă un robotician

– Imposibil! strigă Klorissa. O, ceruri! E absolut imposibil!

– Ceruri, neceruri, asta e! Aveţi pe-aici vreun animal sacrificabil? Aduceţi-l, zgâriaţi-l cu vârful săgeţii şi vedeţi ce se întâmplă.

– Dar de ce ar fi vrut cineva să…

– Ştiu eu de ce, răspunse Baley aspru. Întrebarea e, cine?

– Nimeni.

Baley simţi că-i vine din nou ameţeală şi se înfurie. Aruncă săgeata la picioarele Klorissei, care rămase privind-o fix.

– Luaţi-o! strigă Baley. Şi dacă nu vreţi s-o controlaţi, distrugeţi-o! Dacă o lăsaţi aici şi o găseşte vreun copil, nenorocirea e gata.

Femeia o ridică de jos în grabă, ţinând-o între degetul mare şi arătător.

Baley alergă spre cea mai apropiată intrare a clădirii, iar Klorissa îl urmă înăuntru ţinând cu grijă săgeata în mână.

Odată ajuns sub acoperiş, detectivul simţi revenindu-i, într-o anumită măsură, stăpânirea de sine.

– Cine să fi otrăvit săgeata? întrebă el.

– N-am nicio idee.

– Cred că n-a făcut-o băiatul. Mi-aţi putea spune cine-i sunt părinţii?

– Putem verifica registrele, răspunse Klorissa, abătută.

– Deci ţineţi o evidenţă a acestor date?

– Da, ne trebuie pentru analizele genice.

– Băiatul ştie cine-i sunt părinţii?

– Exclus, răspunse Klorissa cu energie.

– Dar ar putea afla?

– Ar trebui să pătrundă cu forţa în încăperea unde păstrăm aceste documente. Imposibil!

– Dar dacă un adult ar vizita crescătoria şi ar dori să ştie cine-i este copilul…?

– Foarte improbabil, răspunse Klorissa înroşindu-se.

– Să ne imaginăm doar. I s-ar spune, dacă ar cere-o?

– Nu ştiu. De fapt, n-ar fi un lucru ilegal din partea lui. Dar, fără îndoială, ar fi neobişnuit.

– Dar i-aţi spune?

– Aş încerca să evit. Ştiu că doctorul Delmarre nu i-ar fi spus. El considera că aceste date sunt numai pentru analize genice. Înaintea lui se poate ca regulile să fi fost mai puţin rigide… Dar de ce mă întrebaţi toate astea?

– Nu văd ce mobil ar fi putut avea copilul. Doar, eventual, prin părinţii lui…

– E îngrozitor!

Tulburată, Klorissa se apropie mai mult de el. Ba chiar întinse o mână în direcţia lui.

– Cum se pot întâmpla asemenea lucruri? Şeful ucis; dumneavoastră cât pe ce să fiţi omorât. Nu există niciun motiv de recurgere la violenţă pe Solaria. Avem toţi tot ce dorim, aşa că nu pot exista ambiţii personale. Nu ne cunoaştem rudele, deci nu pot fi nici ambiţii de familie. Toţi suntem sănătoşi din punct de vedere genic.

Faţa i se lumină brusc.

– Staţi. Săgeata nu poate fi otrăvită. Nu trebuia să mă las convinsă…

– Cum de-aţi stabilit asta dintr-o dată?

– Păi, robotul era cu Bik… El n-ar fi permis în niciun caz folosirea otrăvii. E de neconceput ca el să tolereze ceva ce ar fi putut vătăma o fiinţă umană. Prima lege a roboticii e clară în acest sens.

– Chiar aşa? Şi ce e această Primă lege, în fond? întrebă Baley.

– Ce vreţi să spuneţi? întrebă la rândul ei Klorissa, privindu-l nedumerită.

– Nimic. Controlaţi săgeata şi veţi constata că e otrăvită.

Pe Baley aproape că nu-l mai interesa această chestiune. Ştia cu certitudine că e vorba de otravă. Adăugă:

– Mai credeţi şi acum că doamna Delmarre e ucigaşa soţului ei?

– Dar era singura prezentă.

– Înţeleg. Iar dumneavoastră eraţi singurul adult prezent aici în perioada când s-a tras în mine cu o săgeată otrăvită.

– Dar nu sunt cu nimic implicată! protestă Klorissa vehement.

– Poate că nu. Şi poate că nici doamna Delmarre nu este. Îmi permiteţi să folosesc aparatul dumneavoastră de vizionare?

– Da, desigur.

Baley ştia precis pe cine voia să vizioneze, *în niciun caz* pe Gladia. Aşa că fu el însuşi surprins când se auzi spunând:

– Fă legătura cu Gladia Delmarre.

Robotul se supuse fără comentarii, iar Baley îi urmări mişcările cu uimire, mirându-se de ce a dat acest ordin.

Poate pentru că tocmai vorbise despre ea? Sau pentru că sfârşitul ultimei lor vizionări îl lăsase oarecum tulburat? Sau, pur şi simplu, pentru că văzând-o atâta timp pe voinica şi foarte energica Klorissa avea acum nevoie, în compensaţie, de imaginea Gladiei?

Dar tot el îşi răspunse, în chip de justificare:

– La naiba! Uneori mai acţionează omul intuitiv!

Şi iată că Gladia se ivi imediat, aşezată într-un fotoliu mare şi înalt, care o făcea să pară şi mai măruntă şi lipsită de apărare. Avea părul dat pe spate şi legat într-o coadă răsfirată. În urechi purta nişte cercei grei, cu pietre preţioase ce păreau diamante. Era îmbrăcată într-o rochie simplă, strânsă pe talie.

– Mă bucur că m-ai chemat, Elijah, spuse Gladia cu voce joasă. Te-am căutat, să ştii.

– Bună dimineaţa, Gladia. (Era oare după-amiază? Sau seară? Nu cunoştea ora locală a Gladiei, iar rochia nu-i spunea nimic în această privinţă.) De ce m-ai căutat?

– Ca să-ţi spun că-mi pare rău de ieşirea mea de atunci. Domnul Olivaw nu ştia unde poţi fi găsit.

Baley şi-l închipui o secundă pe Daneel ţinut strâns de

cei trei roboţi şi-şi reprimă un zâmbet.

– E-n ordine, răspunse el. Aş vrea să te văd peste câteva ore.

– Desigur, dacă… Să mă vezi?

– Da, prezenţă personală, preciză detectivul cu gravitate.

Femeia făcu ochii mari şi-şi încleştă degetele în învelişul moale de plastic al braţelor fotoliului.

– Există vreun motiv special?

– Da. Trebuie.

– Nu cred că…

– Eşti de acord?

Gladia privi într-o parte.

– E chiar absolut necesar?

– Da. Dar mai întâi vreau să văd pe altcineva. Soţul tău se interesa de roboţi. Mi-ai spus chiar tu asta şi am aflat şi din alte surse, dar el nu era robotician, nu?

– Nu era, ca pregătire, răspunse Gladia, continuând să-i evite privirea.

– Lucra însă cu un robotician, nu-i aşa?

– Cu Jothan Leebig, un bun prieten al meu.

– Un bun prieten? întrebă Baley drastic.

Gladia păru alarmată.

– N-ar fi trebuit s-o spun?

– De ce nu, dacă acesta e adevărul?

– Totdeauna mi-e frică să nu spun lucruri care să mă prezinte într-o lumină… Nu ştii cum e când toată lumea te bănuieşte că ai făcut ceva…

– Nu te speria. Şi cum a ajuns Leebig prietenul tău?

– Păi, nu ştiu. Stă de fapt pe domeniul vecin. Consumul de energie pentru vizionare e aproape nul, aşa că putem foarte uşor să ne vizionăm tot timpul, chiar şi în mişcare. Ne plimbăm mereu împreună. Adică, mai bine zis, ne plimbam.

– Nu ştiam că obişnuieşti să te plimbi cu cineva.

Gladia roşi.

– Am spus că ne vizionam. A, da, uit mereu că eşti de pe Pământ. Iată cum se face asta: reglăm aparatele asupra

noastră şi apoi ne putem duce oriunde fără a pierde contactul. Eu mă plimb pe domeniul meu, iar el pe al lui, şi totuşi suntem împreună. Apoi, cu îndrăzneală: E un lucru plăcut.

Deodată, însă, chicoti:

– Bietul Jothan!

– De ce spui asta?

– Mă gândeam că ţi-ai închipuit că ne plimbam împreună fără vizionare. I-ar veni rău dacă ar afla că se poate gândi cineva la una ca asta.

– De ce, mă rog?

– E un tip foarte categoric. Mi-a spus că n-a mai văzut pe nimeni de la vârsta de cinci ani. Insista să vizioneze. Aşa sunt unii copii. Rikaine… (se opri, încurcată, apoi continuă) Rikaine, soţul meu, mi-a spus odată, vorbind despre Jothan, că tot mai mulţi copii vor fi aşa, cu timpul. Zicea că e un fel de evoluţie socială care înlesneşte supravieţuirea celor care se adaptează mai prompt la vizionare. Tu ce crezi?

– Nu mă pricep deloc, răspunse Baley.

– Jothan nici n-a vrut să se însoare. Rikaine s-a supărat pe el, i-a spus că e antisocial şi că are gene necesare pentru fondul comun al planetei, dar Jothan nu voia să audă.

– Are dreptul să refuze?

– N-nu, răspunse Gladia şovăind, dar e un robotician excepţional şi, ştii, roboticienii sunt foarte preţuiţi pe Solaria. Presupun că au trebuit să i-o tolereze. Dar cred că Rikaine voia să pună capăt colaborării lui cu Jothan. Odată mi-a spus că Jothan e un rău solarian.

– I-a spus asta şi lui Jothan?

– Nu ştiu. A lucrat cu el până la sfârşit.

– Dar îl considera un rău solarian pentru că nu voia să se însoare?

– Rikaine a spus odată că lucrul cel mai greu din viaţă este căsătoria, dar că trebuie suportată.

– Şi tu ce părere aveai?

– Despre ce, Elijah?

– Despre căsătorie. Gândeai şi tu că e lucrul cel mai greu din viaţă?

Femeia luă o expresie absentă, de parcă s-ar fi străduit să-şi şteargă de pe faţă orice urmă de emoţie.

– Nu m-am gândit niciodată la asta.

– Ai afirmat că te plimbi mereu cu Jothan Leebig, apoi te-ai corectat, spunând că te plimbai. Aşadar, acum nu te mai plimbi cu el?

Gladia dădu negativ din cap. Pe figura ei se citea acum o expresie de tristeţe.

– Nu. Nu ne mai plimbăm. L-am vizionat de vreo două ori. Părea mereu ocupat şi n-am vrut să... Înţelegi...

– Asta s-a întâmplat după moartea soţului tău?

– Nu, chiar mai înainte. Cu câteva luni înainte.

– Presupui cumva că doctorul Delmarre i-a ordonat să nu mai fie atent cu tine?

Gladia îl privi surprinsă.

– De ce ar fi făcut-o? Jothan nu e robot şi nici eu nu sunt. Cum ar fi putut Rikaine să ne dea ordine?

Baley nu se obosi să-i explice. N-ar fi reuşit să facă asta decât prin raportare la situaţia de pe Pământ, ceea ce n-ar fi lămurit-o deloc. Şi chiar dacă ar fi putut s-o lămurească, explicaţia ar fi dezgustat-o.

– A fost doar aşa, o întrebare, Gladia. Te voi viziona din nou după ce termin de vorbit cu Leebig. Dar spune-mi, ce oră e la tine?

Şi regretă imediat întrebarea. Roboţii i-ar fi răspuns în echivalentul pământesc, dar Gladia îi va da ora solariană şi pe Baley îl agasa să-şi etaleze mereu ignoranţa.

Gladia, însă, preferă să răspundă astfel:

– E pe la mijlocul după-amiezii.

– Aceeaşi oră şi la Leebig, deci?

– Fireşte.

– Bun. Te voi viziona din nou îndată ce am să pot şi vom stabili întâlnirea.

Femeia deveni din nou şovăitoare:

– Este chiar absolută nevoie?

– Da, este.
– Fie, atunci, acceptă ea cu voce slabă.

Se produse o oarecare întârziere în obţinerea legăturii cu Leebig şi Baley folosi acest răgaz pentru a mai mânca un sandviş, care-i fusese adus în ambalajul original. Devenise, totuşi, mai precaut. Controlă cu grijă plomba de garanţie înainte de a o rupe, apoi examină foarte atent conţinutul.

Acceptă şi un pahar din plastic, plin cu lapte încă incomplet dezgheţat. Îi rupse un colţ cu dinţii şi bău direct din cutie. Îşi spuse însă, sumbru, că există şi otrăvuri inodore, fără gust şi cu acţiune lentă, care pot fi introduse discret printr-un ac de seringă sau printr-un jet sub mare presiune, dar găsi asemenea gânduri de-a dreptul copilăreşti.

Până acum toate aceste acte fuseseră comise în modul cel mai direct. Nu era nimic rafinat sau subtil în a-i da cuiva în cap, în a pune într-un pahar destulă otravă pentru o duzină de oameni sau în a trage pe faţă o săgeată otrăvită în direcţia victimei.

Apoi îşi spuse, aproape la fel de sumbru, că atât timp cât va continua să sară de pe un fus orar pe altul nu putea spera să aibă mese regulate. Şi nici somn regulat.

Robotul veni spre el.

– Doctorul Leebig vă ordonă să-l chemaţi în cursul zilei de mâine. Acum are ceva important de făcut.

Baley sări în picioare, răcnind:

– Uite ce e, să-i spui acestui individ…

Dar se opri. N-avea rost să se răstească la un robot. Adică, poţi să ţipi cât vrei, dar acelaşi rezultat îl obţii şi cu o şoaptă. Continuă deci pe un ton domol:

– Spune-i doctorului Leebig, sau robotului cu care ai vorbit, că anchetez asasinarea unui colaborator al lui, un bun solarian. Spune-i că nu pot să aştept până ce-şi termină treaba. Şi mai spune-i că dacă nu-l vizionez în următoarele cinci minute, iau un avion şi vin la el acasă într-o oră, ca să-l văd. Foloseşte chiar acest cuvânt, a

vedea, ca totul să fie clar.

După care se întoarse la sandvişul său.

Nu trecuseră încă cele cinci minute când Leebig sau, în orice caz, un solarian pe care detectivul îl considera a fi Leebig, se uita mânios la el.

Baley îi întoarse privirile. Leebig era un om zvelt, care se ţinea foarte drept. Ochii săi închişi la culoare şi uşor bulbucaţi păreau pierduţi în abstracţiuni, la care acum se adăuga şi o notă de enervare. O pleoapă îi era puţin lăsată.

– Dumneata eşti pământeanul? întrebă el.

– Elijah Baley, răspunse Baley, detectiv categoria a 7-a, însărcinat cu anchetarea cazului Rikaine Delmarre. Dumneavoastră cum vă numiţi?

– Sunt doctorul Jothan Leebig. Cum îndrăzneşti să mă tulburi în timp ce lucrez?

– E simplu, răspunse Baley, calm. Îmi fac meseria.

– Atunci du-te să ţi-o faci în altă parte.

– Am mai întâi câteva întrebări de pus, domnule doctor. După câte ştiu, aţi fost în strânse legături profesionale cu doctorul Delmarre. Aşa e?

Leebig îşi încleştă un pumn şi păşi în grabă spre o etajeră pe care nişte mici mecanisme ca de ceasornic efectuau mişcări periodice complicate, ce fascinau ochiul privitorului.

Aparatul era fixat pe Leebig, astfel încât silueta acestuia rămase în centrul imaginii, în timp ce obiectele din spatele lui păreau să se mişte săltat înapoi, în sens contrar mersului lui.

– Deci dumneata eşti străinul pe care ţinea Gruer să-l aducă…

– Exact.

– Atunci te afli aici contrar părerii mele. Încheiat vizionarea.

– Nu încă! Nu întrerupeţi contactul!

Baley ridică brusc tonul, îndreptând un deget spre robotician, care făcu un vizibil gest de retragere, cu buzele crispate într-o expresie de dezgust.

– Nu glumeam când v-am ameninţat cu văzutul, să ştiţi.

– Fără vulgarităţi pământene, te rog.

– Am de gând să fac exact ce am spus. O să vă văd, şi dacă altfel nu vă pot convinge să ascultaţi, am să vă ţin de gulerul hainei.

Leebig făcu ochi mari.

– Eşti o brută infectă!

– Spune-mi cum vrei, dar am să fac exact cum te-am prevenit.

– Dacă încerci să pătrunzi pe domeniul meu o să… o să…

Baley îşi ridică sprâncenele.

– O să mă omori? Recurgi des la asemenea ameninţări?

– N-a fost nicio ameninţare.

– Atunci vorbeşte acum. În timpul pe care l-ai irosit puteam realiza multe. Erai un colaborator apropiat al doctorului Delmarre, nu-i aşa?

Leebig îşi plecă capul. Umerii i se mişcau uşor, în ritmul unei respiraţii lente, regulate. Când îşi ridică privirea era din nou stăpân pe sine. Reuşi chiar să schiţeze un surâs vag, anemic.

– Da, eram.

– După câte am înţeles, pe Delmarre îl interesau noi tipuri de roboţi.

– Da.

– Ce tipuri?

– Te pricepi la robotică?

– Nu. Explică-mi ca unui profan.

– Nu cred că pot.

– Încearcă! Bănuiesc, de pildă, că voia nişte roboţi capabili să-i disciplineze pe copii. Ce implică asta?

Leebig îşi ridică uşor sprâncenele şi spuse:

– În limbaj foarte simplu, omiţând toate detaliile tehnice, este vorba de o intensificare a integralei C care guvernează reacţia tandem Sikorovici la etajul nr. 65.

– Vorbe goale, spuse detectivul.

– E adevărul.

– Pentru mine sunt vorbe goale. Nu-mi poţi explica altfel?

– E vorba de o anumită slăbire a acţiunii Primei legi.

– De ce? Copilul este pedepsit pentru propriul său bine în viitor. Nu sună aşa teoria?

– O, propriul său bine în viitor! (Ochii lui Leebig se aprinseră de pasiune. Roboticianul părea să devină mai puţin conştient de interlocutorul său şi, implicit, mai comunicativ.) O simplă abstracţiune, ia gândeşte-te! Câţi oameni sunt dispuşi să accepte mici neplăceri în prezent pentru binele lor în viitor? Cât timp îţi trebuie ca să înveţi un copil că ceea ce are gust bun acum înseamnă durere de stomac mai târziu şi că ceea ce acum are gust rău va vindeca durerea de stomac de mai târziu? Şi totuşi vrei ca un robot să poată înţelege aşa ceva? Durerea provocată copilului de către robot creează un mare potenţial disruptiv în creierul pozitronic al acestuia. Pentru a-l neutraliza printr-un antipotenţial rezultat din sesizarea „binelui în viitor” este nevoie de numeroase circuite suplimentare, care ar mări masa creierului pozitronic cu cincizeci la sută, afară de cazul când s-ar renunţa la alte circuite.

– Deci n-ai reuşit să creezi un asemenea robot, spuse Baley.

– Nu, şi n-am să reuşesc vreodată. Şi nici altcineva.

– Doctorul Delmarre experimenta un asemenea model în perioada când a fost ucis?

– Nu un asemenea model. Ne interesau alte lucruri, mai uşor de realizat.

Baley spuse calm:

– Doctore Leebig, trebuie să capăt unele noţiuni de robotică şi am să te rog pe dumneata să mi le predai.

Leebig clătină din cap cu violenţă, iar pleoapa care-i atârna se lăsă şi mai jos, într-un fel de clipire oribilă.

– E clar că un curs de robotică nu poate fi predat la repezeală. Iar eu n-am timp pentru asta.

– Şi totuşi, trebuie să mă instruieşti. Pe Solaria totul este legat de roboţi. Dacă avem nevoie de timp, cu atât mai mult trebuie să te văd. Sunt pământean şi nu pot lucra sau gândi comod în timp ce vizionez.

Părea imposibil ca Leebig să devină mai ţeapăn decât era. Şi totuşi deveni.

– Nu mă interesează fobiile dumitale pământene. Nici vorbă de văzut.

– Cred că ai să-ţi schimbi părerea când îţi voi spune ceea ce doresc să aflu în primul rând.

– Nimic nu mă va face să mi-o schimb.

– Da? Atunci ascultă puţin. Sunt convins că, de când există robotul pozitronic, Prima lege a roboticii a fost greşit enunţată. În mod intenţionat.

Leebig făcu câteva mişcări dezordonate.

– Greşit enunţată? Prostii! Eşti nebun! De ce?

– Ca să se ascundă faptul, răspunse Baley cu deplin sânge rece, că roboţii pot comite crime.

14. Se dezvăluie un mobil

Leebig îşi întinse încet colţurile gurii. Baley crezu mai întâi că e un fel de mârâit, dar apoi, cu multă surprindere, decise că este cea mai nereuşită încercare de a zâmbi pe care o văzuse vreodată.

– Să nu mai spui asta, îl sfătui Leebig. Să nu mai spui asta niciodată.

– Şi de ce nu?

– Pentru că orice lucru, oricât de mărunt, care provoacă neîncredere în roboţi, e dăunător. Neîncrederea în roboţi e o maladie omenească!

Vorbea de parcă ar fi făcut morală unui copilaş. Ca şi cum s-ar fi străduit să spună în şoaptă lucruri pe care ar fi vrut să le strige. Ca şi cum ar fi vrut să convingă atunci când, de fapt, ceea ce voia el era să impună în mod categoric.

– Cunoşti istoria roboticii? întrebă Leebig.

– Puţin.

– Ca pământean, ar trebui s-o cunoşti. Da, da. Ştii că roboţii au avut de la început împotriva lor un „complex Frankenstein”? Erau suspecţi. Oamenii se fereau şi se temeau de roboţi. Ca atare, robotica era un fel de ştiinţă clandestină. Cele trei Legi au fost introduse în programul roboţilor tocmai pentru a se învinge această neîncredere, şi chiar şi aşa Pământul n-a permis niciodată dezvoltarea unei societăţi robotizate. Unul dintre motivele pentru care primii pionieri au plecat de pe Pământ ca să colonizeze restul Galaxiei a fost acela de a putea crea societăţi în care roboţii să-l izbăvească pe om de trudă şi sărăcie. Şi chiar şi mai târziu a rămas, undeva, o bănuială latentă, gata să erupă la cel mai mic prilej.

– Dar dumneata personal ai avut vreodată de combătut această neîncredere în roboţi?

– De multe ori, răspunse Leebig cu asprime.

– Oare de aceea dumneata şi alţi roboticieni sunteţi gata

să denaturaţi puţin faptele, pentru a respinge asemenea bănuieli?

– Nu există nicio denaturare.

– De pildă, nu sunt cele trei Legi greşit enunţate?

– Nu!

– Îţi pot demonstra că sunt, şi dacă nu reuşeşti să mă convingi de contrariu, am să demonstrez asta, de voi putea, întregii Galaxii.

– Eşti nebun. Orice argument ai avea, este eronat, te asigur.

– Să discutăm chestiunea?

– Dacă nu-mi ia prea mult timp…

– Faţă-n faţă? Să ne vedem?

Leebig făcu o strâmbătură:

– Nu!

– Adio, doctore Leebig. Alţii au să mă asculte.

– Stai! Pe marea Galaxie, omule, stai!

– Ne vedem?

Roboticianul îşi ridică braţele şi îşi băgă încet unul dintre degetele mari în gură. După care îl privi fix pe detectiv.

Regresează oare în faza copilăriei, se gândi Baley, ca să mă poată vedea fără reţineri?

– Ne vedem? repetă pământeanul.

Dar Leebig clătină încet din cap.

– Nu pot! Nu pot! gemu el, pronunţând greu cuvintele din cauza degetului vârât în gură. Fă cum doreşti.

Baley îl văzu pe solarian întorcându-se spre perete, încovoindu-şi spatele şi ascunzându-şi faţa în mâinile tremurânde.

– Bine, atunci, cedă detectivul, accept să ne vizionăm.

– Scuză-mă o clipă, spuse Leebig, cu faţa tot spre perete. Revin imediat.

În această scurtă pauză Baley îşi văzu de unele mici treburi personale şi, privindu-şi în oglindă chipul proaspăt bărbierit, se întrebă dacă reuşea oare să înţeleagă Solaria şi pe solarieni. Cam îndoielnic!

Oftă şi apăsă pe un buton. Imediat se ivi un robot. Fără să se întoarcă spre el, detectivul întrebă:

– Mai este vreun aparat de vizionare la crescătorie afară de cel folosit de mine?

– Mai sunt încă trei, stăpâne.

– Atunci spune-i Klorissei Cantoro… spune-i stăpânei tale că-l voi folosi în continuare pe acesta şi că doresc să nu fiu deranjat.

– Am înţeles, stăpâne.

Apoi Baley se întoarse la aparat, care rămăsese fixat pe centrul camerei în care se aflase Leebig. Era încă goală, aşa că detectivul se instală confortabil şi aşteptă.

Nu dură mult. Leebig intră în cameră şi din nou obiectele părură să danseze în raport cu omul. Evident, instalaţia se centrase imediat pe robotician.

Baley îşi aminti de complexitatea aparaturii şi încercă un anumit sentiment de admiraţie.

Leebig părea acum complet stăpân pe sine. Se pieptănase şi îşi schimbase costumul. Erau nişte haine largi, făcute dintr-un material care sclipea şi care prindea efectele de lumină. Roboticianul se aşeză pe un scăunel care ieşise din perete.

– Aşadar, ce voiai să spui despre Prima lege? întrebă el.

– Ne poate auzi cineva?

– Nu. Am avut eu grijă de asta.

Baley dădu din cap în semn că a înţeles. Apoi spuse:

– Vreau mai întâi să citez Prima lege.

– Nu este cazul.

– Ştiu, dar aş vrea, totuşi, s-o citez: „Un robot nu poate să facă vreun rău unei fiinţe umane sau, prin inacţiune, să permită să se facă vreun rău unei fiinţe umane.”

– Şi?

– Când am sosit pe Solaria, am fost dus cu un vehicul de suprafaţă până la locuinţa ce-mi fusese repartizată. Acest vehicul era special construit ca să mă protejeze de exterior. Ca pământean…

– Ştiu toate astea, îl întrerupse Leebig nerăbdător. Ce

legătură au cu problema noastră?

– Roboţii care conduceau vehiculul nu ştiau însă. Am cerut să se înlăture capota şi mi s-a dat imediat ascultare. Legea a Doua. Ordinul trebuia îndeplinit. M-am simţit rău, desigur, şi era cât pe ce să leşin, dar au tras capota la loc. Oare aceşti roboţi nu mi-au făcut rău?

– La ordinul dumitale, spuse Leebig tăios.

– Voi cita acum a Doua lege: „Un robot trebuie să execute ordinele primite de la o fiinţă umană, afară de cazurile în care aceste ordine ar contraveni Primei legi.” Vezi deci că ordinul meu trebuia ignorat.

– Prostii. Robotul nu ştia…

Baley se aplecă înainte pe scaun.

– Aha! Asta e! Să enunţăm acum Prima lege aşa cum trebuie: „Un robot nu poate săvârşi nicio acţiune care, potrivit cunoştinţelor lui, ar face vreun rău unei fiinţe umane, şi nici nu poate, prin inacţiune, să permită cu bună ştiinţă să se facă vreun rău unei fiinţe umane.”

– Toate acestea se înţeleg de la sine.

– Da, dar nu de către toată lumea. Altfel toată lumea ar sesiza că roboţii pot comite crime.

Leebig păli.

– Nebunie curată!

Baley îşi privi calm vârfurile degetelor.

– Un robot poate, cred, să execute o sarcină nevinovată, nu-i aşa? O sarcină care să nu provoace niciun rău unei fiinţe umane.

– Dacă i se ordonă…, răspunse Leebig.

– Da, bineînţeles, dacă i se ordonă s-o facă. Şi un al doilea robot poate, cred, să execute o altă sarcină nevinovată, nu-i aşa? O altă sarcină nevătămătoare pentru o fiinţă umană. Dacă i se ordonă, fireşte…

– Da, poate.

– Şi ce se întâmplă atunci când cele două sarcini, total nevinovate dacă le luăm separat, echivalează, luate împreună, cu o crimă?

– Cum?

Faţa lui Leebig se pungi într-o strâmbătură de mânie.

– Vreau să aud părerea dumitale, ca specialist, asupra acestei probleme, spuse Baley. Îţi voi prezenta un caz ipotetic. Să presupunem că un om ordonă unui robot: – Toarnă puţin din acest lichid într-un pahar cu lapte pe care-l vei găsi în cutare loc. Lichidul e inofensiv. Vreau doar să-i aflu efectul asupra laptelui. După ce-l aflu, amestecul va fi aruncat. Iar după ce execuţi sarcina, uiţi că ai executat-o.

Leebig, încă încruntat, nu spuse nimic.

– Dacă i s-ar fi spus robotului să toarne un lichid misterios în lapte şi apoi să ofere amestecul rezultat unui om, Prima lege l-ar fi obligat pe robot să întrebe: „Care este natura lichidului? Este el vătămător pentru om?” Şi chiar dacă ar fi primit asigurări că lichidul e inofensiv, Prima lege ar fi trebuit să-l facă să şovăie şi să refuze să ofere laptele. Dar lui i se spune că laptele va fi aruncat. Prima lege nu e implicată. Nu va acţiona robotul aşa cum i s-a spus?

Leebig îl privi fix. Baley continuă:

– Un alt robot, care a pus acolo iniţial laptele şi care nu ştie că s-a turnat ceva în el, îl oferă, de bună credinţă, unui om, şi acesta moare.

– Imposibil! exclamă Leebig.

– De ce? În sine, ambele acţiuni sunt nevinovate. Dar împreună înseamnă crimă. Negi că se poate petrece aşa ceva?

– Ucigaşul ar fi atunci omul care dă ordinele, spuse Leebig.

– Dacă vrei să filozofezi, da. Şi, totuşi, uneltele imediate ale crimei sunt roboţii.

– Dar niciun om n-ar da asemenea ordine.

– Ba da! A şi dat! Astfel trebuie să fi fost încercată asasinarea lui Gruer. Ai auzit despre ea, presupun?

– Pe Solaria, mormăi Leebig, auzi despre toate.

– Atunci ştii că Gruer a fost otrăvit la masă, în faţa ochilor mei şi ai colegului meu, domnul Olivaw de pe Aurora. Poţi sugera o altă cale pe care ar fi putut ajunge otrava la el? Pe domeniu nu se mai afla niciun alt om. Ca

solarian ar trebui să înţelegi bine asta.

– Nu sunt detectiv şi nu formulez ipoteze.

– Ţi-am formulat eu una. Vreau să ştiu doar dacă doi roboţi nu pot cumva îndeplini două acţiuni separate, fiecare nevinovată în sine, dar împreună ducând la crimă. Dumneata eşti expertul, domnule Leebig. Aşadar, e posibil?

Hărţuit, Leebig admise:

– Da, cu un glas atât de slab, încât Baley de-abia îl auzi.

– E clar, deci, spuse detectivul. Cel puţin în privinţa Primei legi.

Leebig se uită iarăşi fix la Baley, clipind de câteva ori din pleoapa lăsată, ceea ce era un fel de tic. Îşi desfăcu mâinile, pe care le ţinuse împreunate, dar rămase cu degetele îndoite în chip de gheare, de parcă fiecare mână ar fi continuat să strângă fantoma celeilalte. Apoi îşi puse palmele pe genunchi şi de-abia atunci i se destinseră degetele.

Baley privea totul căzut pe gânduri.

– În teorie, da. În teorie! spuse Leebig. Dar nu abandona atât de uşor Prima lege, domnule pământean! Pentru a o ocoli, trebuie să dai roboţilor ordine foarte abil concepute.

– De acord, răspunse Baley. Nu sunt decât un pământean. Nu ştiu mai nimic despre roboţi şi ordinele imaginate de mine n-au fost decât nişte exemple. Un solarian s-ar pricepe mai bine la aşa ceva, sunt sigur.

Leebig părea că nici nu-l ascultă. Continuă, vorbind tare:

– Dacă un robot poate fi manevrat astfel încât să facă rău unui om, înseamnă doar că trebuie să mărim capacitatea creierului pozitronic. S-ar putea afirma că e cazul să îmbunătăţim specia umană. Cum acest lucru e imposibil, vom face roboţii mai inofensivi. Progresăm necontenit. Roboţii noştri sunt mai variaţi, mai specializaţi, mai capabili şi mai nevătămători decât acum un veac. Peste încă un veac progresul va fi şi mai mare. De ce să punem roboţii să manipuleze panouri de comandă atunci când fiecare panou poate fi dotat cu propriul lui creier pozitronic? Asta e specializare, desigur, dar putem merge şi

în sensul generalizării. De ce n-am produce roboţi cu membre interșanjabile? Ei? De ce nu? Dacă am…

– Eşti singurul robotician de pe Solaria? îl întrerupse Baley.

– Nu fi caraghios!

– Am întrebat doar. Doctorul Delmarre era singurul… cum îi zice… fetolog, cu excepţia unei asistente.

– Sunt peste douăzeci de roboticieni pe Solaria.

– Şi dumneata eşti cel mai bun?

– Sunt, răspunse Leebig, fără modestie.

– Delmarre lucra cu dumneata.

– Da.

– După câte am înţeles, în ultima vreme plănuia să renunţe la această colaborare.

– Nu ştiu nimic. Cine ţi-a spus?

– Se pare că nu era de acord cu celibatul dumitale.

– Se poate. Era un bun solarian. Totuşi, asta nu afecta relaţiile noastre profesionale.

– Să schimbăm subiectul. Pe lângă crearea de noi roboţi, produceţi, de asemenea, şi reparaţi tipurile existente?

– Producţia şi repararea lor sunt în mare măsură robotizate. Pe domeniul meu se află o mare fabrică şi un atelier de întreţinere.

– Apropo, au nevoie de multe reparaţii?

– De foarte puţine.

– Înseamnă deci că repararea roboţilor e o ramură subdezvoltată?

– Nicidecum, răspunse Leebig băţos.

– Ce s-a întâmplat cu robotul aflat de faţă la uciderea lui Delmarre?

Leebig se uită într-o parte, încruntându-şi sprâncenele de parcă ar fi vrut să alunge un gând supărător.

– Era complet scos din uz.

– Chiar complet? Nu putea răspunde la nicio întrebare?

– La niciuna. Era absolut inutil. Creierul pozitronic fusese în întregime scurtcircuitat. Nu rămăsese intact niciun singur circuit. Gândeşte-te! Asistase la o crimă pe care n-o putuse

împiedica…

– Dar, apropo, de ce n-o putuse împiedica?

– Cine ar putea şti? Doctorul Delmarre făcea experienţe cu el. Nu ştiu în ce stare mintală îl lăsase. Poate îi ordonase, de pildă, să suspende toate operaţiile în timp ce el verifica un anumit circuit. Iar dacă cineva pe care nici doctorul şi nici robotul nu-l bănuiau de intenţii agresive ar fi lansat brusc un atac, s-ar fi putut scurge un timp apreciabil până când robotul să poată folosi potenţialul Primei legi pentru a contracara ordinul de inactivitate dat de Delmarre. Durata acestui interval ar fi depins de natura atacului şi de natura ordinului dat. Dar mai pot exista încă vreo alte zece explicaţii pentru faptul că robotul n-a împiedicat crima. Incapacitatea lui de a face aceasta constituia o încălcare a Primei legi şi, ca atare, era suficientă pentru a distruge toate circuitele din creierul pozitronic.

– Dar dacă robotul a fost fizic incapabil să împiedice crima, mai era el răspunzător? Oare Prima lege cere imposibilul?

Leebig ridică din umeri.

– În ciuda încercărilor dumitale de a o minimaliza, Prima lege protejează fiinţa umană cu toate resursele disponibile. Dacă e încălcată, robotul iese din uz.

– E o regulă universală, domnule Leebig?

– Universală ca şi roboţii.

– Atunci am aflat ceva interesant, spuse Baley.

– Mai află şi altceva. Teoria dumitale cu privire la o crimă ce ar rezulta dintr-o serie de acţiuni ale roboţilor, fiecare nevinovată în sine, nu te poate ajuta în cazul Delmarre.

– De ce?

– Delmarre n-a fost ucis cu ajutorul otrăvii, ci printr-o lovitură dată în cap cu un obiect contondent. Acest obiect nu putea fi ţinut decât de un braţ omenesc. Niciun robot n-ar fi putut folosi aşa ceva pentru a crăpa ţeasta unui om.

– Dar dacă presupunem că robotul apasă pe un buton nevinovat care lasă să cadă o greutate în capul lui Delmarre?

Leebig zâmbi acru.

– Domnule pământean, am vizionat scena crimei şi am ascultat toate ştirile despre ea. Evenimentul a creat mare vâlvă aici, pe Solaria, înţelegi? Ştii deci că la locul omorului nu se găsea niciun fel de dispozitiv şi nicio greutate căzută.

– Şi nici vreun obiect contondent?

– Dumneata eşti detectivul, făcu Leebig cu dispreţ. Găseşte-l!

– Admiţând că niciun robot nu e vinovat de moartea doctorului Delmarre, atunci cine e vinovatul?

– Toată lumea ştie! exclamă Leebig. Nevastă-sa! Gladia!

Cel puţin există o opinie unanimă, îşi spuse Baley. Apoi, cu glas tare:

– Şi cine se află în spatele roboţilor care l-au otrăvit pe Gruer?

– Presupun… începu Leebig, şovăitor.

– Doar nu crezi că există doi ucigaşi? Dacă Gladia a comis prima crimă, atunci tot ea e responsabilă şi de a doua încercare.

– Da, cred că ai dreptate, spuse Leebig. Apoi, pe un ton mai ferm: Fără îndoială!

– Fără îndoială?

– Nimeni altul nu se putea apropia de doctorul Delmarre ca să-l poată omorî. Ca şi mine, doctorul nu tolera prezenţa personală, dar făcea o excepţie în favoarea soţiei sale, pe când eu nu admit niciuna. Cu atât mai bine pentru mine! conchise roboticianul, cu un râs strident.

– Cred că o cunoşteai, spuse Baley, brusc.

– Pe cine?

– Pe ea. Aici vorbim despre o singură „ea”. Pe Gladia.

– Şi cine ţi-a spus că o cunoşteam mai bine decât pe alţii? întrebă Leebig ritos.

Apoi îşi duse mâna la gât şi, cu o uşoară mişcare a degetelor, îşi deschise puţin gulerul, ca să respire mai uşor.

– Gladia însăşi. Vă plimbaţi împreună.

– Zău? Eram doar vecini şi între vecini se obişnuieşte. Părea o fiinţă plăcută, simpatică.

– O agreai, deci?

Leebig dădu din umeri.

– Era odihnitor să stai de vorbă cu ea.

– Şi despre ce îi vorbeai?

– Despre robotică, răspunse Leebig cu o notă de surpriză în glas, de parcă s-ar fi mirat de întrebare.

– Vorbea şi ea despre robotică?

– Nu ştia nimic în domeniul ăsta. O ignorantă! Dar mă asculta. Şi are un fel de ocupaţie, cu câmpuri de forţă. Numeşte asta energocoloristică. Nu-mi prea plăcea, însă ascultam.

– Totul fără prezenţă personală?

Leebig păru revoltat şi nici nu răspunse.

Baley încercă din nou:

– Te simţeai atras de ea?

– Ce?!?

– O găseai atrăgătoare? Din punct de vedere fizic?

Leebig îşi ridică pleoapa lăsată şi spuse, cu buzele tremurându-i:

– Brută infectă, mormăi el.

– Să mă exprim altfel, atunci. Când ai încetat s-o mai găseşti pe Gladia simpatică? Chiar dumneata ai folosit cuvântul, îţi aminteşti.

– Ce vrei să spui?

– Ai afirmat că e o fiinţă simpatică. Acum crezi că l-a ucis pe bărbatul ei. Nu aşa se manifestă fiinţele simpatice.

– M-am înşelat în privinţa ei.

– Dar ai înţeles asta înainte ca ea să-şi fi ucis soţul, dacă într-adevăr l-a ucis. Ai încetat să te mai plimbi cu ea încă înainte de crimă. De ce?

– E chiar atât de important? întrebă Leebig.

– Totul e important, până la proba contrară.

– Uite ce e: dacă vrei informaţii de la mine ca robotician, întreabă-mă. Nu răspund însă la întrebări de ordin personal.

– Erai în legături strânse atât cu victima cât şi cu principalul suspect. Nu înţelegi că întrebările de ordin personal sunt inevitabile? De ce ai încetat să te mai plimbi

cu Gladia?

– A venit o zi când n-am mai avut ce să-i spun, răspunse Leebig răstit. Când am fost prea ocupat şi n-am mai găsit niciun motiv de a continua plimbările.

– Cu alte cuvinte, când nu ţi-a mai fost simpatică.

– Fie, dacă vrei.

– Şi de ce nu-ţi mai era simpatică?

– Fără niciun motiv! strigă Leebig.

Detectivul nu dădu atenţie iritării lui Leebig.

– Şi totuşi ai cunoscut-o bine pe această femeie. Ce mobil ar fi putut avea?

– Ce mobil?

– Nimeni n-a formulat vreun mobil pentru crimă. Desigur, Gladia n-ar fi ucis fără un mobil.

– O, mare Galaxie! (Leebig îşi dădu capul pe spate, gata să izbucnească în râs, dar nu râse.) Nu ţi-a spus nimeni? Ei da, poate nu ştie nimeni. Dar eu ştiu. Mi-a spus chiar ea. Deseori.

– Ce ţi-a spus, doctore Leebig?

– Păi, că se certa cu soţul ei. Se certau des, cu înverşunare. Îl ura, domnule pământean. Nu ţi-a spus nimeni asta? Nu ţi-a spus-o ea?

15. Se colorează un portret

Baley primi lovitura în plin şi încercă să ascundă acest lucru. După câte putea presupune, ţinând seama de modul de trai al solarienilor, vieţile lor particulare erau sacrosancte. Întrebările despre căsătorie şi copii dovedeau prost gust. Ca atare, îşi închipuise că între soţ şi soţie pot exista dispute cronice, pentru care de asemenea nu puteai manifesta curiozitate.

Nici măcar când se comite o crimă? Nici atunci nu se poate săvârşi gafa socială de a o întreba pe suspectă dacă se certa cu soţul ei? Sau de a pomeni acest lucru, dacă tot se cunoaşte?

Ei bine, Leebig o făcuse.

– Şi de ce se certau? întrebă Baley.

– Întreab-o mai bine pe ea, răspunse solarianul.

Da, mai bine, îşi spuse Baley şi se ridică băţos.

– Mulţumesc, doctore, pentru colaborare. S-ar putea să te mai solicit în viitor. Sper să te menţii accesibil.

– Încheiat vizionarea, spuse Leebig şi imaginea dispăru brusc din faţa detectivului.

Pentru prima oară pe Baley nu-l mai deranja zborul cu un avion prin spaţiul liber. Nu-l mai deranja deloc. Parcă ar fi fost în elementul său.

Nici nu se mai gândea măcar la Pământ sau la Jessie. Plecase de acolo doar de câteva săptămâni, dar parcă ar fi trecut ani. Pe Solaria nu se afla decât de vreo trei zile, dar parcă era acolo de când lumea.

Cât de repede se poate adapta omul unui coşmar?

Sau, poate, era la mijloc Gladia? Faptul că o va vedea curând, o va vedea, nu viziona. Poate tocmai acest lucru îi dădea încredere în sine şi un sentiment ciudat de teamă şi nerăbdare.

Va rezista ea oare? se întrebă detectivul. Sau se va retrage după câteva clipe de vedere, aşa cum făcuse Quemot?

La intrarea lui, Gladia se afla în capătul celălalt al unei încăperi lungi. Părea un fel de reprezentare impresionistă a propriei sale persoane. Totul se redusese la trăsăturile esenţiale. Avea buzele uşor date cu ruj, sprâncenele uşor creionate şi urechile uşor date cu albastru. Cu aceste excepţii, faţa îi era neatinsă de fard. Părea palidă, puţin speriată şi foarte tânără.

Îşi purta părul blond strâns la spate. Ochii, albaştri-cenuşii, trădau o anumită timiditate. Era îmbrăcată într-o rochie bleumarin, aproape neagră, cu mâneci lungi şi cu un tiv subţire alb. Îşi pusese mănuşi albe şi pantofi cu tocul jos. În afară de faţă nu lăsase liberă nicio porţiune de piele. Chiar şi gâtul îi era acoperit cu un guler discret.

Baley se opri unde se găsea.

– E destul de aproape, Gladia? întrebă el.

Femeia respira repede, puţin sacadat.

– Uitasem, de fapt, la ce trebuia să mă aştept. E ca un fel de vizionare, nu? Adică, dacă nu mă gândesc neapărat că e vorba de văzut…

– Pentru mine e perfect normal, răspunse detectivul.

– Da, ca pe Pământ. (Gladia închise ochii.) Uneori încerc să-mi imaginez. Lume multă pretutindeni. Mergi pe o stradă, alţii merg pe lângă tine, în acelaşi sens sau invers. Zeci de oameni…

– Sute, o corectă Baley. N-ai văzut niciodată, în filmocărţi, scene de pe Pământ? N-ai vizionat niciun roman a cărui acţiune se desfăşoară pe Pământ?

– N-avem prea multe din astea, dar am vizionat romane cu acţiuni ce se petreceau în alte Lumi exterioare, unde oamenii se văd tot timpul. Dar un roman e cu totul altceva. E ca un fel de vizionare multiplă.

– Personajele din romane se sărută vreodată?

Gladia roşi, vădit jenată.

– Nu vizionez asemenea cărţi.

– Niciodată?

– Să vezi… Există totdeauna câteva filme obscene de

vizionat, ştii, şi uneori, din pură curiozitate... Dar e dezgustător, zău!

– Chiar aşa?

Gladia se însufleţi brusc.

– Pământul, însă, e total diferit. Foarte multă lume. Când circuli, Elijah, cred că te poţi chiar atinge de alţii. Accidental, vreau să zic...

Baley avu un surâs vag.

– Uneori îi mai şi trânteşti pe jos, accidental.

Îşi aminti de aglomeraţia de pe şoselele rulante, de lumea care se înghesuia, trecând de pe o bandă pe alta şi, o clipă, simţi din plin dorul de casă.

– Nu e nevoie să stai aşa departe, spuse Gladia.

– Nu te deranjează dacă vin mai aproape?

– Cred că nu. Am să-ţi spun când e cazul să te opreşti.

Baley înaintă câţiva paşi. Gladia îl urmărea cu ochii larg deschişi. Deodată întrebă:

– N-ai vrea să vezi câteva din energopicturile mele?

Detectivul se afla acum la doi metri de ea. Se opri şi o privi. Părea mică şi fragilă. Încercă să şi-o închipuie cu ceva în mână (cu ce oare?), lovindu-şi furioasă bărbatul în cap. Încercă să şi-o închipuie înnebunită de furie, împinsă la crimă de ură şi mânie.

Trebuia, totuşi, să admită că faptul era posibil. Chiar şi o femeie de cincizeci de kilograme putea zdrobi o ţeastă dacă îşi ieşea din fire şi avea la îndemână un obiect potrivit. Iar Baley cunoscuse, pe Pământ, fireşte, criminale care, când erau calme, păreau nişte mieluşei.

– Ce sunt aceste energopicturi, Gladia? întrebă el.

– O formă de artă, răspunse Gladia.

Baley îşi aminti cele spuse de Leebig cu privire la arta Gladiei. Dădu apoi din cap:

– Da, aş vrea să le văd.

– Vino după mine, atunci.

Detectivul o urmă, menţinând cu grijă distanţa de doi metri dintre ei. De fapt nu era nicio treime din cea impusă de Klorissa.

Intrară într-o încăpere foarte luminoasă. Lumina izbucnea din fiecare colţişor, în tot felul de culori.

Gladia arăta mulţumită; vădea un sentiment de proprietate. Îşi ridică ochii spre Baley, anticipând reacţia lui.

Această reacţie corespundea, probabil, aşteptărilor ei, deşi detectivul nu rosti niciun cuvânt. Dădu încet ocol cu privirea, încercând să înţeleagă ceea ce vedea, căci totul era exclusiv lumină, fără niciun obiect material.

Forme luminoase stăteau cuprinse într-un fel de piedestale. Constituiau o geometrie vie, linii şi curbe de culoare, îmbinate într-un întreg complex, dar păstrându-şi identităţile proprii. Printre ele nu existau măcar două cât de vag asemănătoare.

Căutând cuvintele cele mai potrivite, Baley spuse:

– Şi au, oare, vreun înţeles anume?

Gladia râse cu vocea ei plăcută, de contraalto.

– Au înţelesul pe care vrei să li-l dai. Sunt pur şi simplu forme luminoase ce-ţi pot da un sentiment de iritare, sau de fericire, sau de curiozitate, sau orice alt sentiment încercat de mine în clipa când le-am alcătuit. Dacă doreşti, îţi fac şi ţie una, un fel de portret. S-ar putea, totuşi, să nu iasă prea bine, căci va fi doar o improvizaţie rapidă.

– Chiar vrei? M-ar interesa foarte mult.

– Perfect, spuse Gladia şi se îndreptă cu paşi repezi spre o formă luminoasă aflată într-un colţ al încăperii. Trecuse foarte aproape de el, dar nu părea să fi observat aceasta. Atinse apoi ceva la piedestal şi forma luminoasă, ca şi nimbul de deasupra ei, se stinse instantaneu.

Surprins, Baley spuse:

– De ce faci asta?

– Nu-i nimic. Tot mă plictisisem de ea. Am să le estompez şi pe celelalte, ca să nu-mi distragă atenţia.

Spunând aceasta, deschise un panou de pe perete şi mânui un resort. Culorile se atenuară imediat, rămânând abia vizibile.

– N-ai un robot care să facă asta? întrebă Baley. Să închidă contactele?

– Linişte, acum, spuse ea nerăbdătoare. Nu ţin roboţi aici. Aici sunt numai eu. Şi îl privi încruntată. Nu te cunosc încă destul de bine. Asta-i greutatea.

Nu se uita la piedestal, dar ţinea degetele aşezate uşor pe suprafaţa lui netedă. Toate cele zece degete erau curbate, sub tensiune, aşteptând.

Apoi mişcă un deget, descriind cu el o curbă domoală. Se ivi o fâşie luminoasă, de un galben intens, care se deplasa oblic în spaţiul de deasupra. Degetul Gladiei se mişcă imperceptibil înapoi şi lumina scăzu puţin în intensitate.

Solariana o privi o clipă.

– Cred că e bine. Un fel de forţă fără greutate.

– Dumnezeule! exclamă Baley.

– Te supără?

Gladia îşi ridică degetele şi bara oblică de lumină rămase pe loc, solitară.

– Nu, deloc. Dar ce înseamnă? Cum faci asta?

– E greu de explicat, răspunse Gladia, privind gânditoare la piedestal. Mai ales că nici eu nu înţeleg prea bine… E un fel de iluzie optică, aşa mi s-a spus. Creăm câmpuri de forţă cu niveluri diferite de energie. Sunt, de fapt, proiecţii de hiperspaţiu şi n-au proprietăţile spaţiului obişnuit. În funcţie de nivelul de energie, ochiul omenesc vede lumini de diferite culori. Formele şi nuanţele sunt comandate prin căldura degetelor mele în contact cu anumite puncte de pe piedestal. În fiecare piedestal se află tot felul de dispozitive.

– Vrei să spui că dacă mi-aş pune degetul aici…

Detectivul înaintă şi Gladia îi făcu loc. Şovăind, Baley puse degetul pe piedestal şi simţi o uşoară pulsaţie.

– Aşa! Acum mişcă-ţi degetul, îl încurajă Gladia.

Baley se conformă şi văzu o dâră neregulată de lumină cenuşie ţâşnind în sus şi umbrind-o pe cea galbenă. Se grăbi să-şi retragă degetul. Gladia chicoti, dar imediat luă o poză pocăită.

– N-ar trebui să râd. E într-adevăr un lucru foarte greu de făcut, chiar şi pentru cei care exersează mult.

Apoi îşi mişcă mâna repede (Baley nici n-o putu urmări)

şi monstruozitatea creată de el dispăru, lăsând din nou liberă lumina cea galbenă.

– Cum ai învăţat să faci aşa ceva? întrebă detectivul.

– Am tot încercat. E o nouă formă de artă, ştii, şi suntem doar câţiva care într-adevăr ne pricepem…

– Iar tu te pricepi cel mai bine, spuse Baley morocănos. Pe Solaria fiecare este sau singurul, sau cel mai bun, sau amândouă.

– N-ai de ce să fii ironic. Am şi expus nişte piedestale. Am avut expoziţii. Şi femeia îşi împinse bărbia înainte într-un evident gest de mândrie. Dar să continuăm portretul, spuse ea, mişcându-şi din nou degetele şi făcând să apară câteva curbe în forma luminoasă.

Totul era în unghiuri ascuţite, culoarea dominantă fiind cea albastră.

– Asta reprezintă, cumva, Pământul, comentă Gladia, muşcându-şi uşor buza de jos. Întotdeauna mi l-am închipuit albastru. Cu toţi oamenii de acolo şi cu acest văzut permanent. Vizionatul este mai roz. Tu ce părere ai?

– La naiba! Nu-mi pot imagina lucrurile în chip de culori.

– Nu poţi? întrebă ea, absentă. Spui din când în când „Dumnezeule”. Asta-mi sugerează un soi de pată violetă. O mică pată cu forme ascuţite, din cauza felului răspicat cum pronunţi cuvântul, aşa…

Şi lângă centrul imaginii apăru, lucind, mica pată violetă.

– Totuşi, adăugă femeia, n-o pot termina astfel.

Şi îndată răsări, închizând totul, un cub gol, mat, de culoare cenuşie. Lumina din interior continua să se vadă, dar mai vagă, întemniţată cumva.

Baley simţi o undă de tristeţe, de parcă el însuşi ar fi fost închis în ceva care-l ţinea departe de un lucru dorit.

– Şi asta ce reprezintă? întrebă el.

– Păi, pereţii din jurul tău. Asta te caracterizează cel mai mult, felul în care nu poţi ieşi afară, felul în care trebuie să stai înăuntru. Aici eşti înăuntru. Nu înţelegi?

Baley înţelegea şi nu prea era de acord.

– Dar pereţii nu sunt permanenţi, observă el. Azi am ieşit

afară.

– Ai ieşit? Şi te-a deranjat?

Nu rezistă să nu-i riposteze:

– Cam tot atât cât te deranjează pe tine faptul că mă vezi. Nu-ţi place, dar poţi face faţă.

Gladia îl privi, gândindu-se la ceva.

– Vrei să mergi afară acum? Să ne plimbăm împreună?

Baley voi să spună: Dumnezeule, nu!, dar Gladia continuă:

– Nu m-am mai plimbat niciodată cu cineva aşa, văzându-ne. Este încă zi şi vremea e frumoasă.

Baley îşi privi portretul abstracţionist şi întrebă:

– Dacă merg, accepţi să scoţi cenuşiul?

– Să vedem cum te porţi, răspunse Gladia zâmbind.

Ieşiră din încăpere, lăsând acolo construcţia de lumină, care ţinea sufletul lui Baley întemniţat în cenuşiul Oraşelor.

Detectivul se înfioră uşor. Simţea aerul rece deplasându-se pe lângă trupul lui.

– Ţi-e frig? întrebă Gladia.

– Nu era aşa mai devreme.

– E spre seară acum, dar nu e chiar frig. Vrei să îmbraci ceva? Pot chema imediat un robot să-ţi aducă o haină.

– Nu, nu e nevoie.

Păşeau pe o potecă îngustă, pavată.

– Pe aici te plimbai cu doctorul Leebig? întrebă Baley.

– O, nu! Ne plimbam departe, pe câmp, unde nu vezi decât ici-colo câte un robot lucrând şi poţi auzi zgomotele animalelor. Să rămânem totuşi pe lângă casă, pentru orice eventualitate.

– Ce eventualitate?

– Păi, pentru eventualitatea că ai vrea să intri.

– Sau că începe să te deranjeze văzutul?

– Mie nu-mi pasă, răspunse Gladia, afectând indiferenţă.

Deasupra se auzea foşnetul frunzelor – o masă verde şi galbenă. Aerul era străpuns de strigăte ascuţite şi bâzâituri

stridente. Existau, de asemenea, umbre.

Baley era mai ales conştient de umbre. Una dintre ele îi stătea întinsă în faţă, o formă omenească ce se mişca odată cu el, imitându-l într-un fel de pantomimă hidoasă. Baley auzise despre umbre, fireşte; ştia chiar şi ce sunt, dar în lumina indirectă, difuză, a Oraşelor nu-şi dăduse niciodată seama de ele.

În spatele lui, desigur, strălucea soarele solarian. Avu grijă să nu se uite la el, dar ştia că e acolo.

Spaţiul era întins şi nepopulat; totuşi, îl atrăgea.

Se închipui pe sine însuşi păşind pe suprafaţa unei lumi cu mii de mile şi ani-lumină de spaţiu în jur.

De ce oare se simţea atras de această imagine a singurătăţii? Doar nu-i plăcea singurătatea. Iubea Pământul, iubea căldura şi aglomeraţia umană a Oraşelor.

Încercă să-şi amintească, dar nu reuşi. Încercă să-şi imagineze New York-ul, cu toată gălăgia şi înghesuiala lui, dar constată că era conştient numai de liniştea răcoroasă a atmosferei solariene.

Fără să-şi dea prea bine seama, Baley se apropie tot mai mult de Gladia, ajungând cam la un metru de ea. De-abia atunci sesiză surprinderea de pe faţa ei.

– Te rog să mă ierţi, spuse el în grabă, retrăgându-se.

– Nu face nimic, îngăimă Gladia. Nu vrei s-o luăm pe-aici? Sunt nişte flori care au să-ţi placă.

Mergând în direcţia arătată rămâneau cu spatele la soare, astfel că detectivul o urmă în tăcere.

– Mai târziu în cursul anului o să fie minunat. Când se încălzeşte vremea pot coborî până la lac ca să înot, sau pot alerga pe câmp cât mă ţin picioarele, până ce sunt bucuroasă să mă întind pe jos şi să zac nemişcată.

Spunând aceste cuvinte îşi examină îmbrăcămintea.

– Dar astea nu sunt haine pentru aşa ceva. Îmbrăcată astfel, *trebuie* să merg. Liniştit, înţelegi?

– Şi cum ai prefera să te îmbraci? întrebă Baley.

– O, *cel mult* în bluză şi şort! exclamă Gladia, ridicându-şi braţele de parcă ar fi gustat deja în imaginaţie acel

sentiment de libertate. Uneori chiar mai puţin. Doar sandale, ca să pot simţi aerul pe fiecare centimetru de piele… O, îmi pare rău, văd că te-am şocat…

– Nu, nu face nimic, o asigură Baley. Aşa erai îmbrăcată când te plimbai cu doctorul Leebig?

– Depindea de vreme. Uneori eram îmbrăcată foarte sumar, dar ştii, era doar o vizionare. Înţelegi asta, sper.

– Înţeleg. Şi doctorul Leebig? Se îmbrăca şi el sumar?

– Jothan să se îmbrace sumar? Gladia surâse sarcastic. O, nu! E întotdeauna foarte solemn.

Se strâmbă, luând o mină de pretinsă gravitate, şi-şi lăsă în jos o pleoapă, prinzând perfect trăsăturile caracteristice ale roboticianului şi obligându-l pe Baley să scoată un mormăit apreciativ.

– Şi iată cum vorbeşte, continuă solariana: „Dragă Gladia, ţinând seama de efectul unui potenţial de prim ordin asupra fluxului de pozitroni…”.

– Aşa îţi vorbea? Despre robotică?

– Aproape întotdeauna. A, ştii, lua lucrurile foarte în serios… Încerca mereu să mă instruiască. Nu abandona niciodată.

– Şi ai învăţat ceva?

– Absolut nimic! Nimic! Toate sunt pentru mine o adevărată babilonie. Uneori se enerva, dar când începea să mă dojenească săream în apă, dacă mă aflam lângă lac, şi-l stropeam.

– Îl stropeai? Credeam că vă vizionaţi.

Femeia râse.

– Halal pământean! Stropeam spre locul unde se afla el, în cameră sau pe domeniul lui. Apa nu-l putea atinge, dar el tot se ferea. Priveşte aici!

Baley privi. Ocoliseră un petec de pădure şi intrau acum într-o poieniţă cu un bazin ornamental în mijloc. Mai multe alei pietruite traversau poiana, fragmentând-o. Pretutindeni se vedeau flori, foarte multe, în straturi ordonate. Baley le cunoştea din filmocărţi.

Într-un fel florile semănau cu figurile luminoase pe care

le crea Gladia şi detectivul îşi spuse că, probabil, solariana le crea pe acestea tocmai în spiritul florilor. Atinse una cu grijă, apoi se uită în jur. Predominau cele roşii şi galbene.

Întorcându-se ca să dea un ocol cu privirea, Baley zări soarele şi spuse, tulburat:

– Ce jos e, lângă orizont!

– Este aproape seară, răspunse Gladia. (Alergase spre bazin şi acum şedea pe o bancă de piatră la marginea lui.) Vino încoace! îi strigă ea, făcându-i semn cu mâna. Poţi sta în picioare dacă nu vrei să te aşezi pe piatră.

Baley înaintă încet.

– Coboară atât de jos în fiecare zi? întrebă el şi imediat îi păru rău.

Dacă planeta se roteşte, evident că şi soarele e jos, lângă orizont, în fiecare dimineaţă şi seară. Numai la amiază e înalt pe cer.

Dar recunoaşterea acestui fapt nu putea schimba o imagine formată timp de atâţia ani. Ştia de existenţa nopţii; o cunoscuse chiar direct, cu întreaga masă a planetei interpusă între om şi soare, adăpostindu-l. Ştia că există nori cenuşii, care te apără de ce e mai rău în exterior. Şi totuşi, gândindu-se la suprafeţele planetare, nu şi le putea imagina altfel decât ca o revărsare de lumină, cu un soare înalt pe cer.

Privi înapoi, peste umăr, numai atât cât să poată zări strălucirea soarelui, şi se întrebă cât de departe e oare casa, pentru eventualitatea că s-ar hotărî să se întoarcă.

Gladia îi arătă celălalt capăt al băncii de piatră.

– E cam aproape de tine, nu? observă Baley.

Gladia îşi întinse spre el mâinile ei mici, cu palmele în sus.

– Încep să mă obişnuiesc. Zău!

Detectivul se aşeză cu faţa spre ea, ca să evite soarele.

Gladia se aplecă spre apă şi culese o floricică în formă de cupă, galbenă pe dinafară şi vărgată cu alb pe dinăuntru, de altfel nu prea arătoasă.

– E o floare de aici, explică ea. Majoritatea celorlalte se

trag de pe Pământ.

I-o întinse gingaş lui Baley, cu apa picurând de pe lujerul rupt. Baley o luă tot atât de gingaş.

– Ai ucis-o, spuse el.

– Nu e decât o floare. Mai sunt mii.

Apoi brusc, înainte chiar ca el să poată atinge cupa galbenă, i-o smulse, fulgerându-l cu privirea.

– Sau vrei să spui că dacă am rupt o floare aş putea ucide şi un om?

Baley căută s-o împace:

– N-am vrut să spun nimic. Mă laşi s-o văd?

De fapt nu ţinea s-o atingă. Floarea crescuse în pământ jilav şi mai avea încă iz de mâl. Oare cum puteau aceşti oameni, foarte grijulii în contactele lor reciproce sau cu pământenii, să fie atât de nepăsători în privinţa contactului cu pământul murdar?

Luă totuşi floarea, ţinându-i tulpina între degetul mare şi arătător, şi se uită la ea. Caliciul era format din câteva foi subţiri şi curbe de ţesut vegetal, reunite în acelaşi punct. În interior se vedea o umflătură albă, convexă, umedă şi purtând nişte perişori negricioşi care tremurau uşor în bătaia vântului.

– Îi simţi mirosul? întrebă Gladia.

De-abia atunci sesiză Baley mireasma ce se degaja din floare. Se aplecă spre ea şi o mirosi.

– Miroase ca un parfum de femeie.

Gladia bătu din palme, amuzată.

– Pământean, pământean! Vrei de fapt să spui că parfumul miroase ca asta.

Baley încuviinţă dând din cap cu amărăciune. Începea să-l obosească statul afară. Umbrele se alungau şi locul devenea sumbru. Totuşi, era decis să nu se dea bătut. Voia să îndepărteze acei pereţi de lumină cenuşie care-i întunecau portretul. Era o atitudine donchişotescă, dar aşa stăteau lucrurile.

Gladia luă floarea de la Baley, care i-o înapoie fără regrete. Încet, solariana smulse petalele rând pe rând.

– Cred că fiecare femeie are un miros aparte.

– Depinde de parfum, spuse Baley cu indiferenţă.

– Îmi închipui ce înseamnă să fii atât de aproape încât să-ţi dai seama. Eu nu folosesc parfum deoarece nimeni nu stă vreodată aproape de mine. Doar acum, în mod excepţional. Dar tu cred că miroşi adesea parfumuri, tot timpul. Pe Pământ soţia ta e mereu cu tine, nu-i aşa?

(Gladia era foarte concentrată asupra florii, încurcându-se în timp ce o desfăcea în bucăţi.)

– Nu e mereu cu mine. Nu tot timpul.

– Dar cea mai mare parte a timpului. Şi oricând doreşti să...

Baley o întrerupse:

– De ce crezi că încerca Leebig atât de asiduu să te înveţe robotică?

Din floare nu mai rămăsese decât lujerul şi umflătura din interior. Gladia o răsuci între degete şi o aruncă în apă, unde mai pluti câteva clipe.

– Cred că voia să fiu asistenta lui.

– Ţi-a spus el aşa ceva?

– Spre sfârşit, Elijah. Presupun că devenise nerăbdător. În orice caz, m-a întrebat dacă nu mi-ar plăcea să lucrez în domeniul roboticii. I-am răspuns, fireşte, că pentru mine ar fi cel mai plicticos lucru din lume. S-a supărat rău.

– Şi după aceea nu s-a mai plimbat cu tine.

– Ai dreptate... Se prea poate ca tocmai asta să fi fost cauza. Dar, zău, ce puteam să-i răspund?

– Despre certurile tale cu doctorul Delmarre îi vorbisei mai înainte, nu?

Femeia îşi încleştă brusc pumnii, cu corpul ţeapăn în poziţia în care se afla şi cu capul înclinat puţin înainte lateral.

– Ce certuri? întrebă ea cu voce nefiresc de înaltă.

– Certurile pe care le aveai cu soţul tău. Presupun că-l urai.

Gladia îl privi furioasă. Faţa i se crispase şi sângele îi fugise din obraji.

– Cine ţi-a spus asta? Jothan?

– Da, Leebig mi-a spus. Şi cred că e adevărat.

Gladia era profund tulburată.

– Tot mai încerci să dovedeşti că eu l-am ucis. Te credeam prieten şi când colo eşti doar un… doar un poliţai!

Spunând acestea îl ameninţă cu pumnii. Baley aşteptă.

– Ştii doar că nu mă poţi atinge.

Femeia îşi lăsă mâinile să-i cadă şi izbucni într-un plâns tăcut, întorcându-şi faţa într-o parte.

Baley îşi înclină capul şi închise ochii, evitând umbrele lungi care-l nelinişteau.

– Doctorul Delmarre nu era un om prea tandru, nu-i aşa?

– Era foarte ocupat, răspunse femeia, cu glas gâtuit.

– Dar tu eşti tandră. Te poţi apropia de un bărbat. Mă înţelegi?

– Nu mă pot împiedica. Ştiu că e dezgustător, dar n-am ce face. E dezgustător chiar şi numai să vorbim despre asta.

– Dar cu doctorul Leebig ai vorbit, nu?

– N-am avut încotro, şi cum Jothan era la îndemână şi nu părea să-l deranjeze, am vorbit ca să-mi uşurez sufletul.

– Ăsta era motivul pentru care te certai cu soţul tău? Fiindcă el era rece şi lipsit de tandreţe, ceea ce ţie-ţi displăcea?

– Uneori îl uram, recunoscu Gladia, ridicând, neajutorată, din umeri. Era un bun solarian, dar noi nu fuseserăm planificaţi să avem co…

Şi din nou izbucni în lacrimi.

Baley aşteptă, răbdător. Simţea el însuşi un gol în stomac, iar aerul deschis îl apăsa puternic. Când femeia se mai linişti, o întrebă, cât mai gingaş cu putinţă:

– Tu l-ai ucis, Gladia?

– N-nu. Apoi deodată, de parcă orice rezistenţă interioară ar fi cedat, adăugă: Nu ţi-am spus încă totul.

– Atunci, te rog, spune-mi acum.

– Tocmai ne certam când a murit. Vechea noastră ceartă. Ţipam la el, dar el nu ţipa la mine niciodată. Ba

uneori nu spunea nimic, ceea ce mă enerva şi mai rău. Eram tare, tare furioasă. După asta nu-mi mai amintesc nimic.

– La naiba! Baley şovăi puţin, privind ţintă la piatra cenuşie a băncii. Cum adică nu-ţi mai aminteşti?

– Vreau să spun că el zăcea mort, eu ţipam şi au venit roboţii…

– L-ai omorât tu?

– Nu-mi amintesc, Elijah, şi mi-aş aminti dacă aş fi făcut-o, nu-i aşa? Numai că nu-mi amintesc nimic altceva. Şi mi-a fost frică. Ajută-mă, Elijah!

– Nu te teme, Gladia. Am să te ajut. Mintea năucită a detectivului se fixase asupra armei cu care s-a săvârşit crima.

Ce se întâmplase cu ea? Desigur, fusese luată de-acolo. Atunci, însă, numai ucigaşul putuse face asta. Gladia fusese găsită la faţa locului imediat după crimă, aşa că ea n-o putuse îndepărta. Altcineva era deci asasinul. Indiferent de părerea unanimă a solarienilor, trebuia să fi fost altcineva.

E cazul să mă întorc acasă, îşi spuse detectivul descurajat. Se adresă femeii:

– Gladia…

Dar privirile i se aţintiră, cumva, asupra soarelui. Asupra soarelui, aflat lângă orizont. Îşi întorsese capul ca să-l privească şi ochii i se fixaseră asupra lui, sub imperiul unei fascinaţii morbide.

Nu-l mai văzuse niciodată aşa: mare, roşu şi oarecum estompat, astfel încât putea să-l privească în voie, cu fâşii subţiri şi însângerate de nori deasupra lui şi traversat de o dungă neagră.

– Ce roşu e… murmură Baley.

O auzi pe Gladia răspunzând cu melancolie în glas:

– Întotdeauna e aşa la asfinţit, roşu şi muribund…

Baley avu o halucinaţie. Soarele cobora spre orizont deoarece suprafaţa planetei fugea de el, cu mii de kilometri pe oră, rotindu-se sub acel soare crud, rotindu-se fără ca nimic să-i protejeze pe acei microbi numiţi oameni care se

agitau încoace şi încolo, rotindu-se nebuneşte, la infinit, rotindu-se, rotindu-se…

De fapt i se rotea lui însuşi capul. Banca de piatră se înclină sub el, cerul se înălţă, albastru, albastru închis, soarele dispăru, vârfurile copacilor şi pământul se năpustiră în sus, Gladia ţipă cu glas slab, apoi se auzi un zgomot…

16. Se oferă o soluţie

Mai întâi, Baley fu conştient de faptul că se află înăuntru, de absenţa exteriorului, şi apoi de o faţă ce se apleca asupră-i. O clipă făcu ochii mari, fără s-o recunoască. Apoi exclamă:

– Daneel!

Robotul nu vădi niciun semn de mulţumire, ori vreo altă emoţie, auzindu-şi pronunţat numele.

Spuse doar:

– E bine că ţi-ai revenit, colege Elijah. Nu cred să fi suferit vreo vătămare fizică.

– N-am nimic, răspunse Baley ţâfnos, străduindu-se să se sprijine pe coate. Dumnezeule! Sunt în pat? De ce?

– Te-ai expus astăzi de mai multe ori spaţiului liber. Efectul a fost cumulativ şi ai nevoie de odihnă.

– Am nevoie, mai întâi, de nişte răspunsuri.

Baley privi în jur şi încercă să se convingă că nu mai era deloc ameţit. Nu recunoştea camera. Perdelele fuseseră trase şi lumina era plăcută, artificială. Se simţea mult mai bine.

– Să începem. Unde mă aflu?

– Într-o cameră din vila doamnei Delmarre.

– Acum să lămurim un lucru. Ce cauţi tu aici?… Cum ai scăpat de roboţii care te păzeau?

– Mi-am dat seama că acest lucru îţi va displăcea şi totuşi, în interesul siguranţei tale personale şi al ordinelor primite de mine, n-am avut altă alegere decât să…

– Ce-ai făcut?

– Se pare că doamna Delmarre a dorit să te vizioneze acum câteva ore.

– Da, ştiu, confirmă Baley, amintindu-şi că Gladia însăşi îi spusese aceasta mai înainte.

– Ordinul pe care l-ai dat roboţilor ce mă păzeau suna astfel: „Nu-i veţi permite (adică mie) să intre în contact cu niciun alt om afară de mine, şi nici cu alţi roboţi afară de

voi, fie prin vedere, fie prin vizionare.” Totuşi, colege Elijah, n-ai spus nimic în sensul de a nu se permite altor oameni sau roboţi să intre în contact cu mine. Sesizezi diferenţa?

Baley oftă adânc.

– N-ai de ce să fii necăjit, colege Elijah, îl consolă Daneel. Această portiţă mi-a permis să vin aici şi să-ţi salvez viaţa. Înţelegi, când doamna Delmarre m-a vizionat – roboţii permiţându-i aceasta – ea a întrebat de tine şi eu am răspuns, de bună credinţă, că nu ştiu unde eşti, dar că aş putea încerca să mă informez. Părea doritoare ca eu să fac aceasta. I-am spus deci că bănuiesc că lipseşti temporar de acasă, că voi verifica şi că o rog, între timp, să ordone roboţilor aflaţi în cameră cu mine să te caute prin vilă.

– Şi n-a fost surprinsă că n-ai dat tu însuţi acest ordin roboţilor?

– I-am făcut, cred, impresia că în calitatea mea de auroran nu mă pricep la roboţi tot atât de bine ca ea şi că ea le-ar putea da ordine cu mai multă autoritate, asigurând şi executarea lor mai rapidă. Este clar că solarienii se mândresc cu roboţii lor şi subestimează capacitatea locuitorilor altor planete de a manipula roboţii. Nu eşti de aceeaşi părere, colege Elijah?

– Şi ea le-a ordonat să plece?

– Cu multă greutate. Ei au protestat, invocând ordinele primite anterior, dar, fireşte, nu puteau dezvălui natura acestora deoarece le interziseseşi să comunice cuiva identitatea mea reală. Până la urmă i-a convins, dar a trebuit să se răstească la ei plină de furie.

– Şi atunci ai plecat.

– Exact, colege Elijah.

Păcat, se gândi detectivul, că Gladia nu socotise incidentul destul de important ca să i-l relateze atunci când s-au vizionat.

– Ţi-a trebuit destul de mult timp ca să mă găseşti, Daneel.

– Roboţii solarieni au un sistem de informare bazat pe contacte subeterice. Un solarian experimentat poate obţine

informaţii în mod prompt, dar, întrucât sistemul se compune din milioane de instalaţii individuale, unuia ca mine, fără experienţă în acest domeniu, i-a trebuit timp ca să obţină o singură informaţie. A trecut peste o oră până să aflu unde eşti. Şi am mai pierdut timp, de asemenea, vizitând locul de muncă al doctorului Delmarre după ce plecaseşi de acolo.

– Ce-ai făcut la crescătorie?

– Unele cercetări proprii. Îmi pare rău că am fost nevoit să procedez astfel în absenţa ta, dar situaţia mă obliga la aceasta.

– Ai vizionat-o sau ai văzut-o pe Klorissa Cantoro? întrebă Baley.

– Am vizionat-o, dar din propria ei clădire, nu de pe domeniul nostru. La crescătorie erau nişte registre pe care voiam să le văd. Aş fi putut s-o vizionez şi de acasă, dar n-ar fi fost convenabil să rămân acolo, căci cei trei roboţi îmi cunoşteau adevărata natură şi m-ar fi putut uşor imobiliza din nou.

Baley îşi revenise aproape complet. Se dădu jos din pat, constatând că era îmbrăcat într-un fel de cămaşă de noapte, pe care o privi cu dezgust.

– Adu-mi hainele!

Daneel se conformă.

– Unde e doamna Delmarre? întrebă detectivul, îmbrăcându-se.

– Sub arest la domiciliu, colege Elijah.

– Cum?!? Din ordinul cui?

– Din ordinul meu. Este păzită de roboţi în dormitorul ei şi i-am neutralizat posibilitatea de a da alte dispoziţii decât cele legate de necesităţile personale.

– Ai făcut asta singur?

– Roboţii de aici nu-mi cunosc identitatea.

Baley termină îmbrăcatul.

– Ştiu că există argumente împotriva ei. A avut prilejul să comită o crimă. Mai mult chiar decât bănuiam la început: nu s-a năpustit la faţa locului auzind strigătul soţului ei, aşa

cum ne-a spus iniţial, ci s-a aflat acolo tot timpul.

– Pretinde cumva că a asistat la crimă şi că l-a văzut pe asasin? întrebă robotul.

– Nu. Nu-şi mai aminteşte momentele cruciale. Asta se poate întâmpla uneori. Şi apoi, avea şi un mobil.

– Care, colege Elijah?

– Unul pe care îl inclusesem printre posibilităţi de la bun început. Mi-am spus următoarele: dacă ne-am afla pe Pământ şi doctorul Delmarre ar fi aşa cum mi-a fost descris, iar Gladia Delmarre aşa cum părea să fie, aş spune că ea îl iubeşte, sau că l-a iubit, pe când el se iubeşte numai pe sine. Greutatea era să ştiu dacă solarienii trăiesc sentimentul dragostei ca şi noi, pământenii. Nu mă puteam bizui pe aprecierea mea în privinţa emoţiilor şi reacţiilor lor. Iată de ce trebuia să cunosc câţiva dintre ei. Nu să-i vizionez, ci să-i văd.

– Nu înţeleg, colege Elijah.

– Nu ştiu dacă-ţi voi putea explica. Posibilităţile genice ale acestor oameni sunt temeinic studiate înainte de naştere, iar după naştere se analizează repartiţia efectivă a genelor.

– Cunosc acest lucru.

– Dar genele nu rezolvă totul. Contează şi mediul înconjurător, care poate crea o psihoză reală acolo unde genele indică doar potenţialitatea unei anumite psihoze. Ai remarcat interesul Gladiei pentru Pământ?

– L-am remarcat, colege Elijah, şi l-am socotit un interes simulat în scopul de a-ţi influenţa opiniile.

– Să presupunem că este un interes real, ba chiar o fascinaţie. Să presupunem că o atrage cumva aglomeraţia umană de pe Pământ. Să presupunem că este atrasă, contrar voinţei ei, de un lucru pe care a fost educată să-l considere respingător. O asemenea anomalie era posibilă. Trebuia s-o verific văzând diverşi solarieni şi observând reacţiile lor, văzând-o pe ea şi observând reacţiile ei. Iată de ce trebuia să plec fără tine, Daneel, cu orice preţ. Iată de ce nu mai puteam continua ancheta prin vizionare.

– Nu mi-ai explicat toate astea, colege Elijah.

– Dacă ţi-aş fi explicat, ai fi putut renunţa la ceea ce considerai a fi datoria ta în temeiul Primei legi?

Daneel nu răspunse.

– Experienţa a reuşit, continuă Baley. Am văzut, sau am încercat să văd, mai mulţi solarieni. Un bătrân sociolog s-a străduit să mă vadă, dar a trebuit să renunţe. Un robotician a refuzat categoric să mă primească, deşi am exercitat mari presiuni asupra lui. Chiar şi numai simpla idee de a face aceasta îi provoca o reacţie infantilă: îşi sugea degetul şi plângea. Asistenta doctorului Delmarre era mai învăţată cu prezenţa fizică prin însăşi natura profesiei ei, aşa că m-a tolerat, dar la vreo şapte metri de ea. Gladia, pe de altă parte…

– Da?

– Gladia a acceptat să mă vadă după o uşoară ezitare. Suporta cu uşurinţă prezenţa mea, chiar dădea semne de obişnuinţă pe măsură ce trecea timpul. Totul indica o condiţie psihotică. N-o deranja să mă vadă; o interesa Pământul; e posibil să fi nutrit un interes anormal pentru soţul ei. Totul se poate explica printr-o atracţie puternică şi, în această lume, anormală – prezenţa fizică a sexului opus. Doctorul Delmarre, însă, nu era omul care să încurajeze sau să stimuleze asemenea atitudini. Rezultatul trebuie să fi fost foarte dezamăgitor pentru ea.

Daneel dădu din cap a înţelegere.

– Suficient de dezamăgitor ca s-o împingă la crimă într-un moment de furie.

– Şi totuşi, Daneel, nu cred aceasta.

– Eşti poate influenţat de unele raţiuni personale, colege Elijah? Doamna Delmarre este o femeie atrăgătoare, iar tu eşti pământean şi la tine preferinţa pentru prezenţa fizică a unei femei atrăgătoare n-are nimic psihotic.

– Am raţiuni mai temeinice, răspunse Baley, stingherit.

(Privirea rece a robotului îl fixa mult prea subtil şi pătrunzător. La naiba! Daneel nu era, în fond, decât o maşinărie!)

– Dacă ea e ucigaşa soţului ei, atunci tot ea trebuie să fi încercat să-l asasineze pe Gruer.

O clipă simţi ispita de a-i explica felul în care se putea organiza o crimă prin intermediul roboţilor, dar se abţinu. Nu ştia cum va reacţiona Daneel la o ipoteză care făcea din roboţi asasini inconştienţi.

– Ca şi pe tine, de altfel, observă Daneel.

Baley se încruntă. N-avusese deloc intenţia să-l informeze pe robot despre incidentul cu săgeata otrăvită şi, implicit, să-i intensifice pornirea şi aşa excesivă de a-l proteja.

– Ce ţi-a spus Klorissa? întrebă Baley, iritat.

(Ar fi trebuit să-i recomande femeii discreţie, dar cum putea bănui că Daneel va ajunge acolo ca să facă cercetări?)

– Doamna Cantoro n-are nimic de a face cu aceasta, răspunse calm robotul. Chiar eu am fost martor la tentativa de asasinat.

Baley rămase perplex.

– Dar tu nu erai nicăieri prin preajmă.

– Ba chiar eu te-am prins în braţe şi te-am adus aici acum o oră.

– Ce tot spui?

– Nu-ţi aminteşti, colege Elijah? Ar fi fost o crimă aproape perfectă. Nu ţi-a propus doamna Delmarre să ieşi afară? N-am fost martor, dar sunt sigur că a făcut-o.

– Da, într-adevăr, mi-a propus.

– Poate chiar te-a ademenit să ieşi din casă.

Baley îşi aminti de „portretul” său, de acei pereţi cenuşii. Să fi fost oare un abil truc psihologic?

Putea oare o solariană să intuiască atât de bine psihologia unui pământean?

– Nu, răspunse el.

– Nu ea ţi-a propus să vii lângă bazinul ornamental şi să te aşezi pe bancă?

– Da.

– Nu crezi că te-a observat tot timpul, văzând cum te

cuprinde ameţeala?

– M-a întrebat de vreo două ori dacă nu vreau să reintru în casă.

– Poate a făcut-o numai de formă. Te urmărea cum ţi se face rău pe banca aceea. Poate chiar te-a împins, sau poate nici n-a fost nevoie. În clipa când am ajuns acolo şi te-am prins în braţe tocmai cădeai pe spate, de pe banca de piatră, spre apa adâncă de un metru, în care te-ai fi înecat cu siguranţă.

De-abia acum îşi aminti Baley de acele ultime senzaţii fugare.

– Dumnezeule!

– Mai mult chiar, continuă Daneel, calm dar implacabil, doamna Delmarre şedea lângă tine şi te privea cum cazi fără să facă un gest. Şi nici nu te-ar fi scos din apă. Te-ar fi lăsat să te îneci. Ar fi chemat, poate, un robot, dar acesta, fără îndoială, ar fi ajuns prea târziu. Iar după aceea ar fi explicat, fireşte, că-i era imposibil să te atingă, chiar şi pentru a-ţi salva viaţa.

Destul de plauzibil, îşi spuse Baley. Nimeni n-ar fi contestat neputinţa ei de a atinge o fiinţă umană. Surprinzător, eventual, ar fi fost faptul că putuse sta atât de aproape de el.

– Vezi aşadar, colege Elijah, că vinovăţia ei este practic indiscutabilă. Mi-ai spus că tot ea ar trebui bănuită de tentativa de omor împotriva lui Gruer, ca şi cum acesta ar fi un argument contra vinovăţiei ei. Iată însă că aşa trebuie să fi stat lucrurile. Singurul mobil pe care îl avea ca să te ucidă este acelaşi ca şi în cazul lui Gruer: necesitatea de a înlătura un anchetator prea insistent al primei crime.

– Întreaga desfăşurare a faptelor putea fi întâmplătoare, ripostă Baley. Poate că nici nu şi-a dat seama că exteriorul îmi va face rău.

– A studiat Pământul şi cunoştea particularităţile pământenilor.

– O asigurasem că am mai ieşit în cursul zilei de azi şi că începeam să mă obişnuiesc.

– Poate că ea cunoştea mai bine situaţia.

Baley se lovi cu pumnul în palmă.

– Prea o crezi deşteaptă! Nu merge, şi nu pot să cred. În orice caz, nicio acuzaţie de omor nu stă în picioare câtă vreme nu mi se explică lipsa armei cu care s-a săvârşit crima.

Daneel privi ţintă la pământean.

– Pot s-o fac şi pe asta, colege Elijah.

Baley se uită uluit la robot.

– Ce?!?

– Raţionamentul tău, colege Elijah, era, dacă îţi aminteşti, următorul: Dacă doamna Delmarre a comis crima, atunci arma, oricare ar fi fost, trebuia să rămână la faţa locului. Roboţii, care au sosit imediat, n-au văzut aşa ceva, deci arma trebuia să fi fost luată de acolo, luată de către asasin, care, implicit, nu putea fi doamna Delmarre. Aşa e?

– Aşa e!

– Şi totuşi, continuă Daneel, există un singur loc în care roboţii n-au căutat.

– Care?

– Sub corpul doamnei Delmarre. Ea zăcea leşinată, din cauza tensiunii momentului – fie că săvârşise crima, fie că nu – şi arma, oricare ar fi fost, se afla sub ea şi nu putea fi văzută.

– Atunci, observă detectivul, ar fi fost găsită imediat după ce doamna Delmarre a fost deplasată de acolo.

– Exact, spuse Daneel. Numai că ea n-a fost deplasată de roboţi. Chiar ea ne-a relatat ieri, la masă, că doctorul Thool le-a ordonat roboţilor să-i pună o pernă sub cap şi apoi să iasă. Primul care a deplasat-o a fost doctorul Altim Thool în persoană, când a venit să o examineze.

– Şi?

– Rezultă deci, colege Elijah, că apare o nouă posibilitate: Doamna Delmarre este ucigaşa, arma se află la locul crimei, dar doctorul Thool o face să dispară pentru a o apăra pe doamna Delmarre.

Baley avu un surâs dispreţuitor. Daneel îl convinsese aproape să se aştepte la o ipoteză rezonabilă.

– Absolut nemotivat. De ce ar fi făcut doctorul Thool aşa ceva?

– Dintr-un motiv foarte justificat. Îţi aminteşti cuvintele doamnei Delmarre despre el: „A fost doctorul meu încă din copilărie şi e totdeauna atât de amabil şi prietenos”... M-am întrebat dacă avea vreun motiv să se ocupe atât de mult de ea. Iată de ce am vizitat crescătoria de copii şi am cercetat registrele. Ceea ce doar bănuiam s-a adeverit.

– Ce anume?

– Că doctorul Thool este tatăl Gladiei Delmarre şi, mai mult, că el ştie aceasta.

Baley n-avea de ce să nu dea crezare robotului. Simţea doar un profund regret că nu el, ci robotul Daneel Olivaw, era cel care realizase această analiză logică necesară. Dar chiar şi aşa, raţionamentul nu era complet.

– Ai vorbit cu doctorul Thool? întrebă detectivul.

– Da. L-am pus şi pe el sub stare de arest la domiciliu.

– Şi ce spune?

– Recunoaşte că este tatăl doamnei Delmarre. I-am arătat înregistrarea oficială şi notele despre felul cum se interesa de sănătatea ei în copilărie. Ca medic avea posibilităţi mai mari în acest sens decât alţi solarieni.

– Dar de ce-l preocupa sănătatea ei?

– M-am gândit şi la asta, colege Elijah. Era deja bătrân când i s-a dat aprobare specială pentru a avea încă un copil şi, mai mult, a reuşit chiar să-l aibă. El atribuie faptul calităţilor sale genice şi formei sale fizice. Este deci probabil, mai mândru de acest rezultat decât se obişnuieşte aici, pe Solaria. În plus, funcţia sa de medic – o profesie desconsiderată din cauză că implică prezenţa fizică – a contribuit la sporirea sentimentului de mândrie. Din acest motiv a menţinut un contact direct cu copilul său.

– Dar Gladia ştie asta?

– După spusele doctorului Thool, nu ştie.

– Thool recunoaşte că a luat arma?

– Nu, nu recunoaşte.

– Atunci n-ai realizat nimic, Daneel.

– Nimic?

– Dacă nu poţi să găseşti arma şi să dovedeşti că el a luat-o, sau cel puţin să-l faci să mărturisească, n-ai niciun fel de probe. O înlănţuire de deducţii logice este un lucru frumos, dar nu constituie o dovadă.

– Nu cred că ar mărturisi fără un interogatoriu strâns, de un fel pe care eu nu mă pricep să i-l iau. Omul ţine la fiica lui.

– Nicidecum, spuse Baley. Sentimentul pe care-l nutreşte faţă de ea n-are nimic de-a face cu cel cunoscut de noi. Pe Solaria lucrurile stau altfel.

Baley începu să măsoare camera în lung şi în lat, încercând să se linişească.

– Daneel, ai făcut o analiză logică fără greş, şi, totuşi, complet neraţională. („Logic, dar nu raţional.” Nu este asta definiţia robotului?) Doctorul Thool este un om bătrân, intrat în declin fiziologic, chiar dacă s-a dovedit în stare să aibă o fiică acum circa treizeci de ani. Până şi spaţienii devin senili. Imaginează-ţi-l examinându-şi fiica leşinată şi ginerele ucis prin violenţă. Îţi poţi da seama ce situaţie neobişnuită era asta pentru el? Îl poţi crede capabil să rămână stăpân pe sine? Şi încă în asemenea grad încât să poată săvârşi o serie de acţiuni uimitoare? Mai întâi trebuia să observe o armă sub corpul Gladiei, o armă atât de bine acoperită încât roboţii să n-o găsească. Apoi, indiferent de la ce indicii ar fi pornit pentru a deduce prezenţa armei, trebuia să-şi dea pe loc seama că, înlăturând-o, înlătura şi posibilitatea dovedirii unei acuzaţii de omucidere ce i s-ar fi adus fiicei sale. Un raţionament cam complicat pentru un bătrân în plină panică. După care trebuia să-şi pună planul în aplicare, de asemenea un lucru greu pentru un bătrân speriat. Şi, în sfârşit, trebuia să aibă curajul de a-şi agrava situaţia continuând să mintă. Toate acestea pot rezulta dintr-o analiză logică, dar nu sunt rezonabile.

– Ai o altă soluţie, colege Elijah? întreabă Daneel.

Baley se aşezase în timp ce vorbea şi acum încercă să se ridice, dar starea de oboseală şi faptul că scaunul era scund îl împiedicară. Întinse o mână spre robot, spunând pe un ton uşor enervat:

– Dă-mi mâna, te rog, Daneel.

Robotul se uită, surprins, la propria sa mână.

– Poftim, colege Elijah?

Baley blestemă în gând interpretarea literară a robotului şi explică:

– Ajută-mă să mă ridic.

Braţul puternic al lui Daneel îl ridică fără efort de pe scaun.

– Mulţumesc. Nu, n-am o altă soluţie. Sau, mai bine zis, aş avea, dar totul depinde de găsirea armei.

Se duse, nerăbdător, până la perdelele grele care acopereau aproape în întregime unul dintre pereţi şi, de-abia dându-şi seama ce face, ridică un colţ. Privi ţintă petecul întunecat de sticlă până ce înţelese că vedea începutul nopţii şi apoi lăsă perdeaua să cadă tocmai când Daneel, apropiindu-se tăcut, i-o luă dintre degete.

În fracţiunea de secundă în care observă mâna robotului luându-i perdeaua cu grija afectuoasă a unei mame care-şi fereşte copilul de foc, detectivul simţi petrecându-se în el o răsturnare. Apucă din nou perdeaua, smucind-o din mâna lui Daneel, şi, folosindu-şi întreaga putere, o rupse de la fereastră, lăsând doar câteva fâşii zdrenţuite.

– Colege Elijah, spuse robotul domol, doar ştii ce neplăceri îţi provoacă spaţiul liber.

– Ştiu, spuse Baley, ce foloase poate să-mi aducă.

Îşi aţinti privirile afară. Nu se vedea nimic, numai întuneric, dar acel întuneric era spaţiul liber. Spaţiul nelimitat, chiar dacă-i lipsea lumina, şi el, Baley, îl înfrunta.

Pentru prima dată îl înfrunta fără ezitări. Nu mai era o simplă bravadă, sau o curiozitate perversă, sau calea spre soluţionarea unei crime. Îl înfrunta pentru că ştia că dorea aceasta, că trebuie. Şi aici stătea toată deosebirea.

Pereţii erau doar cârje! Întunericul şi mulţimile erau doar

cârje! Poate că aşa le şi considerase, în subconştient, şi le ura chiar şi atunci când credea cel mai mult că le iubea şi că avea nevoie de ele. Altfel de ce i-ar fi displăcut atât de intens pereţii creaţi de Gladia în jurul acelui „portret”?

Se simţi năpădit de un sentiment de triumf şi, ca şi cum triumful ar fi fost contagios, un nou gând răsări, izbucnind ca un strigăt lăuntric.

Baley se întoarse, ameţit, către Daneel.

– Ştiu, şopti el. La naiba! Ştiu!

– Ce ştii, colege Elijah?

– Ştiu ce s-a întâmplat cu arma. Ştiu cine e vinovat. Totul, deodată, s-a orânduit la perfecţie.

17. Se ţine o şedinţă

Daneel nu era de acord cu ideea unei acţiuni imediate.

– Mâine! spuse el, respectuos dar ferm. Aceasta e propunerea mea, colege Elijah. Este târziu şi trebuie să te odihneşti.

Baley fu nevoit să recunoască adevărul celor spuse şi, în plus, era nevoie de anumite pregătiri, ba chiar de foarte multe. Avea soluţia crimei, era sigur de asta, dar aceasta era bazată pe deducţie, ca şi teoria lui Daneel, şi ca atare lipsită de valoare probantă. Trebuia să fie ajutat de solarieni.

Dar dacă urma să aibă de-a face cu ei, un pământean în faţa mai multor spaţieni, atunci era necesar să fie perfect stăpân pe sine. Deci, odihnă şi pregătire.

Şi totuşi n-o să poată dormi. Era sigur că n-o să poată dormi. Cu tot acel pat moale instalat special pentru el de către roboţi cu mişcări precise, cu tot parfumul delicat şi cu toată muzica dulce ce răsuna în acea cameră specială din vila Gladiei. Era sigur de asta.

Daneel şedea retras într-un colţ întunecos.

– Tot o mai suspectezi pe Gladia? întrebă Baley.

– Nu cred că ar fi înţelept să te las să dormi singur şi neprotejat.

– Bine, fă cum vrei. Te-ai lămurit ce vreau să faci, Daneel?

– Da, colege Elijah.

– N-ai, sper, niciun fel de rezerve sub imperiul Primei legi?

– Ba am câteva, în privinţa reuniunii pe care vrei s-o convocăm. Vei fi înarmat şi îţi vei lua măsuri de siguranţă?

– Da, te asigur.

Daneel scoase un oftat care sună atât de uman încât o clipă Baley scrută întunericul, încercând să vadă faţa perfectă, de maşinărie, a robotului.

– Nu întotdeauna am găsit comportarea oamenilor

logică, observă Daneel.

– Ne-ar trebui şi nouă trei Legi proprii, dar mă bucur că nu le avem, răspunse detectivul, cu ochii fixaţi în plafon.

Foarte multe depindeau acum de Daneel, şi totuşi nu-i putea dezvălui nici pe departe întregul adevăr. Roboţii erau de asemenea implicaţi. Aurora avusese motivele ei să trimită un robot ca să-i reprezinte interesele, dar acum greşise. Roboţii aveau limitele lor.

Aşadar, dacă totul va merge bine, treaba se putea termina în douăsprezece ore. Iar peste încă douăsprezece s-ar putea găsi deja în drum spre Pământ, purtând cu el o speranţă. O speranţă de un fel ciudat. Căreia de-abia putea să-i dea crezare el însuşi, dar care reprezenta pentru Pământ scăparea. Trebuia să reprezinte scăparea.

Pământul! New York-ul! Jessie şi Ben! Căldura, intimitatea, duioşia căminului!

Se gândea la toate acestea, pe jumătate adormit, dar nu reuşea să-şi găsească tihna aşteptată. Între el şi lumea Oraşelor pământene se produsese o înstrăinare.

La un moment dat totul se stinse şi Baley adormi.

După ce se trezi, detectivul făcu un duş şi se îmbrăcă. Era pregătit din punct de vedere fizic, şi totuşi nu se simţea sigur pe sine. Nu că raţionamentul său i-ar fi părut mai puţin convingător în lumina palidă a dimineţii. Mai curând din cauză că avea de înfruntat nişte solarieni. Oare putea conta pe reacţiile lor? Sau va continua să acţioneze orbeşte?

Gladia fu prima care apăru. Un lucru simplu pentru ea, fireşte. Folosea un circuit interior, căci se afla în aceeaşi clădire. Era palidă la faţă şi lipsită de expresie. Purta o rochie albă, care-i dădea un aspect rece, de statuie. Privi neajutorată la Baley, care-i zâmbi prietenos, ceea ce păru s-o mai încurajeze.

Unul câte unul se iviră şi ceilalţi. Attlebish, şeful interimar al serviciului de securitate, apăru imediat după Gladia, suplu şi arogant, cu bărbia-i masivă vădind dezaprobare. Apoi Leebig, roboticianul, nervos şi

nerăbdător, clipind spasmodic din pleoapa beteagă, şi Quemot, sociologul, puţin obosit, dar zâmbindu-i binevoitor lui Baley cu ochii săi vârâţi în fundul capului, de parcă i-ar fi spus: – Noi doi ne-am văzut, ne cunoaştem bine.

Apăru şi Klorissa Cantoro, vizibil stânjenită de prezenţa celorlalţi. O privi o clipă pe Gladia, strâmbând din nas, după care îşi fixă privirile în podea. Ultimul se ivi doctorul Thool. Era tras la faţă şi părea bolnav.

Erau toţi, afară de Gruer, care se însănătoşea lent şi n-ar fi putut încă participa. (Nu-i nimic, îşi spuse Baley, o să ne descurcăm şi fără el.) Toţi erau îmbrăcaţi protocolar şi toţi se aflau în încăperi cu ferestrele bine acoperite.

Daneel aranjase lucrurile cum trebuie şi Baley spera că se va achita tot atât de bine şi de restul însărcinărilor.

Detectivul se uită pe rând la cei şase spaţieni. Inima îi bătea cu putere. Fiecare îl viziona dintr-o altă cameră şi amestecul de lumini, mobilă şi motive ornamentale era ameţitor. Începu să vorbească:

– Vreau să discutăm despre uciderea doctorului Rikaine Delmarre sub aspectul mobilului, prilejului şi mijlocului; în această ordine deci…

Attlebish îl întrerupse:

– Va fi o expunere lungă?

– Se prea poate, ripostă Baley tăios. Am fost chemat aici să anchetez o crimă, aceasta fiind meseria şi specialitatea mea. Ştiu cel mai bine cum trebuie procedat.

(Să nu înghit nimic de la ei acum, sau totul se duce naibii! Să-i domin! Să-i domin!)

Continuă, rostind cuvintele cât mai clar şi incisiv cu putinţă:

– Mai întâi mobilul. Într-un anumit sens, acesta este cel mai neconcludent dintre cele trei puncte. Prilejul şi mijlocul sunt chestiuni obiective, pot fi cercetate faptic. Mobilul însă este subiectiv. Poate fi, eventual, sesizat de alţii: bunăoară, dorinţa de răzbunare pentru o umilinţă suferită. Dar poate fi şi absolut insesizabil: o ură iraţională, ucigaşă, din partea unei persoane care ştie să se stăpânească şi nu se trădează

niciodată.

Dumneavoastră mi-aţi spus, aproape toţi, cu diferite ocazii, că o bănuiţi pe Gladia Delmarre de comiterea acestui omor. În orice caz, nimeni n-a indicat vreun alt suspect. Avea Gladia un mobil? Doctorul Leebig, a sugerat unul, spunându-mi că Gladia se certa frecvent cu soţul ei. Mai târziu a recunoscut ea însăşi aceasta. Furia ce se naşte dintr-o asemenea ceartă ar putea împinge pe cineva la crimă. Perfect. Rămâne însă întrebarea dacă ea este singura care avea un mobil. Mă întreb, oare doctorul Leebig…

Roboticianul aproape sări în sus. Întinzând mâna în direcţia lui Baley, exclamă:

– Fii atent ce spui, pământene!

– Emit doar ipoteze, răspunse Baley cu răceală. Dumneavoastră, domnule Leebig, lucraţi cu doctorul Delmarre la crearea unor noi tipuri de roboţi. Sunteţi cel mai bun specialist în robotică de pe Solaria. Aţi afirmat acest lucru şi vă cred.

Leebig zâmbi cu vădită condescendenţă.

– Dar am aflat, continuă detectivul, că doctorul Delmarre era pe punctul de a pune capăt acestei colaborări din anumite motive legate de persoana dumneavoastră, pe care le condamna.

– Minciună! Minciună!

– Se poate. Dar dacă ar fi adevărat? N-ar fi fost acesta un mobil să-l lichidaţi înainte ca el să vă umilească public rupând relaţiile cu dumneavoastră?

Baley continuă grăbit, spre a nu-i da timp lui Leebig să riposteze:

– Şi dumneavoastră, doamnă Cantoro. Moartea doctorului Delmarre vă lasă în funcţia de fetolog, un post important.

– O, ceruri! Dar am mai vorbit despre asta! strigă Klorissa, terorizată.

– Ştiu că am mai vorbit, dar oricum, faptul trebuie menţionat. Cât despre doctorul Quemot, dânsul juca

regulat şah cu doctorul Delmarre. Poate că îl irita pierderea prea multor partide…

Sociologul îl întrerupse calm:

– Cred că pierderea unei partide de şah nu poate constitui un mobil serios, domnule detectiv.

– Depinde de importanţa pe care o acordaţi şahului. Un mobil poate părea foarte serios ucigaşului şi cu totul neînsemnat altor persoane. Dar nu asta contează. Vreau doar să arăt că numai existenţa mobilului nu este în sine suficientă. Oricine poate avea un mobil, mai ales pentru uciderea unui om ca doctorul Delmarre.

– Ce vreţi să spuneţi cu aceste cuvinte? întrebă Quemot cu indignare în glas.

– O, numai că doctorul Delmarre era „un bun solarian”. Toţi l-aţi calificat astfel. Se conforma cu stricteţe tuturor uzanţelor de pe Solaria. Era un om ideal, aproape o abstracţiune. Cine putea nutri dragoste, sau chiar numai simpatie, pentru un asemenea om? O persoană fără defecte îi face pe toţi ceilalţi conştienţi de imperfecţiunile lor. Tennyson, un poet din vechime, a scris cândva: „Cel ce n-are niciun defect, este el însuşi un mare defect.”

– Nimeni n-ar ucide un om pentru că e prea bun, observă Klorissa dezaprobator.

– Nu se ştie niciodată, răspunse Baley şi continuă fără alte explicaţii: Doctorul Delmarre prinsese, sau credea că a prins, firele unei conspiraţii ce se urzea pe Solaria. O conspiraţie menită să ducă la un atac asupra restului Galaxiei, în scopuri de cucerire. Voia să împiedice aceasta. Din acest motiv cei implicaţi în conspiraţie puteau considera necesar să-l înlăture. Oricare dintre cei prezenţi aici ar putea fi un membru al conspiraţiei, incluzând-o, desigur, pe doamna Delmarre, dar incluzându-l şi pe şeful interimar al serviciului de securitate, Corwin Attlebish.

– Pe mine? făcu Attlebish, neimpresionat.

– Oare n-aţi încercat să puneţi capăt cercetărilor imediat ce nenorocirea întâmplată lui Gruer v-a adus la conducerea serviciului de securitate?

Baley sorbi de câteva ori, tacticos, din băutura sa (direct din ambalajul original, neatinsă de alte mâini omeneşti decât ale sale, şi nici de roboţi) şi îşi redobândi forţele. Deocamdată intenţia lui era să „tragă de timp” şi îl bucura faptul că solarienii îi făceau jocul. N-aveau experienţa pământeanului în a trata strâns cu cineva. Nu ştiau să lupte corp la corp.

Reluă:

– Acum, prilejul. După părerea generală numai doamna Delmarre l-a avut, deoarece numai ea se putea apropia de soţul ei în persoană. Dar suntem siguri de aceasta? Dacă altcineva decât doamna Delmarre s-ar fi hotărât să-l ucidă pe doctorul Delmarre? O asemenea decizie disperată n-ar face din prezenţa fizică un aspect secundar? Dacă vreunul dintre dumneavoastră ar intenţiona să ucidă, n-ar putea suporta prezenţa fizică a victimei doar atât cât să-şi îndeplinească intenţia? Nu s-ar putea strecura în vila soţilor Delmarre…

Attlebish interveni glacial:

– Nu înţelegi acest lucru, pământene. Nu contează dacă ar putea s-o facă sau nu. Esenţial este că doctorul Delmarre n-ar fi tolerat să fie văzut, te asigur. Dacă cineva l-ar fi vizitat în persoană, indiferent de gradul şi vechimea prieteniei dintre ei, l-ar fi dat afară şi, la nevoie ar fi pus roboţii s-o facă.

– Da, într-adevăr, admise Baley, cu condiţia ca doctorul Delmarre să-şi dea seama că e vorba de prezenţă fizică.

– Ce vreţi să spuneţi cu asta? întrebă doctorul Thool cu surprindere şi tremur în glas.

– Când aţi tratat-o pe doamna Delmarre la locul crimei, replică Baley privindu-l drept în faţă, ea a presupus că o vizionaţi doar, până când a simţit că o atingeţi. Aşa mi-a spus şi o cred. Eu însumi, obişnuit numai cu văzutul, când am sosit pe Solaria şi am făcut cunoştinţă cu domnul Gruer, eram convins că-l văd. Iar când la sfârşitul convorbirii, a dispărut din faţa mea, am rămas uluit.

Să presupunem acum contrariul. Să admitem că în tot

timpul vieţii sale ca adult singurele lui contacte cu alţii au fost prin vizionare. Că n-a văzut pe nimeni, afară doar, rareori, pe soţia sa. Să presupunem acum că altcineva vine la el în persoană. N-ar crede oare, automat, că e vorba de vizionare, mai ales dacă un robot ar fi fost instruit să-l anunţe că se stabileşte o legătură prin vizionare?

– Nicio clipă, ripostă Quemot. Ar fi sesizat existenţa aceluiaşi fundal.

– Poate. Dar câţi dintre dumneavoastră sunteţi conştienţi de fundal acum? Ar fi trecut un minut sau două până ce doctorul Delmarre şi-ar fi dat seama că ceva nu e în regulă, iar în acest timp prietenul său, oricare ar fi fost, ar fi putut să se apropie de el, să ridice un obiect contondent şi să-l lovească.

– Imposibil, spuse Quemot cu încăpăţânare.

– Nu cred, replică detectivul. Consider că nici existenţa unui prilej nu poate fi o dovadă absolută că doamna Delmarre e ucigaşa. A avut prilejuri, dar au mai avut şi alţii.

Baley făcu din nou o pauză. Fruntea îi era îmbrobonată de sudoare, dar dacă ar fi şters-o s-ar fi arătat slab în ochii celorlalţi. Trebuia neapărat să păstreze conducerea discuţiei. Persoana pe care o viza trebuia să se simtă în inferioritate. Şi era greu ca un pământean să-i impună aşa ceva unui spaţian.

Detectivul privi pe rând feţele solarienilor şi îşi spuse că, deocamdată, lucrurile mergeau destul de bine. Chiar şi Attlebish părea să participe cu totul omeneşte.

– Şi astfel ajungem, reluă Baley, la problema mijlocului, care este cea mai complicată dintre toate. Arma cu care s-a comis omorul n-a putut fi găsită.

– Ştim asta, spuse Attlebish. Dacă n-ar fi fost acest lucru, am fi considerat vinovăţia doamnei Delmarre evidentă şi n-am mai fi cerut o anchetă.

– Poate, răspunse Baley. Să analizăm deci chestiunea mijlocului. Există două posibilităţi. Sau doamna Delmarre a comis crima, sau altcineva. Dacă a comis-o doamna Delmarre, arma trebuia să rămână la faţa locului, afară

doar de cazul când a fost îndepărtată ulterior. Colegul meu, domnul Olivaw de pe Aurora, care deocamdată nu se află aici, sugerează că doctorul Thool a avut prilejul să înlăture această armă. Îl întreb acum, pe doctorul Thool, de faţă cu toţi, dacă a făcut aşa ceva, dacă a îndepărtat vreo armă în timp ce o examina pe doamna Delmarre, care se afla în stare de inconştienţă.

Doctorul Thool tremura tot.

– Nu, nu, vă jur. Răspund la orice interogatoriu. Jur că n-am înlăturat nimic.

– Doreşte cineva, întrebă Baley, să afirme în acest moment că doctorul Thool minte?

Urmă un interval de tăcere, în timpul căruia Leebig se uită la un obiect situat în afara câmpului vizual al detectivului, murmurând ceva despre pierderea de vreme.

– A doua posibilitate, continuă Baley, este ca cineva să fi comis omorul şi să fi luat apoi arma cu sine. Dar dacă aşa stau lucrurile, trebuie să ne întrebăm de ce. Înlăturând arma crimei sublinia faptul că doamna Delmarre este nevinovată. Dacă ucigaşul venea de afară, trebuia să fie idiot ca să nu lase arma lângă cadavru şi astfel s-o incrimineze pe doamna Delmarre. Aşadar în ambele ipoteze, arma trebuia să se afle acolo. Şi totuşi n-a fost găsită.

– Ne iei drept orbi sau drept nătărăi? întrebă Attlebish.

– Vă iau drept solarieni, răspunse Baley calm, şi ca atare incapabili să recunoaşteţi această armă într-un obiect rămas la locul faptei.

– Nu înţeleg nimic! exclamă Klorissa cu glas chinuit.

Chiar şi Gladia, care în tot acest timp abia se clintise, îl fixă pe detectiv cu surprindere.

Baley reluă:

– Soţul mort şi soţia lipsită de cunoştinţă nu erau singurii care se aflau acolo. Se mai găsea şi un robot cu circuite dezorganizate.

– Ei şi? făcu Leebig, iritat.

– Oare nu este limpede că, după ce am eliminat

imposibilul, ceea ce rămâne, oricât de improbabil ar fi, reprezintă adevărul? Robotul de la faţa locului este arma crimei, o armă pe care niciunul dintre dumneavoastră n-o putea recunoaşte din cauza educaţiei pe care aţi primit-o.

Toţi începură să vorbească deodată; toţi, afară de Gladia, care rămăsese cu privirile pierdute.

Detectivul îşi ridică braţele.

– Staţi! Linişte, vă rog! Să vă explic!

Şi descrise încă o dată încercarea de asasinat comisă asupra lui Gruer, ca şi metoda prin care putea fi săvârşită. Adăugă apoi şi propria-i întâmplare, petrecută la crescătoria de copii.

Leebig interveni, nerăbdător:

– Cred că un robot a uns săgeata cu otravă fără să ştie că era vorba de otravă, iar un altul a dat săgeata băiatului, după ce i-a spus că eşti pământean, fără să ştie că e otrăvită.

– Cam aşa ceva. Dar ambii roboţi primiseră instrucţiuni precise.

– E cam trasă de păr, spuse Leebig.

Quemot pălise şi părea gata să leşine dintr-o clipă într-alta.

– Niciun solarian n-ar putea folosi roboţi ca să facă rău unei fiinţe umane.

– Se poate, spuse Baley dând din umeri, dar rămâne faptul că roboţii pot fi manevraţi în acest fel. Întrebaţi-l pe doctorul Leebig, care este robotician.

– Ipoteza nu se aplică în cazul doctorului Delmarre, spuse Leebig. Ţi-am spus asta şi ieri. Cum ar putea cineva să facă un robot să sfărâme ţeasta unui om?

– Să vă explic cum?

– Te rog, dacă poţi.

– Doctorul Delmarre experimenta un nou tip de robot. Însemnătatea acestui fapt mi-a scăpat până aseară, când s-a întâmplat să spun unui robot: „Dă-mi mâna!”, cerându-i ajutor ca să mă ridic de pe scaun. Robotul şi-a privit consternat mâna, de parcă ar fi crezut că-i cer să şi-o

desprindă şi să mi-o dea mie. A trebuit să-i repet ordinul într-o altă formă.

Dar întâmplarea mi-a amintit de un lucru pe care mi-l spusese doctorul Leebig puţin mai înainte. Era vorba de experimentarea unor roboţi cu membre detaşabile.

Să presupunem că robotul testat de doctorul Delmarre era de acest tip, capabil să folosească mai multe membre interşanjabile, de forme diferite, pentru diferite sarcini specializate. Să presupunem că ucigaşul ştia acest fapt şi că pe neaşteptate i-a spus robotului: „Dă-mi braţul tău!” Robotul şi-a detaşat braţul şi i l-a dat. Acest braţ constituia o armă excelentă. După moartea doctorului Delmarre putea fi instalat la loc.

Nici nu apucase Baley să termine că spaţienii, copleşiţi de oroare, izbucniră într-o furtună de obiecţii. Detectivul trebui să strige ultimele cuvinte, şi aşa înecate în tumultul general.

Attlebish, roşu la faţă, se ridică de pe scaun şi păşi înainte.

– Chiar şi dacă ceea ce spui e adevărat, tot doamna Delmarre este ucigaşa. Se afla acolo, s-a certat cu soţul ei, îl privea pe acesta lucrând la robot, cunoştea chestiunea cu membrele detaşabile – pe care, de altfel, eu n-o cred. Orice-ai face, pământene, totul o indică pe ea.

Gladia începu să plângă încetişor.

Baley nici n-o privi. Se mulţumi să spună:

– Dimpotrivă, este uşor de demonstrat că, oricine ar fi comis crima, nu doamna Delmarre a făcut aceasta.

Deodată, Jothan Leebig îşi încrucişă braţele şi lăsă să i se aştearnă pe faţă o expresie de dispreţ.

Baley sesiză reacţia şi spuse:

– Mă veţi ajuta să demonstrez aceasta, domnule Leebig. Ca robotician ştiţi că manevrarea roboţilor în sensul comiterii unui omor cere o abilitate deosebită. Ieri am avut prilejul de a încerca să pun pe cineva sub stare de arest la domiciliu. Am chemat trei roboţi şi le-am dat instrucţiuni detaliate, cu scopul de a reţine persoana respectivă. Era un

lucru simplu, dar eu nu mă prea pricep la roboţi. Ca atare, instrucţiunile mele s-au dovedit ineficace şi persoana a reuşit să scape.

– Cine era? întrebă Attlebish, pe un ton peremptoriu.

– N-are importanţă, răspunse Baley, agasat. Contează faptul că amatori ca mine nu pot mânui roboţii cu eficienţă. Şi chiar şi unii solarieni pot fi la fel de nepricepuţi în materie. Bunăoară, ce ştie Gladia Delmarre despre robotică? Ce ne puteţi spune, domnule Leebig?

– Poftim? făcu roboticianul, holbându-se la Baley.

– Aţi încercat doar să daţi lecţii de robotică doamnei Delmarre. Ce fel de elevă era? A învăţat ceva?

Leebig păru stânjenit.

– N-a învăţat…

Apoi tăcu.

– Era un caz fără speranţă, nu-i aşa? Sau preferaţi să nu răspundeţi?

– Se poate să fi simulat ignoranţa, ripostă Leebig, ţeapăn.

– Sunteţi dispus să afirmaţi, ca specialist, că o socotiţi pe doamna Delmarre destul de pricepută pentru a împinge nişte roboţi să comită o crimă în mod indirect?

– De unde să ştiu asta?

– Să mă exprim altfel. Persoana care a încercat să mă ucidă la crescătoria de copii trebuia să mă găsească folosind reţeaua de comunicaţii interrobotice. Nu spusesem nimănui unde mă voi duce şi numai roboţii care mă călăuzeau dintr-un loc într-altul ştiau unde mă aflu. Colegul meu, domnul Olivaw, a reuşit să-mi dea de urmă spre sfârşitul zilei, dar cu mare dificultate. Ucigaşul, pe de altă parte, a făcut-o probabil mult mai uşor, căci în afară de găsirea mea, a avut timp să aranjeze treaba cu săgeata otrăvită, înainte ca eu să fi plecat de la crescătorie. Oare ar fi putut doamna Delmarre să facă toate acestea?

Corwin Attlebish se aplecă înainte şi întrebă:

– Şi cine crezi că s-ar fi priceput să le facă, pământene?

– Doctorul Jothan Leebig este, se pare, cel mai bun

robotician de pe întreaga planetă.

– E o acuzaţie? întrebă Leebig cu vehemenţă.

– Da! răspunse Baley, pe acelaşi ton.

Furia din ochii roboticianului se stinse încet, fiind înlocuită nu de calm, ci mai curând de o încordare reţinută.

– Am studiat robotul lui Delmarre după crimă, spuse Leebig. N-avea membre detaşabile sau, cel puţin, nu puteau fi detaşate fără unelte şi cunoştinţe speciale. Aşa că nu robotul a fost folosit pentru uciderea lui Delmarre, iar argumentaţia dumitale e neîntemeiată.

– Cine ne confirmă adevărul acestor spuse? întrebă Baley.

– Cuvântul meu nu poate fi pus la îndoială.

– Ba da! Te acuz, şi afirmaţia dumitale despre robot este fără nicio valoare. Dacă ar confirma-o cineva, lucrurile ar sta altfel. Apropo, te-ai debarasat cam repede de robotul acela. Pentru care motiv?

– N-avea niciun rost să-l mai ţin. Era complet dereglat, inutil.

– De ce?

Leebig îl ameninţă pe Baley cu degetul, strigând:

– M-ai mai întrebat asta o dată, pământene, şi ţi-am explicat. Asistase la un omor pe care nu-l putuse împiedica.

– Şi mi-ai mai spus că aceasta duce întotdeauna la scoaterea din uz a robotului. Totuşi, atunci când Gruer a fost otrăvit, robotul care-i dăduse băutura n-a avut prea mult de suferit, doar o uşoară dereglare a mersului şi vorbirii. Fusese chiar mijlocul de înfăptuire a unei crime evidente, nu un simplu martor, şi totuşi a rămas destul de zdravăn pentru a fi interogat. Robotul din cazul Delmarre trebuie, aşadar, să fi fost mult mai adânc implicat în crimă decât celălalt. Iar arma crimei a fost tocmai braţul lui.

– Prostii, bâigui Leebig. Habar n-ai de robotică.

– Se prea poate. Dar propun domnului Attlebish să sechestreze documentele ce se găsesc la fabrica dumitale de roboţi şi la atelierul de reparaţii. Astfel vom putea afla

dacă ai construit roboţi cu membre detaşabile, dacă ai trimis vreunul doctorului Delmarre şi când anume.

– Nimeni n-o să se amestece în hârtiile mele! exclamă Leebig.

– De ce, dacă n-ai nimic de ascuns?

– Dar de ce naiba aş fi vrut să-l ucid pe Delmarre? De ce? Ce mobil aveam?

– Pot exista două, răspunse Baley. Erai bun prieten cu doamna Delmarre. Chiar prea bun prieten. Şi solarienii sunt oameni, într-un fel. Nu ai fost niciodată căsătorit, dar asta nu-ţi dădea imunitate la, să zicem, porniri animalice. Ai văzut-o pe doamna Delmarre, pardon, ai vizionat-o, când era îmbrăcată cam neprotocolar şi…

– Nu! strigă Leebig, torturat.

– Nu! spuse şi Gladia, într-o şoaptă imperativă.

– Poate că nici n-ai recunoscut natura sentimentelor dumitale, continuă Baley. Sau, dacă ţi-ai dat cât de vag seama, te-ai dispreţuit pentru această slăbiciune şi ai urât-o pe doamna Delmarre, căreia i-o datorai. Şi totuşi îl puteai urî şi pe Delmarre, pentru faptul că era soţul ei. I-ai cerut doamnei Delmarre să-ţi fie asistentă. Făceai astfel o concesie propriei dumitale porniri. Ea însă a refuzat, sporindu-ţi astfel resentimentul. Ucigându-l pe doctorul Delmarre în aşa fel încât să arunci bănuiala asupra soţiei lui, te puteai răzbuna pe amândoi dintr-o lovitură.

– Şi cine-ar putea crede asemenea aiureli ieftine şi melodramatice? întrebă Leebig cu glasul sugrumat. Doar vreun alt pământean, vreo altă brută. Însă nimeni de pe Solaria.

– Dar nu te acuz numai în baza acestui mobil, spuse Baley. Cred că există şi aceasta, în subconştient, dar aveai unul mai temeinic. Doctorul Rikaine Delmarre stătea în calea planurilor dumitale şi trebuia înlăturat.

– Ce planuri? strigă Leebig.

– Planurile de cucerire a Galaxiei, domnule Leebig, răspunse detectivul.

18. Se dă răspuns la o întrebare

– Pământeanul ăsta e nebun! exclamă Leebig, adresându-se celorlalţi. Este clar, nu?

Unii se uitară la Baley, fără o vorbă, alţii la Leebig.

Detectivul nu le lăsă timp să decidă. Continuă:

– Lasă asta, domnule Leebig! Doctorul Delmarre avea de gând s-o rupă cu dumneata. Doamna Delmarre crede că voia s-o facă deoarece nu admiteai să te căsătoreşti. Nu sunt de aceeaşi părere. Doctorul Delmarre efectua cercetări care ar fi permis ectogeneza, făcând astfel căsătoria de prisos. Dar doctorul Delmarre lucra cu dumneata şi ştia, cred, mai mult despre munca dumitale decât oricare altul. Ştia că faci unele experienţe primejdioase şi a încercat să te oprească. I-a pomenit ceva agentului Gruer, fără a-i da însă detalii, pentru că nici el nu era încă sigur. E limpede, ai sesizat bănuielile lui şi l-ai omorât.

– E nebun! repetă Leebig. Nu vreau să mai am de-a face cu el!

– Ascultă-l până la capăt, Leebig, interveni Attlebish.

Baley îşi muşcă buzele, reprimând o manifestare prematură de mulţumire la evidenta lipsă de simpatie cu care vorbise şeful serviciului de securitate. Continuă:

– În aceeași convorbire pe care ai avut-o cu mine pe tema roboţilor cu membre detaşabile ai menţionat, doctore Leebig, nave spaţiale cu creiere pozitronice. Ai vorbit cam mult atunci. Te gândeai poate că sunt un simplu pământean, incapabil să sesizeze implicaţiile roboticii? Sau, eventual, erai puţin prea bucuros de faptul că tocmai te scutisem de prezenţa mea personală? În orice caz, doctorul Quemot mă informase deja că arma secretă a Solariei contra celorlalte Lumi exterioare este tocmai robotul pozitronic.

Quemot, implicat pe neaşteptate, tresări violent şi strigă:

– Voiam doar să spun…

– Vorbeaţi în termeni sociologici, ştiu. Dar mi-aţi dat de

gândit. Imaginaţi-vă o navă spaţială dotată cu creier pozitronic în loc de echipaj uman. O navă cu echipaj n-ar putea folosi roboţi în ciocniri armate. Robotul nu poate nimici oamenii de pe alte nave sau de pe lumile inamice. N-ar sesiza diferenţa dintre duşman şi prieten. Desigur, robotului i se poate spune că pe nava inamică nu se află oameni, sau că va bombarda o planetă nelocuită. Dar ar fi cam greu de realizat. Robotul ar vedea că pe propria lui navă se află oameni, ar şti că în lumea lui trăiesc oameni. Ar presupune deci acelaşi lucru despre navele şi lumile inamice. Ca să-l manipuleze cum trebuie în asemenea situaţii ar fi nevoie de un robotician expert, ca dumneata, doctore Leebig, şi aceşti experţi sunt foarte puţini. Dar o navă prevăzută cu creier pozitronic ar ataca fără ezitări, cred eu, orice altă navă i s-ar indica drept obiectiv. O navă cu creier pozitronic ar putea fi cu uşurinţă împiedicată să primească de la navele inamice mesaje care să-i explice adevărata situaţie. Armamentul ei fiind sub comanda directă a unui creier pozitronic, o asemenea navă s-ar dovedi mai uşor de manevrat decât una cu echipaj uman. Cum n-ar fi nevoie de spaţiu pentru echipaj, provizii şi aparatură de purificare a apei şi aerului, ea ar putea transporta mai multe dispozitive de atac şi apărare, fiind astfel mai greu de distrus decât una obişnuită. O singură navă cu creier pozitronic ar putea înfrânge o flotilă de nave obişnuite. Greşesc oare?

Întrebarea ţâșni spre doctorul Leebig, care se ridicase de pe scaun şi stătea în picioare, rigid, aproape înţepenit de... de ce? De furie? De groază?

Niciun răspuns nu se auzi. Şi nici nu s-ar fi putut auzi. Parcă se rupsese un zăgaz: toţi ceilalţi urlau nebuneşte. Klorissa avea o faţă de megeră. Chiar şi Gladia se ridicase şi ameninţa cu pumnii ei micuţi. Şi toţi îl apostrofau pe Leebig.

Baley se relaxă, închise ochii şi încercă, timp de câteva momente, să-şi destindă muşchii şi tendoanele. Reuşise. În sfârşit, apăsase pe butonul potrivit.

Quemot făcuse o analogie între roboţii solarieni şi iloţii din Sparta. Spusese că roboţii nu s-ar putea revolta, aşa că solarienii pot fi liniştiţi.

Dar dacă vreun om ar încerca să-i înveţe pe roboţi cum să facă rău altor oameni? Cu alte cuvinte, să-i înveţe cum să se revolte? N-ar fi asta o crimă capitală? Într-o lume ca Solaria, unde roboţii îi depăşeau pe oameni în proporţie de douăzeci de mii la unu, nu s-ar năpusti oare fiecare locuitor asupra celui bănuit că ar da roboţilor putinţa de a vătăma fiinţe omeneşti?

– Eşti arestat, strigă Attlebish, şi ţi se interzice categoric să te atingi de registre şi documente până ce nu vor fi examinate de autorităţi…

Şi continuă să spună ceva, aproape incoerent şi de-abia auzit în acel tămbălău.

Un robot se apropie de Baley.

– Aveţi un mesaj, stăpâne, de la stăpânul Olivaw.

Baley luă mesajul cu gravitate, se întoarse şi strigă:

– O clipă, vă rog!

Glasul său avu un efect aproape magic. Toţi se întoarseră solemn către el şi pe toate feţele (cu excepţia celei înţepenite a lui Leebig) se putea citi cea mai deplină atenţie pentru ceea ce avea de spus pământeanul.

– Ar fi o prostie să credem că doctorul Leebig nu se va atinge de documente înainte ca autorităţile să ajungă acolo. Ca atare, încă înainte de începerea întâlnirii noastre, colegul meu, Daneel Olivaw, a plecat spre domeniul doctorului Leebig. Tocmai am primit veşti de la el. Se află deja acolo şi va ajunge în câteva clipe la doctorul Leebig pentru a-l pune sub stare de arest.

– Arest! răcni Leebig cu un fel de groază animalică, holbându-şi ochii şi aşa destul de mari. Vine cineva aici? Prezenţă fizică? Nu! Nu! (Al doilea „Nu!” fu un adevărat urlet.)

– Nu vei păţi nimic rău, spuse Baley cu răceală, dacă te supui.

– Dar nu vreau să-l văd! Nu pot să-l văd!

Roboticianul căzu în genunchi, fără să pară că-şi dă seama de asta, şi îşi încleştă mâinile într-un gest disperat de rugăminte:

– Ce vrei? Vrei o mărturisire? Da, robotul de la Delmarre avea membre detaşabile! Da, da, da! Eu am organizat otrăvirea lui Gruer! Eu am organizat atentatul cu săgeata! Am urzit şi planuri pentru nave spaţiale, aşa cum ai spus! N-am reuşit, dar, da, le-am urzit! Numai ia-l pe omul ăsta de-aici! Nu-l lăsa să vină! Ia-l de-aici!

Se bâlbâia.

Baley dădu din cap. Alt buton potrivit. Ameninţarea cu o prezenţă personală fusese mai eficace în obţinerea unei mărturisiri decât orice tortură fizică.

Deodată Leebig întoarse capul şi îşi căscă larg gura, sesizând probabil vreun zgomot sau vreo mişcare în afara câmpului vizual al celorlalţi. Apoi îşi ridică mâinile, într-un gest de respingere.

– Pleacă! imploră el. Pleacă! Nu te apropia, nu te apropia! Te rog!

Căzu în patru labe, după care îşi vârî brusc o mână în buzunar, scoase repede ceva şi duse la gură. Se clătină de două ori şi căzu cu faţa în jos.

Baley tocmai voia să strige:

– Idiotule, cel care se apropie nu e om ci doar unul dintre roboţii pe care-i iubeşti!

Daneel Olivaw apăru în câmpul vizual şi o clipă se uită atent la corpul prăbuşit.

Baley de-abia mai răsufla. Dacă Daneel îşi dă seama că propria lui pseudo-umanitate îl ucisese pe Leebig, creierul său, dominat de cerinţele imperioase ale Primei legi, ar putea suferi dereglări grave.

Dar Daneel se mulţumi să îngenuncheze şi să atingă trupul roboticianului cu degetele-i fine. Apoi săltă capul lui Leebig ca pe un lucru foarte preţios, mângâindu-l cu gingăşie.

Robotul îşi întoarse spre ceilalţi faţa fin cizelată şi şopti:

– A murit un om!

Baley o aştepta: Gladia îi ceruse o ultimă întrevedere. Când femeia apăru, detectivul făcu ochii mari.

– Te văd, spuse el.

– Da, confirmă Gladia, dar de unde ştii?

– Porţi mănuşi.

– O, făcu ea, privindu-şi stingherită mâinile. Apoi, cu voce domoală: Te superi?

– Nu, sigur că nu. Dar de ce te-ai hotărât să mă vezi, în loc să mă vizionezi?

– Păi, zâmbi ea palid, trebuie să mă-nvăţ cu asta, nu-i aşa, Elijah? Adică, având în vedere că plec pe Aurora.

– S-a aranjat, deci?

– Domnul Olivaw pare să se bucure de influenţă. S-a aranjat. Nu mă mai întorc niciodată aici.

– Bun! Vei fi mai fericită aşa, Gladia. Sunt sigur.

– Mi-e cam frică, totuşi.

– Ştiu. Vei vedea tot timpul oameni şi-ţi va lipsi confortul de pe Solaria. Dar ai să te obişnuieşti şi, mai mult, ai să uiţi toată grozăvia prin care ai trecut.

– Nu vreau să uit chiar totul, spuse Gladia cu blândeţe.

– Ai să uiţi.

Baley o privi, nu fără strângere de inimă, pe femeia subţirică ce stătea în faţa lui şi adăugă:

– Ai să te şi căsătoreşti, într-o bună zi. Cu adevărat căsătorită, vreau să zic.

– Nu ştiu cum, spuse Gladia cu jale, dar acest lucru nu-mi mai pare atât de atrăgător… În clipa de faţă…

– O să-ţi schimbi părerea.

Rămaseră o clipă nemişcaţi, privindu-se în tăcere.

– Nici nu ţi-am mulţumit, zise apoi Gladia.

– Mi-am făcut datoria, răspunse Baley.

– Pleci înapoi pe Pământ acum, nu-i aşa?

– Da.

– N-o să te mai văd niciodată.

– Probabil că nu. Dar să nu-ţi pară rău. Peste patruzeci de ani cel mult eu voi fi mort, pe când tu ai să arăţi tot ca

acum.

O umbră trecu pe faţa Gladiei.

– Nu spune aşa ceva.

– E adevărul.

– Ştii, totul s-a adeverit în cazul lui Leebig, spuse ea repede, căutând parcă să schimbe subiectul.

– Da, ştiu. Alţi roboticieni au verificat documentele lui şi au aflat că efectua experienţe pentru crearea unor nave spaţiale cu creier pozitronic. Au găsit şi nişte roboţi cu membre detaşabile.

Gladia se cutremură:

– Dar de ce oare făcea asemenea lucruri îngrozitoare?

– Se temea de oameni. S-a sinucis pentru a evita prezenţa altcuiva şi era gata să distrugă alte lumi numai pentru a se asigura că Solaria şi convenţiile ei rigide în acest sens nu vor fi niciodată primejduite.

– Dar cum de era aşa, murmură Gladia, când prezenţa fizică poate fi atât de…

Din nou un interval de tăcere, în timpul căruia continuară să se privească de la câţiva metri.

Apoi Gladia strigă brusc:

– Oh, Elijah, ai să mă crezi o dezmăţată!

– De ce anume?

– Pot să te ating? N-am să te mai văd niciodată, Elijah!

– Dacă vrei…

Gladia se apropie, pas cu pas, cu ochi strălucitori, dar şi cu o expresie de teamă. Se opri la vreun metru de el, apoi încet, de parcă ar fi fost în transă, începu să-şi scoată mănuşa de pe mâna dreaptă. Baley dădu să o oprească:

– Nu face copilării, Gladia…

– Nu mi-e frică.

Şi-i întinse lui Baley mâna ei, desmănuşată şi tremurândă. Detectivul i-o luă într-a sa, tremurândă şi ea. Rămaseră o clipă aşa, el ţinând mânuţa ei timidă. Apoi Baley îi dădu drumul, iar mâna Gladiei zbură pe neaşteptate spre faţa lui şi îl atinse delicat, o clipă numai, cu degetele pe obraz.

– Mulţumesc, Elijah. Adio.

– Adio, Gladia, spuse detectivul, privind-o cum se îndepărta.

Şi nici chiar gândul că o navă îl aşteaptă ca să-l ducă înapoi pe Pământ nu putu să-i şteargă simţământul de pierdere ce-l încerca în acele clipe.

Subsecretarul Albert Minnim îl primi cu ochi ce voiau să exprime un bun-venit foarte oficial.

– Sunt bucuros să te văd din nou pe Pământ. Raportul dumitale a sosit deja, se-nţelege, şi este studiat acum. Ai făcut o treabă bună şi îţi va prinde bine la dosarul personal.

– Vă mulţumesc, răspunse Baley.

Era greu să-l mai poată entuziasma aşa ceva. Întoarcerea pe Pământ, securitatea regăsită a Oraşelor, vocea Jessiei (vorbise deja cu ea), toate acestea îi epuizaseră în mod ciudat resursele de satisfacţie.

– Totuşi, continuă Minnim, raportul se ocupă numai de anchetă. Pe noi însă ne interesa şi altceva. Poţi să-mi prezinţi un raport verbal în acest sens?

Baley şovăi şi îşi duse automat mâna spre buzunarul în care simţea din nou forma mângâietoare, caldă, a pipei sale.

– Poţi fuma, Baley, se grăbi Minnim să adauge.

Detectivul făcu din aprinderea pipei un ritual prelungit. Apoi spuse:

– Nu sunt sociolog, domnule subsecretar.

– Nu eşti? Minnim avu un zâmbet ce se stinse imediat. Mi se pare că am mai discutat asta. Un bun detectiv trebuie să fie şi un sociolog empiric, chiar dacă n-a auzit niciodată de ecuaţia Hackett. Cred, judecând după stânjeneala dumitale, că ai anumite păreri despre Lumile exterioare, dar nu ştii cum îmi vor suna mie.

– Dacă o luaţi aşa, domnule subsecretar… Când mi-aţi ordonat să plec pe Solaria mi-aţi pus o întrebare. M-aţi întrebat care sunt punctele slabe ale Lumilor exterioare. Forţa lor rezidă în roboţi, în populaţia lor redusă, în

longevitate, dar ce puncte slabe au?

– Ei bine?

– Cred că ştiu punctele slabe ale solarienilor, domnule subsecretar.

– Poţi răspunde la întrebarea mea? Bun! Dă-i drumul!

– Punctele lor slabe, domnule subsecretar, sunt tocmai roboţii, populaţia redusă şi longevitatea.

Minnim îl fixă pe Baley fără să-şi schimbe expresia. Degetele lui trasau, cu mişcări nervoase, diferite linii în jurul hârtiilor de pe birou.

– Ce te determină să spui asta?

Baley stătuse ceasuri întregi să-şi ordoneze gândurile în timpul călătoriei de înapoiere şi înfruntase oficialităţile, în imaginaţia sa, cu argumente temeinice, bine gândite. Acum însă se simţea dezorientat.

– Nu cred că pot face o expunere clară, domnule subsecretar.

– Nu-i nimic. Să le aud. E vorba doar de o apreciere generală.

– Solarienii au renunţat la un lucru pe care omenirea îl are de un milion de ani. Un lucru mai valoros decât energia atomică, decât Oraşele, decât agricultura, locul, uneltele, decât orice; căci e un lucru care le-a făcut posibile pe toate celelalte.

– Fii precis, Baley. La ce te referi?

– La spiritul de colectivitate, domnule subsecretar. La cooperarea dintre indivizi. Solaria a abandonat-o cu totul. A devenit o lume de indivizi izolaţi, iar singurul sociolog de pe planetă e încântat că îşi inventează propria lui ştiinţă. N-are pe nimeni care să-l înveţe, să-l ajute, să-i arate eventualele erori. Singura ştiinţă cu adevărat înfloritoare de pe Solaria este robotica, dar şi de ea se ocupă numai câţiva oameni, iar atunci când a fost nevoie de o analiză a interacţiunii om-robot a trebuit să se facă apel la un pământean. Arta solariană este abstractă. Avem şi noi, pe Pământ, artă abstractă, dar numai ca o formă de artă. Pe Solaria ea este unica formă. Nota omenească s-a pierdut cu totul. Viitorul

dorit de ei este un viitor al ectogenezei şi al izolării imediat după naştere.

– Sună îngrozitor, îl întrerupse Minnim, dar vezi aici ceva primejdios?

– Cred că da. Fără condiţionarea reciprocă a oamenilor dispare orice interes pentru viaţă, dispar cele mai multe dintre valorile intelectuale, se pierde în mare parte însăşi raţiunea de a trăi. Vizionarea nu poate înlocui contactul prin vedere. Înşişi solarienii îşi dau seama că vizionarea e doar un surogat de simţ. Şi ca şi cum izolarea n-ar fi de ajuns ca să provoace stagnare, mai intervine şi longevitatea lor. Pe Pământ avem un aflux permanent de tineri care acceptă schimbarea deoarece n-au avut timp să se anchilozeze. Personal, presupun că există o vârstă maximă optimă, o viaţă destul de lungă pentru a permite realizarea individului şi destul de scurtă pentru a face loc tineretului într-un ritm nu prea lent. Pe Solaria, acest ritm este prea lent.

Minnim continua să deseneze cu degetul pe birou.

– Interesant! Interesant!

Privi apoi la Baley şi parcă îi căzuse o mască de pe faţă. Privirea i se înveselise.

– Detectiv Baley, eşti un om perspicace.

– Vă mulţumesc, răspunse Baley cu gravitate.

– Ştii de ce te-am îndemnat să-mi prezinţi părerile dumitale?

Minnim arăta aproape ca un băieţel care-şi savurează o bucurie. Continuă fără să aştepte răspunsul lui Baley:

– Sociologii noştri au făcut deja o analiză preliminară a raportului dumitale şi mă întrebam dacă-ţi dai seama ce excelente veşti pentru Pământ ai adus. Văd că da.

– Staţi puţin, spuse Baley. Mai este ceva.

– Da, mai este, conveni Minnim, jubilând. Solarienii nu pot scăpa de această stagnare. Au depăşit punctul critic şi depind prea mult de roboţi. Iar robotul nu poate disciplina un copil neascultător, chiar dacă acest lucru este spre binele copilului. Robotul nu poate vedea dincolo de suferinţa fizică imediată. Iar roboţii, în totalitatea lor, nu pot

disciplina o planetă lăsând instituţiile ei să se prăbuşească atunci când aceste instituţii au devenit un balast. Nu pot vedea dincolo de haosul imediat. Aşadar, soarta Lumilor exterioare este stagnarea perpetuă, iar Pământul se va elibera de dominaţia lor. Aceste date noi schimbă radical situaţia. Nu mai este necesară revolta directă. Libertatea va veni de la sine.

– Staţi, repetă Baley, mai insistent. Discutăm numai despre Solaria, nu şi despre alte Lumi exterioare.

– E acelaşi lucru. Sociologul dumitale de pe Solaria, Kimot sau cum îi zice…

– Quemot, domnule subsecretar.

– Ei da, Quemot, n-a spus el că şi celelalte Lumi merg în sensul Solariei?

– A spus, dar nu ştie nimic despre celelalte Lumi direct de la sursă, şi nici nu este sociolog. Vreau să zic, nu e sociolog adevărat. Credeam că am fost clar în privinţa aceasta.

– Au să verifice ai noştri.

– Dar nici ei nu vor avea date. Nu ştim nimic despre Lumile într-adevăr mari. Despre Aurora, de pildă – lumea lui Daneel. Mie nu mi se pare raţional să le asemuim cu Solaria. De fapt, există doar o singură Lume în întreaga Galaxie care seamănă cu Solaria…

Minnim abandonă subiectul cu o uşoară fluturare a mâinii sale bine îngrijite.

– Au să verifice ai noştri. Şi sunt sigur că vor fi de acord cu Quemot.

Privirea lui Baley se posomorî. Dacă sociologii pământeni sunt dornici de ştiri îmbucurătoare, se vor găsi în acord cu Quemot, desigur. Din statistici poţi scoate orice vrei dacă ştii să cauţi cât trebuie şi cum trebuie, şi dacă treci cu vederea anumite date relevante.

Detectivul ezită o clipă. Era oare mai bine să vorbească acum, când se afla în faţa unui înalt funcţionar guvernamental, sau…

Ezitarea îi fusese puţin prea lungă. Aranjând nişte hârtii,

Minnim începu să glăsuiască din nou, pe un ton mai lipsit de însufleţire:

– Încă vreo două amănunte, detectiv Baley, cu privire la cazul Delmarre propriu-zis şi apoi poţi pleca. Era în intenţia dumitale ca Leebig să se sinucidă?

– Intenţionam să-i smulg o mărturisire, domnule subsecretar. Nu-mi închipuisem că se va sinucide – ce ironie! – la apropierea cuiva care era doar un robot şi care în fapt nu viola interdicţia prezenţei fizice. Dar, sincer vorbind, nu-i regret moartea. Va mai trece mult timp până la ivirea altui om care să îmbine, ca el, perversiunea cu abilitatea.

– Sunt de aceeaşi părere, spuse Minnim pe un ton sec, şi consider moartea lui binevenită, dar nu te-ai gândit la ce primejdii te expuneai dacă solarienii şi-ar fi dat seama că Leebig nu putea să-l fi ucis pe Delmarre?

Baley îşi scoase pipa din gură şi rămase tăcut.

– Hai, detectiv Baley, continuă Minnim, ştii doar că nu Leebig l-a ucis… Crima implica prezenţa personală şi Leebig ar fi preferat moartea unei asemenea situaţii. De fapt, chiar a preferat-o.

– Aveţi dreptate, domnule subsecretar, admise Baley. Am scontat că solarienii vor fi prea uluiţi constatând cum folosea el roboţii ca să-şi mai dea seama de acest lucru.

– Atunci cine l-a ucis pe Delmarre?

– Dacă vreţi să spuneţi cine l-a lovit de fapt, răspunse Baley încet, atunci e vorba de persoana pe care o bănuia toată lumea: Gladia Delmarre, soţia lui.

– Şi ai lăsat-o să plece?

– Din punct de vedere moral, nu ea era responsabilă. Leebig ştia că Gladia se certa violent cu soţul ei. Şi frecvent. De asemenea ştia, probabil, cât de tare se înfuria în aceste situaţii. Leebig dorea moartea soţului în împrejurări care s-o incrimineze pe soţie. I-a trimis, deci, lui Delmarre un robot pe care – aşa presupun eu – l-a instruit în mod abil să-i dea Gladiei, într-o clipă de extremă furie, unul dintre membrele sale detaşabile. Văzându-se cu o

armă în mână, femeia a acţionat într-o clipă de orbire, înainte ca Delmarre sau robotul s-o poată opri. Gladia a fost, la fel ca robotul, unealtă inconştientă a lui Leebig.

– Dar, observă Minnim, pe braţul robotului trebuie să fi rămas sânge şi peri năclăiţi.

– Se prea poate, spuse Baley, dar de robot s-a ocupat tocmai Leebig. I-a fost uşor să instruiască pe ceilalţi roboţi, care putuseră observa aceasta, să uite tot. Şi doctorul Thool ar fi putut observa, dar el n-a examinat decât cadavrul şi trupul fără cunoştinţă al Gladiei. Eroarea lui Leebig a fost aceea de a crede că vinovăţia va cădea atât de vădit pe umerii Gladiei încât nici faptul că nu s-a găsit nicio armă la locul crimei n-o va mai salva. Şi nici nu putea prevedea că pentru continuarea anchetei se va face apel la un pământean.

– Aşadar, Leebig fiind mort, ai aranjat plecarea Gladiei de pe Solaria. Voiai s-o salvezi în caz că solarienii ar începe să se gândească la anumite lucruri?

Baley ridică din umeri.

– Suferise destul. Toată lumea o nedreptăţise: soţul ei, Leebig, societatea solariană.

– Oare nu răstălmăceai legea pentru a-ţi satisface un capriciu personal?

Faţa osoasă a detectivului se înăspri.

– Nu era un capriciu. Nu mă consideram legat de legile solariene. Primau interesele Pământului, şi pentru a apăra aceste interese trebuia sa am grijă ca Leebig, adevăratul pericol, să fie neutralizat. Cât despre doamna Delmarre (îl înfrunta pe Minnim acum şi-şi dădea seama că face un pas crucial, dar trebuia să i-o spună), cât despre doamna Delmarre, am făcut din ea obiectul unui experiment.

– Ce experiment?

– Voiam să ştiu dacă va consimţi să înfrunte o Lume în care prezenţa fizică este permisă şi firească. Eram curios să aflu dacă are curajul să rupă nişte deprinderi adânc înrădăcinate în ea. Mă temeam că va refuza să plece, că va insista să rămână pe Solaria – un adevărat purgatoriu

pentru ea – decât să renunţe la modul ei de viaţă solarian, deformat. Dar a ales schimbarea şi faptul m-a bucurat, căci mi-a părut simbolic. Pare să deschidă calea salvării şi pentru noi.

– Pentru noi?!? exclamă Minnim. Ce naiba vrei să spui?

– Nu personal pentru dumneavoastră sau pentru mine, domnule subsecretar, răspunse Baley cu gravitate, ci pentru întreaga omenire. Greşiţi în aprecierea dumneavoastră despre celelalte Lumi exterioare. Au puţini roboţi, permit prezenţa fizică şi au studiat situaţia de pe Solaria. R. Daneel Olivaw a fost cu mine acolo, după cum ştiţi, şi va face şi el un raport. Există riscul ca într-o bună zi să devină şi ei un fel de solarieni, dar îşi vor da probabil seama la timp şi se vor strădui să menţină un echilibru judicios, rămânând astfel stăpânii omenirii.

– Asta crezi dumneata, replică Minnim, iritat.

– Mai mult încă. Există o sigură lume asemănătoare Solariei, şi anume Pământul.

– Detectiv Baley!

– Aşa stau lucrurile, domnule subsecretar. Noi suntem o Solarie pe dos. Ei s-au izolat unul faţă de altul. Noi ne-am izolat de Galaxie. Ei au ajuns într-un punct mort cu domeniile lor inviolabile. Noi am ajuns într-un punct cu Oraşele noastre subterane. Ei sunt şefi fără subalterni, afară de roboţi, care nu pot riposta. Noi suntem subalterni fără şefi, numai cu Oraşele ce ne închid spre a ne ţine în siguranţă.

Baley îşi încleştase pumnii.

Minnim îl privea dezaprobator.

– Detectiv Baley, ai trecut printr-o perioadă grea. Ai nevoie de odihnă şi o vei căpăta. O lună de concediu plătit, iar la întoarcere, avansarea.

– Vă mulţumesc, dar nu doresc numai asta. Aş vrea să mă ascultaţi. Există un singur drum care ne poate scoate din fundătura noastră – drumul spre exterior, spre spaţiul cosmic. Există acolo un milion de lumi, iar spaţienii ocupă numai cincizeci. Ei sunt puţini şi trăiesc mult. Noi suntem

mulţi şi trăim puţin. Suntem deci mai bine dotaţi decât ei pentru explorare şi colonizare. Avem o presiune demografică, care ne împinge spre aceasta, şi o succesiune rapidă a generaţiilor, care ne furnizează din plin un tineret temerar. Şi apoi, strămoşii noştri au fost cei care au colonizat Lumile exterioare.

– Da, înţeleg… dar mă tem că timpul nostru a trecut.

Baley sesiză dorinţa subsecretarului de a-l vedea plecat, dar rămase impasibil pe loc şi continuă:

– Când primele colonizări au dus la crearea unor Lumi ce ne depăşeau ca tehnologie, am scăpat construindu-ne vizuini subpământene. Spaţienii ne făceau să ne simţim inferiori şi să ne ascundem de ei. Dar aceasta nu e o atitudine. Pentru a evita o succesiune nimicitoare de răscoale şi represiuni trebuie să concurăm cu ei, să-i urmăm, dacă trebuie, şi să-i conducem, dacă se poate. Ca să realizăm aceasta trebuie să înfruntăm exteriorul, să învăţăm să înfruntăm exteriorul. Iar dacă e prea târziu ca să mai învăţăm noi înşine, atunci să-i învăţăm pe copiii noştri. Este un lucru vital!

– Ai nevoie de odihnă, detectiv Baley.

– Ascultaţi-mă, vă rog, domnule subsecretar, replică Baley cu vehemenţă. Dacă spaţienii sunt puternici şi noi rămânem în starea de acum, nu va trece un secol şi Pământul va fi nimicit. Aşa se apreciază, după cum mi-aţi spus chiar dumneavoastră. Dacă spaţienii sunt slabi şi devin tot mai slabi, atunci putem scăpa, dar cine ne asigură că spaţienii sunt slabi? Solarienii, da, sunt, dar asta-i tot ce ştim.

– Totuşi…

– N-am terminat. Un lucru îl putem schimba, indiferent dacă spaţienii sunt slabi sau puternici. Ne putem schimba pe noi. Să înfruntăm spaţiul liber şi nu va mai trebui să ne răsculăm. Vom putea crea propriile noastre Lumi exterioare, devenind noi înşine spaţieni. Dacă rămânem întemniţaţi aici, pe Pământ, atunci nu vom putea evita răscoale zadarnice şi fatale. Şi va fi chiar mai rău dacă

oamenii îşi vor face speranţe false, bazate pe o presupusă slăbiciune a spaţienilor. Întrebaţi-i, vă rog, pe sociologi. Comunicaţi-le argumentele mele. Şi dacă încă mai au îndoieli, găsiţi un mijloc de a mă trimite pe Aurora. Să vă aduc un raport despre adevăraţii spaţieni, şi atunci veţi vedea ce trebuie să facă Pământul.

Minnim dădu din cap în semn de aprobare:

– Da, da. La revedere acum, detectiv Baley.

Baley ieşi cu un sentiment de entuziasm. Nu se aşteptase la o victorie netă asupra lui Minnim. Un mod de gândire care a prins rădăcini adânci nu poate fi înfrânt nici într-o zi, nici într-un an. Sesizase însă, o undă de nesiguranţă tristă trecând peste faţa lui Minnim şi întunecându-i, timp de câteva clipe cel puţin, euforia nejustificată.

Simţea că poate scruta viitorul. Minnim îi va întreba pe sociologi şi măcar unul sau doi dintre ei vor avea îndoieli.

O să treacă un an, îşi spuse Baley, un an şi voi fi în drum spre Aurora. O generaţie, şi ne vom afla din nou în spaţiu.

Detectivul păşi pe şoseaua ce rula spre nord. Curând o va vedea pe Jessie. Ea o să înţeleagă oare? Şi pe băiat, pe Bentley, de şaptesprezece ani acum. Când Ben va avea el însuşi un copil de şaptesprezece ani, se va afla oare pe vreo altă lume, virgină, clădind o viaţă neîngrădită?

Gândul îl sperie. Baley încă se mai temea de exterior. Dar nu se mai temea de această teamă! N-o mai privea ca pe un lucru de care fugi, ci ca pe un duşman cu care trebuie să lupţi.

Se simţi cuprins de un fel de frenezie. Încă de la început exteriorul exercitase asupra lui o atracţie ciudată. De când îl amăgise pe Daneel şi decapotase acel vehicul pentru a putea simţi aerul liber.

Atunci nu reuşise să înţeleagă. Daneel îl luase drept un tip ciudat. Baley însuşi îşi închipuise că înfruntă exteriorul dintr-o necesitate profesională, pentru a soluţiona un caz de crimă. De-abia în ultima seară petrecută pe Solaria,

când smulsese perdeaua de la fereastră, înţelesese că simţea nevoia să înfrunte exteriorul nu numai pentru a-l înfrunta, ci pentru atracţia şi făgăduiala de libertate pe care acest exterior le conţinea.

Pe Pământ trebuie să existe milioane de oameni care simt acelaşi imbold, numai să li se atragă atenţia asupra spaţiului deschis, numai să li se dea putinţa de a face primul pas.

Privi în jur.

Şoseaua rula cu viteză. Totul era scăldat într-o lumină artificială. Şiruri enorme de apartamente lunecând înapoi. Firme luminoase, vitrine, fabrici, lumini, zgomote, mulţimi, zgomote, oameni, oameni, oameni…

Toate acestea le iubise, nu voia să le părăsească, se temuse să le părăsească, crezuse că îi lipsesc pe Solaria. Şi acum toate îi păreau stranii.

Nu se putea readapta.

Plecase să soluţioneze o crimă şi iată că se întâmplase ceva cu el.

Îi spusese lui Minnim că Oraşele sunt vizuini. Aşa şi erau. Un fel de pântece în care se ascundeau locuitorii Pământului. Şi ce trebuie să facă un om ca să poată deveni om? Trebuie să se nască. Să iasă din pântece. Iar odată ieşit nu mai poate intra înapoi.

Baley ieşise din Oraş şi nu mai putea reintra în el. Oraşul nu mai era lumea lui. Vizuinile de Oţel îi erau străine. Aşa trebuia să se întâmple. Şi aşa se va întâmpla şi cu alţii, iar Pământul va renaşte şi se va avânta în spaţiu.

Inima îi bătea nebuneşte, iar zgomotele vieţii din jur slăbiseră până la un murmur imperceptibil.

Îşi aminti de visul avut pe Solaria şi, în sfârşit, îl înţelese. Ridică ochii şi reuşi să vadă prin tot oţelul şi betonul de deasupra lui, prin toate acele straturi de omenire. Putea vedea farul din Spaţiu care îi chema pe oameni spre exterior. Putea să-l vadă strălucind. Soarele gol!

Sfârşit